

ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA
PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

REPUBLIKA SLOVENIJA
AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA
RAZISKOVANJE IN INOVACIJE
LJUBLJANA

1. Naziv težišča v okviru CRP:

Konkurenčnost Slovenije - Učinkovita država (težišče 3)

Projeto: 24-10-2008

Pril:

2. Šifra projekta:

V6-0279

Šifra zadeve:

03113-251/2008

Vrednost:

14

3. Naslov projekta:

Vrednotna in nazorska usmerjenost slovenskih tiskanih medijev

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Vrednotna in nazorska usmerjenost slovenskih tiskanih medijev

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

Value and world-view orientation of Slovenian printed media

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

interni pluralizem, eksterni pluralizem, medijska svoboda, vrednote, ideologija, profesionalizacija

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

internal and external pluralism, media freedom, values, ideology, professionalisation

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

Inštitut za razvojne in strateške analize (IRSA)

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

Znanstveno.raziskovalno središče (ZRS), UP

6. Sofinancer/sofinancerji:

Ministrstvo za kulturo

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

4991

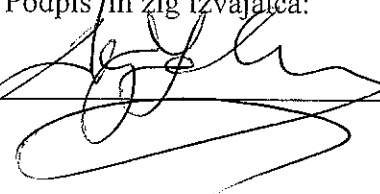
Frane Adam

Datum: 24. 10. 2008

Podpis vodje projekta:

Podpis /in žig izvajalca:

II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- a) v celoti
 b) delno
 c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

- a) da
 b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Množični mediji so pomembna sestavina demokratične družbe. Za oblikovanje demokratične politične kulture so še posebej pomembni politično-informativni mediji oz. ti. resni mediji, od katerih se pričakuje, da bodo o zadevah javnega pomena poročali profesionalno in korektno. V komentarjih pa naj bi izhajali iz različnih vrednostnih in nazorskih pogledov. To zahtevo je možno uresničiti v okviru eksternega in internega medijskega pluralizma, se pravi v situaciji, ko imamo opravka z obstojem nazorsko raznovrstnih medijev ali novinarjev in urednikov (ter zunanjih sodelavcev), ki zastopajo in povzemajo različna mnenja. V Sloveniji imamo opravka s specifično situacijo na področju dnevnikov s politično-informativno vsebino, saj v glavnem prevladuje interni pluralizem.

Cilj naloge je z različnimi pristopi in metodami osvetliti mnenjsko in nazorsko raznolikost slovenskih tiskanih medijev ter vlogo novinarjev in urednikov v tem kontekstu. Zanimajo nas naslednja vprašanja: Kako posamezni časopisi prikazujejo notranjepolitično dogajanje? Kakšno je razmerje med kritičnimi, nevtralnimi in afirmativnimi prispevki? Je to povezano z nazorsko-vrednotno usmerjenostjo medija in novinarjev oz. urednikov? Kako novinarji in uredniki sami ocenjujejo pomen nazorskih in ideoloških elementov? Kakšna je stopnja notranjega pluralizma? Ali je možno govoriti tudi o zunanjem pluralizmu?

Čeprav smo se naloge lotili sistematično, so rezultati, do katerih smo prišli, v mnogih ozirih preliminarne in fragmentarne. Raziskovanje medijskega pluralizma in vrednostnih pozicij akterjev medijskem prostoru predstavlja velik izziv, področje je večdimenzionalno, povrhu pa je ta tematika tudi zelo občutljiva in politično »zanimiva« in kontroverzna, kar pomeni, da je težko doseči distanco in brez predsodkov govoriti o tej problematiki.

Na osnovi obsežnega gradiva, podatkov, analiz in interpretacij lahko izluščimo nekaj spoznanj, relevantnih za razumevanje medijske problematike v Sloveniji.

1. Kar zadeva nazorsko, vrednotno in politično usmerjenost novinarjev in urednikov je iz intervjujev (pa tudi iz analiz vsebine) razvidno, da verjetno (in pogojno rečeno) levo in liberalno usmerjeni novinarji nekoliko – ali po nekaterih ocenah bistveno – prevladujejo, da pa imamo celo vrsto novinarjev, ki pišejo nevtralnno in relativno nepristransko. Kot rečeno, pa to lahko vrednotimo na različne načine.

2. Iz intervjujev tudi izhaja, da je nazorski profil (levo-desno ali konservativno-liberalno) še aktualen, vendar ni neposredno povezan s strankarskimi preferencami oz. ne omejuje kritike vladnih potez oz. aktualne oblasti. Po mnenju nekaterih pa temu ni čisto tako. Nazorska in ideološka pozicija narekuje določen pristop in tako vpliva na stil in vsebino pisanja. Po mnenju drugih pa to ni pomembno, saj profesionalna drža korigira oz. ne dopušča pristranskega pisanja. To so izsledki intervjujev in je normalno, da imamo opravka z različnimi mnenji (ki so odraz in izraz nazorsko-vrednotne pozicije).

3. Iz intervjujev izhaja, da respondenti – predstavniki posameznih časopisov poudarjajo

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

notranjo raznolikost oz. interni pluralizem v svojem časopisu. Do neke mere bo to držalo. Vendar pa nam recimo analiza kolumn (pa tudi analiza vrednotenja gospodarskih reform bivše vlade) pri Dnevniku pokaže, da je ta pluralizem zelo omejen oz. se o njem lahko le pogojno govori. Mimogrede: majhno notranjo diferenciacijo imamo celo pri Mladini, saj eden od kolumnistov piše (precej) drugače od drugih avtorjev. Zanimivo je to, da večina respondentov razpoznava interni pluralizem kot edino realno možnost v slovenskem medijskem prostoru. Za eksterni pluralizem v smislu nazorske diferenciacije med časopisi ne vidijo pravega temelja, delno zaradi majhnosti trga, delno zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in novinarjev.

4. Na podlagi analize vsebine sklepamo, da nobeden od dnevnikov ni provladen, prispevkov, ki afirmativno obravnavajo vlado je zanemarljivo malo, povsod je več kritičnih prispevkov.

6. Kar zadeva poročanje o sporih, ki jih je sprožila novinarska peticija, so o tem poročali tuji mediji. FAZ kot konservativno usmerjen je prikazal tudi mnenja, ki se distancirajo od peticije oz. zanikajo, da bi pritiski imeli kakšen večji učinek na svobodo medijev, levo-liberalni dnevnik pa so bili bolj naklonjeni argumentom podpisnikov peticije.

7. Iz analize vsebine Dela, Večera, Financ, Dnevnika (pri tem smo analizirali tudi kolumne v dveh obdobjih) ter Gorenjskega glasa in Primorskih novice lahko sklepamo, na določeno nazorsko opredeljenost, vendar pa imamo v nekaterih časopisih (Večer, Delo, Gorenjski glas, delno tudi Primorske novice) precej nevtralnih poročil in komentarjev.

8. Analiza Sobotne priloge Dela in primerjava izbranih mesecev 2004 ter 2008, zlasti z vidika promoviranja strank oz. strankarskih kandidatov za državnozborske volitve (dodatno tudi z vidika reprezentacije žensk oz. avtoric). Tu se med drugim pokaže, da je bil leta 2008 dan nekoliko večji poudarek politikom iz levega tabora. Sama struktura SP pa je precej stabilna.

9. Vse te analize in rezultate, do katerih smo prišli, je treba jemati cum grano salis, ker so kljub vloženemu trudu, v veliki meri še vedno parcialne in fragmentarne. Kar zadeva Ministrstvo za kulturo, naj upošteva naslednje izsledke in vidike:

- nadaljuje naj se s podobnimi analizami medijskega pluralizma (pri čemer je treba angažirati različne izvajalce oz. raziskovalce);
- pri tem naj se naslanjajo na študijo Evropske unije (oz. pristojne komisije) o medijskem pluralizmu (ki bo kmalu zaključena oz. dostopna);
- Sklad za medijski pluralizem naj še bolj kot sedaj upošteva učinke subvencij, predvsem pa priporočamo, da se posebej nagradi raziskovalno in analitično novinarstvo;
- strokovne službe MK naj na podlagi do sedaj opravljenih študij izdelajo "belo knjigo" o stanju medijev pri nas in s tem seznanijo širšo javnost.

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
- c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
- d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvo, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Razvili smo nov pristop k proučevanju medijskega pluralizma. Menimo, da smo prispevali k bolj jasni predstavi o dinamiki in usmerjenosti tiskanih medijev.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Menimo, da je naša naloga pomembna tudi iz metodološkega vidika, nadaljne podobne raziskave ne bodo mogle mimo nje. Po drugi strani pa je naloga prispevek k razumevanju internega in eksternega pluralizma in vloge novinarjev v tem okviru.

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- a) v domačih znanstvenih krogih;
- b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- c) pri domačih uporabnikih;
- d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

Novinarji, publicisti, raziskovalci tega področja.

3.7. Število diplomantov, magistrstov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

/

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami.

Sodelujemo z več tujimi partnerji, bili smo vključeni v dva evropska projekta (dva tuja raziskovalca sta vključena v programsko skupini, eden v aplikativni projekt), v okviru CRP nismo imeli posebnih stikov z drugimi raziskovalci.

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

Sodelovanje s tujimi partnerji je pozitivno, saj poveča možnosti objav in odmevnosti.

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

/

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani: <http://www.izum.si/>

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije.

Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.

***VREDNOTNA IN NAZORSKA USMERJENOST
SLOVENSКИH TISKANIH MEDIJEV***

**ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA
PROGRAMA
(CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«
Pogodba št. 1000-06-280279**

Izvajalec:

Inštitut za razvojne in strateške analize, Ljubljana (IRSA)

Soizvajalec:

Znanstveno raziskovalno središče Koper (ZRS), UP

Naročnika:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS (ARRS)
Ministrstvo za kulturo

Vodja projekta:

Dr. Frane Adam

Sodelavci: dr. Peter Sekloča (ZRS), Primož Kristan, mag. Darka Podmenik,
dr. Matevž Tomšič (IRSA)

Ljubljana, oktober, 2008

KAZALO

stran:

UVOD	4
I. ANALIZA KOLUMNEN V ČASOPISU DNEVNIK V PRVI POLOVICI LETA 2003 IN SEPTEMBRU 2008	8
1. Struktura kolumnen in kolumnistov (2003)	8
2. Raziskovalna izhodišča (2003)	9
3. Rezultati analize (2003)	10
4. Struktura kolumnen in kolumnistov (2008)	13
5. Raziskovalna izhodišča (2008)	16
6. Rezultati analize (2008)	17
7. Sklepne ugotovitve (2003 in 2008)	21
II. ANALIZA PRISPEVKOV O REFORMAH IN VLADNI RESOLUCIJI O RAZVOJNIH PROJEKTIH V ČASOPISIH: DELO, DNEVNIK, VEČER, FINANCE 2006	22
1. Rezultati za Delo	22
2. Rezultati za Dnevnik	23
3. Rezultati za Večer	24
4. Rezultati za Finance	25
5. Sklepne ugotovitve	25
III. STRUKTURA SOBOTNE PRILOGE V LETIH 2004-2008	27
1. Analiza vsebinske strukture Sobotnih prilog dnevnika Delo	27
2. Sobotna priloga Dela v letih 2004 in 2008 - Pogostost pojavljanja in promoviranja politikov	33
3. Reprezentacija ženske v Sobotnih prilogah dnevnika Delo – Primerjava med letom 2004 in 2007	36
IV. ANALIZA KOMENTARJEV V ČASOPISU PRIMORSKE NOVICE ZA LETO 2002 TER 2005-2006	40
1. Predmet in metodologija analize	40
3. Rezultati analize za Primorske novice 2002	42
4. Rezultati za Primorske novice 2005-2006	44
5. Primerjava komentarjev v Primorskih novicah med leti 2002 in 2005-2006	47
6. Sklepne ugotovitve	58

V. ANALIZA KOMENTARJEV V ČASOPISU GORENJSKI GLAS ZA LETO 2002 IN 2005-2006	63
1. Predmet in metodologija analize	63
2. Rezultati analize za leto 2002	64
3. Sklepne ugotovitve za Gorenjski glas 2002	66
4. Rezultati analize za Gorenjski glas 2005-2006	68
5. Primerjava komentarjev v Gorenjskem glasu med leti 2002 in 2005-06	71
6. Sklepne ugotovitve	77
VI. ANALIZA TUJIH ČASOPISNIH ČLANKOV O SLOVENIJI ZA ČAS NJENEGA PREDSEDOVANJA EVROPSKI UNIJI	80
1. Predmet in metodologija analize	80
2. Rezultati analize tujega tiska	84
3. Sklepne ugotovitve o poročanju tujega tiska glede Slovenije za čas njenega predsedovanja Evropski Uniji	94
VII. ANALIZA POLSTRUKTURIRANIH INTERVJUJEV Z NOVINARJI IN UREDNIKI	101
1. Percepcija nazorske usmeritve	102
2. Nazorska in vrednostna opredelitev novinarjev	102
3. Nazorska in politična gravitacija medijev	103
4. Ocena: notranja in zunanja pluralnost	104
VIII. OCENA MEDIJSKE SVOBODE	106
1. Slovenija v kontekstu nekaterih drugih držav Evropske Unije	106
2. Medijski pluralizem v državah članicah EU	110
SKLEPNE UGOTOVITVE	114
PRILOGE:	116
1. Analiza prispevkov o reformah in vladni resoluciji o razvojnih projektih v časopisih Delo, Dnevnik, Večer, Finance	116
2. Transkripti polstrukturiranih intervjujev z novinarji in uredniki slovenskih tiskanih medijev	155
3. Povzetki polstrukturiranih intervjujev z novinarji in uredniki slovenskih tiskanih medijev	254

UVOD

Množični mediji so pomembna sestavina demokratične družbe. Za oblikovanje demokratične politične kulture so še posebej pomembni politično-informativni mediji oz. ti. resni mediji, od katerih se pričakuje, da bodo o zadevah javnega pomena poročali profesionalno in korektno. V komentarjih pa naj bi izhajali iz različnih vrednostnih in nazorskih pogledov. To zahtevo je možno uresničiti v okviru eksternega in internega medijskega pluralizma, se pravi v situaciji, ko imamo opravka z obstojem nazorsko raznovrstnih medijev ali novinarjev in urednikov (ter zunanjih sodelavcev), ki zastopajo in povzemajo različna mnenja. V Sloveniji imamo opravka s specifično situacijo na področju dnevnikov s politično-informativno vsebino, saj v glavnem prevladuje interni pluralizem.

Interes družbe, ko gre za delovanje medijev, je očiten in izpričan skozi vso zgodovino množičnih medijev. Danes je splošno sprejeto, da ni demokracije brez svobode tiska in govora. Mnoge družbe, zavedajoč se vpliva medijev na človekovo zavest, vrednote in identiteto, pa poleg svoboščin govora in tiska poskušajo spodbujati medijske oblike in vsebino, ki so skladne s splošno sprejetimi vrednotami in kulturo. Mediji sicer delujejo v polju civilne družbe (javnosti), vendar obenem pokrivajo političen prostor in so predmet političnih in poslovnih interesov. V interesu javnosti in demokracije pa je, da mediji niso predmet političnih računov in izključno komercialne logike.

Slovenski model privatizacije nekdanjega družbenega premoženja je pripeljal do tega, da so pomembni deleži dnevnikov prišli v last kvazi-državnih skladov, na katere je imela operativna politika odločujoč vpliv. V zadnjih dveh letih se je njihov vpliv zmanjšal, povečal pa se ekonomski vpliv, formirali so se novi lastniki. Tipičen primer je Pivovarna Laško, ki je lastnik Dela ter delno tudi Večera.¹

¹ O ozadju dogajanj v zvezi z lastniškimi preobrazbami in vlogo medijskega trga pišeta S. B. Bašić ter B. Petković v knjigi *In temu pravite medijski trg?* (Mirovni inštitut, 2007).

Javni interes na področju tiskanih medijev je naslednji: spodbujati in omogočati predvsem njihovo vsebinsko raznovrstnost (pluralnost), v določeni meri pa tudi izobraževalni in kulturno-razvedrilni potencial. Nujna, a ne vedno zadostna, pogoja za to sta (1) lastniški in upravljavski pluralizem ter odsotnost monopolov, in (2) kakovostno novinarstvo. Prvi pogoj je lahko doseči. Drugi pogoj vključuje izobraževanje novinarjev in bralcev ter podporo kakovostnemu in analitičnemu novinarstvu. Vse to je potrebno zagotoviti s strukturnimi mehanizmi, ki so kar se da nevtralni z ozirom na ideologijo in druge parcialne interese.²

Pri nas se s problematiko medijskega pluralizma v smislu konkurenčnih mnenj in razlag v poročanju ter komentiranju soočamo že dalj časa. Povedano z drugimi besedami: cela vrsta analiz in komentarjev kaže, da je nazorska, vrednotna in konceptualna raznovrstnost sicer prisotna, vendar mnogi (na „desni“) pogrešajo dnevnik, ki bi odstopal od obstoječih, zlasti v smislu nazorske orientacije.³ Poudariti pa velja, da obstajajo tudi drugačna, celo nasprotna mnenja, zlasti novinarska skupnost in komunikološka stroka vztraja na tezi, da je pluralizem dovolj razvit, nekateri pa so mnenja, da je edino kar šteje profesionalnost. Po našem mnenju to kontraverznost lahko razrešimo v dialogu in na osnovi empiričnih raziskav.

O avtonomiji in profesionalizaciji medijskega prostora obstajajo v zadnjem času različna mnenja, ki so se posebno zaostrila z znano peticijo več kot 500 novinarjev, ki je odmevala tudi v tujini. Strinjamo se s tem, da hitre in nepremišljene intervencije niso na mestu. Odpreti je treba nov krog diskusije in doseči vsaj to, da se osredotočimo na

² Glej prispevek več avtorjev: Adam, F./Makarovič M./Tomšič M./Lah, P. Nazorski in politični pluralizem v okviru slovenskih tiskanih medijev. *Nova revija*, sep./okt. 2006, letn. 25, št. 293/294, str. 2-32, priloga Forum.

³ Razlogov za tako stanje je več, eden glavnih je povezan z visoko stopnjo reprodukcije elitnih in strateških položajev ter s kulturno hegemonijo, ki je delovala v modelu tranzicijskega gradualizma. Gre za splet finančnih, vrednotnih in spoznavnih interesov, ki so pripeljali do neke vrste „hegemonije“ tudi na področju družbene semantike in interpretacije relevantnih političnih in zgodovinskih dogajanj. To je vplivalo tudi na vrednostni in nazorski profil precej velike skupine novinarjev in urednikov. Nastal je nek poseben medijski režim z vsemi pozitivnimi in negativnimi učinki.

Prve diskusije so bile objavljene v reviji *Ampak* v letu 2000, nato v reviji *Dignitas* (2004) in nato letos spet v isti reviji. Kakšnega večjega odmeva, pa te razprave niso sprožile. Opravljena je bila tudi raziskava za MK in sicer Adam et al, Stanje medijskega pluralizma v Sloveniji (2006), tekst je bil nato objavljen v *Novi reviji*.

zastavljeno vprašanje. Ne verjamemo, da je soglasje potrebno ali možno, velik dosežek bi bil že, če bi se strinjali, da je raziskovanje nazorskega in političnega pluralizma relevantno in proučevanja vredno.

Cilj naloge je z različnimi pristopi in metodami osvetliti mnenjsko in nazorsko raznolikost slovenskih tiskanih medijev ter vlogo novinarjev in urednikov v tem kontekstu. Zanimajo nas naslednja vprašanja: Kako posamezni časopisi prikazujejo notranjepolitično dogajanje? Kakšno je razmerje med kritičnimi, nevtralnimi in afirmativnimi prispevki? Je to povezano z nazorsko-vrednotno usmerjenostjo medija in novinarjev oz. urednikov? Kako novinarji in uredniki sami ocenjujejo pomen nazorskih in ideoloških elementov? Kakšna je stopnja notranjega pluralizma? Ali je možno govoriti tudi o zunanjem pluralizmu?

Čeprav smo se naloge lotili sistematično, so rezultati, do katerih smo prišli, v mnogih ozirih preliminarni in fragmentarni. Raziskovanje medijskega pluralizma in vrednostnih pozicij akterjev medijskem prostoru predstavlja velik izziv, področje je večdimenzionalno, povrhu pa je ta tematika tudi zelo občutljiva in politično »zanimiva« in kontroverzna, kar pomeni, da je težko doseči distanco in brez predsodkov govoriti o tej problematiki.

V času od oktobra 2006 do septembra 2008 (ozirima do oddaje poročila) je raziskovalna skupina v skladu z načrtom proučevala naslednje vidike:

1) Opravljena je bila analiza prispevkov Delu, Večeru, Financah in Dnevniku in sicer v mesecu oktobru 2006, ki obravnavajo tematiko socioekonomskih reform ter razvojnih projektov vlade. V bistvu gre za sondažo, s katero smo poskušali detektirati razmerje med afirmativnimi, kritičnimi oz. odklonilnimi ter nevtralnimi stališči in sporočili novinarjev oz. piscev teh prispevkov.

2) V Dnevniku so bile analizirane kolumne v letu 2003 in sicer z vidika nazorske usmerjenosti piscev. Uporabljena je bila kvalitativna analiza vsebine z elementi kvantifikacije. Opravljena je tudi krajša primerjava z letom 2008, tako da je mogoče ugotavljati razlike oz. prevladujoč vzorec kolumen.

3) V Primorskih novicah in Gorenjskem glasu kot medijih regionalnega pomena so bile na podoben način kot pri Dnevniku analizirane kolumne v letih 2002/2003 ter 2006.

4) Analizirali smo tudi sobotno prilogo DeLa in sicer v izbranih mesecih v letu 2004 ter 2008. Zlasti nas je zanimalo, kako so predstavljene stranke oz. kandidati za državnozborske volitve.

5) Izvedli smo 13 polstrukturiranih intervjujev z novinarji in uredniki osrednjih dnevnikov (plus Primorske novice), s katerimi smo dobili bolj izostreno sliko kar zadeva percepcijo in refleksijo respondentov.

6) Dodatno smo analizirali pisanje nekaterih tujih časopisov v obdobju, ko je Slovenija predsedovala Evropski uniji. Pri tem so nas zanimali zlasti prispevki, ki so obravnavali konflikte v zvezi s položajem medijev v Sloveniji.

7) Položaj medijev smo osvetlili tudi s prikazom podatkov o medijski svobodi iz različnih mednarodnih lestvic oziroma poročil.

Na koncu naj omenimo, da sta pri tej nalogi v okviru CRP sodelovali dve raziskovalni inštituciji. To pomeni, da smo pristope in metodologijo sicer vsklajevali, vendar je kljub temu (kar pa ni negativno) prišlo do različnih pogledov v nekaterih (manjših) segmentih. Sodelovanje je bilo na zadovoljivi ravni, skupaj smo prišli do izsledkov, ki imajo določeno težo in relevantno.

I. ANALIZA KOLUMNEN V ČASOPISU DNEVNIK V PRVI POLOVICI LETA 2003 IN SEPTEMBRU 2008

1. Struktura kolumnen in kolumnistov (2003)

Časopis Dnevnik je v prvi polovici leta 2003 objavljajal kolumne pet dni v tednu (na začetku so bili to ponedeljek, torek, četrtek, petek in sobota; kasneje pa so ponedeljkovo komuno premaknili na sredo).. Vseh kolumnen je bilo v časopisu Dnevnik v tem času objavljenih 119.

V tem letu je kolumne pisalo pet stalnih avtorjev. Od tega so bili trije zunanji, dva pa notranja (novinarja iz hiše). Med zunanjimi sta bila dva predstavnika akademske sfere (bibliotekar in teolog) in en publicist.

Osnovni podatki o kolumnistih:

Kolumnist 1

- status: notranji
- prevladujoča tematika: kultura
- nazorska usmeritev: 'leva'

Kolumnist 2

- status: notranji
- prevladujoča tematika: notranja politika (predvsem parlamentarno dogajanje)
- nazorska usmeritev: 'leva'

Kolumnist 3

- status: zunanji
- prevladujoča tematika: zunanja in notranja politika
- nazorska usmeritev: 'leva'

Kolumnist 4

- status: zunanji
- prevladujoča tematika: religija in družba
- nazorska usmeritev: 'desna'

Kolumnist 5

- status: zunanji
- prevladujoča tematika: notranja politika
- nazorska usmeritev: 'leva'

2. Raziskovalna izhodišča (2003)

Pri analizi kolumen v Dnevniku nas je zanimalo predvsem troje: tematska strukturiranost kolumnističnega segmenta časopisa, odnos do domačih političnih akterjev in nazorske usmeritve tekstov.

V tematskem smislu smo kolumne razdelili na tiste, ki so v prevladujoči meri namenjene političnim tematikam (bodisi da obravnavajo domače politične tematike bodisi da se ukvarjajo z mednarodnimi oz. globalnimi političnimi temami); ter tiste, ki se v prevladujoči meri ukvarjajo z nepolitičnimi temami (čeprav se lahko dotikajo tudi politike).

V smislu vpliva na javno mnenje so posebej relevantne tiste kolumne, ki neposredno zadevajo dogajanje v slovenskem političnem prostoru. V tem smislu smo jih razdelili na tiste, ki so provladne, tj. podpirajo vladna stališča (bodisi na splošno, bodisi o določenem konkretnem vprašanju) ali jemljejo vlado v bran; tiste, ki so protivladne, tj. kritične do vlade, njenih stališč in ravnanj; tiste, ki so kritične do opozicije; ter tiste, ki so v odnosu do vlade in opozicije uravnotežene, se pravi da ne ene ne druge očitno ne izpostavljajo (bodisi v negativnem bodisi – kar je redkeje – pozitivnem smislu).

V smislu nazorskih usmeritev smo v razdelili kolumne na tiste, ki so 'levo' orientirane, 'desno' orientirane, ideološko nevtralne (tj. takšne, kjer ni opaziti neke izrazite nazorsko-ideološke poante v smislu zagovarjanja določenih nazorsko-ideoloških pozicij in predpostavk) in pa neideološke (se ukvarjajo z neideološkimi temami). Pri tem 'leva' in 'desna' orientiranost nista mišljeni zgolj kot zastopanje idej, vrednot in stališč, ki so v politični teoriji uvrščene v okvir politične in nazorske 'levice' (npr. marksistične, socialdemokratske) ali 'desnice' (npr. konzervativne, prokatoliške), ampak zastopanje idej, vrednot in stališč, ki v slovenskem kontekstu veljajo za del repertoarja politične in intelektualne 'levice' in 'desnice' v Sloveniji. Tako so npr. med 'leve' uvrščene tudi tiste kolumne, ki vsebujejo kritiko desničarskih idej in delovanja politične 'desnice', oz. med desne tiste kolumne, ki vsebujejo kritiko levičarskih idej in delovanja politične 'levice'. Kot tipične primere tako opredeljenih 'levih' stališč bi lahko navedli: pozitiven (oz. vsaj razumevajoč) odnos do vloge 'stare' politične in ekonomske elite, zagovorniški (oz. vsaj razumevajoč) odnos do stanja v medijskem prostoru, pozitiven odnos do NOB, kritiko delovanja in družbene vloge katoliške cerkve, nasprotovanje članstvu Slovenije v Nato paktu, kritičen odnos do vloge ZDA v svetovni politiki itd. Kot tipične primer 'desnih' stališč pa bi lahko navedli: podpora članstvu Slovenije v Nato paktu, kritičen odnos do vloge 'stare' politične in ekonomske elite, kritično ocenjevanje stanja na medijskem področju, kritičen odnos do NOB (predvsem vloge komunistične partije v njej), benevolenten odnos do katoliške cerkve, pozitiven oz. vsaj razumevajoč odnos do politike ZDA itd.

3. Rezultati analize (2003)

Tematski profil in politična usmerjenost

Velika večina kolumen (85, 71%) je takšnih, v katerih prevladujejo politične tematike. Med temi jih je slabi dve tretjini (53) namenjenih notranji politiki, (delovanju vlade in opozicije, njunem odnosu do posameznih vprašanj in njunim medsebojnim odnosom, pri čemer je zelo izpostavljeno vključevanje Slovenije v Evropsko unijo in zvezo Nato),

dobra tretjina (32) pa mednarodni politiki (pri tem so najpogostejše teme: vojna v Iraku, politika ZDA, dogajanje v Evropski uniji).

Malo manj kot 30% (34) jih je takšnih, ki pretežno obravnavajo nepolitične tematike. Med temi so najpogostejše: kultura, religija in šolstvo oz. izobraževanje.

Med notranjepolitičnimi kolumnami jih je največ, tj. 43% (23) takšnih, ki so uravnotežene, 36% (19) jih je protipozicijsko usmerjenih, 15% (8) jih je protivladno usmerjenih in le slabih 6% (3) jih je provladnih.

Nazorske orientacije

Velika večina kolumen, tj. nekaj manj kot 86% (102), ima neko nazorsko konotacijo. Med temi jih je največ, tj. nekaj več kot 50% (52) levo usmerjenih, dobrih 34% (35) jih je nazorsko relativno nevtralnih, nekaj manj kot 15% (15) pa jih je desno usmerjenih.

Med 'političnimi' kolumnami jih je dobrih 54% (46) ideološko prepoznavno profiliranih; med notranjepolitičnimi je takšnih nekaj več kot 50% (27), pri mednarodnopolitičnih pa nekaj manj kot 60% (19). Med nepolitičnimi kolumnami je delež ideološko jasno profiliranih kolumen dobrih 64% (22).

Če pogledamo razporeditev 'levih' in 'desnih' nazorskih usmeritev glede na tematike (politične, nepolitične), potem ugotovimo, da je med nepolitičnimi tematikami situacija dokaj uravnotežena, medtem ko med političnimi tematikami 'leve' usmeritve močno prevladujejo. 'Desno' orientiranih nepolitičnih kolumen je celo le rahlo več kot 'levo' orientiranih (11 vs. 10).

Razlika pa je neprimerno večja med političnimi kolumnami, saj je med nazorsko prepoznavno profiliranimi kolumnami (tj. takšnimi, ki jih je mogoče označiti bodisi za 'leve' bodisi za 'desne') slabih 91% (42) 'levo' orientiranih, slabih 9% (4) pa je 'desno'

orientiranih. V kategoriji notranjepolitičnih je ca. 96% (26) nazorsko prepoznavno profiliranih kolumen 'levo' orientiranih, ca. 4% (1) pa je 'desno' orientiranih. Pri zunanjepolitičnih pa je ca. 84% (16) 'levo' orientiranih, medtem ko jih je 'desno' orientiranih samo ca. 16% (3).

Matrika – vsi podatki

	Kolumnist	Kolumnist	Kolumnist	Kolumnist	Kolumnist	
	1	2	3	4	5	
POL	6	22	25	10	22	85
NOT	3	22	9	1	18	53
PV			3			3
AV	2			1	5	8
AO		13	3		3	19
U	1	9	3		10	23
MED	3		16	9	4	32
NEP	18			13	3	34
OP	17	22	25	23	24	102
L	13	11	17	1	10	52
D				15		15
N	4	9	6	4	12	35
NO	7	2	2	3	3	17
Skupaj	24	22	25	23	25	119

Matrika – 'leve' in 'desne' orientacije glede na posamezne kategorije

	Kolumnist	Kolumnist	Kolumnist	Kolumnist	Kolumnist	
	1	2	3	4	5	
L+POL	4	11	17	-	10	42
D+POL	-	-	-	4	-	4
L+NOT	1	11	7	-	7	26
D+NOT	-	-	-	1	-	1
L+MED	3	-	10	-	3	16
D+MED	-	-	-	3	-	3
L+ NEP	-	-	-	1	-	10
D+ NEP	-	-	-	11	-	11

Legenda:

- POL – prevladujoča politična tematika
- NOT – notranja politika
- PV – provladna usmerjenost
- AV – protivladna usmerjenost
- AO – protipozicijska usmerjenost
- U – politična uravnoveščenost
- MED – mednarodna politika
- NEP – prevladujoča nepolitična tematika
- OP – (vrednotna, ideološka) opredeljenost
- L – 'levo' usmerjenost
- D – 'desno' usmerjenost
- N – (vrednotna, ideološka) nevtralnost
- NO – (vrednotna, ideološka) neopredeljenost

4. Struktura kolumen in kolumnistov (2008)

V obdobju med 1. in 30. septembrom 2008 je bilo v Dnevniku skupaj objavljenih 51 kolumn.⁴ Kolumne so izhajale redno od ponedeljka do sobote. Dnevno je izhajala po ena

⁴ Celotna dokumentacija oz. integralno poročilo v obsegu ca. 100 strani je na voljo v arhivu IRSA oziroma bo v tiskani ali elektronski verziji dostavljeno, če bosta financerja/naročnika tako želela.

kolumna, z izjemo ponedeljkov (3 kolumne) in sobot (5 kolumn). V tem obdobju je kolumne pisalo dvanajst avtorjev, od tega so bili trije notranji (hišni novinarji). Že na začetku smo iz nabora vseh kolumn izločili tiste, ki se ne dotikajo političnih tem. V analiziranem časovnem obdobju je bilo politično relevantnih kolumn vsega skupaj 23 ali slaba polovica. Kolumne s politično tematiko je v tem obdobju pisalo deset kolumnistov.⁵

Osnovni podatki o kolumnistih:

Kolumnist 1

- status: zunanji
- prevladujoča tematika: ekonomija
- nazorska usmeritev: liberalna (mlada generacija ekonomistov)

Kolumnist 2

- status: zunanji
- prevladujoča tematika: notranja politika
- nazorska usmerjenost: 'leva'

Kolumnist 3

- status: notranji
- prevladujoča tematika: zunanja politika
- nazorska usmerjenost: 'leva'

Kolumnist 4

- status: zunanji
- prevladujoča tematika: kultura, religija
- nazorska usmerjenost: 'nevtralna'

⁵ Podatki o statusu kolumnistov so bili dobljeni na spletni strani Dnevnika, prevladujoča tematika je razpoznavna iz kolumen, o nazorski usmerjenosti kolumnista smo sklepali na podlagi (omejenega števila) analiziranih prispevkov. Če avtor eksplicitno ni navajal svoje nazorske usmerjenosti, smo na njegovo vrednostno usmeritev sklepali iz odnosa, ki ga ima avtor do vlade. Tako so 'pogojno levo' usmerjeni vsi avtorji, ki apriorno (večkrat tudi enostransko, diskreditirajoče, žaljivo, ...) izražajo kritičen do dela desno-sredinske vladne koalicije.

Kolumnist 5

- status: zunanji
- prevladujoča tematika: notranja politika
- nazorska usmerjenost: 'nevtralna'

Kolumnist 6

- status: zunanji
- prevladujoča tematika: notranja politika
- nazorska usmerjenost: 'pogojno leva'

Kolumnist 7

- status: ?
- prevladujoča tematika: notranja politika
- nazorska usmerjenost: 'pogojno leva'

Kolumnist 8

- status: ?
- prevladujoča tematika: notranja politika
- nazorska usmerjenost: 'pogojno leva'

Kolumnist 9

- status: notranji
- prevladujoča tematika: sociala, notranja politika
- nazorska usmerjenost: 'pogojno leva'

Kolumnist 10

- status: notranji
- prevladujoča tematika: notranja politika
- nazorska usmerjenost: 'pogojno leva'

5. Raziskovalna izhodišča (2008)

Pri analizi kolumen v Dnevniku nas je najprej zanimalo ali gre za kolumno, ki obravnava politično tematiko. Med tovrstnimi kolumnami smo bili posebej pozorni na (1) odnos avtorja do vlade (domačih političnih akterjev) oziroma vladnih potez in (2) morebitnih nazorskih usmeritev v tekstih.

V smislu vpliva na javno mnenje so posebej relevantne tiste kolumne, ki neposredno zadevajo dogajanje v slovenskem političnem prostoru. Zopet smo jih razdelili na tiste, ki so provladne, tj. podpirajo vladna stališča (bodisi na splošno, bodisi o določenem konkretnem vprašanju) ali jemljejo vlado v bran; tiste, ki so protivladne, tj. kritične do vlade, njenih stališč in ravnanj; tiste, ki so kritične do opozicije; ter tiste, ki so v odnosu do vlade in opozicije uravnotežene, se pravi da ne ene ne druge očitno ne izpostavljajo (bodisi v negativnem bodisi – kar je redkeje – pozitivnem smislu).

Glede na odnos do vlade oziroma njenih potez (1), smo kolumne obravnavali po naslednjih kriterijih:

- kolumne, ki izražajo kritični odnos do vlade oziroma njenih potez (KV)
- provladne kolumne (PV)
- uravnotežene kolumne, kjer odnos do vlade ni posebej izpostavljen (U)
- proti-opozicijske kolumne (PO)

V smislu nazorskih usmeritev (2) smo kolumne ponovno in po primerljivih kriterijih razdelili na tiste, ki so 'levo' orientirane, 'desno' orientirane, ideološko nevtralne (tj. takšne, kjer ni opaziti neke izrazite nazorsko-ideološke poante v smislu zagovarjanja določenih nazorsko-ideoloških pozicij in predpostavk) oziroma neideološke (se ukvarjajo z neideološkimi temami).⁶ Zaradi prevladujočega števila (levih) kolumn, ki izražajo

⁶ Pri tem 'leva' in 'desna' orientiranost nista mišljeni zgolj kot zastopanje idej, vrednot in stališč, ki so v politični teoriji uvrščene v okvir politične in nazorske 'levice' (npr. marksistične, socialdemokratske) ali 'desnice' (npr. konzervativne, prokatoliške), ampak zastopanje idej, vrednot in stališč, ki v slovenskem kontekstu veljajo za del repertoarja politične in intelektualne 'levice' in 'desnice' v Sloveniji. Tako so npr. med 'leve' uvrščene tudi tiste kolumne, ki vsebujejo kritiko desničarskih idej in delovanja politične 'desnice', oz. med desne tiste kolumne, ki vsebujejo kritiko levičarskih idej in delovanja politične 'levice'.

kritičen odnos do (desne) vlade, smo uvedli razdelitev na eksplicitno leve kolumne (tj. kjer se avtor vrednostno opredeli) ter implicitno (pogojno) leve kolumne, kjer gre za pogojno levo nazorsko orientacijo.⁷

3. Rezultati analize (2008)

Politična usmerjenost

Večina kolumn, ki neposredno zadevajo dogajanje v slovenskem političnem prostoru, je kritičnih do vlade oziroma vladnih potez. Takšnih kolumn je 18 ali 78% od skupno 23. Pet kolumn je politično uravnoteženih, kar pomeni, da se eksplicitno ne nagibajo samo na eno (vladno ali protivladno) stran. Kolumen, ki bi izražale podporo vladi oziroma bi bile kritične do delovanja opozicije med obravnavanimi teksti v tem obdobju ni bilo mogoče zaslediti. Med desetimi kolumnisti je osem takšnih, ki do vlade in njenih potez izražajo kritičen odnos (v nekaj primerih gre tudi za posmehljiv oziroma ciničen ton pisanja), dva kolumnista pa imata glede notranjepolitičnih vprašanj bolj uravnoteženo stališče.

Kot tipične primere tako opredeljenih 'levih' stališč bi lahko navedli: pozitiven (oz. vsaj razumevajoč) odnos do vloge 'stare' politične in ekonomske elite, zagovorniški (oz. vsaj razumevajoč) odnos do stanja v medijskem prostoru, pozitiven odnos do NOB, kritiko delovanja in družbene vloge katoliške cerkve, nasprotovanje članstvu Slovenije v Nato paktu, kritičen odnos do vloge ZDA v svetovni politiki itd. Kot tipične primer 'desnih' stališč pa bi lahko navedli: podpora članstvu Slovenije v Nato paktu, kritičen odnos do vloge 'stare' politične in ekonomske elite, kritično ocenjevanje stanja na medijskem področju, kritičen odnos do NOB (predvsem vloge komunistične partije v njej), benevolenten odnos do katoliške cerkve, pozitiven oz. vsaj razumevajoč odnos do politike ZDA itd.

⁷ Kot 'pogojno levo' usmerjenost kolumn (kolumnistov) razumemo situacijo, ko avtor kritizira ali diskreditira desno-sredinsko vladno koalicijo v povezavi z določenimi dogodki (npr. Patria) in pri tem izhaja iz apriornega negativnega vrednotenja desno-sredinske vladne koalicije.

Matrika – politična usmerjenost

	Kol.	Kol.	Kol.	Kol.	Kol.	Kol.	Kol.	Kol.	Kol.	Kol.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
KV	1	4	3			3	3	2	1	1	18
PV											0
U				2	3						5
PO											0
Skupaj:	1	4	3	2	3	3	3	2	1	1	23

Legenda:

Kol. – kolumnist; KV – kritičnost do vlade ali njenih potez; PV – provladna usmerjenost; U – politična uravnoteženost; AO – proti-opozicijska usmerjenost (kritičnost do opozicije).

Nazorske orientacije

Glede nazorskih orientacij na podlagi analize lahko ugotovimo, da je večina kolumn usmerjena (pogojno) levo. Takšnih kolumn je 18 (78%) od 23-ih. Kolumne, ki jih lahko pa skladu s stališči avtorjev uvrstimo na desno stran ideološkega-nazorskega spektra so tri, medtem ko pri dveh kolumnah ideološki predznak levo-desno ni relevanten oziroma gre za avtorja, ki presega to delitev.

Levo opredeljene kolumne se med seboj razlikujejo na takšne, v katerih avtorji izražajo vrednostno usmeritev neposredno ali eksplicitno (npr. če se avtor – kolumnist 2 – ideološko opredeli *»Zato se aktivno nikoli nisem opredeljeval in nikoli nisem vstopal v kakšne politične zборе podpornikov te ali one politične opcije. To se mi je zdelo nevredno intelektualca. Tokrat sem naredil izjemo... Če bo ponovno dobil mandat Janez Janša, bo njegov avtoritarni, putinovski slog, poln grobosti, vulgarnega populizma, legitimiran.... Menda je leva trojica Ljubljani obljubila popravo krivic. Držali jo bomo za besedo«.*) ali posredno (implicitno), pri čemer je iz tekstov mogoče razbrati avtorjevo apriorno (ne)naklonjenost vladi oziroma pripisovanje dejanj, ki so problematična in na osnovi katerih se že vnaprej sklepa, da je vlada kriva (npr. Kolumnist 10: *»Erjavec, ves zveržen na kanapejčku, zbegano pogleduje zdaj v kamero, zdaj v svojega šefa Dragana Bavčarja,*

ki očitno vse ve, ki kot nekakšen strašen, kosmat Superhik bulji v računalnik in ministra podučuje, koliko komisij je bilo in kaj sme povedati! Skratka, z obrambo svoje nedolžnosti Janša v isti sapi brani tudi vse druge domnevno vpletene. Čudna taktika, ne?») Prevladujejo kolumne, v katerih avtorji svojih nazorskih stališč ne izrekajo eksplicitno, izražajo pa apriorno negativen odnos do vlade, kar lahko razumemo kot implicitno levo (protivladno) usmerjenost (ali npr. Kolumnist 3: »Veliko bolj zabavno je gledati, kako razumejo svobodo in državne mehanizme, ki jo lahko omejijo ali ukinejo. Kaj je levo in kaj je desno, je v zadnjih dvajsetih letih postalo brezpredmetno. Etastični sistem uporabe državnih vzvodov za strankarski nadzor nad družbo, po katerem je vladal Janez Janša, ni nastal leta 2004. Ustvarila ga je Drnovškova Liberalna demokracija z asistenco socialnih demokratov. Bila je antipatičen, klientelističen sistem, ki ga je vlada Janeza Janše izrabila do njegovih skrajnih mej.«) ali Kolumnist 6: »Namesto boja proti korupciji je vlada uprizorila demagoško kampanjo proti tajkunom, ki niso njenih političnih barv, tako kot so podobnega kova oblastniki v času, ki se nam zdi daleč v preteklosti (v resnici pa ni), preganjali plutokrate, ki niso pripadali ne pravi partiji ne pravi rasi. Koalicijska korupcija in druge oblike vprašljivega bogatenja pa so se, kot je videti, mirno razraščale. Na kaj nam kaže škandal z nakupom finskih oklepnikov?«.

Desna opredeljenost kolumne prvega avtorja desna se izraža kot avtorjev odnos do ekonomskih reform (pri čemer je kritičen tako do stare, kot do nove vlade: »Obstaja velika verjetnost, da bo s podobno napako kot prejšnja svoj mandat začela tudi nova vlada«) in ni povezana z delitvijo na ti. leve in desne. V tem primeru gre za ekonomsko delitev po osi liberalno-konservativno (kjer levo pomeni liberalno, torej za reforme – kolumnist je predstavnik generacije mladih ekonomistov, ki zagovarja liberalen tip kapitalizma: npr. Tema: uzakonjenje dosledne rasti pokojnin s plačami, kar avtor sicer označuje kot veliko napako vlade takoj po volitvah 2004... Kolumnist 1: »Spomnimo, da je bilo to v zadnjih šestih letih edino ekonomsko-politično vprašanje, pri katerem razhajanj med ekonomisti ni bilo. Popolnoma vsi, starejši in mlajši, so jasno opozorili, da ta poteza predstavlja največjo grožnjo dolgoročni stabilnosti slovenskih javnih financ in s tem tudi razvoju. Vendar smo lahko dobro videli, kaj pomeni kratkovidnost politikov. Ker

se bodo negativne posledice očitno začele kazati po letu 2013, je nad razumom zmagal oportunistem.«)

Matrika – nazorske orientacije

	Kol. 1	Kol. 2	Kol. 3	Kol. 4	Kol. 5	Kol. 6	Kol. 7	Kol. 8	Kol. 9	Kol. 10	
L		1	1								2
PL		3	2			3	3	2	1	1	16
D	1*										1
N				2	3						5
Skupaj:	1	4	3	2	3	3	3	2	1	1	23

Legenda: L – 'leva' usmerjenost; PL – 'pogojno leva' usmerjenost; D – 'desna' usmerjenost; N – 'neideološka/nevtralna' kolumna;

* - desno v smislu liberalne ekonomske politike

Pri štirih ideološko neopredeljenih kolumnah gre za avtorja, ki se ne nagibata na katero od strani (presegata delitev levo-desno) in sta tudi v implicitnih stališčih (pri dveh kolumnah od treh) ideološko relativno nevtralna (npr. *Kolumnist 5: »Sicer ne verjamem, da bo država šla k hudiču, če bo Janša znova zmagal, vendar si kljub temu želim novo zamenjavo oblasti. Sicer je bilo dobro, da so bile pomladne stranke štiri leta na oblasti. Bil je namreč skrajni čas, da se nekaj spremeni«.... Kolumnist 5: »Jaz to težko požrem, ker zadev ne jemljem tako resno. Ne demokracije ne politike ne sebe. Ker moja favoritka iz leta 2004 Marjetica Uhan ni kandidirala na listi Nove Slovenije – in ker sem za razliko od njenega predsednika slutil, da je ta stranka odpisana - , sem v nedeljo s stisnjenimi zobmi obkrožil pevca v pokoju z Zaresove liste v naši volilni enoti....Nimam svojega poslanca – kar je žalostno – , so pa kljub temu zmagali tisti, ki sem jih tokrat izbral za svoje.«*

7. Sklepne ugotovitve (2003 in 2008)

Glede na leto 2003 se je število kolumn občutno povečalo, kar je verjetno posledica vsebinske prenovе časopisa v letu 2006. V prvi polovici leta 2003 je vsega skupaj izšlo 119 kolumn, ki jih je pisalo pet kolumnistov. Politično tematiko je zajemalo 85 (71%) kolumn, skupni delež kolumn z notranje politično vsebino pa je bil 44.5%. Če primerjamo ta podatek z letom 2008 (45%), lahko ugotovimo, da je delež notranje političnih kolumn ostal relativno primerljiv.

Gledano tematsko, je bilo v letu 2003 največ kolumn vezanih na delovanje vlade in opozicije, njun odnosu do posameznih vprašanj in njunim medsebojnim odnosom, pri čemer je bilo precej izpostavljeno vključevanje Slovenije v Evropsko unijo in zvezo Nato. V obravnavanem obdobju leta 2008 je prevladoval (kritičen) odnos do delovanja vlade, zelo pa je bilo izpostavljena 'afera' Patria ter bližajoče se državnozborske volitve.

Leta 2003 je bilo med obravnavanimi notranjepolitičnimi kolumnami največ (43%) takšnih, ki so bile uravnotežene, kritičnih do vlade oziroma protivladnih pa je bilo le 6%.⁸ Primerjava z letom 2008 kaže, da se je razmerje v tem pogledu precej spremenilo. Tako je bilo leta 2008 bistveno več protivladnih oziroma do vlade kritičnih kolumn 18 (78%), medtem ko je bilo nevtralnih le 5 (22%).

Glede nazorskih konotacij je bila leta 2003 polovica kolumn levo usmerjena (50%), dobrih 34% je bilo nazorsko nevtralnih, nekaj manj kot 15% pa je bilo desno usmerjenih. Leta 2008 je bilo levo (eksplicitno in pogojno) usmerjenih 18 (78%) kolumn, desno usmerjena kolumna je bila ena (4.3%), nevtralnih pa pet (21.7%). Ugotovimo lahko, da je v primerjavi z letom 2003 je naraslo skupno število levo usmerjenih kolumn, kar kaže na to, da so bili novinarji do desno-sredinske vlade Janeza Janše bolj kritični kot do prejšnje vladne koalicije.

⁸ Razlog za nizek delež protivladnih kolumn v letu 2003 je verjetno v tem, da je bila v tem obdobju vlada sestavljena iz koalicije levih strank. Na podlagi empiričnega gradiva pričujoče raziskave je namreč mogoče ugotoviti, da je večji del slovenskih novinarjev in urednikov nazorski levo orientiran.

II. ANALIZA PRISPEVKOV O REFORMAH IN VLADNI RESOLUCIJI O RAZVOJNIH PROJEKTIH V ČASOPISIH: DELO, DNEVNIK, VEČER, FINANCE

Enoto analize predstavljajo besedila o vladnih reformah – vključno o davčni zakonodaji – ter besedila o Vladni resoluciji o razvojnih projektih. V analizi so bile obravnavane naslednje kategorije: (1) Zvrst (poročilo, kolumna, komentar, intervju...); (2) Avtor (hišni novinar ali urednik, stalni zunanji sodelavec, občasni zunanji avtor, tujec...); (3) Vir (vlada, opozicija, drugi mediji, tuji viri, stroka...); (4) Vidnost (prva stran, posebej napovedano, neopazno, v rubrikah za posebne publike npr. Znanost, Gospodarstvo, Kultura...); (5) Povzetek besedila; (6) Vrednotenje (stališče avtorja do reform in projektov: pozitivno, nevtrarno, kritično, odklonilno, ambivalentno, nerazpoznavno...); (7) Pripombe (v primeru, če je treba še kaj dodati)

Tabele s podatki se nahajajo v prilogi 1.

Sledi prikaz rezultatov analize omenjenih prispevkov s poudarkom na vrednostni usmerjenosti oziroma (vrednostno) opredelitvijo, ki jo izražajo avtorji prispevkov (novinarji, uredniki, zunanji sodelavci,...) do vladnih reform in projektov.

1. Rezultati za Delo

Analiziranih je bilo 59 prispevkov in sicer v obdobju med 2. ter 30. oktobrom 2006. Glede na odnos do vlade oziroma stališče avtorjev do vladnih reform in projektov je bilo ugotovljeno naslednje (Tabela 1):

Tabela 1: Rezultati za Delo

Vrednotenje:	pozitivno	nevtravno	kritično	odklonilno	ambivalentno	drugo
Število prispevkov: 59 = 100%	7(11.8%)	36(61.0%)	14(23.7%)	1(1.7%)	/	1(1.7%)

Tabela prikazuje skupno število in število analiziranih prispevkov v časopisu Delo v obdobju med 2. in 30. oktobrom 2006 glede na vrednotenje vladnih reform in projektov. V oklepaju so navedeni deleži od skupne vrednosti.

Največ prispevkov (61.0%) je nevtravnih. Glede na novinarsko zvrst so to v največji meri (31=86%) poročila. Na drugem mestu so kritični prispevki (23.7%), med katerimi nobena novinarska zvrst posebej ne izstopa. Kritična mnenja se tako dokaj razpršeno pojavljajo v kolumnah, esejih, mnenjih, pismih bralcev, citatih in poročilu. Prispevkov, ki izražajo pozitiven odnos vladnih reform in projektov je 11.8%. Glede na novinarsko zvrst so pozitivna mnenja porazdeljena med dva eseja, poročila, pismo bralca ter intervju. V petih primerih od sedmih, je avtor pozitivnega prispevka zunanji (gostujoči, bralec, agencija). Kot odklonilen je bil ovrednoten samo en prispevek in sicer poročilo hišne novinarko. V kategorijo 'drugo' sodi prispevek, iz katerega vrednotenje ni razvidno.

2. Rezultati za Dnevnik

V obdobju med 2. in 24. oktobrom istega leta je bilo analiziranih 18 prispevkov, ki govorijo o odnosu do vlade oziroma stališču avtorjev do vladnih reform in projektov. Rezultati so prikazani v tabeli 2:

Tabela 2: Rezultati za Dnevnik

Vrednotenje:	pozitivno	nevtravno	kritično	odklonilno	ambivalentno	drugo
Število prispevkov: 18 = 100%	2(11.1%)	1 (5.5%)	10(55.5%)	4 (22.2%)	/	1(5.5%)

Tabela prikazuje skupno število in število analiziranih prispevkov v časopisu Dnevnik v obdobju med 2. in 24. oktobrom 2006 glede na vrednotenje vladnih reform in projektov. V oklepaju so navedeni deleži od skupne vrednosti.

Največ (55.5%) prispevkov je do vladnih reform in projektov kritičnih. Večino kritičnih prispevkov (7 od 10) so napisali notranji (hišni) avtorji, v preostalih primerih gre za

zunanje ali gostujoče sodelavce. Glede na novinarsko zvrst gre večinoma za poročila (4), komentarje, intervju, reportažo in kolumno. Prispevki, ki vladne reforme in projekte obravnavajo na odklonilen način, so štirje (22.2%). V vseh primerih gre za hišne novinarje, odklonilni prispevki pa se pojavijo v obliki poročil in komentarjev. Pozitivna prispevka sta dva in sicer gre za poročilo hišnega novinarja ter kolumno zunanjega strokovnjaka. V kategorijo 'drugo' sodi prispevek, kjer novinar povzema ocene drugih avtorjev.

3. Rezultati za Večer

V časopisu Večer je bilo v obdobju med 2. in 30. oktobrom objavljenih 25 prispevkov, ki vrednotijo delo vlade oziroma izražajo vrednotno stališče do vladnih reform in projektov. Rezultati so prikazani v tabeli 3:

Tabela 3: Rezultati za Večer

Vrednotenje:	pozitivno	nevtralnno	kritično	odklonilno	ambivalentno	drugo
Število prispevkov: 25 = 100%	3(12.0%)	13(52.0%)	2(8.0%)	1(4.0%)	3(12.0%)	3(12.0%)

Tabela prikazuje skupno število in število analiziranih prispevkov v časopisu Večer v obdobju med 2. in 30. oktobrom 2006 glede na vrednotenje vladnih reform in projektov. V oklepaju so navedeni deleži od skupne vrednosti.

Največ prispevkov je do vladnih reform in projektov nevtralnih (52%). Glede na novinarsko zvrst je med njimi največ poročil (9), ostalo so komentarji ali kolumne. V sedmih primerih gre za hišne novinarje, medtem ko so pri preostalih prispevkih avtorji zunanji sodelavci oziroma dopisniki. Po trije prispevki (12%) sodijo v kategorije 'pozitivno', 'ambivalentno' in 'drugo'. Pozitivni prispevki so izključno delo zunanjih strokovnjakov (avtorjev) in se žanrsko vežejo na kolumno, esej ter intervju. V kategorijo 'ambivalentno' se uvrščajo prispevki, ki odražajo tako afirmativno kot kritično mnenjsko vrednost. V enem primeru gre za poročilo hišnih novinarjev, v drugem primeru za reliefen prikaz različnih ocen (strokovnjaki, stranke). V tretjem primeru gre za nasprotujoči si mnenju dveh (zunanjih) avtorjev v enem prispevku. Kategorija 'drugo' zajema vrednostno nerazpoznavne prispevke. Eno stališče je odklonilno in sicer gre za pismo bralca.

4. Rezultati za Finance

Analiza prispevkov v časopisu Finance je prav tako zajemala časovno obdobje med 2. in 30. oktobrom 2006. Vrednostno stališče do vladnih reform in projektov je izražalo 35 prispevkov. Rezultati so prikazani v tabeli 4:

Tabela 4: Rezultati za Finance

Vrednotenje:	pozitivno	nevtralnno	kritično	odklonilno	ambivalentno	drugo
Število prispevkov: 35 = 100%	4(11.4%)	13(37.1%)	12(34.3%)	1(2.8%)	/	5(14.3%)

Tabela prikazuje skupno število in število analiziranih prispevkov v časopisu Finance v obdobju med 2. in 30. oktobrom 2006 glede na vrednotenje vladnih reform in projektov. V oklepaju so navedeni deleži od skupne vrednosti.

Rezultati analize kažejo, da je pri časopisu Finance število nevtralnih in kritičnih prispevkov skorajda enako. Nevtralnih je 13 (37.1%), do vladnih reform in projektov kritičnih pa 12 (34.3%). Med nevtralnimi je največ poročil (12 od 13), ki so največkrat delo hišnih novinarjev (v enem primeru gre za komentar zunanjega sodelavca). V kategoriji 'kritično' je glede na novinarsko zvrst največ komentarjev (5), ki so največkrat delo hišnih avtorjev (v enem primeru gre za gostujočega avtorja). Sledijo še kolumne (3) in poročila (3), ki se glede na izvor vira (z izjemo dveh prispevkov) tudi nagibajo v smer hišnih avtorjev. En kritičen prispevek je bil označen kot polemika/odziv. Pozitivno odnos do vladnih reform in projektov izražajo štirje (11.4%) prispevki. Žanrsko gre za dve poročili, kolumno in komentar, ki so glede na izvor avtorstva tako hišni kot zunanji. Odklonilen je bil en prispevek in sicer gre za kolumno zunanjega strokovnega sodelavca. V kategorijo 'drugo' je bilo uvrščenih pet prispevkov, katerih vrednotne kvalitete ni bilo mogoče jasno opredeliti.

5. Sklepne ugotovitve

Če primerjamo število prispevkov, ki izražajo vrednostno stališče do vladnih reform in vladni resoluciji o razvojnih projektih v časopisih Delo, Dnevnik, Večer in Finance

ugotovimo, da je bilo v obdobju med 2. in 30. oktobrom 2006 največ tovrstnih objav v Delu (59), sledijo Finance (35), Večer (25) ter Dnevnik (18).

Za razliko od Dnevnika, kjer med vrednostnimi kategorijami prevladuje do vlade kritičen odnos, je pri vseh drugih obravnavanih časopisih (Delo, Večer, Finance) največji delež objav vrednotno nevtralnih. Največji delež nevtralnih objav (glede na druge obravnavane vrednostne kategorije – pozitivno, kritično, odklonilno, ambivalentno ter drugo) je pri Delu (61.0%), sledijo Večer (52.0%), Finance (37.1%) ter Dnevnik s 5.5 odstotnim deležem.⁹

Največ prispevkov, ki imajo do vladnih reform ter razvojnih projektov kritičen odnos je bilo v obravnavanem obdobju objavljenih v časopisu Dnevnik (55.5%). Sledijo Finance (34.3%), Delo (23.7%) ter Večer (8.0%).

Prispevki, ki izražajo do vladnih reform in razvojnih projektov pozitiven odnos, so bili v izbranem obdobju v največji meri zastopani v Večeru (12.0%), sledijo Delo (11.8%), Finance (11.4%) ter Dnevnik (11.1%). Kot je razvidno iz podatkov, imajo relativni deleži zelo podobne vrednosti, kar je glede na dokaj velika razhajanja (med časopisi) v kritičnosti do vladnih reform in razvojnih projektov presenetljivo.

Delež odklonilnih stališč (relativni deleži) v izbranem obdobju je bil največji – in tudi posebej izstopa – v časopisu Dnevnik (22.2%), sledijo Večer (4%), Finance (2.8%) ter Delo (1.7%).

⁹ To se ujema tudi z analizo Tomšiča in Makaroviča. Glej npr. Tomšič, M., Makarovič, M. (2008): Efektivni pritiski na slovenske medije? V: Andrej Aplenc in Janez Jerovšek (ur.), Medijska in človekova (ne)svoboda, Dignitas, Nova Revija, Ljubljana.

III. STRUKTURA SOBOTNE PRILOGE 2004-2008

1. Analiza vsebinske strukture Sobotnih prilog dnevnika Delo

V slovenskem prostoru periodičnega tiska ima Sobotna priloga posebno mesto. Po eni strani zato, ker je tedenska priloga osrednjega slovenskega dnevnika Delo, po drugi strani pa zaradi intelektualno zahtevnejših vsebin, ki zahtevajo bralčevo poglobljeno branje in pomembno vplivajo na oblikovanje javnega mnenja v slovenskem prostoru.

Analize Sobotne priloge dela smo se lotili na osnovi naslednjih ključnih vprašanj oziroma hipotez:

1. Ali sta se tematska struktura ter struktura avtorstva (vključno s predstavljenimi in intervjuvanimi osebami) spreminjala v obdobju od leta 2004 do 2008 in
2. ali sta se struktura vsebine in avtorstva spreminjali v okvirih let 2004 in 2008 in sicer glede na spomladansko obdobje in obdobje predvolilne kampanje v obeh letih.

Predpostavili smo, da je za pričakovati določene spremembe tako glede vsebinske strukture Sobotne priloge, kot glede avtorstva, še posebej, pa da bodo na oboje vplivale volitve in čas volilne kampanje.

Predstavljeni izhodišča so nas usmerjala pri izboru vzorca Sobotnih prilog. Določili smo štiri časovna obdobja v dveh letih parlamentarnih volitev- tj. v letu 2004 in letu 2008:

- a) notranje politično »nevtralni« obdobji v mesecu februarju in marcu ter
- b) obdobji pred volitvami v mesecu avgustu in septembru.

V vsakem od izbranih obdobjih smo spremljali po osem izdaj Sobotnih prilog Dela.

Tako smo v letu 2004 analizirali Sobotne priloge z dne: 7. 2., 14.2., 21.2., 28.2., 6.3., 13.3., 20.3., 27.3., ter 7.8., 14.8., 21.8., 28.8., 4.9., 11.9., 18.9., 25.9.

V letu 2008 pa priloge z dne: 2.2., 9.2., 16.2., 23.2., 1.3., 8.3., 15.3., 22.3. in 26.7., 2.8., 9.8., 16.8., 23.8., 30.8., 6.9., 13.9..

V prvem koraku analize smo pregledali vse navedene izdaje Sobotnih prilog glede na pogostost pojavljanja posameznih zvrsti s poudarkom na stalnih rubrikah, ki se pojavljajo tako v letu 2004 kot v letu 2008. Pogostost pojavljanja je predstavljena s številom strani, ki jih prispevki obsegajo v posameznih idaja prilog. Na osnovi seštevkov strani po zvrsteh oziroma rubrikah smo izračunali deleže, predstavljene v spodnji tabeli.

Tabela 1 : Struktura Sobotnih prilog dela glede na zvrsti in konstantne rubrike, v proučevanih časovnih intervalih (deleži strani v %)

Časovni intervali	7.2.04- 27.3.04	2.2.08- 22.3.08	9.8.04- 25.9.04	26.7.08- 13.9.08
Zvrst, rubrika:	%	%	%	%
»Ta teden«; »Zgodilo se je čisto blizu vas« ¹⁰	3	3	3	3
»Portret tedna«	3	3	3	3
»Dnevnik«	6	6	6	6
»Komentar«; »Bodice« ¹¹	2	2	2	3
»Dragiša Boškovič«;»Ekonomija« ¹²	1	1	1	2
»PP 25«	9	8	8	6
»Pomisleki«	3	3	3	3
»Medialije«; »Aporizmi«	3	1	0	2
Avtorski članek	26	29	12	16
Intervju	20	27	24	23
Omizje	2	0	1	2
Komentar	9	7	17	6
Kozerija	2	0	1	1
Prevod	3	2	2	3
Reportaža	5	5	14	14
Predstavitev	2	2	3	5
Drugo	1	1	0	2
	100	100	100	100

¹⁰ V letu 2004 je na drugi strani rubrika »Ta teden«; v letu 2008 pa »Zgodilo se je blizu vas«

¹¹ Gre za kolumno z različnim nadnaslovom: v letu 2004 »Komentar« in v letu 2008 »Bodice«

¹² Prav tako kolumna, ki ima v proučevanih obdobjih različni imeni, a avtor je isti in enak primer sta tudi »Medialije« in »Aporizmi«

Pregled vsebinske strukture Sobotne priloge glede na zvrsti in stalne rubrike ne kaže pomembnih razlik, še posebej ne v primerjavi predvolilnih – jesenskih obdobj s pomladanskima obdobjema. Večje so razlike, ki jih kaže primerjava glede na spremljani obdobji v različnih letih. Čeprav ostaja seznam stalnih rubrik relativno stabilen, se nekatere rubrike, kjub enaki zvrsti in avtorju, razlikujejo po imenih; npr. »Komentar«, katerega prevladujoči avtor je B. Jež je preimenovan v »Bodice«; »Medialije« B. Bauerja v »Aporizme«, idr. V letu 2004 so tudi številnejše občasne kolumne, npr. »Svitanja«.

Pomembna razlika glede na posamezne zvrsti se pojavlja le na področju reportaž, ki jih je bilo v letu 2008 po obsegu strani za 18 odstotkov več kot v letu 2004.

Pomemben je podatek, da skoraj tretjino vsebine Sobotnih prilog predstavljajo stalne rubrike (če prištejemo »Intervju tedna« v letu 2004, ki se v letu 2008 pojavlja brez tega nadnaslova in uvodni avtorski članek na prvi strani ter občasno ponavljajoče kolumne).

V vseh spremljani časovnih intervalih izstopata glede na obseg in pogostost pojavljanja *avtorski članki* (21 odstotkov) in *intervjuji* (31 odstotkov celotnega obsega vseh spremljanih prilog).

To strukturno stabilnost Sobotnih prilog dela glede na stalne rubrike in zvrsti je mogoče pripisati vzdrževanju zunanje podobe tednika, presenetljivo pa je, da se je ta stabilnost ohranila tudi ob spremembah uredništev priloge in uredništva matičnega časopisa Delo.

V nadaljevanju smo analizirali vsebino Sobotnih prilog v omenjenih časovnih intervalih glede na obseg objav po posameznih področjih. Rezultati so prikazani v Tabeli 2.

Tabela 2: Vsebinska struktura Sobotne priloge Dela: deleži (%) objavljenih strani glede na vsebinska področja in na časovna obdobja

Obdobje:	7.2.-27.3.04	2.2.-22.3.08	7.8 -25.9.04	26.7.-6.9.08
Področje:	%	%	%	%
<i>Zunanja politika in mednarodni odnosi</i>	13	29	20	14
<i>Notranja politika</i>	13	12	19	22
<i>Kultura</i>	12	13	13	15
<i>Gospodarstvo, ekonomija</i>	16	9	8	6
<i>Manjšine</i>	1	1	3	4
<i>Vojska, vojne, terorizem</i>	0	0	7	5
<i>Šport</i>	4	3	2	7
<i>Izobraževanje</i>	3	2	3	0
<i>Sociala in zdravstvo</i>	3	4	2	2
<i>Znanost, raziskave</i>	3	3	1	7
<i>Zgodovina</i>	4	2	1	2
<i>Mediji</i>	3	3	3	2
<i>Promet, turizem</i>	1	0	2	4
<i>Verstva, cerkev</i>	4	1	1	0
<i>Kriminal, korupcija</i>	0	3	0	0
<i>Pisma bralcev</i>	8	7	9	6
<i>Drugo</i>	12	8	6	4
	100	100	100	100

Upošteva je zastopanost zgoraj prikazanih področij po obsegu prispevkov je mogoče trditi, da je Sobotna priloga pretežno političen tednik, saj zunanja politika, mednarodni odnosi in notranja politika v povprečju presegata tretjino celotnega obsega prispevkov v spremljanih obdobjih. »Kulture«, ki po obsegu sledi, je le nekaj več; »Gospodarstva in ekonomije« pa le nekaj manj kot desetina obsega povprečne izdaje. Delež rubrike »Pisma bralcev« le malo presega sedem odstotkov celotnega obsega . Za ostala področja je mogoče trditi, da so slabo zastopana, še posebej velja to za »Izobraževanje«, »Znanost in raziskave«, »Medije«, »Promet in turizem«, »Kriminal in korupcijo«, in naj omenimo še sodstvo in pravosodje, ki smo ga zaradi pomanjkanja prispevkov morali uvrstiti v razred »Drugo«.

Kot kaže zgornja tabela prihaja v posameznih obdobjih na posameznih področjih do pozitivnih odstopanj. Ta odstopanja v smeri povečanega obsega prispevkov so pretežno povezana z aktualnimi dogodki, ki jim uredniki in avtorji, upoštevajoč ažurnost, posvečajo večjo pozornost.

Tako je pozitivna odstopanja na področju »zunanje politike in mednarodnih odnosov« v spomladanskem obdobju leta 2008 mogoče povezati z dogodki na Kosovu. (Npr.: *Nič nas ne more ustaviti, Kosovo (tik) pred razglasitvijo neodvisnosti*, intervju z A.Arifi; *Brez konca jugoslovanske, a na začetku nove krize*, Dušan Janjić strokovnjak za Kosovo; *Za Albance čas revolucije, za Srbe čas kontrarevolucije*, SP, 16.2.08, str.4-9)

Na istem področju je relativno povečan obseg prispevkov v obdobju 7.8 -25.9.04 mogoče delno pripisati »Dnevniku«, ki ga je v tem obdobju pisal Danilo Turk in to s področja mednarodnih odnosov.

V času obletnice terorističnega napada na newyorška dvojčka je na področju »Vojska,vojne, terorizem« opazno povečano število in s tem obseg prispevkov na temo vojske, orožja in terorizma, tako leta 2004 kot 2008.

Večji obseg prispevkov na temo športa v obdobju 26.7.-6.9.08 gre na račun Olimpijskih iger. Slovenski olimpijci so bili predstavljeni v »Portretu tedna«, v intervjujih, v rubriki »Zgodilo se je čisto blizu vas«.

Težave s tunelom na priključku gorenjske avtoceste na obvoznico okoli Ljubljane pa so povzdignile obseg prispevkov s področja »Prometa in turizma« v obdobju 26.7.-6.9.08.

Opaznega relativnega dviga obsega prispevkov s področja »Znanost, raziskave« v obdobju 26.7.-6.9.08 ni mogoče pripisati posebnemu dogodku ali specifični problematiki.

Razlike med »pomladanskima« in »jesenskima« obdobjema pa so najbolj izstopajoče na področju »notranje politike«, kjer se je jeseni, pred volitvami obseg notranjepolitičnih prispevkov pomembno povečal, tako leta 2004 kot leta 2008.

Avgusta 2004 sta bila na področju »notranje politike« objavljena dva intervjuja in sicer z G. Golobičem (*Oblast je luč, ki sveti, a privlači tudi vsakršen mrčes*, 7.8.04, str. 4-7) ter L. Peterletom (*Ta morska avgustovska folklor nima smisla*, 14.8.04, str. 4-7). 4.septembra 04 je bila na področju »notranje politike« objavljena »korespondenčna seja«

z naslovom *Jaz ne bi podcenjeval Dela*, sodelovali so: J.Stanovnik, S.Hribar, I.Oman, L.Peterle, D.Rupel, J.Janša, I.Bavčar, T. Rop, G.Golobič in B.Pahor (str.4-6); M. Pečauer pa je objavil *Slovar slovenskega političnega jezika* (str.8-10).

V času volilne kampanje, septembra 2004 je bil volitvam posvečen blok z nadnaslovom *Volitve 2004. Kaj izbiramo?* (str.8-11) V okvirih tega bloka so bili 18.9. objavljeni naslednji prispevki: M.Pečauer, *Veliki ples po štirih letih volilnega treninga*; M. Makarovič, *Med desnimi levičarji in levimi desničarji*, D. Štrajn, *V globalni vladavini demokracije*, in I.Vidmar, *Dost' nas majo*. V naslednjem tednu, 25.9. so bile v bloku predstavljeni predsedniki strank: A. Rous, A.Rop, A. Bajuk, J. Janša, J. Podobnik, Z. Jelinčič, B. Pahor in njihova stališča o aktualnih družbeno političnih problemih, pod naslovom *Ali, kdaj, zakaj, koliko, kje, kako in kaj ponujajo parlamentarne stranke* (str.7-11, avtorja M.Jenko in M. Pečauer). V predvolilnem bloku je bil predstavljen tudi prispevek B. Videmška z naslovom *Grdi in polni, lepi in prazni* in z nadnaslovom *Volitve 2004: Kdo izbira*.

V jesenskem, predvolilnem obdobju leta 2008 so bili na področju »notranje politike« objavljene intervjuji z Zmagom Jelinčičem Plemenitim (*Če je človek blizu ljudem, ga imajo za sebi enakega*, SP, 2.8.08, str.4-6); Bojanom Šrotom (*Urbano in ruralno obstaja v naših glavah*, SP, 26.7.08, str.4-6); Gregorjem Golobičem (*Oblast kot taka in sklepanje kravjih kupčij nas ne zanima*, SP, 9.8.08, str.4-6); Andrejem Bajukom (*Pripravljen sem prevzeti večje odgovornosti*, SP,16.8.08, str.4-6); Borisom Pahorjem (*Slovenija potrebuje politiko, ki bo razumela, da ima svoje omejitve*, SP, 23.8.08, str.4-6); Spomenko Hribar (*O strahu in tudi o pogumu*, SP, 30.8.08, str. 4-6); Slavkom Splichalom (*Opozicija in mediji so naravni zavezniki*, SP, 13.9.08, str.4-6).

6. septembra je bil objavljen *Pogovor z možno novo koalicijo* z naslovom *Želimo spremembe oblasti, tudi ljudje pričakujejo alternativo*, v katerem so sodelovali: B. Pahor, G. Golobič in K. Kresal. (Avtorja M.Jenko in M.Pečauer, str. 4-7) V isti Sobotni prilogi sta pod nadnaslovom *Patrije pasji dnevi* objavljena dva prispevka; D. Verčiča *Patrija, volitve in medijska pismenost* in R. Rizmana *Paradoks moči in morale* (str.8-9). J.

Markeš je pod nadnaslovom *Patrioti in patriotizem* objavil prispevek *Tisti, ki je sejal veter* (str.10).

V istem obdobju so bile v rubriki »Portret tedna« s področja notranje politike predstavljene naslednje osebe: Jože Duhovnik (*Profesor in podjetnik na krmilu Krščanske demokratske stranke*, SP, 2.8.08); Zoran Janković (*Župan, ki uresničuje neizživete ambicije, nastale v Mercatorju?*, SP, 9.8.08) in Drago Kos (*Tisti, ki ve, zakaj v eni od strank vlada takšna nervoza*, SP, 13.9.08).

Od uvodnih prispevkov so bili v tem obdobju na področju notranje politike objavljeni naslednji prispevki: B. Šuligoj, *Šentvid kot vrh ledene gore* (SP, 9.8.08); B. Pečauer, *Nakar udari Patrija* (SP, 6.9.08); M. Pečauer, *Slog kot sporočilo* (SP,13.9.08). V zadnji prilogi pred volilnim molkom so bili objavljeni še naslednji prispevki na področju notranje politike: J. Markeš, *Črna luknja neke galaksije*, pod nadnaslovom *Patriotična epidemija v Sloveniji*; B. Vezjak *Znaki akutnega vnetja slovenske demokracije*, z nadnaslovom *Argumentacija ad hominem*; J. Demšar *Nadangel Mihael razsvetli jih*, z nadnaslovom *Politika in policija*.

2. Sobotna priloga Dela v letih 2004 in 2008 - Pogostost pojavljanja in promoviranja politikov

Izbor političnih ikon

Kako pogosto in v kakšnih medsebojnih razmerjih so v Sobotni prilogi Dela predstavljeni najvidnejši slovenski politiki – predsedniki države, vlade, aktualni ministri, predsedniki ali drugi voditelji strank oz. list ? Celovit odgovor na to vprašanje bi terjal poglobljeno branje in interpretacijo številnih novinarskih in uredniških prispevkov, različnih zvrsti, poročil in komentarjev, koserij, pisem bralcev itd.

A tudi omejitev samo na najbolj opazne rubrike in zvrsti (»Portret tedna«, »Intervju«, »Okrogla miza«, avtorski prispevek samega politika) pokaže zanimivo sliko.

Pregledali smo podatke o najvidnejših in pomembnejših predstavitvah teh osebnosti v štirih različnih obdobjih let 2004 in 2008 (v zimskih mesecih in pred volitvami) in jih primerjali.

Štiri obravnavana obdobja

Prvo obravnavano obdobje sta bila meseca februar in marec leta 2004, drugo – ista meseca v letu 2008, tretje dva meseca pred državnozborskimi volitvami 2004 in četrto – dva meseca pred državnozborskimi volitvami 2008.

Pogostnost pojavljanja 23. pomembnih politikov

Upoštevajoč prej navedena merila smo v takem pregledu našli 23 pomembnih slovenskih politikov. V celotnem obravnavanem času – torej v štirih izbranih in obravnavanih dvomesečnih obdobjih - je bil v SP največkrat - v šestih posebnih prispevkih – predstavljen Janez Drnovšek. (Vendar je bilo od tega kar 5 posebnih prispevkov o njem objavljenih samo v tednu po njegovi smrti). Sicer pa so v SP najpogosteje – po petkrat - predstavili dva politika: Gregorja Golobiča in Boruta Pahorja. Prav presenetljivo enakopravno in enakomerno: po dvakrat v predvolilni kampanji leta 2004, po dvakrat pred volitvami 2008 in po enkrat v marcu 2008. Tudi Andrej Bajuk, ki je bil predstavljen trikrat, je bil v Sobotni prilogi na vrsti v enakih terminih kot prejšnja dva, le da ustrezno manjkrat: po enkrat pred volitvami 2004 in 2008 in pa marca 2008. Precej za temi, čeprav sta jim bili namenjeni po dve vidni predstavitvi, je prišlo na vrsto naslednjih sedem politikov: Tone Rop, Dušan Mramor, Lojze Peterle, Bojan Šrot, Dimitrij Rupel, Janez Janša in Zmago Jelinčič . Po eno posebej opazno predstavitev pa so namenili Milanu Kučanu, Zoranu Jankoviću, Radu Bohincu, Mitji Gaspariju, Slavku Gabru, Dušanu Kebru, Radu Bohincu, Vladu Dimovskemu, Janezu Podobniku, Andreju Vizjaku, Katarini Kresal in Jožetu Duhovniku.

Skupno, v vse štirih obravnavanih obdobjih, je torej bilo takih predstavitev 44 – največ, 23, v letu 2004 in nekoliko manj, 21, v letu 2008. Februarja in marca 2004 je bilo takih

predstavitev 7, v istih mesecih 2008 pa kar 13 (vendar je bilo od teh, kot rečeno, kar 5 posvečenih pokojnemu predsedniku Drnovšku). Precej intenzivnejše so bile predstavitve v predvolilnih mesecih 2004 (14 predstavitev) in 2008 (10 predstavitev).

Razmerja levi : desni

Kakšna so bila razmerja med predstavitvami levih in desnih politikov v obravnavanih obdobjih? Če štejemo med leve politike voditelje strank »levega trojčka« oziroma stranke, ki se v evropskem parlamentu povezujejo v skupine levih strank, skupaj z ministri in drugimi politiki te usmeritve, bi med predstavljenimi v to skupino sodili Pahor, Rop, Dimovski, Bohinc, Kresalova, Drnovšek, Golobič, Gaspari, Keber, Gaber, Mramor, Kučan in Janković. Na drugo stran, v skladu z evropskimi povezavami v desne skupine strank pa Janša, Peterle, Bajuk, Podobnik, Šrot, Vizjak in Rupel. (Rupel bi uvrstili v to skupino še zlasti po izključitvi iz Ropove LDS in vlade). Erjavca, Jelinčiča in Jožeta Duhovnika je v tem oziru pač primerneje obravnavati posebej – zaradi spremenljivih ali celo še neobstoječih političnih povezav, ki sledijo svojskim usmeritvam njihovih strank.

Februarja in marca 2004 je tako bilo predstavljenih 7 levih politikov in nobeden od desnih (pa tudi nobeden od prej naštetih preostalih treh).

Bolj sorazmerne so bile predstavitve v predvolilnem obdobju 2004: 6 levih in 7 desnih politikov.

Februarja in marca 2008: 8 levih in 4 desni.

Predvolilna meseca 2008: 6 levih in 2 desna (Šrot in Bajuk).

3. Presentacija ženske v sobotnih prilogah dnevnika Delo – primerjava med letom 2004 in 2007

Osrednji cilji analize

Pri analizi smo bili pozorni predvsem na razmerje med ženskimi in moškimi avtoricami in avtorji, poleg tega pa nas je zanimalo kako pogosto se v časopisu pojavljajo vsebine, ki se dotikajo ženske problematike, kakšna je njihova kvalitativna razsežnost in na kakšen način so posredovane. Pozornost smo osredotočili tudi na rubrike, ki v obliki intervjujev, portretov in dnevnikov predstavljajo osebnosti, ki delujejo na področju kulture, politike in drugod ter na aktualne teme, ki se pojavljajo v pismih bralcev. Zanimalo nas je, če se razmerje med avtorji in avtoricami prispevkov spreminja glede na letnico izdaje časopisa – 2007 in 2004. Primerjali smo februarske, marčevske, aprilске, majske in junijske prispevke iz leta 2007, ki obravnavajo aktualne vsebine, z prispevki, ki so bili objavljeni januarja, februarja, marca in aprila 2004.

Pomembni izsledki po mesecih

V januarju 2004

- a) se število prispevkov, ki so jih napisale ženske avtorice giblje od 12% do 25%.
- b) število vseh prispevkov v januarjskih številkah obsega številko 32, od teh je število prispevkov, ki obravnavajo vsebine, ki se navezujejo na žensko problematiko od 0 do 2.
- c) pojavita se dva članka, ki skozi seksistično optiko obravnavata pozicijo ženske in stereotipizirata žensko seksualnost. »Velesila v kraljestvu čutov« - iz tujega tiska: »O zgodovini ženske zadnjice«.
- d) Ženske avtorice se pogosteje kot moški avtorji (skozi intervjuje in ostale prispevke) osredotočajo na delo in dosežke ženskih avtoric (umetnic, političark in znanstvenic).
- d) V rubriki »Pisma bralcev« se bralka pozitivno odziva na članek Sonje Merljak (o nasilju nad ženskami).

V času od februarja do marca 2004

- a) se število prispevkov, ki so jih napisale ženske avtorice, giblje od 6,6% do 21%.
- b) V rubriki »Portret tedna« najdemo zgolj portrete oziroma predstavitev moških.
- c) Prispevki, ki so jih napisale ženske avtorice se pogosteje dotikajo tematike, ki prevprašujejo vlogo ženske v družbi, npr.: Katarina Fidermuc: »Razlike med moškim in žensko je v spolu«: predpisi o ženski kvoti v politiki in Žejna Leiler: o igralki Mirjani Karanovič.
- d) V omenjenem časovnem obdobju se ne pojavi veliko vsebin, ki bi se dotikale ženske problematike oziroma problematike spolov.
- e) Število vseh prispevkov se giblje nekje od 30 do 40, število vsebin, ki se dotikajo ženske problematike oziroma prikazujejo dosežke ženskih ustvarjalk, pa se giblje od 0 do 2.

V času od februarja do marec 2007

- a) se število prispevkov, ki so jih napisale ženske avtorice, giblje nekje od 13% do 28% in se najpogosteje ustavlja na 20%. To pomeni, da približno 80% objavljenih del pripada moškim piscem oziroma avtorjem.
- b) Z vsebinami, ki se dotikajo ženske problematike (npr. socialna varnost žensk, vprašanje zaposlovanja, nasilja nad ženskami itd.), se ponavadi (in ne izključno) ukvarjajo ženske. Izpostavljene vsebine se v posameznem časopisu pojavljajo največ v treh člankih, kar pomeni, da se število vsebin giblje od 8% do 0% (glede na celoto objavljenih del).
- d) Ugotovili smo, da se v rubriki »Portret tedna« ni bila (v zgoraj navedenih mesecih) predstavljena niti ena ženska figura. V rubriki se pojavljajo izključno intervjuji z moškimi politiki, poslovneži itd.
- e) Analiza rubrike »Pismo bralcev« je pokazala, da vsebine, ki se dotikajo ženske problematike ne ostajajo prezrte, temveč vzpostavljajo prostor za polemike med avtorji/avtoricami člankov in bralci/bralkami. Evidenten primer je članek Mateje Sedmak: »Nasilje v družini – Nujne spremembe v družbenih percepcijah spola«, na katerega sta se odzvala kar dva bralca, eden o njiju pa je svoje mnenje objavil večkrat.
- f) Teme o katerih ženske najpogosteje pišejo se dotikajo kulture, naravnega okolja (ekologije itd.), zoologije in tudi politike. Čeprav tudi moški pišejo o kulturi (literaturi itd.) in o okoljskih zadevah, pa te teme v večji meri pripadajo ženskim avtoricam. Kljub temu, da so večino

člankov s področja politike in gospodarstva spisali moški avtorji, analiza pokaže, da tudi ženske avtorice redno objavljajo prispevke s teh področji.

V času od maja do junija 2007

- a) se število prispevkov, ki so jih napisale ženske avtorice, giblje od 20% do 27%.
- b) v zgoraj navedenem časovnem obdobju, se pravi v osmih izdajah Sobotne priloge, se v rubriki »Portret tedna« enkrat pojavi portret ženske (26. maj).
- c) prispevki, ki so jih napisale ženske avtorice se pogosteje dotikajo tematike, ki prevprašujejo vlogo ženske v družbi in problematizirajo položaj marginalnih oziroma zapostavljenih družbenih skupin.
- d) Ženske avtorice se pogosteje kot moški avtorji (skozi intervjuje in ostale prispevke) osredotočajo na delo in dosežke ženskih avtoric (umetnic, političark in znanstvenic).
- e) Število vseh prispevkov se v posameznem časopisu (od maja do junija 2007) giblje nekje od 30 do 40, število vsebin, ki se dotikajo ženske problematike oziroma problematike spolov ali pa prikazujejo dosežke ženskih ustvarjalk, pa se giblje od 0 do 3.

III. Primerjava med letom 2004 in 2007

- a) v maju in juniju 2007 je število prispevkov, ki so jih spisale ženske avtorice večje kot število prispevkov, ki so jih ženske avtorice objavljale v Sobotni prilogi januarja 2004. V času od maja do junija število prispevkov ženskih avtoric ni nižje od 20%, medtem ko se januarja 2004 spusti tudi na 12%.
- b) število aktualnih vsebin je v obeh časovnih obdobjih približno enako.
- c) tako v letu 2004, kot tudi v letu 2007 se z vsebinami, ki se dotikajo problematike socialne varnosti žensk, vprašanja zaposlovanja, nasilja nad ženskami, vprašanja marginalnih in zapostavljenih skupin v družbi itn., v večji meri ukvarjajo ženske.
- d) v obeh je število moških piscev, ki se ukvarja s vsebinami, ki se dotikajo področja politike večje kot število žensk (čeprav tudi te pišejo o izpostavljeni tematiki).
- e) v rubriki »Portret tedna« se v glavnem pojavljajo zgolj moški, izsledili smo zgolj en primer v letu 2007, ko se v omenjeni rubriki pojavlja portret ženske. Torej iz leta 2004 nimamo nobenega primera ženskega portreta, iz leta 2007 pa zgolj enega.

f) če pogledamo več mesecev ugotovimo, da je v letu 2007 za nekaj odstotkov več avtoric (dvigne se na 27%), kot v letu 2004, kjer najdemo od 12% do 25% ženskih prispevkov. Sprememb na področju vsebin, ki se dotikajo ženske problematike ne najdemo. Prav tako ni zaznati sprememb v obliki intervjujev, portretov in dnevnikov oziroma predstavljanju osebnosti, ki delujejo na področju kulture, politike in drugod.

g) v obeh primerih analiza rubrike »Pismo bralcev« pokaže, da vsebine, ki se dotikajo ženske problematike ne ostajajo prezrte, temveč vzpostavljajo prostor za polemike med avtorji oziroma avtoricami člankov in bralci oziroma bralkami.

h) v obeh primerih se ženske avtorice pogosteje kot moški avtorji osredotočajo na delo in dosežke ženskih avtoric (umetnic, političark in znanstvenic).

IV. ANALIZA KOMENTARJEV V ČASOPISU PRIMORSKE NOVICE ZA LETO 2002 IN 2005-2006

1. Predmet in metodologija analize

Predmet prve analize so bili komentarji časopisa Primorske novice v letu 2002. V letu 2002 je časopis izhajal dvakrat tedensko, tako so bili analizirani 103 komentarji.

Predmet druge analize so bili komentarji časopisa Primorske novice od 1. julija 2005 do 30. junija 2006. Do leta 2005 se je časopis preoblikoval v dnevnik, tako da je v proučevanem obdobju v letih 2005 in 2006 izšlo 294 komentarjev, od katerih jih je bilo sto izbranih za analizo.

V letu 2002 je komentarje pisalo 26 avtorjev, s preoblikovanjem časopisa v dnevnik je bilo komentatorjev 46, torej skoraj dvakrat več.

Metodologijo je razvila IRSA ob preliminarni analizi komentarjev tiskanih medijev v letu 2006.

Cilj analize je ugotoviti tematsko strukturiranost komentarjev, odnos do domačih političnih akterjev, točneje do institucionalne politike, ter nazorsko usmeritev vsebin.

Ker so Primorske novice predvsem regionalni časopis, ki pokriva Primorsko, a vendar sežejo teme tudi na nacionalni nivo, je bila analiza opravljena posebej za komentarje, ki obravnavajo predvsem tematiko nacionalnega pomena, in posebej za komentarje, ki se dotikajo predvsem regionalne problematike.

V obeh primerih – torej analizi komentarjev nacionalnega in regionalnega dogajanja - so bili komentarji razdeljeni na tiste, ki so kot glavno temo obravnavale politiko, ter na tiste, ki so obravnavale nepolitične teme, kot so denimo zdravstvo, šport, kulturo. Ključ za določitev teme kot politične je bila obravnava aktualnega političnega dogajanja oziroma teme, ki so že dalj časa na političnem prizorišču. Aktualno politično dogajanje je

uporabljeno kot referent primerjave z namenom razvrstitve komentarjev v kategorije pro-vladnih, proti vladnih, proti-opozicijskih ali uravnoteženih izraženih mnenj. Nadalje so bili komentariji razdeljeni na tiste, ki večinoma zadevajo domačo politiko in na tiste, ki so v glavne posvečene mednarodni politiki. Analiza komentarjev nacionalnega nivoja je kot mednarodno problematiko obravnavala tako globalne procese in odnose, v katerih Slovenija ni neposredno udeležena, denimo v volitvah po svetu, v analizi mednarodnih gospodarskih gibanj, kot tudi tematiko mednarodnih odnosov med Slovenijo in drugimi akterji v mednarodni politični areni, na primer odnos do sosednjih držav, približevanje Slovenije Evropski Uniji...

Komentarji, ki so zadevali regionalno politično, ekonomsko, kulturno ali družbeno dogajanje Primorske, a so v obravnavi segli tudi v sosednje regije, ki mejijo na Primorsko, so bili uvrščeni najprej med komentarje z regionalno tematiko in v tem okviru še v mednarodno skupino. Kot primer takšnega dogajanja so lahko gospodarske povezave Primorskih podjetij s tujimi partnerji v Italiji in na Hrvaškem, potem problematika meja s Hrvaško, ki je zadevala predvsem lokalne probleme prebivalcev,...

V smislu nazorske orientacije so bili komentarji razdeljeni na "leve", "desne", uravnotežene ali nevtralnno usmerjene. Pri tej razdelitvi je bila upoštevana nazorska orientiranost, kot jo definirajo politični akterji v Sloveniji. Leva ali desna orientiranost tako ni pomenila samo nazorske orientacije, temveč odnos do idej političnih taborov. Nadalje so bile kot desne teme označene tiste, ki so bile naklonjene konzervativnim ideologijam, neoliberalizmu, vstopanju cerkve v politično življenje, ... leve pa ideje, ki so zastopale socialdemokratske definicije države blaginje, zagovor pravic marginaliziranih skupin, kritiko monopolnega kapitala, krčenju že pridobljenih pravic delavcev, žensk, ... Nadalje so bile kot desne označene tiste vsebine, ki so zagovarjale vključitev Slovenije v zvezo Nato na podlagi idej liberalizma in imperializma ter kot leve tisti komentarji, ki so z vidika mirovništva kazali na skepso do omenjene vključitve. Pri problematiki manjšin so bili kot levi označene tisti komentarji, ki so kritizirali poteze desne italijanske vlade v letu 2002 ali politične desnice v proučevanih letih in so izrecno kritično omenjali desno

nastrojenost in fašistične korenine akterjev ali vsaj njihov razumevajoč odnos do fašistične zgodovine Italije.

2. Rezultati analize za Primorske novice 2002

Odnos do političnih akterjev na nacionalnem nivoju

Analiziranih je bilo 67 komentarjev. Vseh komentarjev, ki so obravnavale politične teme na nacionalnem nivoju, je bilo 43. To je 64 odstotkov glede na vse komentarje, ki se ukvarjajo s problematiko na nacionalnem nivoju, nepolitičnih komentarjev je bilo 36 odstotkov. Notranji politiki je namenjenih večina komentarjev (78%), ki obravnavajo politiko. Med temami prevladuje politično dogajanje na nacionalni ravni, predvsem delo parlamenta, sprejemanje zakonov, vloga države v gospodarstvu, prilagajanje zakonodaje direktivam Evropske Unije, razmere v posameznih sektorjih gospodarstva ... Nepolitične tematike obravnavajo probleme v zdravstvu, kulturi, športu, naravovarstvene teme...

Med notranjepolitičnimi temami jih je 15% naklonjenih vladi, 39 % je kritičnih do vlade, uravnoteženih je bilo 45 % komentarjev.

Komentarjev o mednarodni politiki je 36 % glede na celotno število političnih komentarjev. Obravnavajo odnose z Italijo in Hrvaško, kjer so akterji člani nacionalnih administrativnih in političnih kompleksov, vpetost Slovenije v globalne povezave, vlogo Slovenije v Evropski Uniji, politično dogajanje v svetu, volitve v nacionalnih državah...

Nepolitičnih komentarjev je bilo 36%.

Odnos do političnih akterjev na regionalnem nivoju

Regionalno dogajanje je komentiralo 36 prispevkov, od tega se jih je politiki posvečalo 61%, nepolitičnih komentarjev pa je bilo 38%. Od regionalno politično naravnanih komentarjev jih je bilo 25 % naklonjenih vladi, 50 % jih je bilo kritičnih do vlade, 25 %

pa uravnoveženih. Tematika se je dotikala odnosa vlade do problemov Primorske na gospodarskem nivoju, na primer nejasne strategije razvoja cestnega omrežja, potem odnosom med lokalnimi oblastmi in problemi v lokalnih okoljih,...

V segment, kjer se je regionalna politika dotikala mednarodnih odnosov, predvsem manjšinske problematike in nerešenih vprašanj s Hrvaško, je bilo uvrščenih 63 % vseh komentarjev, ki so obravnavali regionalno politično dogajanje.

Nepolitične tematike se je lotevalo 38 % komentarjev.

Nazorske orientacije na nacionalnem nivoju

Kot nazorsko orientirane lahko označimo 34 % vseh komentarjev, od katerih jih je 47% prepoznavno levo orientiranih, 26% desno orientiranih, 26% avtorjev pa se opredeljuje enakomerno levo in desno. Predvsem pri notranji politiki je opaziti dokaj izenačen delež levih in desnih ideoloških orientacij, pri mednarodni politiki pa ni zaslediti desno orientiranih vsebin. Med nepolitičnimi temami izstopa leva usmerjenost s 60%, desno orientiranih opredelitev je 40% od vseh opredeljenih nepolitičnih komentarjev.

Komentarji, ki niso opredeljeni, večinoma obravnavajo tematike, za katere ideološke konfrontacije niso pogoste, denimo znanost, ekologija, šport...

Nazorske orientacije na regionalnem nivoju

Prepoznavno nazorsko orientiranih komentarjev je bilo 36 %. Od tega jih je bilo 61 % levo orientiranih, desnih vrednotnih orientacij ni bilo zaslediti, uravnoveženih pa 38%. V notranji politiki je bilo 100% levo orientiranih komentarjev in nobenega desno orientiranega komentarja, enak odstotek velja za mednarodno politiko. Enako ideološko profilirana je bila nepolitična tematika, kjer je bilo levo orientiranih zopet 100% komentarjev. Velja pa omeniti, da je absolutno število komentarjev, za katere so bili

izračunani odstotki pri levi notranjepolitični nazorski orientaciji 1 komentar, enako je absolutno število levo-nazorskih nepolitičnih komentarjev.

4. Rezultati analize za Primorske novice 2005-2006

Analiza je zajela vzorec stotih komentarjev za obdobje od 1. julija 2005 do 30. junija 2006. Do leta 2005 se je časopis preoblikoval v dnevnik, tako da je v proučevanem obdobju v letih 2005 in 2006 izšlo 294 komentarjev, od katerih jih je bilo sto izbranih za analizo. Nadalje so bili komentarji razdeljeni na tiste, ki obravnavajo predvsem dogajanje na nacionalnem nivoju, ter na tiste, ki obravnavajo dogodke, ki imajo bolj regionalni značaj oziroma v njih nastopajo akterji iz regionalnega političnega sistema, ekonomije, kulture, itd., posledice in cilje njihovega delovanja pa je čutiti predvsem na regionalnem nivoju.

Odnos do političnih akterjev na nacionalnem nivoju

Število vseh komentarjev, tako političnih kot nepolitičnih na nacionalnem nivoju je 49. Vseh komentarjev, ki so obravnavale politične teme na nacionalnem nivoju, je bilo 26. To je 53 odstotkov glede na vse komentarje, ki obravnavajo dogajanje na nacionalnem nivoju, nepolitičnih komentarjev je bilo 47 odstotkov. Notranji politiki je namenjenih večina komentarjev (18 po številu ali 69%), ki obravnavajo politiko. Med temami prevladuje politično dogajanje na nacionalni ravni, predvsem delo parlamenta, sprejemanje zakonov, vloga države v gospodarstvu, prilagajanje gospodarstva direktivam Evropske Unije, razmere v posameznih sektorjih gospodarstva ... Nepolitične tematike obravnavajo probleme v zdravstvu, kulturi, športu, naravovarstvene teme...

Med notranjepolitičnimi temami jih je 5% naklonjenih vladi, 50 % je kritičnih do vlade, uravnoteženih je 45 % komentarjev.

Komentarjev o mednarodni politiki je 30 % (po številu 8) glede na celotno število političnih komentarjev. Obravnavajo odnose z Italijo in Hrvaško, kjer so akterji člani nacionalnih administrativnih in političnih kompleksov, vpetost Slovenije v globalne povezave, vlogo Slovenije v Evropski Uniji, politično dogajanje v svetu, volitve v nacionalnih državah... Nепolitičnih komentarjev je bilo 47%.

Odnos do političnih akterjev na regionalnem nivoju

Regionalno dogajanje je komentiralo 51 prispevkov, od tega se jih je politiki posvečalo 43%, nepolitičnih komentarjev pa je bilo 57%. Od regionalno politično naravnanih komentarjev jih je bilo 14 % naklonjenih vladi, 64 % jih je bilo kritičnih do vlade, 21 % pa uravnoveženih. Tematika se je dotikala odnosa vlade do problemov Primorske na gospodarskem nivoju, na primer nejasne strategije razvoja cestnega omrežja, potem odnosom med lokalnimi oblastmi in problemov v lokalnih okoljih,...

V segment, kjer se je regionalna politika dotikala mednarodnih odnosov, predvsem manjšinske problematike in nerešenih vprašanj s Hrvaško, je bilo uvrščenih 36 % vseh komentarjev, ki so obravnavali regionalno politično dogajanje. Nепolitične tematike se je lotevalo 57 % komentarjev.

Nazorske orientacije na nacionalnem nivoju

Kot nazorsko orientirane lahko označimo 26 % vseh komentarjev, od katerih jih je 53% prepoznavno levo orientiranih, 7% desno orientiranih, 38% avtorjev pa se opredeljuje enakomerno levo in desno. Pri notranji politiki je na podlagi vzorca opaziti izenačen delež levih in desnih ideoloških orientacij, pri mednarodni politiki pa ni zaslediti desno orientiranih vsebin. Od opredeljenih komentarjev z mednarodno tematiko na nacionalnem analitičnem nivoju, so vsi levo orientirani, in sicer so nekajkrat zelo kritično opredeljeni

do imperialistične vloge ZDA v Iraku in v svetu ter do vloge združenja najbogatejših držav (G8) v svetu..

Komentarji, ki obravnavajo notranjo politiko in se opredeljujejo, pa zadevajo predvsem aktualne poteze vlade. Od skupno štirih takih prispevkov so trije levo naravnani in so dvakrat kritični do poseganja vlade na področje medije oziroma do zakona o javni RTV, enkrat pa so kritični do delegiranja kadrov, ki ga izvaja takrat aktualna desna vlada.

Nepolitično nazorsko opredeljenih komentarjev na nacionalnem nivoju ni bilo.

Komentarji, ki niso opredeljeni, večinoma obravnavajo tematike, za katere ideološke konfrontacije niso pogoste, denimo znanost, ekologija, šport...

Nazorske orientacije na regionalnem nivoju

Prepoznavno nazorsko orientiranih komentarjev je bilo 15 %. Od tega jih je bilo 62 % levo orientiranih, desnih vrednotnih orientacij je bilo 25%, uravnoveženih pa 12%. V notranji politiki je bil en komentar orientiran levo in en desno, to razmerje pa se popolnoma poruši na področju, ki je označeno kot mednarodno-regionalno. To področje zaznamuje problematiko, s katero se regija (Primorska) srečuje pri sodelovanju z italijansko ali hrvaško politiko pri reševanju vprašanj etničnih manjšin (predvsem slovenske manjšine v Italiji), vprašanj o medvojnem in povojnem nasilju, itd. Komentarji so, na primer, kritični do vprašanj o relativizaciji vloge kolaboracionistov iz 2. svetovne vojne v evropskih državah, predvsem v Italiji, ter o spornem podeljevanju italijanskega državljanstva prebivalcem nekdanj s strani fašističnih sil zasedenih ozemelj. Skozi zgodovinsko vlogo Primorske je zato mogoče razložiti levo orientacijo vseh mednarodno-regionalnih komentarjev, ki so tako odziv na pred- in medvojno fašistično okupacijo in nasilje kot na relativizacijo NOB s strani določenih akterjev iz nacionalnega in italijanskega političnega sistema.

Samo en nepolitični komentar je bil ideološko usmerjen, in sicer desno, obravnaval pa je razvoj visokega šolstva v Novi Gorici in podpiral liberalizacijo šolskega sektorja. O tej temi je zaslediti še en "desni" komentar, ta pa je uvrščen med notranjo politiko, obravnava pa odnos vlade do univerze v Novi Gorici in prav tako zagovarja deregulacijo šolskega sistema ter zasebno šolstvo.

5. Primerjava komentarjev za Primorske novice 2002 in 2005-2006

Primerjava komentarjev po nacionalni in regionalni tematiki za Primorske novice 2002:

Odnos do političnih akterjev:

Delež političnih komentarjev na nacionalnem in regionalnem nivoju je približno enak, 64% oziroma 61%. Izrazito pa se razlikujeta deleža obravnave notranje politike, ki dosežeta 78 % vseh političnih komentarjev na nacionalnem nivoju in le 36 % na regionalnem nivoju. Takšen upad gre pripisati visokemu deležu komentarjev, ki se ukvarja s »preko-mejno« regionalno problematiko manjšin in političnih problemov s sosednjo Italijo in Hrvaško, takšnih komentarjev je kar 63 %. Delež pro-vladno usmerjenih tekstov je na regionalnem nivoju nekaj večji kot na nacionalnem nivoju (25% proti 15 %), prav tako pa se je povečala kritičnost do vlade (39% proti 50 %), oboje predvsem na račun zmanjšanja uravnoteženih prispevkov (od 45 % na nacionalnem nivoju na 25% na regionalnem nivoju).

Delež nepolitičnih tematik je približno enak, in sicer 36% oziroma 38 % vseh prispevkov.

Nazorske orientacije

Tako na nacionalnem kot na regionalnem nivoju je delež opredeljenih komentarjev približno enak, 34 oziroma 36 %, vendar pa je na regionalnem nivoju večji delež levo

orientiranih prispevkov, in sicer je razmerje 47% proti 61 %. Na regionalnem nivoju ni zaslediti desnih komentarjev, za 14 odstotnih točk pa je večji delež uravnoteženih komentarjev (26 % proti 38 %).

Na nacionalnem nivoju so bili nazorsko orientirani nepolitični komentarji še prisotni, na regionalnem nivoju so skoraj popolnoma odstopni. Delež levo in desno orientiranih prispevkov je bil tako 60 proti 40, na regionalnem nivoju je samo še en komentar od sedmih nazorsko opredeljenih nepolitičen. Podobna slika se kaže pri notranji nacionalni politiki, kjer je bil delež levih in desnih usmeritev prispevkov enak (50 proti 50 %), le pri mednarodnih prispevkih ni bilo desno orientiranih vsebin. Na regionalnem nivoju je slika popolnoma drugačna, saj samo en komentar obravnava notranjo politiko in je ob tem levo vrednotno usmerjen, visok delež (86 %) vseh opredeljenih političnih komentarjev pa se usmeri na preko-mejno problematiko z regionalne perspektive – opredelitev vseh je levo nazorska. Predvsem na račun obravnave manjšinske problematike je na regionalnem nivoju visok delež levo orientiranih prispevkov, saj desno orientiranih v tej tematski niši ni zaslediti.

Nacionalna in regionalna raven agregirano – odnos do političnih akterjev

Delež politične in nepolitične tematike je po agregiranju komentarjev 63 proti 37 odstotkov, prav takšen delež velja za razmerje med notranjo politiko in mednarodno politiko. 17 % komentarjev je naklonjenih vladi, 41 % je kritičnih do vlade, prav takšen odstotek komentarjev je uravnoteženih, na nobenem nivoju ni nobenega prispevka, ki bi bil kritičen do opozicije. Delež nepolitičnih komentarjev se glede na regionalni ali nacionalni nivo ne spreminja, zato tudi agregirano ostaja malo pod 40 % vseh prispevkov.

Nazorska orientacija agregirano

Približno enak delež kot na nacionalnem ali regionalnem nivoju je nazorsko opredeljenih komentarjev, seštevek obeh nivojev pa izpostavi levo vrednotno usmerjenost in

povečanje nevtralnih prispevkov – kot je bilo že omenjeno, na račun obravnave manjšinske problematike.

Ko agregirano gledamo ideološko opredelitev pri prispevkih, ki obravnavajo notranjo politiko, je delež levo in desno orientiranih prispevkov 55 proti 45 %, pri mednarodni politiki pa ni nobenega prispevka, ki bi bil desno orientiran. Delež levih in desnih orientacij v notranjepolitičnih temah se je po agregiranju prevesil k levi orientaciji. Delež levih in desnih nazorskih opredelitev je bil na nacionalnem nivoju približno enak 50% proti 50%, na regionalnem nivoju pa ni prispevkov, ki bi bili desno orientirani, in sicer na račun povečanja obravnave mednarodne tematike in njihove usmeritve k levi ideološki orientaciji tekstov z mednarodno politično vsebino. Tako predstavlja absolutno število desetih prispevkov z mednarodno tematiko 66 % vseh politično opredeljenih prispevkov. Zaključimo lahko, da pri obravnavi notranjepolitičnih problematik obstaja dokaj uravnotežen notranji pluralizem, situacija pa spremeni takoj, ko vključimo mednarodno politiko, kjer so prispevki izrazito »levo« orientirani.

Sklepne ugotovitve za Primorske novice 2002

Novinarji, vsi notranji sodelavci Primorskih novic, so v 63 % komentarjev obravnavali aktualno politično tematiko, ostali komentarji so sledili predvsem gospodarskim temam, kulturi, zdravstvu in naravovarstvu. Nabor tem je bil raznovrsten, prav tako usmerjenost do institucionalne politike, kjer je – gledano agregirano – 41 % avtorjev kritično ocenjevalo in motrilo delo političnega sistema, kar je navsezadnje tudi naloga novinarjev in tiska kot četrtega stanu oblasti. Potrebno je dodati, da je bilo 17 % komentarjev naklonjenih do potez političnih akterjev. Odnos do družbenih problemov je kritičen, kar je naloga komentarja, predvsem pa je razvidna kritičnost do problemov slovenske manjšine v Italiji, ki jo časopis močno jemlje v bran. Če je nazorska orientiranost do notranje politike dokaj izenačena glede na levo in desno ideološko usmerjenost, je ob

obravnavi manjšinske problematike zaslediti močno kritiko italijanske desne vlade, ki jo komentatorji neposredno izpostavljajo kot spodbujevalca kršenja manjšinskih pravic.

Komentarji odražajo uredniško politiko časopisa in nemalokrat tudi okolja, v katerem časopis deluje, in na konkretnem primeru je mogoče sklepati močno navezanost na probleme ob meji. V letu 2002 je bila v Italiji na vladi desna politična opcija, ki je oteževala izvajanje zaščitnega zakona za slovensko manjšino, zato je mnogo prispevkov neposredno kritiziralo nacionalistične desne politične sile v Italiji, s tem pa so bili prispevki označeni kot levo nazorsko orientirani.

Časopisni prispevki so pri nekaterih temah, predvsem nepolitičnih, dokaj pluralni, pri drastičnem poseganju v že pridobljene socialne pravice, vstopu tujega kapitala na lokalno raven pa kažejo previdnost, izvirajočo iz leve nazorske usmerjenosti.

Po rezultatih analize 66 % vseh komentarjev ni opredeljenih, kar lahko kaže na nezainteresiranost novinarjev slediti določeni tematiki, lahko pa tudi odpor do vključevanja v javno razpravo in s tem do izpostavljanja svojega mnenja, ki pa naj ne bi bilo nevtralnno, če naj komentira.

Proti-vladna mnenja so bila sicer v komentarjih močno prisotna v razmerju do drugih izraženih mnenj, vendar pa je število uravnoveženih komentarjev o poziciji in opoziciji enako kot število proti-vladno naravnanih komentarjev, kar kaže na zadržanost in mnenjsko nevtralnno novinarjev. Še izrazitejša je nazorska neopredeljenost (66%), ki izpostavlja problem novinarskega kontekstualiziranja dogodkov v družbeno okolje in odsotnosti opredeljevanja do sistemskih mehanizmov upravljanja družbe, do centrov moči in neenake distribucije ekonomskih virov.

Matrika tematske strukturiranosti in nazorske orientacije komentarjev glede na posamezne kategorije

AB	AC	AC	
	NAC	REG	Skupaj
POL	43	22	65
NOT	33	8	41
pv	5	2	7
av	13	4	17
ao	0	0	0
u	15	2	17
MED	10	14	24
NEP	24	14	38
	67	36	
OP	23	13	36
I	11	8	19
d	6	0	6
n	6	5	11
NO	44	23	67
L+POL	8	7	15
D+POL	4	0	4
L+NOT	4	1	5
D+NOT	4	0	4
L+MED	4	6	10
D+MED			
L+NEP	3	1	4
D+NEP	2	0	2

Legenda

NAC – nacionalni nivo

REG – regionalni nivo

POL – prevladujoča politična tematika

NOT – notranja politika

PV – provladna usmerjenost

AV – protivladna usmerjenost

AO – protipozicijska usmerjenost
U – politična uravnoveženost
MED – mednarodna politika
MED – pri regionalnem nivoju obravnava obmejnih, manjšinskih problematik s sosedomi Italijo in Hrvaško z regionalnimi implikacijami
NEP – prevladujoča nepolitična tematika
OP – (vrednotna, ideološka) opredeljenost
L – 'leva' usmerjenost
D – 'desna' usmerjenost
N – (vrednotna, ideološka) nevtralnost
NO – (vrednotna, ideološka) neopredeljenost)

Primerjava komentarjev po nacionalni in regionalni tematiki za Primorske novice 2005-06

Odnos do političnih akterjev:

V primerjavi komentarjev, ki so obravnavali politiko na nacionalnem ali regionalnem nivoju, so večji delež predstavljali prvi (53%), manjšega pa drugi (43%). Notranjo politiko od teh dveh deležev obravnava 69% komentarjev na nacionalni ravni in 63% na regionalni. Pro-vladnih mnenj je bilo v komentarjih na nacionalnem nivoju 5% in na regionalnem 14%, vladi oz. njenim potezam je nasprotovalo 50% komentarjev na nacionalnem nivoju in 64% na regionalnem. Povečana kritičnost in tudi odobravanje potez vlade na regionalnem nivoju ima za posledico upad nevtralnih (uravnoveženih) komentarjev, ki jih je v primerjavi z nacionalnim nivojem samo še 21% (na nacionalnem 44%).

Delež nepolitičnih tematik je 47 proti 57% glede na nacionalno oz. regionalno raven.

Nazorske orientacije

Več opredeljenih komentarjev je na nacionalni ravni in sicer je delež 26% proti 15% (za regionalno raven). Na regionalnem nivoju je v primerjavi z nacionalno ravni več levo

orientiranih prispevkov, in sicer za 9 odstotnih točk (53% levih na nacionalni ravni proti 62 % levih na regionalni ravni). Desno usmerjenih komentarjev je malo, en na nacionalnem in dva na regionalnem nivoju.

Tako na nacionalnem kot na regionalnem nivoju skoraj ni bilo levo ali desno opredeljenih nepolitičnih komentarjev, razen enega desnega na lokalnem nivoju.

Pri notranji politiki je na nacionalnem nivoju več levih komentarjev (3 proti 1), pri mednarodni politiki so vsi komentarji levi (4), desnih ni. Prav takšna slika se pokaže pri mednarodno-regionalnih komentarjih (obravnavajo čezmejno regionalno dogajanje), kjer so štirje levi komentarji, ni pa desnih. Predvsem na račun obravnave manjšinske problematike je na regionalnem nivoju visok delež levo orientiranih prispevkov, saj desno orientiranih v tej tematski niši ni zaslediti. Tudi pri mednarodnih prispevkih ni bilo desno orientiranih vsebin.

Na regionalnem nivoju notranje politike pa je slika popolnoma drugačna, saj je bil delež levih in desnih usmeritev prispevkov enak (50 proti 50 %), saj samo en komentar obravnava notranjo politiko in je ob tem levo vrednotno usmerjen, visok delež (86 %) vseh opredeljenih političnih komentarjev pa se usmeri na preko-mejno problematiko z regionalne perspektive – opredelitev vseh je levo nazorska.

Nacionalna in regionalna raven agregirano – odnos do političnih akterjev

Delež politične in nepolitične tematike je po agregiranju komentarjev 48 proti 52 odstotkov, med notranjo politiko in mednarodno politiko je 2 proti 1. 9% komentarjev je naklonjenih vladi, 56% je kritičnih do vlade, uravnoteženih komentarjev je 34, na nobenem nivoju ni nobenega prispevka, ki bi bil kritičen do opozicije. Delež nepolitičnih komentarjev je večji na regionalnem nivoju in sicer za 10 odstotnih točk (47 proti 57 %).

Nazorska orientacija agregirano

Ideološko opredeljenih komentarjev je za 7 odstotnih točk več na nacionalnem nivoju (26% proti 15%), seštevek obeh nivojev pa izpostavi levo vrednotno usmerjenost in večje število nevtralnih prispevkov na nacionalnem nivoju. Seštevek vseh nivojev skupaj pokaže, da je 57% komentrajev levih, 14 desnih in 28 nevtralnih.

Ko agregirano gledamo ideološko opredelitev pri prispevkih, ki obravnavajo notranjo politiko, je delež levo in desno orientiranih prispevkov 66 proti 33 %, pri mednarodni politiki pa ni nobenega prispevka, ki bi bil desno orientiran. Delež levih in desnih orientacij v notranjepolitičnih temah se prevesi k levi orientaciji zaradi levih prispevkov na nacionalnem nivoju, na regionalnem nivoju je enako število levih in desnih prispevkov.

Na mednarodnem nivoju ni v obeh kategorijah (nacionalna in regionalna raven) nobenih desnih komentarjev. Število osmih komentarjev z mednarodno tematiko in levo usmeritvijo predstavlja 38 % vseh politično opredeljenih prispevkov. Zaključimo lahko, da pri obravnavi notranjepolitičnih problematik obstaja nek notranji pluralizem v odnosu 1: 2 za levo orientiranost, situacija pa se spremeni takoj, ko vključimo mednarodno politiko, kjer so prispevki izrazito »levo« orientirani.

Sklepne ugotovitve za Primorske novice 2005-06

Novinarji, vsi notranji sodelavci Primorskih novic, so v 48 % komentarjev obravnavali aktualno politično tematiko, ostali komentarji so sledili predvsem gospodarskim temam, kulturi, zdravstvu in naravovarstvu. Nabor tem je bil raznovrsten, prav tako usmerjenost do institucionalne politike, kjer je – gledano agregirano – 56 % prispevkov kritično ocenjevalo in motrilo delo političnega sistema, kar je navsezadnje tudi naloga novinarjev in tiska kot četrtega stanu oblasti. Potrebno je dodati, da je bilo 9 % komentarjev naklonjenih do potez vladajočih političnih akterjev. Odnos do družbenih problemov je

kritičen, kar je naloga komentarja, predvsem pa je razvidna kritičnost do problemov slovenske manjšine v Italiji, ki jo časopis močno jemlje v bran. Če je nazorska orientiranost do notranje politike dokaj izenačena glede na levo in desno ideološko usmerjenost, je ob obravnavi manjšinske problematike zaslediti močno kritiko italijanske desnice na državnem in regionalnem nivoju. Desnico komentatorji neposredno izpostavljajo kot spodbujevalca kršenja manjšinskih pravic. Komentariji odražajo uredniško politiko časopisa in nemalokrat tudi okolja, v katerem časopis deluje, in na konkretnem primeru je mogoče sklepati močno navezanost na probleme ob meji. V letu 2005-06 je bila v Italiji na vladi leva politična opcija, ki je na nacionalnem nivoju političnega sistema bolj kooperativna, še vedno pa je mnogo prispevkov kritiziralo odnos politike do manjšine, predvsem politiko desnice.

Proti-vladna mnenja (56% od vseh notranje-političnih komentarjev) so bila sicer v komentarjih močno prisotna v razmerju do drugih izraženih mnenj, vendar pa je število uravnoteženih komentarjev o poziciji in opoziciji kar visoko (34%), kar kaže na zadržanost in mnenjsko nevtralnost novinarjev. Še izrazitejša je vrednotna neopredeljenost (80%), ki izpostavlja problem novinarskega kontekstualiziranja dogodkov v družbeno okolje in odsotnosti opredeljevanja do sistemskih mehanizmov upravljanja družbe, do centrov moči in distribucije ekonomskih virov.

Matrika tematske strukturiranosti in nazorske orientacije komentarjev glede na posamezne kategorije

2005-6	AC	AC	
	NAC	REG	Skupaj
POL	26	22	48
NOT	18	14	32
pv	1	2	3
av	9	9	18
ao			
u	8	3	11
MED	8	8	16
NEP	23	29	52
	49	51	

OP	13	8	21
I	7	5	12
d	1	2	3
n	5	1	6
NO	36	44	80
L+POL	7	5	12
D+POL	1	1	2
L+NOT	3	1	4
D+NOT	1	1	2
L+MED	4	4	8
D+MED			
L+NEP			
D+NEP		1	1

Legenda

NAC – nacionalni nivo

REG – regionalni nivo

POL – prevladujoča politična tematika

NOT – notranja politika

PV – provladna usmerjenost

AV – protivladna usmerjenost

AO – protipozicijska usmerjenost

U – politična uravnoveženost

MED – mednarodna politika

MED – pri regionalnem nivoju obravnava obmejnih, manjšinskih problematik s sosedomi

Italijo in Hrvaško z regionalnimi implikacijami

NEP – prevladujoča nepolitična tematika

OP – (vrednotna, ideološka) opredeljenost

L – 'leva' usmerjenost

D – 'desna' usmerjenost

N – (vrednotna, ideološka) nevtralnost

NO – (vrednotna, ideološka) neopredeljenost

Primerjava komentarjev v Primorskih novicah med leti 2002 in 2005-2006

Interpretacija rezultatov se bo osredotočila predvsem na razlike med obravnavanimi leti in ne na posamezne značilnosti po letih. Te so bile zgoraj obravnavane za posamezna leta po definiranih področjih, in sicer po odnosu do političnih akterjev in glede na nazorsko orientacijo, oba vidika pa sta bila razdeljena na nacionalno in regionalno tematiko.

Odnos do političnih akterjev

Analiza je pokazala, da se je delež komentarjev v zadnjem obravnavanem obdobju (2005-06) zmanjšal glede na delež komentarjev v letu 2002. Padel je za 15 odstotnih točk iz 63% v letu 2002 na 48% v letih 2005-06. Padeč je očiten tako pri komentarjih, ki obravnavajo nacionalne teme kot pri regionalnih temah.

Delež notranjepolitičnih komentarjev je po letih približno enak, padel pa je delež provladnih komentarjev (iz 17% na 9%), narasel pa je delež komentarjev, v katerih prevladujejo kritična mnenja o ravnanju vlade. V letu 2002 je bilo do vlade kritičnih 41% komentarjev, v letu 2005-06 pa 56%. Opazen je tudi delež uravnoveženih komentarjev, in sicer za 7 odstotnih točk (41 proti 34) deleži glede na nacionalno ali lokalno raven pa so ostali približno enaki, zmanjšalo se je le absolutno število uravnoveženih komentarjev. Z letom 2002 pa je v letu 2005-06 viden predvsem porast nepolitičnih komentarjev, in sicer za 15 odstotnih točk, torej je iz 37% v letu 2002 zrasel na 52% v letu 2005-06.

Nazorske orientacije

V letu 2005-06 je upadlo število nazorsko opredeljenih komentarjev, in sicer v deležih to pomeni upad iz 35% na 21%. V primerjavi z letom 2002 se je malenkostno povečal delež levih komentarjev in malenkostno zvečal delež desnih, predvsem pa je opazna razlika pri

neopredeljenih komentarjih, pri katerih je delež zrasel za 15 odstotnih točk – od 65% v letu 2002 na 80% v letu 2005-06.

Ko komentarje razdelimo na notranjo politiko, mednarodno politiko in na nepolitične komentarje, se nazorska orientiranost pokaže v zanimivi luči z vidika nacionalnih ali regionalnih tematik. V letu 2002 je bilo na nacionalnem nivoju enako število levih in desnih komentarjev (absolutno število je 4 proti 4), v letu 2005-06 pa je viden porast deleža levih komentarjev glede na desne (absolutno število je 3 proti 1), ob tem da se je delež levih komentarjev (skupaj nacionalno in regionalno) v letu 2005-06 povečal za 16 odstotnih točk (iz 41% na 57% glede na število vseh opredeljenih komentarjev v proučevanih letih). V letu 2005-06 je opazno padlo število notranjepolitičnih desnih komentarjev, število levih mednarodnih komentarjev pa je ostalo približno enako, vendar pa se je delež zaradi upada celotnega števila opredeljenih prispevkov povečal za 11 odstotnih točk. Porast skupnega deleža levih komentarjev gre predvsem na račun manjšega števila desnih notranjepolitičnih komentarjev na nacionalnem nivoju.

6. Sklepne ugotovitve

Če je nazorska orientiranost do notranje politike v letu 2002 dokaj izenačena glede na levo in desno ideološko usmerjenost, je v letu 2005-06 porasel delež, ne pa število, levih komentarjev. V tem času je zaslediti tudi mnogo reformnih potez vlade, ki v javnosti niso bile pozitivno sprejete. Za obe obravnavani obdobji pa je značilno, da je ob obravnavi manjšinske problematike zaslediti močno kritiko italijanske desnice na državnem in regionalnem nivoju. Desnico komentatorji neposredno izpostavljajo kot spodbujevalca kršenja manjšinskih pravic.

Komentarji odražajo uredniško politiko časopisa in nemalokrat tudi okolja, v katerem časopis deluje, in na konkretnem primeru je mogoče sklepati močno navezanost na probleme ob meji. Čeprav je v letih 2005-06 v Italiji vladala leva politična opcija, je iz komentarjev razbrati skrb za manjšino, probleme pri izvajanju manjšinskih pravic, ki jih

po komentarjih sodeč italijanska desnica redno krši in omejuje, prav tako pa relativizira vlogo fašistične strani v vojni. Skupaj s takim odnosom do manjšine, prav tako pa z negativnim odnosom do partizanstva, ki je bilo na Primorskem narodno-osvobodilno gibanje izpod fašizma, si poteze desnih italijanskih političnih akterjev hitro izborijo prostor v časopisu, komentarji tega dogajanja pa so večidel nazorsko levo orientirani.

Kritičnost časopisa do institucionalne nacionalne politike je razumljiva zaradi vpetosti v regionalno okolje, ki ga neposredno prizadenejo nerešeni problemi s sosednjimi državami, prav tako je zaslediti kritiko izvršne veje oblasti na račun njene centraliziranosti. Časopis v obravnavi notranje politike sledi zavezanosti po predstavitvi argumentov nazorsko nasprotujočih si blokov, vendar pa se ta pluralnost po posameznih temah dokaj poruši. Omenjene so bile že mednarodne teme, dokaj izrazit pa je zagovor države blaginje, naklonjenost egalitarizmu, v primeru medijev naklonjenost javnim medijem in avtonomnosti medijev pred posegi kapitala in politike, kar kaže pri omenjenih temah na dokajšnjo prevlado leve nazorske orientiranosti oziroma na kritičnost do aktualne desne vlade.

Komentarji so ključnega pomena za oblikovanje dnevnega reda javne razprave, saj z izpostavljanjem pomembnosti določenih tem, o katerih bralec sicer bere v celotnem časopisu ali so mu predstavljene skozi druge komunikacijske kanale, te teme določi za javno pomembno zadevo. Kolikor jasen zagovor določenih pozicij kaže na prisotnost vrednostnih sodb o določenem problemu – kar ni enako kot vrednotna ali ideološka naravnost – toliko lahko nevtralnost pri opredeljevanju do teme kaže na nezainteresiranost novinarjev slediti določeni tematiki. Vrednotna usmerjenost kaže na razumevanje sveta in družbe, vrednostne sodbe so kazalec do manj abstraktne tematike, s katerimi se bralec izkustveno srečuje, zato odsotnost vrednotnega in vrednostnega opredeljevanja kaže na objektivnost, v komercialnem tisku izhajajočo iz profesionalizma novinarskega poklica in tržnega avtomatizma, v katerega so vpeti komercialni mediji. Visok odstotek neopredeljenih in tudi nevtralnih komentarjev kaže na distanco do dogajanja, prispevki pa tako sledijo uravnoteženi kritiki, ki sestoji iz kritike in takoj nato iz dvoumne razumevajoče sodbe o zadevi. Takšno podajanje slike dejanskosti odraža

pragmatičen odnos do razumevanja medijev kot vstopnih točk v javno razpravo, saj se prost dostop načelno ohranja in zagovarja, vendar pa se javna razprava zaradi nepristranskosti niti ne razvije.

Časopisi so lahko svobodni le takrat, ko nanje ne vplivajo sistemski imperativi političnega sistema in ekonomije, novinarska objektivnost pa je ravno zavesa, za katero se skrivajo posegi oblasti in trga v svobodo tiska. Analiza je pokazala na porast nepolitičnih in neopredeljenih komentarjev v letu 2005-06. Po rezultatih analize se je delež nepolitičnih tematik povečal za 15 odstotnih točk (iz 37% v letu 2002 na 52% v letu 2005-06), prav za toliko odstotnih točk se je povečal delež neopredeljenih komentarjev (iz 65% v letu 2002 na 80% v letu 2005-06). Porast nepolitičnih tem pokaže na distanco do politične opredelitve, ki naj bi v letu 2005-06 narasla. S povečevanjem te distance pa vsebine pridobivajo lahkotnost in nezainteresiranost za reševanje problemov na političnem prizorišču, dokaj veliko pozornosti se posveča zasebni sferi podjetništva. Vrednotna usmerjenost kaže na razumevanje sveta in družbe, vrednostne sodbe so kazalec do manj abstraktne tematike, s katerimi se bralec izkustveno srečuje, zato odsotnost vrednotnega in vrednostnega opredeljevanja kaže na objektivnost, v komercialnem tisku izhajajočo iz profesionalizma novinarskega poklica in tržnega avtomatizma, v katerega so vpeti komercialni mediji. Večanje odstotka neopredeljenih komentarjev v letu 2005-06 pokaže tudi na distanco do dogajanja, prispevki pa tako sledijo uravnoteženi kritiki, ki sestoji iz kritike in takoj nato iz dvoumne razumevajoče sodbe o zadevi. Takšno podajanje slike dejanskosti odraža pragmatičen odnos do razumevanja medijev kot vstopnih točk v javno razpravo, saj se prost dostop načelno ohranja in zagovarja, vendar pa se javna razprava zaradi nepristranskosti niti ne razvije.

Nadalje je opaziti, da so prav tako kot v letu 2002 tudi v letu 2005-06 obravnavane teme v Primorskih Novicah skladne z dnevnimi redi akterjev, ki se večinoma predstavljajo »pred« javnostjo in glede na člane javnosti posedujejo večjo količino socio-ekonomskih virov. Teme institucionalne politike, gospodarstva in kapitalskih povezav prevladujejo nad kritičnim izpostavljanjem družbeno perečih tem deprivilegiranih razredov in družbenih manjšin (razen slovenske manjšine v Italiji), ki jih omenjeni akterji iz politike

in gospodarstva zaradi svojih interesnih sfer niti ne omenjajo. Povedano drugače, če so te teme izpostavljene, jih najprej izpostavijo sami centri moči, skoraj nikoli pa neposredno prizadeti člani družbe.

Matrika tematske strukturiranosti in nazorske orientacije komentarjev glede na posamezne kategorije za leta 2002 in 2005-06

2002	AC	AC	
	NAC	REG	Skupaj
POL	43	22	65
NOT	33	8	41
pv	5	2	7
av	13	4	17
ao	0	0	0
u	15	2	17
MED	10	14	24
NEP	24	14	38
OP	23	13	36
l	11	8	19
d	6	0	6
n	6	5	11
NO	44	23	67
L+POL	8	7	15
D+POL	4	0	4
L+NOT	4	1	5
D+NOT	4	0	4
L+MED	4	6	10
D+MED			
L+NEP	3	1	4
D+NEP	2	0	2

2005-6	AC	AC	
	NAC	REG	Skupaj
POL	26	22	48
NOT	18	14	32
pv	1	2	3
av	9	9	18
ao			
u	8	3	11
MED	8	8	16
NEP	23	29	52
OP	13	8	21
l	7	5	12
d	1	2	3
n	5	1	6
NO	36	44	80
L+POL	7	5	12
D+POL	1	1	2
L+NOT	3	1	4
D+NOT	1	1	2
L+MED	4	4	8
D+MED			
L+NEP			
D+NEP		1	1

Legenda

NAC – nacionalni nivo

REG – regionalni nivo

POL – prevladujoča politična tematika

NOT – notranja politika
PV – provladna usmerjenost
AV – protivladna usmerjenost
AO – protiopozicijska usmerjenost
U – politična uravnoteženost
MED – mednarodna politika
MED – pri regionalnem nivoju obravnava obmejnih, manjšinskih problematik s sosedomi Italijo in Hrvaško z regionalnimi implikacijami
NEP – prevladujoča nepolitična tematika
OP – (vrednotna, ideološka) opredeljenost
L – 'leva' usmerjenost
D – 'desna' usmerjenost
N – (vrednotna, ideološka) nevtralnost
NO – (vrednotna, ideološka) neopredeljenost)

V. ANALIZA KOMENTARJEV V ČASOPISU GORENJSKI GLAS ZA LETO 2002 IN 2005-2006

1. Predmet in metodologija analize

Predmet prve analize so bili uvodniki časopisa Gorenjski Glas v letu 2002. V letu 2002 je časopis izhajal dvakrat tedensko, analizirano je bilo 79 komentarjev, ki so imeli tudi funkcijo uvodnikov.

Predmet druge analize so bili komentarji časopisa Gorenjski Glas od 1. julija 2005 do 30. junija 2006. V letu 2005 je časopis začel izhajati tudi ob sobotah in dobil prilogo imenovano Razgledi, v kateri je na prvi strani komentar, ki je daljši od uvodnikov, ki so bili analizirani za leto 2002. V proučevanem obdobju je izšlo 41 komentarjev, vsi pa so bili predmet analize.

Metodologijo je razvila IRSA ob preliminarni analizi komentarjev tiskanih medijev v letu 2006.

Cilj analize je ugotoviti tematsko strukturiranost uvodnikov oziroma komentarjev, odnos do domačih političnih akterjev, točneje do institucionalne politike, ter nazorsko usmeritev vsebin.

Ker je Gorenjski glas predvsem regionalni časopis, ki pokriva Gorenjsko, a vendar sežejo teme tudi na nacionalni nivo, je bila analiza opravljena posebej za komentarje, ki obravnavajo predvsem tematiko nacionalnega pomena, in posebej za komentarje, ki se dotikajo predvsem regionalne problematike.

V obeh primerih – torej analizi komentarjev nacionalnega in regionalnega dogajanja - so bili komentarji razdeljeni na tiste, ki so kot glavno temo obravnavale politiko, ter na tiste, ki so obravnavale nepolitične teme, kot so denimo zdravstvo, šport, kulturo. Ključ za določitev teme kot politične je bila obravnava aktualnega političnega dogajanja oziroma teme, ki so že dalj časa na političnem prizorišču. Aktualno politično dogajanje je uporabljeno kot referent primerjave z namenom razvrstitve komentarjev v kategorije pro-

vladnih, proti vladnih, proti-opozicijskih ali uravnoveženih izraženih mnenj. Nadalje so bili prispevki razdeljeni na tiste, ki večinoma zadevajo domačo politiko in na tiste, ki so v glavne posvečene mednarodni politiki. Analiza komentarjev nacionalnega nivoja je kot mednarodno problematiko obravnavala tako globalne procese in odnose, v katerih Slovenija ni neposredno udeležena, denimo v volitvah po svetu, v analizi mednarodnih gospodarskih gibanj, kot tudi tematiko mednarodnih odnosov med Slovenijo in drugimi akterji v mednarodni politični areni, na primer odnos do sosednjih držav, približevanje Slovenije Evropski Uniji...

Komentarjev, ki bi zadevali regionalno politično, ekonomsko, kulturno ali družbeno dogajanje Gorenjske in obenem segli tudi v sosednje regije Avstrije ali Italije ni bilo. Takšnih primerov je bilo mnogo pri analizi Primorskih Novic, za Gorenjski Glas pa niso značilni.

V smislu nazorske orientacije so bile komentarji razdeljeni na "leve", "desne", uravnovežene ali nevtrarno usmerjene. Pri tej razdelitvi je bila upoštevana nazorska orientiranost, kot jo definirajo politični akterji v Sloveniji. Leva ali desna orientiranost tako ni pomenila samo nazorske orientacije, temveč odnos do idej političnih taborov. Nadalje so bile kot desne teme označene tiste, ki so bile naklonjene konzervativnim ideologijam, neoliberalizmu, vstopanju cerkve v politično življenje,... leve pa ideje, ki so zastopale socialdemokratske definicije države blaginje, zagovor pravic marginaliziranih skupin, kritiko monopolnega kapitala, krčenju že pridobljenih pravic delavcev, žensk,... Nadalje so bile kot desne označene tiste vsebine, ki so zagovarjale vključitev Slovenije v zvezo Nato na podlagi idej liberalizma in imperializma ter kot leve tiste komentarje, ki so z vidika mirovništva kazali na skepso do omenjene vključitve.

2. Rezultati analize za leto 2002

Odnos do političnih akterjev na nacionalnem nivoju

Analizirano je bilo 46 komentarjev. Vseh komentarjev, ki so obravnavale politične teme na nacionalnem nivoju, je bilo 20. To je 43 odstotkov glede na vse komentarje, ki se

ukvarjajo s problematiko na nacionalnem nivoju, nepolitičnih komentarjev je bilo 57 odstotkov. Notranji politiki je namenjenih večina komentarjev (90%), ki obravnavajo politiko. Med temami prevladuje politično dogajanje na nacionalni ravni, predvsem delo parlamenta, sprejemanje zakonov, vloga države v gospodarstvu, prilagajanje zakonodaje direktivam Evropske Unije, razmere v posameznih sektorjih gospodarstva ... Nepolitične tematike obravnavajo probleme v zdravstvu, kulturi, športu, naravovarstvene teme...

Med notranjopolitičnimi temami jih je 16% naklonjenih vladi, enak odstotek je kritičnih do vlade, uravnoteženih je bilo 66 % komentarjev.

Komentarjev o mednarodni politiki je 2 % glede na celotno število političnih komentarjev, v absolutnih številkah govorimo o dveh komentarjih. Obravnavata 9. srečanje Srednjeevropskih držav na Brdu oziroma turizem na Hrvaškem.

Odnos do političnih akterjev na regionalnem nivoju

Regionalno dogajanje je komentiralo 33 prispevkov, od tega se jih je politiki posvečalo 21%, nepolitičnih komentarjev pa je bilo 71%. Od regionalno politično naravnanih komentarjev jih je bilo 14 % naklonjenih vladi, 86 % jih je bilo kritičnih do vlade, uravnoteženih komentarjev ni bilo. Tematika se je dotikala odnosa vlade do problemov Gorenjske na gospodarskem nivoju, na primer nejasne strategije gospodarskega razvoja, problem varstva zdravja ob zapiranju rudnika Žirovski vrh, problem gradnje šol v manj razvitih predelih Gorenjske...

Nazorske orientacije na nacionalnem nivoju

Kot nazorsko orientirane lahko označimo 17 % vseh komentarjev, od katerih jih je 25% prepoznavno levo orientiranih, 50% desno orientiranih, 25% avtorjev pa se opredeljuje enakomerno levo in desno. Ob tem velja poudariti, da so absolutne številke dokaj nizke, in sicer je bilo v celem letu 2002 samo 8 opredeljenih komentarjev, od katerih sta bila

dva levo usmerjena, štirje desno, dva pa sta bila nevtralna. Pri notranji politiki je razmerje med levimi in desnimi komentarji 3 proti 1 v korist desnih, pri nepolitičnih opredeljenih komentarjih pa najdemo enega levega in enega desnega. Tema levega komentarja je bil NOB in vloga OF, komentar pa je kritično obravnaval današnje relativiziranje vloge omenjenih organizacij v času 2. svetovne vojne. Desni komentarji so obravnavali vlogo cerkve in njeno sodelovanje z vlado pri iskanju resnice v polpretekli zgodovini, podcenjujoče so obravnavali migrante iz Vzhoda...

Kolumne, ki niso opredeljene, večinoma obravnavajo tematike, za katere ideološke konfrontacije niso pogoste, denimo znanost, ekologija, šport...

Nazorske orientacije na regionalnem nivoju

Prepoznavno nazorsko orientiranih komentarjev je bilo samo 3 %, kar pomeni en levo orientirani komentar. Obravnaval je nastop skupine Sestre na Evrovizijski popevki in se zavzemal za pravice manjšin vseh vrst v evropskem, predvsem pa Slovenskem prostoru.

3. Sklepne ugotovitve za Gorenjski glas 2002

Novinarji, vsi notranji sodelavci Gorenjskega glasu, so v 34 % komentarjev (agregirano) obravnavali aktualno politično tematiko, ostali komentarji so sledili predvsem gospodarskim temam, kulturi, zdravstvu in naravovarstvu. Nabor tem je bil raznovrsten, prav tako usmerjenost do institucionalne politike, kjer je – gledano agregirano – 36 % avtorjev kritično ocenjevalo in motrilo delo političnega sistema, kar je navsezadnje tudi naloga novinarjev in tiska kot četrtega stanu oblasti. Potrebno pa je dodati, da je bilo do vlade kritičnih prispevkov veliko več na regionalnem nivoju, in sicer 86% vseh političnih komentarjev, na nacionalnem nivoju pa je bila kritičnost le 16%, prav toliko pa je bilo vladi naklonjenih komentarjev (16%).

Takšen rezultat kritike takratne leve vlade pa ni sorazmeren z vrednotno opredeljenostjo komentarjev na nacionalnem nivoju. Čeprav je bilo kritičnih komentarjev do vlade na nacionalnem nivoju enako kot vladi naklonjenih komentarjev, je na nacionalnem nivoju vidna prevlada desnih komentarjev. Na regionalnem nivoju pa podpora ali kritičnost do vlade sploh ni povezana z nazorsko opredeljenostjo. Kritiko vlade je bilo zaslediti v 86% vseh političnih komentarjev, a se je na tem nivoju samo en komentator opredeljeval, in sicer levo. Lahko torej rečemo, da za leto 2002 nazorska orientiranost ne sovпада s kritiko ali pozitivnimi komentarji ravnanja vlade.

Veliko komentarjev je nepolitičnih, 66% (agregirano), še več pa je nazorsko neopredeljenih (88% agregirano), kar kaže na nazorsko nevtralnost komentatorjev. V komentarjih prevladuje problematike, za katere komentatorji menijo, da jih ne more reševati politični sistem ali pa komentatorji ne vidijo te možnosti, kar zmanjšuje usmerjenost časopisa k spodbujanju politične javne razprave o takšnih problemih.

Matrika tematske strukturiranosti in nazorske orientacije komentarjev glede na posamezne kategorije

2002	AC	AC	
	NAC	REG	Skupaj
POL	20	7	27
NOT	18	7	25
pv	3	1	4
av	3	6	9
ao			
u	12		12
MED	2		2
NEP	26	26	52
	46	33	79
OP	8	1	9
I	2	1	3
d	4		4
n	2		2
NO	38	32	70

L+POL	1		1
D+POL	3		3
L+NOT	1		1
D+NOT	3		3
L+MED			
D+MED			
L+NEP	1	1	2
D+NEP	1		1

Legenda

NAC – nacionalni nivo

REG – regionalni nivo

POL – prevladujoča politična tematika

NOT – notranja politika

PV – provladna usmerjenost

AV – protivladna usmerjenost

AO – protipozicijska usmerjenost

U – politična uravnoveženost

MED – mednarodna politika

MED – na regionalnem nivoju ni obravnavana

NEP – prevladujoča nepolitična tematika

OP – (vrednotna, ideološka) opredeljenost

L – 'leva' usmerjenost

D – 'desna' usmerjenost

N – (vrednotna, ideološka) nevtralnost

NO – (vrednotna, ideološka) neopredeljenost

4. Rezultati analize za Gorenjski glas 2005-2006

Analiza je vse komentarje za obdobje od 1. julija 2005 do 30. junija 2006 v sobotni prilogi Razgledi, ki jih je bilo po številu 41. Nadalje so bili komentarji razdeljeni na tiste, ki obravnavajo predvsem dogajanje na nacionalnem nivoju, ter na tiste, ki obravnavajo dogodke, ki imajo bolj regionalni značaj oziroma v njih nastopajo akterji iz regionalnega

političnega sistema, ekonomije, kulture, itd., posledice in cilje njihovega delovanja pa je čutiti predvsem na regionalnem nivoju.

Odnos do političnih akterjev na nacionalnem nivoju

Število vseh komentarjev, tako političnih kot nepolitičnih na nacionalnem nivoju je 22, od tega jih 17 obravnava notranjo politiko in 5 mednarodno, nepolitičnih komentarjev je bilo 10. v odstotkih to pomeni, da je 68% komentarjev obravnavalo politiko, od tega pa 77% notranjo in 5% mednarodno glede na vse politične komentarje. Med temami prevladuje politično dogajanje na nacionalni ravni, predvsem delo parlamenta, sprejemanje zakonov, vloga države v gospodarstvu, prilagajanje gospodarstva direktivam Evropske Unije na področju kmetijstva, razmere v posameznih sektorjih gospodarstva... Nepolitične tematike obravnavajo probleme v zdravstvu, kulturi, športu, naravovarstvene teme...

Med notranjepolitičnimi temami jih je 18% naklonjenih vladi, 35 % je kritičnih do vlade, uravnoveženih je 41 % komentarjev, kritično pa opozicijo obravnava 5% komentarjev (po številu 1 prispevek).

Komentarji o mednarodni politiki obravnava odnose Evrope in Slovenije do muslimanskega sveta, probleme v Južni Ameriki, problem terorizma (Al Kaida), vlogo ZDA v svetu...

Odnos do političnih akterjev na regionalnem nivoju

Regionalno dogajanje je komentiralo 9 prispevkov, od tega se jih je politiki posvečalo 33%, nepolitičnih komentarjev pa je bilo 66%. Od regionalno politično naravnanih komentarjev jih je bilo 5% naklonjenih vladi, 50 % jih je bilo kritičnih do vlade, 44 % pa uravnoveženih. Tematika se je dotikala odnosa vlade do problemov Gorenjske na gospodarskem nivoju, posebej nejasne strategije uvrščanja Gorenjske kot regije v novo nastajajočo regijsko delitev Slovenije, problemom s pitno vodo...

Nazorske orientacije na nacionalnem nivoju

Kot nazorsko orientirane lahko označimo 53 % vseh komentarjev, od katerih jih je 29% prepoznavno levo orientiranih, 24% desno orientiranih, 47% avtorjev pa se opredeljuje enakomerno levo in desno (nevtralno). Pri politiki je na podlagi vzorca opaziti skoraj izenačen delež levih in desnih ideoloških orientacij, a prevladuje leva usmerjenost (55% proti 45%). Delež je enak pri obravnavi notranje politike, pri mednarodni politiki pa je več levih komentarjev, razmerje med levimi in desnimi je 66% proti 33%. Od opredeljenih komentarjev z mednarodno tematiko, sta dva komentarja levo orientirana (obravnavata Južne Amerike ter odnos do muslimanskega sveta), eden pa je desno orientiran (vloga ZDA v svetu).

Komentarji, ki obravnavajo notranjo politiko in se opredeljujejo, pa zadevajo predvsem aktualne poteze vlade. Od skupno šestih takšnih prispevkov so trije "levo" naravnani, trikrat pa desno. Teme levih komentarjev se lotevajo avtonomije medijev in sprejemanja takrat aktualnega novega zakona o javni RTV, ter naraščajočim socialnim razlikam. Teme desnih komentarjev pa so odnos Slovenije do Hrvaške, do muslimanov in do ministra Janeza Drobniča (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve).

Prispevki, ki niso opredeljeni, večinoma obravnavajo tematike, za katere ideološke konfrontacije niso pogoste, denimo znanost, ekologija, šport...

Nazorske orientacije na regionalnem nivoju

Prepoznavno nazorsko orientiranih komentarjev na regionalnem nivoju ni bilo.

5. Primerjava komentarjev v Gorenjskem glasu med leti 2002 in 2005-2006

Odnos do političnih akterjev:

Delež političnih komentarjev na nacionalnem nivoju je 43% glede na vse komentarje, ki obravnavajo nacionalne teme, proti 21% regionalnih političnih komentarjev. Deleža pa nista tako različna, ko obravnavamo notranjepolitične prispevke, in sicer sta 90% oziroma 100%, saj je komentarjev, ki obravnavajo mednarodno tematiko izrazito malo. V letu 2002 sta namreč samo dva komentarja namenjena tej tematiki. Delež političnih komentarjev je na regionalnem nivoju mnogo nižji zaradi večjega števila nepolitičnih tematik. Na nacionalnem nivoju je nepolitičnih tematik tako 57%, na regionalnem pa kar 79%.

Delež pro-vladno usmerjenih tekstov je na skoraj enak na nacionalnem in regionalnem nivoju (16% oziroma 14%), veliko večja je razlika pri komentarjih, ki vladi niso naklonjeni, in sicer je na nacionalnem nivoju takšnih prispevkov 16%, na regionalnem pa kar 86%.

Nazorske orientacije

Na regionalnem nivoju je samo en komentar nazorsko orientiran. Na nacionalnem nivoju je opredeljenih komentarjev več, in sicer skupno 8. Od tega sta dva prispevka levo orientirana, štirje so desno orientirani in dva sta nevtralna. Takšna razlika med nacionalnim in regionalnim nivojem zelo otežuje oziroma onemogoča smiselno primerjavo.

Posledično je opaziti velik delež neopredeljenih komentarjev, in sicer 83% na nacionalnem nivoju in kar 97% na regionalnem.

Nacionalna in regionalna raven agregirano– odnos do političnih akterjev

Delež politične in nepolitične tematike je po agregiranju komentarjev 34 proti 66 odstotkov, razmerje med notranjepolitičnimi in mednarodnimi prispevki pa je 93% proti 7%. Od notranjepolitičnih komentarjev jih je 16% naklonjenih vladi, 36% je kritičnih do delovanja vlade, 48% pa je uravnoveženih. Zadnji odstotek je posledica nevtralnih komentarjev na nacionalni ravni, na regionalni ravni nevtralnih prispevkov ni bilo.

Nazorska orientacija agregirano

Seštevek obeh nivojev izpostavi desno vrednotno usmerjenost, saj je kar 44% opredeljenih komentarjev desnih, večina prispevkov pa obravnava notranjepolitične teme. Razmerje med levo in desno orientiranimi prispevki pa se obrne pri obravnavi nepolitičnih tem, in sicer 2 proti 1 v korist levim prispevkom (66% proti 33%).

Primerjava komentarjev po nacionalni in regionalni tematiki za Gorenjski glas 2005-06

Odnos do političnih akterjev:

V primerjavi komentarjev, ki so obravnavali politiko na nacionalnem ali regionalnem nivoju, so večji delež zasedli prvi (68%, manjšega pa drugi (33%). Notranjo politiko od teh dveh deležev obravnava 77% komentarjev na nacionalni ravni in 33% na regionalni. Pro-vladnih mnenj je bilo v komentarjih na nacionalnem nivoju 18% in na regionalnem 33%, vladi oz. njenim potezam je nasprotovalo 35% komentarjev na nacionalnem nivoju in 33% na regionalnem. Na regionalnem nivoju je opaziti večjo naklonjenost vladi, in sicer za 15 odstotnih točk.

Delež nepolitičnih tematik je 32% proti 66% na nacionalni oz. regionalni ravni glede na vse komentarje, kar tudi pojasnjuje manjši delež političnih tematik na regionalnem nivoju.

Nazorske orientacije

Na regionalni ravni ni zaslediti opredeljenosti novinarjev, zato pa je na nacionalni ravni le-ta 53%.

Nacionalna in regionalna raven agregirano – odnos do političnih akterjev

Delež politične in nepolitične tematike je po agregiranju komentarjev 41 proti 59 odstotkov, med notranjo politiko in mednarodno politiko je delež 2 proti 1. 9% komentarjev je naklonjenih vladi, 56% je kritičnih do vlade, uravnoteženih komentarjev je 34, na nobenem nivoju ni nobenega prispevka, ki bi bil kritičen do opozicije. Delež nepolitičnih komentarjev je večji na regionalnem nivoju in sicer za 10 odstotnih točk (47 proti 57 %).

Nazorska orientacija agregirano

Ideološko opredeljenih komentarjev je za 18 odstotnih točk manj kot neopredeljenih (41% proti 59%), pri tem pa je več levo usmerjenih komentarjev (29% proti 24%). Nevtralnih komentarjev je 47%. Če ne upoštevamo nevtralnih prispevkov, pa je delež za notranjo politiko 55% proti 45% v korist levih komentarjev. Pri mednarodni tematiki sta 2 levo orientirana prispevka in 1 desno orientiran (66% proti 33%).

Sklepne ugotovitve za Gorenjski glas 2005-06

Novinarji, vsi notranji sodelavci Gorenjskega glasu, so v 61 % komentarjev obravnavali aktualno politično tematiko, ostali komentarji so sledili predvsem gospodarskim temam, kulturi, zdravstvu in naravovarstvu. Nabor tem je bil raznovrsten, prav tako usmerjenost do institucionalne politike, kjer je – gledano agregirano – 35 % prispevkov kritično ocenjevalo in motrilo delo političnega sistema, kar je navsezadnje tudi naloga novinarjev in tiska kot četrtega stanu oblasti. Potrebno je dodati, da je bilo 20 % komentarjev naklonjenih do potez vladajočih političnih akterjev. Odnos do družbenih problemov je

kritičen, kar je naloga komentarja, predvsem pa je razvidna kritičnost do širših družbenih problemov, ki naj bi jih reševal politični sistem. Tako se kritika dotika delovanja ekonomije, regionalnega razvoja, uvajanja Evra, socialnih razlik, odnosa do muslimanskega sveta...

Nazorska orientiranost do notranje politike je dokaj izenačena glede na levo in desno ideološko usmerjenost, vseeno pa je razmerje med levimi in desnimi komentarji za 10 odstotnih točk v korist levo usmerjenih komentarjev, je zaslediti dokaj močno kritiko aktualne "desne" vlade – če jo primerjamo z vladi naklonjenimi prispevki. Kritika vlade torej ne pomeni nujno tudi nazorske opredeljenosti, ki je dokaj uravnotežena, še posebej se to vidi v velikem odstotku nevtralnih komentarjev, in sicer v 47% vseh opredeljenih komentarjev.

Matrika tematske strukturiranosti in nazorske orientacije komentarjev glede na posamezne kategorije

2005-06	AC	AC	
	NAC	REG	Skupaj
POL	22	3	25
NOT	17	3	20
pv	3	1	4
av	6	1	7
ao	1		1
u	7	1	8
MED	5	/	5
NEP	10	6	16
	32	9	41
OP	17		17
I	5		5
d	4		4
n	8		8
NO	15	9	24
L+POL	5		5

D+POL	4		4
L+NOT	3		3
D+NOT	3		3
L+MED	2		2
D+MED	1		1
L+NEP			
D+NEP			

Legenda

NAC – nacionalni nivo

REG – regionalni nivo

POL – prevladujoča politična tematika

NOT – notranja politika

PV – provladna usmerjenost

AV – protivladna usmerjenost

AO – protiopozicijska usmerjenost

U – politična uravnoveženost

MED – mednarodna politika

MED – na regionalnem nivoju ni obravnavano

NEP – prevladujoča nepolitična tematika

OP – (vrednotna, ideološka) opredeljenost

L – 'leva' usmerjenost

D – 'desna' usmerjenost

N – (vrednotna, ideološka) nevtralnost

NO – (vrednotna, ideološka) neopredeljenost)

Primerjava komentarjev v Gorenjskem glasu med leti 2002 in 2005-2006

Interpretacija rezultatov se bo osredotočila predvsem na razlike med obravnavanimi leti in ne na posamezne značilnosti po letih. Te so bile zgoraj obravnavane za posamezna leta po definiranih področjih, in sicer po odnosu do političnih akterjev in glede na nazorsko orientacijo, oba vidika pa sta bila razdeljena na nacionalno in regionalno tematiko.

Odnos do političnih akterjev

Analiza je pokazala, da se je delež političnih komentarjev v zadnjem obravnavanem obdobju (2005-06) zrasel glede na delež komentarjev v letu 2002. Zrasel je za 27 odstotnih točk iz 34% v letu 2002 na 61% v letih 2005-06. Porast je očiten tako pri komentarjih, ki obravnavajo nacionalne teme kot pri regionalnih temah, prav tako pa pri mednarodnih temah.

Delež notranjepolitičnih komentarjev je bil v letu 2002 za 13 odstotnih točk večji kot v letu 2005-06. Delež vladi nenaklonjenih komentarjev je v obeh letih skoraj enak, razlika je eno odstotno točko. Za 8 odstotnih točk je v letu 2005-06 upadel delež uravnoteženih prispevkov. Do opozicije kritičnih prispevkov v letu 2002 ni bilo, v letu 2005-06 pa je bil tak prispevek po številu eden.

Nazorske orientacije

Med nazorsko opredeljenimi komentarji je zaslediti porast nevtralnih komentarjev, in sicer iz 22% v letu 2002 na 47% vseh opredeljenih prispevkov v letu 2005-06. Ponovim naj, da nevtralnost ne pomeni nazorske in ideološke neopredeljenosti, temveč enakomeren zagovor idej levega in desnega političnega tabora oziroma uravnoteženo tehtanje nazorov.

Ko komentarje razdelimo na notranjo politiko, mednarodno politiko in na nepolitične komentarje, se nazorska orientiranost pokaže v zanimivi luči, ki pa ima svoj izvor tudi v številu komentarjev po letih. V letu 2002 je bilo prispevkov o mednarodni politiki samo 7% (po številu 2), v letu 2005-06 je takšnih prispevkov 20%. Med nazorsko levo ali desno predeljenih komentarjev je bilo za tretjino več levih komentarjev.

6. Sklepne ugotovitve

Če je nazorska orientiranost do notranje politike v letu 2002 dokaj neuravnotežena v korist desne nazorske orientiranosti, se je to v letu 2005-06 spremenilo. V zadnjem proučevanem obdobju je za 10 odstotnih točk več levih komentarjev, ki so tudi posledica napovedanih reform, ki naj bi jih izvedla aktualna vlada. Prav tako so komentatorji kritični do takrat aktualnega novega zakona o javni RTV. Z novo podobo časopisa, ki je ob sobotah dobil prilogo Razgledi, se je povečalo tudi število političnih tematik, kar se vidi na tako področju notranje kot tudi mednarodne politike. Poleg kvantitativnega preskoka je opaziti tudi kvalitativno izboljšanje vsebine prispevkov, ki so daljši, bolj poglobljeni, predvsem pa več problemov predstavljajo v političnem kontekstu, s tem pa odpirajo javno razpravo. V letu 2002 je bilo nasprotno več nepolitičnih prispevkov, kar je kazalo na stališče novinarjev, da se problemi ne morejo reševati v javni sferi oziroma, izbrane so bile teme, ki ne kažejo na politično in s tem javno relevantnost.

Do vlade je kritično približno enako prispevkov po letih (35 oziroma 36% vseh notranje političnih prispevkov), zanimivo pa je, da ob obravnavi regionalne tematike skoraj ni zaslediti nazorske orientiranosti komentarjev. Ta je očitna na nacionalni ravni za obe obravnavani obdobji, prispevki na regionalni ravni pa ne postavljajo pod vprašaj niti idej takratne leve vlade kot aktualne desne vlade. To kaže, da kritika vlade ni nujno v korelaciji z nazorsko opredelitvijo komentatorjev oziroma njihovih prispevkov, vsaj na regionalni ravni. Mogoče pojasnilo bi bilo, da novinarji pri obravnavi problemov, ki jih kot prebivalce regije neposredno zadevajo, ne iščejo nazorske konfrontacije z aktualno vlado, temveč probleme poskušajo predstaviti v kontekstu, ki ga je vlada že ustvarila. S tem se reševanje problematik podredi močni vladi, če predvidevamo, da novinarji nimajo politične moči temveč lahko le vplivajo na vlado. Nadalje kažejo tudi sami prispevki na močno centralno vlado, ki pa jo prispevki kritizirajo samo v določenih – tudi v drugih medijih večkrat očitanih segmentih izvršilne oblasti, samega systemskega ustroja vladavine pa ne postavljajo pod vprašaj. Sam politični sistem prispevki omenjajo, denimo pri razporeditvi socialno ekonomskih virov, pri vladnih odločitvah strateškega pomena na

političnem in gospodarskem nivoju države, vendar pa so omembe cinične in odražajo prilagajanje življenja ljudi že nastalim razmeram.

Primer, ki kritičnost do vlad ne postavlja v korelacijo z nazorsko orientiranostjo novinarja, predstavlja komentar o napotitvi Slovenskih vojakov v Irak. Novinarka najprej jasno pokaže svojo levo nazorsko orientiranost, nasprotovanje vstopu v Nato in kritičnost do imperializma ZDA, nakar pa zagovarja načelnost politike, na katero je Slovenija pristala z vstopom v Nato. Zagovarja sedanjo aktualno "desno" vlado in je kritična do "leve" opozicije, ki nasprotuje napotitvi vojakov v Irak, saj naj bi že vstop v severno-atlantsko zavezništvo prinašal dolžnost intervencije Slovenske vojske na kriznih žariščih po svetu. Ko se je zgodil vstop v zvezo Nato, je takšno potezo zdajšnja opozicija namreč zagovarjala.

Prav tako kot pri obravnavi komentarjev v Primorskih novicah je tudi pri Gorenjskem glasu opaziti, da so javno izpostavljene problematike skladne z dnevnimi redi institucionalne politike in ne, na primer, civilne družbe. Slednja nima večje pobude pri razvoju javne razprave, razen pri nepolitičnih temah. S tem se kaže moč aktualne oblasti definirati pomembnost tem in sposobnost javno razpravo postaviti v tematski okvir, ki ga lahko sama oblikuje.

Matrika tematske strukturiranosti in nazorske orientacije komentarjev glede na posamezne kategorije za leti 2002 in 2005-06

2002	AC	AC	
	NAC	REG	Skupaj
POL	20	7	27
NOT	18	7	25
pv	3	1	4
av	3	6	9
ao			
u	12		12
MED	2		2
NEP	26	26	52
	46	33	79

2005-06	AC	AC	
	NAC	REG	Skupaj
POL	22	3	25
NOT	17	3	20
pv	3	1	4
av	6	1	7
ao	1		1
u	7	1	8
MED	5		5
NEP	10	6	16
	32	9	41

OP	8	1	9
I	2	1	3
d	4		4
n	2		2
NO	38	32	70
L+POL	1		1
D+POL	3		3
L+NOT	1		1
D+NOT	3		3
L+MED			
D+MED			
L+NEP	1	1	2
D+NEP	1		1

OP	17		17
I	5		5
d	4		4
n	8		8
NO	15	9	24
L+POL	5		5
D+POL	4		4
L+NOT	3		3
D+NOT	3		3
L+MED	2		2
D+MED	1		1
L+NEP			
D+NEP			

Legenda

NAC – nacionalni nivo

REG – regionalni nivo

POL – prevladujoča politična tematika

NOT – notranja politika

PV – provladna usmerjenost

AV – protivladna usmerjenost

AO – protiopozicijska usmerjenost

U – politična uravnoveženost

MED – mednarodna politika

MED – na regionalnem nivoju ni obravnavano

NEP – prevladujoča nepolitična tematika

OP – (vrednotna, ideološka) opredeljenost

L – 'leva' usmerjenost

D – 'desna' usmerjenost

N – (vrednotna, ideološka) nevtralnost

NO – (vrednotna, ideološka) neopredeljenost

VI. ANALIZA TUJIH ČASOPISNIH ČLANKOV O SLOVENIJI ZA ČAS NJENEGA PREDSEDOVANJA EVROPSKI UNIJI

1. Predmet in metodologija analize

Predmet analize je vsebina izbranih tujih časopisov (Sueddeutsche Zeitung, FAZ, Der Standard, Guardian, International Herald Tribune v zvezi s Slovenijo v času od januarja do junija 2008, to je v času njenega predsedovanja Evropski Uniji. Analizirani so bili prispevki, ki so bili v večjem delu posvečeni Sloveniji oz. akterjem iz Slovenije in so vsebovali konflikte med akterji, od katerih je bil vsaj eden iz Slovenije. Prispevki so obravnavali politične in ekonomske teme, področja turizma, športa, zabave, v katerih ni bilo zaslediti konfliktov med akterji, analiza ni zajela.

Tematike in konflikti so razdeljeni glede na časnik, v katerem se prispevki pojavijo, nato se določijo akterji in analizirajo viri, ki predstavljajo in pojasnjujejo pozicijo posameznega akterja v konfliktu. Nato je konflikt analiziran glede na intenzivnost in osvetljenost glede na uporabljene vire. Sledi analiza interpretacije, ki jo podajo novinarji o konfliktu oziroma analiza njihovih sklepov.

Cilj analize je ugotoviti, katere konfliktne teme si izborijo prostor na mednarodni agendi tiskanih medijev ter katere vire uporabljajo novinarji za informiranje bralcev o pozicijah akterjev v konfliktu. Poleg tega se predvideva, da so sklepi v prispevkih odvisni od uredniške politike samih medijev, torej od njihove nazorske usmeritve.

Hipoteza 1: več zunanjih virov informacij osvetljuje dejanja posameznega akterja, večja je možnost za pozitivnejši odmev njegove pozicije v sklepu prispevka. In obratno, če zunanji vir ni naklonjen določenemu akterju, bo sklep izpeljan upoštevajoč nenaklonjene zunanje vire. Krajše povedano, sklepi v prispevkih se ravnaajo po zunanjih virih.

Tukaj je potrebno povedati, da vire upoštevamo kot izvor informacij iz okolja, katere uporablja novinar. S tem viri informirajo o dejanskih dogodkih in ne podajajo vrednostnih sodb, vendar pa argumentirajo pozicijo akterjev, kar naj bi vplivalo na sklep, ki ga poda novinar.

Hipoteza 2: Sklepi v prispevkih so odvisni od uredniške politike medijev. Potrditev takšne hipoteze pomeni, da je bolj smiselno govoriti o zunanji nazorski pluralnosti (tujih) tiskanih medijev kot notranji pluralnosti.

Metodologija analize

Enota analize je konflikt.

Za posamezen konflikt se zabeleži v katerem časopisu in prispevku se pojavi, kratek opis teme in konflikta. V člankih iščemo konflikte, ki so nastali med akterji iz Slovenije – ali pa je bil vsaj en akter iz Slovenije – v času njenega predsedovanja EU.

Konflikt je nato razvrščen glede na stopnjo konfliktnosti, ki nastopa med akterji. Kot konflikt definiramo izrecno nasprotovanje med stališči akterjev, pri čemer ni nujno, da so akterji tudi dejansko v stiku oz. konfliktu. V tak položaj jih lahko postavi tudi novinar ali komentator.

Za vsak konflikt so bili poiskani akterji, katerih nabor seže od vlade, opozicije, nevladnih organizacij, novinarjev, tujih medijev... o katerih prispevek govori. Obravnava se dve strani, ki sta v konfliktu najbolj izpostavljeni (akter 1 in akter 2).

Identificiral se je vir informacij, ki jih novinar uporabi za osvetlitev spora, in sicer vire za akterja 1 in akterja 2. Viri se razvrstijo glede na odvisnost od akterja. Vir je lahko je akter v sporu ali pa je vir informacij zunanji, kar pomeni, da akter ne osvetljuje sam svoje

pozicije. Za osvetlitev njegovega položaja je uporabljena tretja oseba, institucija, opazovanje dogajanja, skupina,...

Za vsak konflikt se upošteva največ dva vira informacij za osvetlitev položaja vsakega od akterjev, torej največ štiri vire za osvetlitev posameznega konflikta. Če virov pri določeni spremenljivki ni, se pri izračunu deleža posameznih virov za konflikt oziroma celoten članek upošteva dejansko število virov. Delež virov se računa za posamezen konflikt in za celoten članek.

Interpretira se sklep, ki ga podaja članek ali komentar glede konflikta: za sklep novinar uporabi vse vire, uporabljeni viri argumentirajo in pojasnjujejo večinoma pozicijo akterja 1 ali 2, sklep upošteva le stališča enega akterja, sklepa ni.

Spremenljivke in njihova operacionalizacija:

1. spremenljivka: konflikt št.

Spremenljivka določa zaporedno številko enote in s tem število enot v vzorcu.

2. spremenljivka: medij

1 Sueddeutsche Zeitung L

2 FAZ D

3 Der Standard L

4 Guardian L

5 International Herald Tribune L

3. spremenljivka: prisp.

Spremenljivka označuje zaporedno številko prispevka (članka ali komentarja) v vzorcu.

4. spremenljivka: konflikt

1 oster konflikt (akterji so v stiku, obstaja spor, akterji se ostro odzivajo...)

2 izrazit konflikt (akterji so v stiku, gre za izključenost stališč)

3 blag (akterji so v stiku, konflikt je neizrazit)

4 akterji niso neposredno v stiku (ali ne moremo vedeti, če so) (njihova stališča si nasprotujejo, vendar niso v komunikaciji ali skupni situaciji)

5. spremenljivka: akter 1 (vedno slovenski)

1 vlada, pozicija

- 2 opozicija
- 3 ekonomija
- 4 c.d.
- 5 kultura, šolstvo
- 6 novinarji
- 7 stroka
- 8 drugo

6 . spremenljivka: akter 2 (ne nujno slovenski)

- 1 vlada, pozicija
- 2 opozicija
- 3 ekonomija
- 4 c.d.
- 5 kultura, šolstvo
- 6 novinarji
- 7 stroka
- 8 drugo

7. spremenljivka: vir 1 (za osvetlitev konflikta in vloge akt.1)

- 1 od akterja 1 oz zagovornika
- 2 od akterja 2 oz zagovornika
- 3 tiskovna agencija, mediji (SLO)
- 4 tiskovna agencija, mediji (tujina)
- 5 stroka SLO
- 6 stroka tuja
- 7 opazovanje dogajanja
- 8 ni vira

8. spremenljivka: vir 2 (za osvetlitev konflikta in vloge akt. 2)

- 1 od akterja 1 oz zagovornika
- 2 od akterja 2 oz zagovornika
- 3 tiskovna agencija, mediji (SLO)
- 4 tiskovna agencija, mediji (tujina)
- 5 stroka SLO
- 6 stroka tuja
- 7 opazovanje dogajanja
- 8 ni vira

9. spremenljivka: vir 1 (za osvetlitev konflikta in vloge akt.1)

- 1 od akterja 1 oz zagovornika
- 2 od akterja 2 oz zagovornika
- 3 tiskovna agencija, mediji (SLO)

- 4 tiskovna agencija, mediji (tujina)
- 5 stroka SLO
- 6 stroka tuja
- 7 opazovanje dogajanja
- 8 ni vira

10. spremenljivka: vir 2 (za osvetlitev konflikta in vloge akt. 2)

- 1 od akterja 1 oz zagovornika
- 2 od akterja 2 oz zagovornika
- 3 tiskovna agencija, mediji (SLO)
- 4 tiskovna agencija, mediji (tujina)
- 5 stroka SLO
- 6 stroka tuja
- 7 opazovanje dogajanja
- 8 ni vira

11. spremenljivka: sklep (K ob vrednosti spremenljivke označuje, da je prispevek po obliki komentar)

- 1 novinar uporabi vse vire za sklep, komentar
- 2 uporabi vire akt.1 (večinoma)
- 3 uporabi vire akt. 2 (večinoma)
- 4 sklepa ni
- 5 sklep ni izpeljan iz virov

3. Rezultati analize tujega tiska

ANALIZA KONFLIKTOV V ČASNIKU SÜDDEUTSCHE ZEITUNG

1. prispevek
 datum: 5. 6. 2008
 Avtor: /

Naslov:	Kein Anlass, Sloweniens Regierung zu misstrauen
Konflikt:	O nevarnosti jedrske elektrarne Krško
Akterji:	Slovenija generično (1) -- avstrijska politika (2)

Naslov:	Kein Anlass, Sloweniens Regierung zu misstrauen
Konflikt:	O nevarnosti jedrske elektrarne Krško
Akterji:	Slovenija generično (1) – hrvaška stroka (2)

kon. št.	prisp.	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	vir 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
1	1	1	2	1	1	7	6	8	6	4
2	1	1	2	1	7	8	1	8	4	4

Analiza posameznih konfliktov pokaže, da kritiko akterja 2 v prvem konfliktu izpodbijajo zunanji viri (tuja stroka), kar predstavlja 50% zunanjih virov v konfliktu. Slovensko stran predstavi novinar. V drugem konfliktu pa akterja 2 podpirajo zunanji viri, kar predstavlja 50% virov v konfliktu. Slovenska stran v tem konfliktu ni predstavljena oziroma nima zagovornika.

Vir za osvetlitev položaja Slovenije je novinar (opazovanje) (20 % vseh virov v članku), vendar samo pri prvem konfliktu, pri drugem konfliktu novinar ne navaja virov za Slovenijo.

Položaj avstrijske politike je osvetljen z navajanjem avstrijske stroke (40 % vseh virov v članku). Položaj hrvaške stroke je osvetljen v z navajanjem taiste stroke (20 % vseh virov) in z navajanjem poročanja hrvaških medijev (20 % vseh virov v članku).

V časniku je bil v polletnem obdobju en članek, ki je obravnaval Slovenijo in njene konflikte. V članku sta prisotna dva konflikta, ki sta nastala ob okvari jedrske elektrarne Krško: med Slovenijo in avstrijsko politiko ter med Slovenijo in hrvaško stroko za nuklearno energijo.

Oba konflikta v članku sta bila izrazita. Za osvetlitev položaja novinar v nobenem od obeh konfliktov ne navaja argumentov slovenske strani, ravnanje akterjev avstrijske strani pa osvetli z dvema mnenjema avstrijskih ekspertov za atomsko energijo. Oba eksperta potrdirata varnost in zanesljivost alarmnega sistema Krške nuklearke, medtem ko avstrijski politik dvomi v varnost elektrarne. Mnenja ekspertov so nasprotna akterju št. 2, torej avstrijskemu politiku, sklepa, ki bi ga izpeljal novinar pa ni zaslediti. V tem

konfliktu viri informacij niso akterji v konfliktu, kar napeljuje na sklep, da je novinar uporabil relativno neodvisne zunanje vire.

Drugi konflikt v članku je zabeležen med Slovenijo in hrvaško politiko. Novinar ne navaja virov za osvetlitev položaja slovenske strani, vendar pa bralca informira najprej z navajanjem hrvaške stroke, nato pa s citatom iz hrvaškega časnika, ki ga štejemo za zunanji vir. Konflikt se ne konča s sklepom, kakor tudi ne celoten članek.

ANALIZA KONFLIKTOV V ČASNIKU FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG

1. prispevek
datum: 15. 1. 2008
Avtor: /

Naslov:	Die vielen Ursachen der slowenischen Inflation
Konflikt:	O krivcu in vzrokih za inflacijo v Sloveniji
Akterji:	Predsednik slovenske vlade Janez Janša (1) – Lorenzo Bini Smaghi član direktorata Evropske centralne banke (2)

kon. št.	prisp.	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	vir 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
3	2	2	2	1	7	1	2	1	6	4

Legenda: Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Prispevek je po obliki članek, konflikt pa nastopa med vlado, konkretno med predsednikom vlade Janezom Janšo, in članom direktorata Evropske centralne banke (ECB). Pozicija slovenske vlade je utemeljena z interpretacijo vzrokov za inflacijo kot jih podaja vlada. Ta stran nima v konfliktu tako nobenega zunanjega vira, tako da notranji viri akterja 1 predstavljajo 50% vseh virov v konfliktu. Tem 50% se pridružuje še notranji vir ECB. Pozicija ECB-ja je utemeljena z navedbo mnenj člana njenega direktorata, tako da notranji viri predstvaljajo v končnem seštevku 75% notranjih virov glede na vse vire v članku. Stran Evropske centralne banke pa novinar dodatno predstavi z navedbo argumentov tuje ekonomske stroke (25% vseh virov v članku).

Opisani konflikt je izrazit, saj gre za izključnost stališč. Slovenski premier vali krivdo za inflacijo na Evropo, medtem ko član direktorata ECB opisuje svoje videnje situacije. Tej interpretaciji novinar doda še informacijo o inflaciji, ki jo poda tuja ekonomska stroka. Novinar ne izpelje sklepa.

2. prispevek

datum: 18. 1. 2008

Avtor: Karl-Peter Schwarz

Naslov:	Ist es Zensur, so ist sie nicht sehr erfolgreich
Konflikt:	O kratenju novinarske svobode in cenzuri
Akterji:	Slovenska vlada (1) – novinarji, ki so podpisali peticijo (2)

kon. št.	prisp.	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	viri 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
4	3	2	1	1	6	5	2	7	5	2

Legenda: Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Prispevek je po obliki komentar, konflikt nastopa med vlado in delom novinarske stroke, ki je podpisalo peticijo proti omejevanju novinarske svobode in cenzuri v slovenskih medijih. Za utemeljitev položaja slovenske vlade, konkretno se omenja tudi predsednik vlade Janez Janša, novinar uporabi navedbe dela slovenske novinarske stroke, kar predstavlja zunanji vir, ki ni povezan z akterjem (vlado). Nato nadaljuje z interpretacijo dogajanja v slovenskem prostoru na področju medijske problematike, ki jo podkrepi z dejstvi o lastništvu medijev. Tudi ta vir smatramo kot zunanji, vsi viri za osvetlitev dejanj in mnenj akterja 1 so tako zunanji. Trditve novinarjev, ki so navedene v peticiji, so utemeljene z navedbami podpisnikov peticije. Nato oceno obstoja pritiskov vlade na medije kot drugi vir za akterja 2 ne zavrne slovenska akademska stroka iz Fakultete za uporabne družboslovne študije v Novi Gorici, a dodaja, da so bili pritiski neuspešni. Zunanjih virov je 75%, virov informacij, ki izhajajo neposredno od akterja v konfliktu je 25%.

Konflikt opisan v prispevku je oster, akterji se ostro odzivajo in poudarjajo izključnost stališč. Novinar se nazorsko in vrednostno opredeljuje podobno kot akter 1 (slovenska

vlada), za utemeljitev vladne pozicije pa uporabi navedbe "tihe večine" (besede iz članka) slovenske novinarske stroke. Nadalje položaj in ravnanje vlade opravičuje z opisom zgodovinskega dogajanja na slovenskem trgu tiskanih medijev in z dejstvi o strankarski pripadnosti lastnikov medijev. Akter 2 (novinarji, ki so podpisali peticijo) je v konfliktu najprej predstavljen preko navedb slovenskih novinarjev, kar smatramo kot vir akterja 2 (vir ni zunanji), nato trditve o obstoju cenzure in poseganju na področje novinarske avtonomije potrdi akademska stroka, ki pa takoj zatem te posege opraviči z neuspešnostjo intervencij vlade. Sklep, ki ga izoblikuje novinar, se opira na zagovornike akterja 1, ki v članku predstavljajo 75% vseh virov, in ti viri so zunanji.

3. prispevek

datum: 6. 6. 2008

Avtor: /

Naslov:	Untersuchung in Krsko: Slowenien aktiviert EU-Warnsystem nach Zwischenfall
Konflikt:	O pomoti pri obveščanju o okvari v jedrski elektrarni Krško
Akterji:	SNSA (Slovenska agencija za jedrsko varnost) (1) – avstrijska politika (2)

kon. št.	prisp.	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	viri 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
5	4	2	3	7	1	1	2	1	8	4

Legenda: Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Prispevek je po obliki članek, konflikt nastopa med Slovensko agencijo za jedrsko varnost in avstrijsko politiko, točneje med avstrijskim ministrom za okolje Josefom Pröllom, ob nespretnem slovenskem obveščanju Mednarodnega urada za atomsko energijo o napaki v jedrski elektrarni Krško. Slovensko stran novinar predstavi z uporabo argumentov slovenske strani, in sicer dvakrat, avstrijsko stran predstavi z navedbo njihovih argumentov enkrat. V celotnem konfliktu ni zunanjih virov informacij, ki jih je uporabil novinar. Viri so od akterja 1 ali 2, tako da viri od akterjev predstavljajo 100% vseh virov v članku.

Ob konfliktu so akterji v stiku in si odgovarjajo, vendar je konflikt blag, saj gre za opozorilo avstrijske strani na katero slovenska stran odgovarja strpno in z uporabo

argumentov, ki neposredno odgovarjajo avstrijski strani. Slovenska stran priznava pomoto glede obveščanja (Mednarodnemu uradu je poslala obvestilo o vaji in ne o dejanski napaki) in utemeljuje svojo pozicijo z nezavezanostjo pošiljanja obvestil ob tako minornih napakah. Novinar ne izpelje sklepa ob koncu članka.

ANALIZA KONFLIKTOV V ČASNIKU DER STANDARD

1. prispevek

datum: 19. 3. 2008

Avtor: /

Naslov:	Schwierige Mission in Slowenien: Delegation diskutiert "verfahrenre" Situation
Konflikt:	O posegih vlade v medije
Akterji:	Slovenska vlada (1) – slovenski novinarji (2)

kon. št.	prisp.	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	viri 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
6	5	3	2	1	6	8	2	8	8	4

Legenda: Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Vir za osvetlitev položaja slovenske vlade ni naveden, novinar poda informacijo o situaciji na podlagi novinarske peticije, torej na podlagi informacij, ki so jih podali novinarji. Vsi viri (100 %) v članku, ki opisuje en konflikt, prihajajo s strani akterja 2 (novinarjev).

Konflikt, ki je izrazit, saj gre za izključnost stališč, se pojavi med slovensko vlado in novinarji, ki so podpisali peticijo o vplivu vlade na medije. Novinar navaja, da so bili pogovori med konfliktnima stranema do zdaj neuspešni, nato nadaljuje z navajanjem argumentov iz peticije, vendar sklepa ne izpelje. Zunanjih virov novinar ne uporabi.

2. prispevek
 datum: 24. 3. 2008
 Avtor: /

Naslov:	Druck auf Sloweniens Medien:"Bestürzung" bei IPI-Delegation in Ljubljana
Konflikt:	Poseganje vlade v medije in kratenje novinarske svobode
Akterji:	Slovenska vlada (1) – Mednarodni inštitut za tisk (2)

kon. št.	prisp.	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	viri 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
7	6	3	4	1	7	8	2	8	7	3

Legenda: Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Vir za osvetlitev položaja slovenske vlade ni naveden, novinar poda informacijo o situaciji na podlagi mnenja Mednarodnega inštituta za tisk, ki je tudi drugi akter v konfliktu. Nadalje novinar za osvetlitev situacije uporabi svojo interpretacijo dogajanja v slovenskih medijih. Viri v članku tako prihajajo iz strani akterja 2 (50 % virov) in s strani novinarske stroke (50 %), oboje za osvetlitev mnenja akterja 2.

Konflikt, pri katerem akterji niso neposredno v stiku (ali pa ne moremo vedeti, če so), se pojavi med slovensko vlado in Mednarodnim inštitutom za tisk, ki vlado obtožuje vpliva na medije, poleg tega ji očita cenzuro tiska. Konflikt je osvetljen skozi mnenja Inštituta in na podlagi novinarjeve interpretacije stanja v slovenskih medijih. Slednji vir štejemo kot zunanji, saj novinar ni neposredno vključen v konflikt na strani akterja 2. Novinar članek zaključi s sklepom, izpeljanim iz virov za podkrepitev pozicije akterja 2 (Inštituta).

ANALIZA KONFLIKTOV V ČASNIKU GUARDIAN

1. prispevek:
 datum: 11. 6. 2008
 Avtor: David Cronin

Naslov:	A poultry excuse for a summit
Konflikt:	O servilnosti slovenske vlade do ZDA
Akterji:	Slovenska politika (1) – novinar Guardian (2)

kon. št.	prisp.	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	viri 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
8	7	4	4	1	6	1	7	1	7	3

Legenda: Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Vir za osvetlitev položaja Slovenije je novinar (opazovanje) (25 % vseh virov v članku) in uradna dejanja Slovenije (Vilniška izjava) (25% vseh virov v članku).

Novinar osvetljuje svojo pozicijo z interpretacijo dejanj akterja 1 (slovenske politike) (50 % vseh virov v članku).

V časniku je bil v polletnem obdobju en prispevek, ki je obravnaval konflikte, v katerem je bil vsaj en akter iz Slovenije. Oblika prispevka je komentar, v katerem novinar komentira odnos Slovenije do ameriške politike oziroma predsednika Georga Busha. Konflikt se tako pojavi med slovensko politiko in novinarjem, ki zastopa drugačna stališča oziroma izraža drugačna mnenja kot slovenska uradna politika. V članku je prisoten en konflikt, kateremu je vzrok slovenska servilnost do ZDA, ki ji novinar ne priznava kredibilnosti in poštenega ravnanja v notranji in zunanji politiki.

Akterji v konfliktu niso v stiku. Za osvetlitev položaja slovenske politike novinar navaja dejanja, ki jih je slovenska stran storila v preteklosti (Vilniška izjava) in pa svojo interpretacijo o naravi njenega ravnanja. Za osvetlitev svojega položaja novinar navaja interpretacijo pomena Vilniške izjave in pa prezrtje laži ameriške politike pri podajanju razlogov za napad na Irak v Varnostnem svetu Združenih narodov. Sklep, ki ga izpelje novinar na koncu se napaja iz njegove interpretacije preteklih dejanj Slovenije. Zunanje vire novinar uporabi, vendar jih potem interpretira iz svoje pozicije.

ANALIZA KONFLIKTOV V ČASNIKU INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE

Analiza je zajela dva članka, v prvem smo odkrili tri izrazite konflikte, v drugem enega.

1. prispevek:

datum: 18. 1. 2008

Avtor: Dan Bilefsky – hišni novinar

Naslov:	IHT / Slovene leader accused of media censorship
Konflikt:	Pritisk vlade na Delove novinarje konkretno
Akterji:	Vlada - novinarji

Naslov:	IHT / Slovene leader accused of media censorship
Konflikt:	Vpliv vlade na medije (Delo, RTV)
Akterji:	Vlada – stroka SLO

kon. št.	članek	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	viri 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
9	8	5	2	1	6	1	6	1	5	4
10	8	5	2	1	6	1	2	1	2	4
11	8	5	2	1	7	1	2	1	2	4

Naslov:	IHT / Slovene leader accused of media censorship
Konflikt:	Novinarska peticija, svoboda tiska
Akterji:	Vlada - novinarji

Legenda:

Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Če analiziramo posamezne konflikte, potem samo v prvem konfliktu pozicijo akterja 2 (slovenske novinarje) osvetlijo zunanji viri (50% zunanjih virov v konfliktu), pozicijo vlade pa izjave vlade (50% virov v konfliktu). V vseh ostalih konfliktih za oba akterja novinar časnika uporabi notranje vire – od akterja 1 oziroma akterja 2.

Vlada je vir informacij 6 krat (50% vseh virov) v članku. Novinarji kot vir nastopajo 4 krat (33% vseh virov) v članku. V podporo novinarjev je omenjena enkrat tuja in enkrat slovenska stroka (združenja novinarjev). Vladni viri se omenjajo v 50 % vseh virov, novinarski kot vir od akterja 2 v 33%, stroka v podporo novinarjev pa v 16%, kar predstavlja odstotek zunanjih virov za celoten članek.

V članku iz International Herald Tribune z naslovom "Slovene leader accused of media censorship" najdemo tri konflikte. V vseh na eni strani nastopa vlada, na drugih straneh pa dvakrat novinarji in enkrat komunikološka stroka. Kot viri za osvetlitev položaja vlade

je vedno vlada sama. Za osvetlitev pozicije novinarjev kot udeležencev v konfliktu sta navedeni tuja in domača stroka (v 33% utemeljitev pozicij na strani novinarjev), nato pa v dveh naslednjih konfliktih tudi na strani novinarjev in stroke spor osvetljujejo akterji sami, ki so tako vir dogajanja. Članek se zaključi brez komentarja. Mogoče je reči, da je stran novinarjev podprlo več institucij in skupin, ki ne izhajajo neposredno iz vpletene strani, torej novinarstva, vendar to ni vplivalo, da bi novinar na koncu članka oblikoval sklep oz. komentiral dogajanje.

2. prispevek:

datum: 27. 1. 2008

Avtor: Michael Benson - dopisnik

Naslov:	The Slovenia media
Konflikt:	Med vlado (J.J.) in mediji o medijski svobodi
Akterji:	Vlada (1) – novinarji (mediji) (2)

kon. št.	članek	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	viri 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
12	9	5	2	1	6	7	7	8	6	3

Legenda:

Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Vir za osvetlitev položaja vlade je novinarjeva interpretacija situacije (opazovanje) (33% vseh virov v članku). Položaj novinarjev je osvetljen z opazovanjem (33% vseh virov) in z navajanjem tuje stroke (33% - tuja nevladna organizacija). Skupaj je v članku 100% zunanjih virov.

V komentarju iz IHT z naslovom "Slovene leader accused of media censorship" novinar izpostavi konflikt med vlado in mediji v Sloveniji. Konflikt, ki je izrazit, osvetli z opazovanjem dogajanja oziroma s svojo interpretacijo stanja, enkrat pa za osvetlitev položaja novinarjev in medijev navede mnenje tuje stroke. Zunanji viri so tako osvetlili položaj akterja (novinarjev in medijev) v 33 %. V sklepu je pozicija v spor vpletenih strani zopet osvetljena z obeh strani, navajajoč tujo stroko in vlado, nakar se konča s

sklicevanjem na zahtevano kritično vlogo tiska v sodobnih demokracijah, ki pa jo prva stran v sporu (vlada) vedno znova spregleda.

4. Sklepne ugotovitve o poročanju tujega tiska glede Slovenije za čas njenega predsedovanja Evropski Uniji

V analizo je bilo vključenih pet tujih časnikov, obdobje analize pa zavzema čas slovenskega predsedovanja Evropski Uniji, torej od 1. 1. 2008 do 30. 6. 2008. Tuji časniki po vrstnem redu – kot si sledijo v analizi so: Sueddeutsche Zeitung, Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ), Der Standard, Guardian in International Herald Tribune. Prva dva izhajata v Nemčiji, tretji v Avstriji in zadnja dva v Veliki Britaniji. Vsi časniki razen FAZ, ki je konzervativno usmerjen, se glede svoje uredniške politike opredeljujejo kot levo oziroma liberalno usmerjeni, kar je upoštevano v interpretaciji rezultatov. Analizirani so bili prispevki (članki in komentarji), v katerih nastopajo konflikti med akterji iz Slovenije ali pa je vsaj en akter iz Slovenije.

Sueddeutsche Zeitung (tema: jedrska elektrarna Krško)

V tem časniku je bil v polletnem obdobju en članek, ki je obravnaval konflikt, v katerem je bil vsaj en akter iz Slovenije in sicer Slovenija generično. Na drugi strani ji je nasproti stala najprej avstrijska politika in nato hrvaška stroka. Konflikt se je razvil zaradi pomote o obveščanju tuje javnosti o nesreči v jedrski elektrarni. Novinar v obeh konfliktih uporabi samo tuje zunanje vire – slovenskih ne navaja – opis posameznih konfliktov pa ne konča s sklepom niti se s sklepom ne konča članek.

Frankfurter Allgemeine Zeitung (teme: inflacija, cenzura tiska, jedrska elektrarna Krško)

V časniku so bili za izbrano obdobje analizirani trije članki v katerih so bili trije konflikti – v vsakem članku eden.

Prvi je bil glede vzrokov za visoko inflacijo v Sloveniji. Akterja v konfliktu sta predsednik slovenske vlade Janez Janša, drugi pa Lorenzo Bini Smaghi, član direktorata Evropske centralne banke (ECB). Kot sledi iz analize zgoraj novinar uporablja predvsem vire informacij od akterjev, v 25% pa je vir tuja ekonomska stroka, ki podpre trditve ECB. Novinar ne izpelje sklepa, kar zavrača hipotezo, da več zunanjih virov, po možnosti strokovnih in neodvisnih, posledično v članku pripelje do sklepa, naklonjenega akterju, katerega pozicijo zagovarja zunanji vir.

Drugi prispevek, po obliki komentar, vsebuje en konflikt in sicer med vlado in novinarji, ki so podpisali peticijo o kratenju svobode tiska in cenzuri v Sloveniji. 75% virov je zunanjih, le novinarska pozicija je pospremljena z besedami vpletenih novinarjev. Pozicijo vlade osvetljuje dva njej naklonjena zunanja vira, poleg tega ji je na koncu naklonjen tudi vir, ki ga predstavlja raziskava Fakultete za uporabne družboslovne študije v Novi Gorici – ta vir pa priznava resničnost navedb novinarjev, a vlado kljub temu opravičuje s sklicevanjem na neučinkovitost posegov v medije. V sklepu novinar FAZ-a pritrdi obstoju pritiskov, vendar jih prav opravičuje z neučinkovitostjo. Hipoteza 1 glede zunanjih virov se potrjuje, prav tako hipoteza 2.

Tretji članek govori o konfliktu glede pomote pri obveščanju tuje javnosti o okvari v jedrski elektrarni Krško. Vsi viri za oba akterja so zunanji, ob tem da je slovenska stran (Slovenska agencija za jedrsko varnost) z informacijami osvetljena dvakrat. Novinar ne izpelje sklepa.

Der Standard (temi: posegi vlade v medije – dvakrat)

V prvem članku se konflikt razvija ob vprašanju posega vlade v medije, prav tako ob drugem prispevku, ki je po obliki komentar. V prvem prispevku obstaja konflikt med vlado in novinarji, v drugem med vlado in mednarodnim inštitutom za tisk. V prvem prispevku ni zunanjih virov – novinar uporabi informacije akterja 2 (novinarjev, ki so podpisali peticijo), sklepa ne izpelje.

V komentarju pa novinar uporabi prav tako vir informacij s strani slovenskih novinarjev in pa svojo interpretacijo dogodkov v Sloveniji. Stran vlade nima zunanjih virov. Zunanji viri tako v 50% podpirajo Mednarodni inštitut za tisk, kateremu je naklonjen tudi sklep. Hipoteza 1 se potrjuje, prav tako hipoteza 2.

Guardian (tema: obisk ameriškega predsednika Georga Busha v Sloveniji)

Prispevek je po obliki komentar. Novinar za utemeljitev servilnosti Slovenije do ZDA uporabi svojo interpretacijo potez slovenske vlade. Viri za njegovo interpretacijo so dejanja vlade, pozicijo katere pa osvetljuje samo z njenimi lastnimi argumenti. Sklep ni naklonjen vladi temveč podpira pozicijo pišočega novinarja, ki je tudi akter 2 v konfliktu. Hipotezi se s tem potrjujeta.

International Herald Tribune (temi: posegi vlade v medije – dvakrat)

V prvem prispevku, po oblik članku, so trije konflikti, vendar samo v prvem konfliktu nastopajo zunanji viri za podajanje informacij o akterju 2 (novinarjih), povsod drugje so za argumentiranje vpletenih strani uporabljene informacije, ki jih podajo akterji. Vlada je v vseh treh konfliktih ena od vpletenih strani, dvakrat so to na drugi strani novinarji in enkrat slovenska komunikološka stroka. Novinar ne izpelje sklepa.

Drugi prispevek je po obliki komentar, konflikt pa nastopa med vlado in slovenskimi novinarji. Za sklep novinar uporabi zunanje vire na strani novinarjev, s tem pa se obe hipotezi potrjujeta.

V vseh petih časnikih je bilo v polletnem obdobju devet prispevkov, ki so se lotevali slovenske politike in ob tem obravnavali konflikte, v katere je bila vpletena. Prispevkov, ki so obravnavali šport, turizem, kulturo ali pa dogajanje na drugih področjih raziskava ni zajela. Obravnavani prispevki so se posvečali temam, ki so tudi v slovenski javni sferi vzbudili veliko pozornosti in obilico razprav. Po temah tuje prispevke lahko razvrstimo:

55% prispevkov se je ukvarjalo z novinarsko peticijo glede posegov vlade v medije, 22% glede obveščanja tuje javnosti o problemih v jedrski elektrarni Krško ter po 11% o inflaciji oziroma o obisku ameriškega predsednika Georga Busha v Sloveniji.

Od devetih prispevkov so bili štirje (44%) po obliki komentarji, ostali so bili članki (46%). V začetku postavljeni hipotezi sta bili lahko testirani le na komentarjih, saj pri drugih člankih ni bilo sklepov – sklep je bil prepuščen bralcu. Če ponovimo, prva hipoteza se glasi, da novinar za sklep, ki vrednostno pozitivno vrednoti določenega akterja, uporabi informacije iz zunanjega vira, ki informira o tem akterju. Druga hipoteza se glasi, da je vrednostna sodba v sklepu tudi posledica uredniške politike časnika oz. medija. Ti dve hipotezi sta se potrdili, ob tem da je potrebno opozoriti, da so ju potrdili konflikti v komentarjih.

Potrditev prve hipoteze pomeni, da novinar za utemeljitev svoje pozicije poišče kolikor toliko neodvisne zunanje vire informacij, ki naj osvetlijo pozicijo akterja. S tem si sklep pridobiva kredibilnost pri bralcih, še posebno, če ga podprejo eksperti določene stroke. Družbeni status namreč pozitivno vpliva na sprejem trditev pri bralcih. Leon Mayhew v svojem delu nazorno pokaže, kako vpliv kot vir prepričevanja sloni na družbenem statusu: "Vrednote določajo družbeni status, status podeljuje prestiž, prestiž vključuje spoštovanje in spoštovanje je vir vpliva" (Mayhew, 1997: 28). V vseh komentarjih se je pokazalo, da je novinar svoje sklepe izpeljal iz zunanjih, po možnosti neodvisnih virov informacij. Tukaj seveda upoštevamo predpostavko, da je zunanji vir vsakdo razen akterjev v konfliktu, kar pa je lahko deloma sporno, saj imajo tudi neudeleženci v konfliktu svoje nazorske in vrednostne sodbe o določenem dogajanju, še posebej če so ti konflikti povezani z močno odmevnimi javnimi zadevami, v katerih nastopajo akterjih različnih ideoloških in/ali političnih strani.

Z namenom razjasnitve dileme o uporabi zunanjih virov je bila zato testirana druga hipoteza, ki se je prav tako potrdila. Sklepi v prispevkih so zagovarjali tiste vrednote ali akterje, ki so bili bližje uredniški politiki časopisa. Tako je Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ), ki je desno usmerjen, v komentarju stopil na stran slovenske desne vlade,

ostali komentarji, ki so jih prispevali levo in liberalno usmerjeni časniki, pa so pritrjevali strani, ki je bila z vlado v konfliktu. Takšna naklonjenost je bila, na primer s strani FAZ, obdržana tudi v primeru, da je v prispevku nastopalo več zunanjih virov, ki so osvetljevali tudi nasprotno pozicijo, pa jih novinar ni upošteval pri oblikovanju sklepa. Takšen primer je tudi članek o inflaciji v Sloveniji, kjer informacije kredibilnih evropskih institucije niso prevesile članka v kritične vode. Seveda je tukaj potrebno upoštevati, da članek ni bil komentar temveč je sledil ideologiji "objektivnega" poročanja, ki ima nemalokrat za posledico nezainteresiranost do družbenega dogajanja. Bralec je informiran le o dejstvih, na njem pa je, da si sam ustvarja sliko sveta, pri tem pa mu lahko pomaga uredniška politika medija. Podobna selekcija virov se seveda pokaže tudi pri liberalno oziroma levo usmerjenih časnikih. Ti so sklepe oblikovali na podlagi tistih zunanjih virov, ki so bili nazorsko bližje akterjem v konfliktu, katerih nazorska usmerjenost je bila prav tako blizu uredniški politiki časnika. Od petih časnikov je eden, ki je konzervativno usmerjen, podprl vlado, trije od štirih liberalno usmerjenih pa vladi nasprotnega akterja. Konzervativni časnik je podprl vlado enkrat v treh konfliktih oz. prispevkih, liberalni časniki (4 po številu) pa trikrat v devetih konfliktih oz. trikrat v sedmih prispevkih.

Naslednja značilnost, ki prav tako pokriva vse časnike pa je visoka stopnja subvencioniranih informacij. V vseh konfliktih, razen v enem, v katerem je nastopala kot akter 1 na slovenski strani Slovenska agencija za jedrsko varnost, je bila udeleženka konflikta slovenska vlada. Poleg tega je bila prav ona v veliki večini prispevkov in konfliktov tudi najpogostejši vir informacij o sami sebi, nemalokrat celo edini. Takšnih konfliktov, v katerih je bila vlada edini vir informacij za argumentiranje in osvetlitev lastne pozicije, je bilo po številu 5 ali 55% vseh konfliktov. Če analiziramo članke, potem je bila vlada kot udeleženec konflikta in informator v isti vlogi v treh člankih od devetih, kar predstavlja 33% vseh prispevkov.

Ob analizi akterjev, ki so bili v konfliktu z vlado ali s slovensko stranjo v primeru tujega akterja 2 se pokaže, da je akter 2 vir informacij za sebe v 44% konfliktov, kar je za 9 odstotnih točk manj kot vlada. V enakem odstotku (44%) pa je akter 2 informator za sebe,

poleg tega pa njegovo pozicijo pojasnjuje še en zunanji vir. Pri vladni strani (in enkrat pri Slovenski agenciji za jedrsko varnost - SNSA) pa se pokaže, da nikoli ni kombinacije lastne predstavitve pozicije in ob tem še zunanjega vira. Vlada predstavlja samo sebe in prav tako SNSA, ali pa v konfliktu ni navedenih nobenih dodatnih virov informacij zanju, razen enkrat v FAZ-u, ko ima vladna stran same zunanje vire.

Če urednike in novinarje obravnavamo kot vratarje (angl. gatekeepers), ki "vzamejo zadeve, ki so jim všeč in verjamejo, da jih želijo tudi bralci" (Snider, 1995: 286), potem je vsaj poročanja o slovenski vladi in deloma poročanje o drugih slovenskih akterjih – največkrat so to novinarji – mogoče razložiti z vplivom uredniške politike. Poleg tega vplivni javni akterji (konkretno vlada in slovenski novinarji) strežejo medije s subvencioniranimi informacijami, torej z izjavami za javnost, prirejanjem novinarskih konferenc, na drugi strani pa se poročevalci zatekajo po informacije k tistim virom, za katere vedo, da nudijo najugodnejše razmerje med trdom, vloženim v iskanje "novice" in učinkovitostjo le-te. Prizadevanja za stroškovno učinkovitost medijev in skupin, ki si prizadevajo za dostop do javne sfere s subvencioniranjem informacij, se tako prekrivajo. Vlada poskuša na svoje novinarske konference pritegniti kar največ novinarjev naenkrat, razposlati poročila o svojih produktih, akcijah, mnenjih in namerah na kar največje število medijskih hiš, brez tega, da bi za vsakega naslovnika posebej pripravljali sporočilo za javnost. Izjave za javnost, producirane s strani države pa tudi akterjev na drugi strani v konfliktu so zato najpogostejši vir novic, saj raziskovalno novinarstvo zahteva veliko časa in denarja, domnevno kredibilni viri pa povečujejo število prispevkov in pomagajo povečati količino novic. Zato ne preseneča, da so množični mediji močno "naklonjeni tistim birokratskim virom, ki skrbijo za redne, kredibilne in končno tudi uporabne tokove informacij, za vpogled in podobe za konstrukcijo novic" (Gandy, 1982: 13). Izjema tukaj ni niti FAZ, ki je konzervativno usmerjen in tako pregovorno naklonjen desnim vladam, čeprav je v enem konfliktu (prispevku) v podporo vladi navajal same zunanje vire. V dveh drugih prispevkih je prav tako, kot večina drugih časnikov, za osvetlitev vlade navajal same vladne vire, v primeru SNSA pa zopet samo vire slednje institucije.

Hipotezi o zunanjih virih, ki jih izbere novinar, in o odvisnosti sklepov v prispevkih od uredniške politike medijev, se potrjujeta. Analiza vsebine kot izhodnih informacij, na podlagi katerih lahko sklepamo o lastnostih časnikov, je potrdila, da je sklep naklonjen tistemu akterju, katerega pozicijo v konfliktu osvetljuje več zunanjih virov. Vseeno pa je

pri sklepanju potrebna previdnost. Če iz konfliktov in virov sklepamo na okolje, potem je videti, da je bilo pozornosti vredno dogajanje v Sloveniji predvsem zvedeno na novinarsko peticijo, inflacijo in nesrečo v jedrski elektrarni Krško. Izbiro takšnih tem, ki so prišle na agendo tujih medijev, je mogoče razložiti z uredniško politiko in tudi s subvencioniranjem informacij. Prav tako z uredniško politiko lahko razložimo tudi naklonjenost sklepov v komentarjih enemu ali drugemu akterju. Na podlagi analize je zato mogoče zaključiti, da pri tujem tisku – vsaj pri poročanju o Sloveniji – prej kot o interni pluralnosti informacij in mnenj lahko govorimo o zunanji pluralnosti. Vendar je potrebno dodati, da so ti hipotezi potrdili v glavnem komentarji, katerih število je bilo dokaj majhno.

Tabela 1: Akterji, viri in sklepi v prispevkih v tujem tisku.

kon. št.	članek	medij	konflikt	akt 1	akt 2	vir 1	viri 2	vir 1-2	vir 2-2	sklep
1	1	1	2	1	1	7	6	8	6	4
2	1	1	2	1	7	8	6	8	4	4
3	2	2	2	1	7	1	2	1	6	4
4	3	2	1	1	6	5	2	7	5	K2
5	4	2	3	7	1	1	2	1	8	4
6	5	3	2	1	6	8	2	8	8	4
7	6	3	4	1	7	8	2	8	7	K3
8	7	4	4	1	6	1	7	1	7	K3
9	8	5	2	1	6	1	6	1	5	4
10	8	5	2	1	6	1	2	1	2	4
11	8	5	2	1	7	1	2	1	2	4
12	9	5	2	1	6	7	7	8	6	K3

Legenda: Glej operacionalizacijo spremenljivk.

Reference:

- Gandy, Oscar H. (1982) *Beyond Agenda Setting: Information Subsidies and Public Policy*, Norwood: ABLEX Publishing Co.
- Mayhew, Leon H. (1997) *The New Public: Professional Communication and the Means of Social Influence*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Snider, Paul B. (1995) "Mr. Gates' revisited: a 1966 version of the 1949 case study" – v Boyd-Barrett, Oliver in Chris Newbold (ur.) *Approaches to media*, London: Arnold: 283-286.

VII. ANALIZA POLSTRUKTURIRANIH INTERVJUJEV Z NOVINARJI IN UREDNIKI

Tu predstavljamo fragmentaren oris stanja in medijske kulture novinarjev in urednikov. Intervjuvali smo 13 novinarjev in urednikov dnevnikov in enega od regionalnih časopisov (ki je tudi dnevnik). Takoj naj poudarimo, da ne gre za reprezentativen vzorec. Vendar pa smo v okviru tega sicer nereprezentativnega vzorca zajeli novinarje iz vseh pomembnejših dnevnikov (Delo, Dnevnik, Večer, Finance, Primorske novice). Prav tako, smo bili pozorni na to, da smo vključili nazorsko različno usmerjene respondente. V bistvu je to bolj sondaža, v katero smo zajeli različne tipe respondentov. To pomeni, da kakšnih velikih sklepov iz tega gradiva ne moremo povleči. Je pa gradivo zanimivo in nudi vpogled v način razmišljanja akterjev medijskega prostora.

- Mnogi so intervjuvanje odklonili ali se niso odzvali (ali pa jim predpostavljeni niso dali pristanka), kljub temu pa so vključeni zastopniki vseh glavnih dnevnikov in enega regionalnega.
- Odgovori nekaterih so skopi, drugi poglobljeni in analitični. Vsekakor pa je gradivo dodatna informacija o akterjih medijske scene. Morali smo se prilagoditi razmeram, tako, da je bilo nekaj intervjujev narejenih preko elektronske pošte, čeprav smo preferirali neposredno komunikacijo.
- Namen intervjujev je pogledati od znotraj; kako akterji medijskega prodora vidijo in ocenjujejo stanje v svojem okolju in širše. Intervjuje je treba brati v kontekstu še drugih analiz.
- Zaradi močne politiziranosti vprašanj medijskega pluralizma in klimo, ki je zavladovala med novinarji (o čemer priča peticija), je bilo zelo težko pridobiti respondente, zato smo nekaj časa počakali.
- Pridobili smo štiri zelo analitične intervjuje, enega iz Dnevnika in dva iz Dela in enega iz RTV (vendar je dotični pred tem delal v dnevniku).
- Večinoma se novinarji in uredniki zavzemajo za notranji pluralizem, torej za paleto nazorskih in ideoloških pogledov znotraj enega medija. Nastanek novega medija (desnega) ali kot se eden izrazil (R-8), nevtralnega dnevnika, se jim ne zdi realen.

1. Percepcija nazorske usmeritve

Po mnenju mnogih, so ideologije in svetovni nazori, ki omogočajo vrednotenje določenih pojavov ali dejstev, še vedno aktualne, tudi odnos levo-desno, izhodišče pa imajo v kulturnem boju (R-5). Eden od respondentov takole razmišlja: »V Sloveniji se tako predpostavlja delitev medijev po nazorskih sklopih, levo-desno, pred časom še na osi staro-novo. Danes pa so te opredelitve mešanica vsega tega skupaj z močjo, ki jo uveljavljajo kapitalsko-politične naveze (simbioza)«. Problem vidi v nizki profesionalnosti (R-1).

Vpliv na njihovo delo in pisanje:

Nekateri trdijo, da nazorske in ideološke opredelitve nimajo posebnih konsekvenc oz. se ne poznajo v delu novinarja, ker je profesionalnost glavna..Drugi je nasprotnega mnenja: ti nazori imajo pomen, ker stvari vidiš drugače oz ene stvari opaziš, druge ne (R-7, R-6). Ali kot pravi urednik: » Absolutno lahko vplivajo.zaradi tega, ko se opredeljujete na desno-levo, štartate iz nekega vrednostnega sistema, ki ste mu zavezani. Seveda, mislim absolutno vpliva na neko mnenjssko delo, tudi uredniško. Nekaj vam je bližje, nekaj vam ni« (R-5).

Stališča respondentov so mešana, nekateri vidijo veliko prisotnost politike (manj kapitala) v medijih, drugi prisegajo na.profesionalnost. Vendar je treba tu ločiti osebne nazore od politično-strankarskih identifikacij. Levo-liberalno še ne pomeni identifikacije z eno od levo-liberalnih strank. Seveda lahko obstaja večja in manjša bližina. Kako se bo to odrazilo v mediju, je stvar profesionalne drže ter notranje in zunanje pluralnosti.

2. Nazorska in vrednostna opredelitev novinarjev:

- Eden od respondentov, ki je želel dati bolj analitični pogled na stanje medijev, omenja skupni jezikovni in miselni kod pri večine novinarjev (R-5). Po mnenju

enega od (bivših) urednikov Dela, je večina novinarjev pretežno levo usmerjena (R-8 ali R-9).

- Nekateri so mnenja, da so novinarji usmerjeni »izrazito levo« (R-6).. Tudi novinarka, ki se je deklarirala, da zastopa »levo, pa liberalno (stališče)«, pravi, da se novinarji nagibajo bolj na levo (R-7). Ena od novinark regionalnega časopisa pravi, da je razmerje dokaj uravnoteženo....«čepprav bi še vedno rekla, da so – če bi šli meriti s kakšno natančno matematično metodo – še vedno več kot 50-odstotno levo usmerjeni in liberalni« (R-11). Drugi pravi, da so liberalno usmerjeni in dodaja: »da se ima večina novinarjev prej za levo-liberalne kot za desno-konservativne« (R-8).
- Urednik pri Dnevniku recimo pravi, da je njegov časopis liberalen (in ne levo usmerjen). V njem vidi notranjo raznovrstnost, ki jo dosegajo z različnimi prilogami, kot je Poslovna priloga. Drugi večinoma Dnevnik zaznavajo kot levo usmerjen.

3. Nazorska in politična gravitacija medijev

Novinar Financ (R-4) opredeljuje svoj časopis kot izjemno pluralen in profesionalno kritičen do vsake vlade. Po njegovem sta RTV Slovenija ter Demokracija provladna medija, kot apriori protivladna naj bi bila Mladina in Dnevnik. Stanje medijskega pluralizma naj bi bilo zadovoljivo in večje kot v prejšnjih letih. Drugi novinar istega časopisa, ga ocenjuje kot sredinskega. Kot desni in provladni označuje Demokracijo, kot leve pa Dnevnik in Primorske novice. Respondent (ka) iz Dela (R-5) podrobno opisuje preturbacije v tej časopisni hiši. Iz tega opisa nekako izhaja, da je bil ta časopis pred letom 2004 precej levo usmerjen oziroma naklonjen levoliberalnemu taboru, kar je povezano z nazorsko usmeritvijo večine novinarjev. Zdaj je Delo "plen gospodarskih kot tudi političnih navezav". Respondent se zavzema za bolj sredinski časopis, toda opaža, da profesionalnost pada.

Respondent iz Dnevnika (R-3) ta časopis opredeli kot liberalen z določenimi socialnimi poudarki. Sam časopis je notranje diferenciran, saj ima več prilog, od Objektivna do Poslovne priloge, ki nagovarjajo različne ljudi (recimo Poslovna priloga se za socialne

momente ne zanima, se pa določeni prispevki v Objektivu ali v drugih rubrikah). Medijske pluralnosti naj bi bilo dovolj. Izrazito nazorsko profilirani mediji naj bi bili Mladina, Reporter, Demokracija, Družina.¹³ Respondenti iz Dela (R-6, R-5) in Večera (R-13, R-9) pa menijo, da pluralnost sicer obstaja, toda je prešibka. Večer naj bi bil sredinsko usmerjen. V Primorskih novicah naj bi prevladoval notranji pluralizem in sodelovanje različno nazorsko usmerjenih novinarjev. Zanimivo je, da novinarja iz tega časopisa različno ocenjujeta nazorsko opredeljenost drugih medijev. Tako eden pravi, da je Dnevnik levičarski, Delo bolj provladno, Demokracija desna. Drugi pa pravi, da je Delo po tradiciji na levi. Tretji respondent takole opredeljuje: "Tradicionalni časopisi so sredinsko usmerjeni z več levimi poudarki" (R-11).

4. Ocena : notranja in zunanja pluralnost

Respondenti v glavnem dajejo prednost notranji raznovrstnosti nazorov in idejnih pristopov. Nekateri govorijo o bolj desnem ali sredinskem časopisu (o katerem govori npr. R-8), toda ne vidijo pravih osnov za nastanek. Tako bolj „desni“ kot „levi“ so si v tem podobni. Tako eden od bivših urednikov pravi (sam se deklarira za konservativnega): »V tem primeru se mi zdi da bi bilo bolje, če bi bil časopis notranje raznovrsten, ker se mi zdi, da to tudi pritiče nekemu osrednjemu časopisu, da je to bolje, vsaj za Slovenijo naj bi to veljalo, tudi zaradi trga«. Tu je velika razlika s pojmovanjem Jerovška (in drugih avtorjev), ki je pred kratkim uredil zbornik o medijski problematiki.¹⁴ Zanj je merodajen le zunanji pluralizem, takole pravi:« Slovenija je verjetno edina v Evropi, ki nima medijskega pluralizma na področju dnevnih medijev«. Pri tem misli na zunanjo pluralnost, dočim se mu zdi notranja pluralnost le surogat za pluralizem mnenj.

Mnenja so deljena tudi glede vprašanja, ali imamo pri nas ustrezno stopnjo notranjega pluralizma. Nekateri ocenjujejo kot »uravnoteženo« stanje, drugi pogrešajo več nazorske raznovrstnosti, čeprav se tu pojavlja problem profila in konsistentnosti medija. Nekateri

¹³ To so tedniki in je primerjava z dnevniki nekoliko problematična. Tudi nekateri drugi respondenti dokazujejo (zunanjo) pluralnost z obstojem teh tednikov.

¹⁴ Medijska in človekova nesvoboda, uredila Aplenc in Jerovšek, tematska številka Dignitas, 33-36, 2008.

kombinirajo relativno koherentno časopisno politiko z prezentacijo mnenj zunanjih sodelavcev (kot Finance).

Primerjava z razmerami v tujini

Večinoma ne spremljajo podrobneje tujih medijev. Deloma hrvaške, enkrat je omenjena nemška situacija. Le nekaj jih omenja več tujih časopisov, ki jih spremlja. Morda je to pomanjkljivost, saj bi pričakovali večjo seznanjenost s tujim tiskom in medijsko situacijo.

Cenzura

Osebnih izkušenj s pritiski niso imeli. Eden od resp. meni, da gre za uredniške posege, ki so napačno interpretirani. Eden od urednikov na Dnevniku je prepričan o uredniških pritiskih in političnih pritiskih aktualne oblasti (v zvezi z Delom). Vendar na splošno...tudi ekonomski pritiski.....Drugi respondent (konservativno-liberalen) pa pravi: »Bolj bo res, da so uredniki danes vse bolj ogrožena vrsta; karkoli urednik želi, naroči,, stori, vse se prevede v pritisk in cenzuro« (R-9). Poenostavljeno bi lahko rekli, da »levi« responenti vidijo pritiske in poizkuse vlade, da bi medije »uravnotežila«, medtem, ko so »desni« responenti mnenja, da ne gre za cenzuro, temveč za uredniške popravke ter za korekcijo preveč "aktivistično" napisanih člankov.

VIII. OCENA MEDIJSKE SVOBODE

1. Slovenija v kontekstu nekaterih drugih držav Evropske Unije

Ocene o medijski svobodi je mogoče spremljati tudi na podlagi indeksov, ki jih na letni ravni objavljajo organizacije kot sta Reporters without borders in Freedom House. Uvrstitev Slovenije v odnosu do nekaterih drugih držav srednje in vzhodne Evrope bomo spremljali na podlagi treh indeksov: (1) Independent Media - kot eno od pod-dimenzij indeksa demokratičnosti Nations in transit (NIT); (2) Global Press Freedom (Freedom House); ter (3) Worldwide Press Freedom Index (Reporters Without Borders). Na vseh omenjenih indeksih se Slovenija uvršča v skupino držav s svobodnimi mediji. Pri tem velja opozoriti, da medijska svoboda ni isto kot medijski pluralizem. Svoboda medijev pomeni, da ni ovir za ustanavljanje medijev, da ti delujejo avtonomno in brez pritiskov ali ustrahovanja s strani oblasti oziroma tistih, ki imajo moč v družbi. Brez tega pa tudi ni pluralizma, tako, da lahko rečemo, da je medijska svoboda pogoj za pluralizem oziroma različne nazorske orientacije.

1. Nations in transit (Independent Media)¹⁵ (tabela 1)

<i>Nove članice EU</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>
Estonija	1.50	1.50
Latvija	1.50	1.75
Litva	1.75	1.75
Slovenija	2.00	2.25
Poljska	2.25	2.25
Češka Republika	2.25	2.25
Slovaška	2.25	2.50
Madžarska	2.50	2.50

¹⁵ Nations in transit (Independent Media) indeks med drugim ocenjuje ustavno in pravno zaščito medijev, položaj novinarjev v civilni družbi, število tiskanih in elektronskih medijev, lastništvo medijev, odnos do novinarjev, odnos vlade do medijev, pravice manjšin v odnosu do medijev. Poročilo za vsako državo je organizaciji Freedom House podano v obliki eseja, ki temelji na mnenju informatorjev.

Bolgarija	3.50	3.50
Romunija	3.75	3.75
<i>Povprečje</i>	2.33	2.40
<i>Mediana</i>	2.25	2.25

Vir: Freedom House – dostopno na: <http://www.freedomhouse.org>

- Vrednosti indeksa se ocenjuje na lestvici od 1 do 7. Vrednost (1) pomeni najvišjo stopnjo demokratičnosti oz. demokratičnega napredka medtem ko najnižji stopnji ustreza vrednost (7).

Slovenija se kljub padcu vrednosti indeksa z 2.00 (leto 2007) na 2.25 (2008) še vedno uvršča na četrto mesto med državami novimi članicami EU. Prva med državami novimi članicami EU je Estonija z vrednostjo 1.50, sledijo ji Latvija, Litva, Slovenija, Poljska, Češka Republika, Slovaška, Madžarska, Bolgarija ter Romunija. Podatki nam kažejo tudi, da - navkljub spremembam vrednosti indeksa pri večini držav - vrstni red držav med letoma 2007 in 2008 ostaja enak. Padec vrednosti indeksa za Slovenijo, se pripisuje povečanemu vmešavanju političnih, zasebnih in državnih akterjev v medije (Freedom House Country Report, 2007).

2. Global Press Freedom¹⁶ (tabela 2)

<i>Izbrane države EU</i>	<i>2007</i>	<i>Izbrane države EU</i>	<i>2008</i>
Finska	1(9)	Finska	1(9)
Islandija	2(9)	Islandija	2(9)
Belgija	3(11)	Danska	3(10)
Estonija	16(16)	Estonija	16(16)
Nemčija	17(16)	Nemčija	17(16)
Češka Republika	29(18)	Češka Republika	25(18)
Litva	30(18)	Litva	27(18)
Latvija	31(19)	Velika Britanija	28(18)

¹⁶ Global Press Freedom (Freedom House) pri konstrukciji indeksa upošteva pravno (legal), politično (political) in ekonomsko (economic) okolje. V vsaki od teh pod-dimenziji je mogoče doseči določeno število točk (0-30, 0-40, 0-30), skupaj torej 100. Doseženo število točk obenem pomeni uvrstitev posamezne države na globalni lestvici medijske svobode. Število točk med 0-30 ustreza državam z največjo stopnjo medijske svobode (oznaka svobodno: Free), vrednosti med 31-60 ustrezajo državam z delno medijsko svobodo (Partly Free), ter 61-100 državam z najnižjo medijsko svobodo.

Velika Britanija	32(19)	Avstrija	36(21)
Slovaška	37(20)	Madžarska	37(21)
Avstrija	40(21)	Francija	43(22)
Francija	42(21)	Latvija	45(22)
Madžarska	37(21)	Slovaška	45(22)
Slovenija	45(21)	Slovenija	46(23)
Poljska	47(22)	Španija	47(23)
Španija	48(22)	Poljska	52(24)
Italija	64(29)	Italija	65(29)
Bolgarija	76(34)	Bolgarija	76(33)
Romunija	96(42)	Romunija	96(44)

Vir: Freedom House – dostopno na: <http://www.freedomhouse.org>

- Številčne vrednosti v tabeli prikazujejo mesto (rang), ki ga izbrane države zasedajo na globalni lestvici ocene svobode medijev. V oklepaju je navedeno število doseženih točk. Nižje število točk ustreza večji medijski svobodi (0-30 Free; 31-60 Partly Free in 61-100 Not Free).

Slovenija s številom točk 21 (leto 2007) in 23 (2008) med vsemi državami zaseda 45. mesto, ne glede na nekoliko slabši rezultat v letu 2008. V letih 2007 in 2008 je država z najboljšo oceno medijske svobode Finska, sledijo ji Islandija, Danska, Belgija in Norveška. Najboljšo oceno med državami novimi članicami EU ima Estonija (skupno na 16. mestu), sledita ji Češka Republika in Litva. Vse tri države so ohranile enaka mesta na lestvici. V letu 2008 se nekoliko slabše kot 2007 uvrščajo še Latvija, Slovaška, Poljska, Bolgarija in Romunija. Od držav starih članic EU se slabše od Slovenije uvrščata Španija (48. mesto) in Italija (64. mesto).

3. Worldwide Press Freedom Index¹⁷ (tabela 3):

<i>Izbrane države EU</i>	<i>2007</i>
Islandija	0.75 (1)
Norveška	0.75 (2)
Estonija	1.00 (3)
Slovaška	1.00 (4)
Belgija	1.50 (5)
Finska	1.50 (6)
Latvija	3.50 (12)
Češka Republika	4.00 (14)
Avstrija	4.25 (16)
Madžarska	4.50 (17)
Nemčija	5.75 (20)
Slovenija	6.50 (22)
Litva	7.00 (23)
Velika Britanija	8.25 (24)
Francija	9.75 (31)
Španija	10.25 (33)
Italija	11.25 (35)
Romunija	12.50 (42)
Bolgarija	16.25 (51)

Vir: Reporters Without Borders – dostopno na: <http://www.rsf.org>

* - podatki za leto 2008 v času pisanja tega prispevka še niso na voljo, zato smo za primerjavo uporabili podatke za leto 2006.

- nižja vrednosti indeksa pomeni boljšo uvrstitev na lestvici; v oklepajih so navedene tudi uvrstitve posameznih držav na globalni lestvici svobode medijev.

¹⁷ Worldwide Press Freedom Index (Reporters Without Borders) meri stanje medijske svobode v 169 državah sveta. Vprašalnik (izpolnjujejo ga novinarji, raziskovalci, aktivisti, itn.) zajema 50 vprašanj, ki se med drugim navezujejo na kršenje pravic novinarjev, cenzuro v medijih, samocenzuro, finančne pritiske na medije, pravno okolje, stopnjo neodvisnosti javnih medijev, itn.

Kot je razvidno iz tabele 3, je Slovenija z rezultatom 6.50 (leto 2007) med državami novimi članicami EU na šestem mestu, gledano v globalnem kontekstu pa na 22. mestu. V letu 2007 je bila z vrednostjo indeksa 1.00 na prvem mestu med državami novimi članicami EU Estonija (absolutno na tretjem mestu), sledijo pa Slovaška, Latvija, Češka Republika ter Madžarska. Slabšo uvrstitev od Slovenije pa so dosegle Litva, Bolgarija in Romunija. Absolutno gledano je na prvem mestu Islandija z vrednostjo indeksa 0.75, sledita ji Norveška (0.75) in Estonija (1.00). Od držav starih članic EU se slabše od Slovenije uvrščajo Velika Britanija (8.25), Francija (9.75), Španija (10.25) ter Italija (11.25).

Vse države nove članice EU – z izjemo Bolgarije in Romunije – se v globalni perspektivi uvrščajo med države s svobodnimi mediji. Pri določenih državah (tudi Sloveniji) so opazna relativna nihanja v ocenah za posamično leto, vendar na podlagi podatkov omenjenih indeksov ni mogoče sklepati, da gre pri tem za večja odstopanja od načel demokratičnosti oziroma za kršitve medijske svobode večjih razsežnosti.

2. Medijski pluralizem v državah članicah EU¹⁸

V prejšnjem poglavju navedeni indeksi obravnavajo predvsem oceno medijske svobode. Večji poudarek na medijskem pluralizmu pa je mogoče zaslediti v dokumentih Evropske Komisije. Evropska Unija je zavezana k zaščiti medijskega pluralizma kot pomembnega dejavnika za zagotavljanje pravice do informacij in svobode izražanja.¹⁹ Medijski pluralizem je večplasten koncept in zajema vidike kot so: raznovrstnost lastništva, raznolikost informacijskih virov in obseg dostopnih medijskih vsebin, ki so na voljo v

¹⁸ Povzeto po dokumentu Evropske Komisije – SEC (2007) 32. Dostopno na:

http://ec.europa.eu/information_society/media_taskforce/doc/pluralism/media_pluralism_swp_en.pdf

¹⁹ Glavna organizacija, ki na pan-evropskem (trans-nacionalnem) nivoju pokriva področje medijskega pluralizma je Svet Evrope (European Council). Prizadevanja potekajo v smeri krepitve skupnih vrednot in načel ter poskusov zagotavljanja minimalnih standardov med državami članicami na področju medijskega pluralizma. Diskusije o medijskem pluralizmu znotraj Evropske Unije potekajo že od zgodnjih 90-ih let in imajo pomembno vlogo, saj gre pri tem za tesno povezavo z vprašanjem zaščite temeljnih človekovih pravic (v skladu z opredelitvijo v npr. Article 11 – Charter of Fundamental Rights; Article 10 – Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms).

različnih državah članicah Evropske Unije. Koncentracija lastništva medijev pomeni z vidika Evropske Komisije nevarnost izključitve (pod-reprezentiranost) določenih stališč, kar lahko posledično vodi v pristranski javni diskurz. Zato je pluralizem lastništva medijev eden ključnih momentov zagotavljanja medijskega pluralizma, vendar pa sam po sebi za to še ni zadosten pogoj. Medijski pluralizem kot ga razume Evropska Komisija implicira *vse tiste ukrepe, ki zagotavljajo državljanom raznolikost (variety) informacijskih virov, mnenj, glasov, itn., ki jim omogoča ustvarjanje mnenja neodvisno od vpliva ene (dominantne) pozicije moči.*

Po drugi strani mora medijski pluralizem odražati realnost trga in strukturiranosti medijev. Nove tehnologije so prinesle radikalne spremembe (redefinicija) v strukturi in delovanju medijev, ki pa jih obstoječi mediji ne bi smeli doživljati kot grožnjo. Evropska Unija se zavzema za tehnološko nevtralen koncept medijskega pluralizma, ki pa mora biti proporcionalno reguliran kar pomeni, da pravila o medijskem pluralizmu ne bi smela povečevati zapuščine, temveč dovoljevati vključevanje novih medijskih struktur. S tega vidika se v EU – upoštevajoč globalni kontekst - vzpostavlja potreba po razvoju močnih evropskih medijskih »igralcev«, ki bi lahko pomagali ohranjati medijski pluralizem.

Svoboda izražanja in informacij je vgrajena v pravni okvir vseh držav članic EU. Splošna načela so v posameznih državah dopolnjena z ustavnimi načeli in parlamentarnimi akti.²⁰ Nekatere medijske organizacije so tudi že sprejele interna pravila, ki ščitijo uredniško osebje pred vplivom zunanjih pritiskov in ki ločujejo menedžerske od uredniških odgovornosti. Vendar pa se tovrstna praksa (implementacija, nadzor) med posameznimi državami EU zelo razlikuje. Medsebojna prepletenost politike, kapitala in medijev predstavlja pomembno vprašanje v celotni Evropski Uniji, saj je ni države znotraj EU, kjer ekonomija in politika ne bi poskušali vplivati na poročanje medijev da bi ti delovali v njihovo korist.²¹

²⁰ Kot npr. o svobodi medijev, ki navadno na eni strani zajemajo pravila o uredniški neodvisnosti, zaupnosti virov, zasebnosti, kršenju, na drugi strani pa zavezanost (novinarskim) etičnim standardom kot npr. točnosti navedb, pravičnosti, poštenosti, spoštovanju zasebnosti, profesionalnim standardom, ne-sprejemanju podkupnin, itn.

²¹ Posebej je ta tematika občutljiva pri javnih medijih (uredniška neodvisnost, rekrutacija osebja, itn.)

Nadalje predstavlja pomembno vprašanje v odnosu do medijskega pluralizma tudi koncentracija lastništva medijev. Gre za situacijo, ko nekaj korporacij nadzoruje večino TV postaj in časopisov in kar predstavlja ogromen potencial za vpliv na poročanje in oblikovanje javnega mnenja. Evropski Zakon o konkurenčnosti (European competition law) – ki ni nadomestilo za nacionalni nadzor nad koncentracijo lastništva – prispeva k večji dostopnosti novih akterjev na medijskem trgu in omejuje zlorabe dominantnega položaja. Tudi na področju nadzora nad koncentracijo lastništva medijev med posameznimi državami EU, prihaja do velikih razlik in odstopanj. V nacionalnem oziru je pomemben dejavnik tudi velikost države. Tako je zaradi majhnosti trga v manjših državah EU težje zagotoviti zunanji (eksterni) pluralizem²². To pomeni, da bi morale manjše države dati več poudarka notranjemu (internemu) pluralizmu, ki implicira tudi določeno obvezo glede vsebin in programskih zahtev in tudi glede sestave uredniških teles oziroma teles odgovornih za izbiro in sestavo programskih vsebin. Dejstvo, da obstaja majhen trg z malim številom akterjev samo po sebi še ne pomeni, da je medijski pluralizem zato ogrožen – vsaj ne dokler organizacije spoštujejo interne kodekse in promovirajo raznolikost mnenj in vsebin. Po drugi strani tudi več različnosti v lastništvu medijev še ne zagotavlja pluralizma medijskih vsebin.²³

Na področju avdiovizualnih medijev je zagotavljane internega pluralizma precej bolj enostavno kot na področju tiskanih medijev, saj ga je mogoče stimulirati in nadzorovati preko (zakonskih) programskih zahtev in obveznosti. Dodatno pa interni pluralizem lahko zagotavljamo tudi preko mehanizmov vzpostavitve strukturnih načel delovanja, kot npr. sestava programskih teles. Bolj težavno pa je zagotavljanje internega pluralizma na področju tiskanih medijev, saj gre v večji meri za vprašanje samo- in ko-regulacije (kodeks uredniške neodvisnosti, zaupnost virov, itn.) in novinarskih standardov (profesionalizem). Tu gre za kodekse in pravila na nivoju uredniškega kolektiva, ki so deloma prostovoljni in odvisni od moralne integritete posameznika. Vsekakor pa morajo tovrstni kodeksi vsebovati realistične nadzorne mehanizme in zagotavljati transparentnost

²² Zunanji (eksterni) pluralizem pomeni, da obstajajo številni in raznoliki kanali, ki med seboj tekmujejo in so pod nadzorom mnogih različnih akterjev.

²³ Vprašanje je vezano na obstoj tiskovnih agencij, od katerih različni mediji dobivajo gradivo za objave, zaradi česar so si vsebine člankov objavljenih v različnih medijih pogosto precej podobne ali enake, saj so bile povzete po istem viru.

delovanja. Naravo vsebine in kvaliteto nekega tiskanega medije je mogoče preverjati le s pomočjo primerjalne analize vsebine. Načeloma pa naj bi bilo zagotavljanje pluralnih in verodostojnih medijskih vsebin »naravna« orientacija izdajateljev (založnikov), saj s tem dolgoročno vplivajo na zaupanje bralcev.

Navkljub številnim študijam in obsežnim analizam raznih vidikov medijskega pluralizma, zaenkrat še ni mogoče sistematično opredeliti obsega konkretnih indikatorjev za merjenje medijskega pluralizma v državah članicah EU. Opredelitev oziroma identifikacija potrebnih indikatorjev s strani študije Evropske Komisije²⁴ bo omogočila tako državljanom kot tudi vsem zainteresiranim akterjem boljšo oceno medijskega pluralizma v državah Evropske Unije.

²⁴ Predvidena študija Evropske Komisije (rezultati bodo predvidoma predstavljeni januarja 2009 v Bruslju) vključuje tudi razvoj indikatorjev za merjenje medijskega pluralizma in pokriva naslednja področja: (1) Politike (policies) in pravne instrumente v podporo medijskemu pluralizmu v državah članicah; (2) obseg medijev, ki so na voljo državljanom v posameznih državah članicah; (3) Zalogo »stranskih« indikatorjev glede ekonomije medijev.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Na osnovi obsežnega gradiva, podatkov, analiz in interpretacij lahko izluščimo nekaj spoznanj, relevantnih za razumevanje medijske problematike v Sloveniji.

1. Kar zadeva nazorsko, vrednotno in politično usmerjenost novinarjev in urednikov je iz intervjujev (pa tudi iz analiz vsebine) razvidno, da verjetno (in pogojno rečeno) levo in liberalno usmerjeni novinarji nekoliko – ali po nekaterih ocen bistveno – prevladujejo, da pa imamo celo vrsto novinarjev, ki pišejo nevtralnno in relativno nepristransko. Kot rečeno, pa to lahko vrednotimo na različne načine.

2. Iz intervjujev tudi izhaja, da je nazorski profil (levo-desno ali konservativno-liberalno) še aktualen, vendar ni neposredno povezan s strankarskimi preferencami oz. ne omejuje kritike vladnih potez oz. aktualne oblasti. Po mnenju nekaterih pa temu ni čisto tako. Nazorska in ideološka pozicija narekuje določen pristop in tako vpliva na stil in vsebino pisanja. Po mnenju drugih pa to ni pomembno, saj profesionalna drža korigira oz. ne dopušča pristranskega pisanja. To so izsledki intervjujev in je normalno, da imamo opravka z različnimi mnenji (ki so odraz in izraz nazorsko-vrednotne pozicije).

3. Iz intervjujev izhaja, da respondenti – predstavniki posameznih časopisov poudarjajo notranjo raznolikost oz. interni pluralizem v svojem časopisu. Do neke mere bo to držalo. Vendar pa nam recimo analiza kolumn (pa tudi analiza vrednotenja gospodarskih reform bivše vlade) pri Dnevniku pokaže, da je ta pluralizem zelo omejen oz. se o njem lahko le pogojno govori. Mimogrede: majhno notranjo diferenciacijo imamo celo pri Mladini, saj eden od kolumnistov piše (precej) drugače od drugih avtorjev. Zanimivo je to, da večina respondentov razpoznava interni pluralizem kot edino realno možnost v slovenskem medijskem prostoru. Za eksterni pluralizem v smislu nazorske diferenciacije med časopisi ne vidijo pravega temelja, delno zaradi majhnosti trga, delno zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in novinarjev.

4. Na podlagi analize vsebine sklepamo, da nobeden od dnevnikov ni provladen, prispevkov, ki afirmativno obravnavajo vlado je zanemarljivo malo, povsod je več kritičnih prispevkov.

Primerjava predstavitev politikov v predvolilnih kampanjah 2004 in 2008 v Sobotni prilogi pokaže, da so 2008 imeli prednost politiki iz levega bloka. Sama struktura SP pa je precej stabilna. Večji poudarek naj bi veljal ženskim avtoricam.

6. Kar zadeva poročanje o sporih, ki jih je sprožila novinarska peticija, so o tem poročali tuji mediji. FAZ kot konservativno usmerjen je prikazal tudi mnenja, ki se distancirajo od peticije oz. zanikajo, da bi pritiski imeli kakšen večji učinek na svobodo medijev, levo-liberalni dnevnik pa so bili bolj naklonjeni argumentom podpisnikov peticije.

7. Iz analize vsebine Dela, Večera, Financ, Dnevnika (pri tem smo analizirali tudi kolumne v dveh obdobjih) ter Gorenjskega glasa in Primorskih novice lahko sklepamo, na določeno nazorsko opredeljenost, vendar pa imamo v nekaterih časopisih (Večer, Delo, Gorenjski glas, delno tudi Primorske novice) precej nevtralnih poročil in komentarjev.

8. Analiza Sobotne priloge Dela in primerjava izbranih mesecev 2004 ter 2008, zlasti z vidika promoviranja strank oz. strankarskih kandidatov za državnozborske volitve (dodatno tudi z vidika reprezentacije žensk oz. avtoric). Tu se med drugim pokaže, da je bil leta 2008 dan večji poudarek politikom iz levega tabora.

9. Vse te analize in rezultate, do katerih smo prišli, je treba jemati *cum grano salis*, ker so kljub vloženemu trudu, v veliki meri še vedno parcialne in fragmentarne. Kar zadeva Ministrstvo za kulturo, naj upošteva naslednje izsledke in vidike:

- nadaljuje naj se s podobnimi analizami medijskega pluralizma (pri čemer je treba angažirati različne izvajalce oz. raziskovalce);
- pri tem naj se naslanjajo na študijo Evropske unije (oz. prisojne komisije) o medijskem pluralizmu (ki bo kmalu zaključena oz. dostopna);
- Sklad za medijski pluralizem naj se bolj kot sedaj upošteva učinke subvencij, predvsem pa priporočamo, da se posebej nagradi raziskovalno in analitično novinarstvo;
- strokovne službe MK naj na podlagi do sedaj opravljenih študij izdelajo „belo knjigo“ o stanju medijev pri nas in s tem seznanijo širšo javnost.

PRILOGE:

1. Analiza prispevkov o reformah in vladni resoluciji o razvojnih projektih v časopisih: Delo, Dnevnik, Večer, Finance

Enote analize: besedila, ki govorijo o:

- a) reformah- vključno o davčni zakonodaji;
- b) o Vladni resoluciji o razvojnih projektih

Kategorije analize:

1. Zvrst: poročilo, kolumna, komentar, intervju...
2. Avtor: "hišni" novinar ali urednik, stalni zunanji sodelavec, občasni zunanji avtor (recimo kot intervjuvanec), tujec...
3. Vir (na kaj se avtor sklicuje): vlada, opozicija, drugi mediji, tuji viri, stroka,
4. Vidnost: kje se nahaja (prva stran, posebej napovedano, neopazno, v rubrikah za posebne publike, recimo Znanost, Gospodarstvo, Kultura...)
4. Povzetek besedila (v nekaj stavkih)
5. Vrednotenje (stališče avtorja do reform in projektov oz. posameznih segmentov): pozitivno, nevtrarno, kritično, odklonilno, ambivalentno, nerazpoznavno.
6. Pripombe: zlasti v zvezi s tč. 5 (če je treba še kaj dodati).

LEGENDA

0. DATUM objave in ime časopisa
1. ZVRST
2. NOVINAR, AVTOR
3.VIR
4. VIDNOST
5. POVZETEK BESEDILA
6. VREDNOTENJE
7.PRIPOMBE

DELO

Delo 2. oktobra
1 vest
2. . hišna nov. Barbara Pavlin
3.DZ
4. Delo FT – str. 2
5. Kratka napoved izredne seje DZ o davčnih zakonih
6. nevtralnno
7. (15 vrst)

Delo oktobra
1. poročilo
2. Hišna n. (?) Milka Bizovičar
3. vlada
4.FT – str. 30 in 31
5. Najpomembnejše novosti nove dohodninske zakonodaje. Naslovi: V prihodnje nič več izpolnjevanja dohodninskih napovedi. Dohodninska lestvica. Splošna olajšava. Olajšava za različne namene. Študenti. Obresti na depozite. Izpolnjevanje dohodninskega obrazca.
6.nevtralnno
7.

Delo 2. oktobra
1. citat
2. bivši minister za reforme Jože P. Damijan
3. stroka
4. Rubrika Utrinki, zadnja stran priloge FT, s fotografijo
5. Citat iz Financ: »Slovenska vlada ni predstavila prav nobenega programa za zmanjševanje javnih izdatkov, ampak minister za finance govori, da je to nemogoče in od javnosti zahteva ideje, kako to narediti. Ne vem, zakaj plačujemo ministra za finance, če ne ve, kako oklestiti javne izdatke«
6.kritično
7.

Delo 3. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Katetarina Fidermuc
3.vlada, obrtna zbornica, davčni svetovalci, GZS, združenje delodajalcev
4.napoved str. 1, por. Str. 3
5. povzetek 7 davčnih zakonov pred 1. obravnavo v DZ, pripombe GZS, davčnih svetovalcev, združ. Delodajalcev, obrtne zbornice. Naslovi: Za vse bo najzanimivejši novi zakon o dohodnini. GZS in delodajalci: davčna osnova naj bo enaka za funkcionarje in podjetja.
6.nevtravno
7.

Delo 4. oktobra
1.poročilo – blok 3 člankov
2.hišni nov. Mateja Babič, Silva Čeh, Miha Jenko
3.vlada, stroka, direktorji
4.1. in 2. stran
5. Obsežen blok člankov o 2. letih Janševe vlade z ocenami o reformah.Mnenja po 2 sociologov, ekonomistov in direktorjev (D. Zajc, F. Adam,D.Savin,Fr. Križanič, D. Mihevc,Br. Žerdoner) Glavni naslov: »Janša: Prvič nižji davki za vse«. Ostali naslovi: Javno mnenje je malce zmedeno in razdvojeno. Plus visoka rast in uvedba evra, minus odsotnost razvoja. Eni zadovoljni, drugi zadržani, tretji nedosegljivi.
6. nevtravno
7.

Delo 4. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Katarina Fidermuc
3.Dz – stranke
4. Prva in 3. stran
5.Zčetek prve obravnave 7 davčnih zakonov. Naslovi: Vladne stranke hvalijo, opozicija kritizira. Vlada je sklenila, da bo 0,5 odstotka dohodnine mogoče podariti tudi političnim strankam in sindikatom. Od zagovornika do kritika (A. Rop), Spremembe so za poslance SD nnezadostne. Dohodnino prežeti s socialnimi elementi.
6.nevtravno
7.

Delo 4. oktobra
1.komentar
2.hišna n. Katarina Fidermuc
3. politična zgodovina zadnjih let, cilji pozicije in opozicije
4. str. 1
5. Naslov: Iskali reforme, našli smer«. V občutljivem času ped lokalnimi volitvami

»vlada ne bo hotela dražiti državljanov, opozicija pa jih bo hotela še kako dražiti«, »kar je ostalo od velikih napovedi: smer je prava.«

6.nevtravno

7.

Delo 5. oktobra

1.poročilo

2.hišna n. Katarina Fiermuc

3.DZ

4. Prva stran + 3. stran

5. Splošna obravnava davčnega svežnja, posebej zakona o DDV v DZ. Naslov:DDV močno razvnel poslance. Dvomi opozicije v DDV. Gospodarska rast bo polnila blagajno.

6. nevtravno povzemanje nasprotujočih si ocen

7.

Delo 6. oktobra

1.pismo bralca

2.Pavel Pečar, Koper

3. vlada, lastne izkušnje

4. str. 5 – Pisma bralcev

5. Predlaga, da se minimalnega varčevanja (obresti) ne obdavči, da se dvigne prag najvišje davčne stopnje – da bi si ljudje v stiskah lahko kaj sami pomagali – plačali iz prihrankov – iz lastnega žepa. Naslov: Proti obdavčitvi obresti.

6. kritično

7.

Delo 6. oktobra

1.komentar – esej

2. zunanji strokovnjak – dr. Miha Kovač

3. stroka, vladni ukrepi

4. str. 5 – Mnenja

5. Naslov: »Čeri bolonjske reforme« Bolonjska reforma – kako in zakaj naj bi dvignila kakovost študija na slovenskih univerzah. Tak premik se zaradi nekaterih dejstev ne zdi mogoč: množičnost študija niža standarde znanja, slaba opremljenost knjižnic s prostori (sedeži) in računalniki, neprimerna vladna zamenjava vodstva Pedagoškega inštituta.

6.kritično

7.

Delo 6. oktobra

1. poročilo

2.hišni n- Ilja Popit

3.drugi medij

4. str. 9 – Gospodarstvo

5.Povzetek septembrske številke Gospodarskih gibanj Ekonomskega inštituta PF. V. Bole in R. Volčjak sta računsko pretehtala različne – tudi sedanjega – predloge reform

davčnega sistema, »pri katerih niso nastale ne vile ne lopata«, zato J. Mencinger predlaga obdavčitev osebnih avtomobilov, mlajših od 5 let. Naslov: Namesto višjega DDV davek na osebne avte.

6. nevtralni (povzetek).

7.

Delo 9. oktobra

1. poročilo

2. hišna n. Katarina Fidermuc

3. vlada, Durs, davčni svetovalci, združenje delodajalcev

4. napoved na str. 1, članek na strani 3

5. Podjetja v letu 2006 plačujejo več davka od dohodka. Vzrok je boljše poslovanje zavezancev in Mramorjev zakon iz l. 2004. Tabela prilivov od dohodkov pravnih oseb od l. 1992 do 2006.

6. nevtralno

7.

Delo 9. oktobra

1. intervju

2. hišni nov. Miha Jenko

3. stroka

4. Napoved na 1. strani FT, int. Na str. 6 in 7 s fotografijo

5. Dr. Janez Šušteršil, direktor UMARja poleg tekočih gospodarskih gibanj odgovori o reformsko razvojni naravnosti proračuna, enotni davčni stopnji pri DDV, zagonu reform, političnih pritiskih, odhodu prevega reformista J.P. Damijana, delu strateškega sveta za gospodarstvo.

6. novinar nevtralno, Šušteršič previdno kritično

7.

Delo 9. oktobra

1. izjave 5 direktorjev

2. hišna nov. Silva Čeh

3. direktorji

4. FT, str. 11

5. Naslov: Smer reform je prava, hitrost pa ne. Direktorji podjetij Trimo, Gorenje, Krka, Pipistrel, Helios

6. previdno kritično

7.

Delo 10. oktobra

1. poročilo – blok člankov

2. hišna n. Miha Jenko, Damjan Viršek

3. vlada, Banka Slovenije

4. str. 1 in 3
5. Predstavitev proračuna 2008 v DZ. Naslovi: »Vlada nadaljuje načrtano pot kljub »odporom proti reformam«. Janša: Cilj vlade je, da bi strukturni javnofinančni primanjkljaj odpravili do leta 2011.« »Dvig DDVja je prejšnja oblast že izvedla leta 2002, pa tega tedaj nihče ni razglasil za katastrofo«. »Če bo do zvišanja DDV prišlo, naj se to zgodi na predvidljiv način in postopno« je svetoval Gaspari in pri tem navedel primer Nemčije.
6. nevtravno
7.

Delo oktobra
1. komentar
2. hišni n. Miha Jenko
3. novinarsko poznavanje teme
4. str. 1
5. komentar ob predstavitvi proračuna 2008 v DZ Naslov: Proračun za topove in maslo. Za rast je pomembno vlaganje v izobraževanje, raziskave in razvoj, pa tudi aktivna politika zaposlovanja. Kaže, da je tudi po mnenju strokovnjakov tu še nekaj prostora za dodatne pospeške.
6. nevtravno
7. n

Delo 11. oktobra
1. esej
2. gostujoče pero: Nobelovec Edmund Phelps
3. stroka
4. str. 5 – Mnenja
5. Stopnje obdavčitve, mezde, stopnje brezposelnosti, neokeynesianci, teorija realnih konjunkturalnih ciklov. »Lažno upanje, ki bi ga povzročilo znižanje davkov, bi tiste, ki odločajo o gospodarski politiki, odvrnilo od gospodarskih reform, ki so potrebne, če hoče evropska celina doseči dinamizem, od katerega so odvisni inventivnost, nastajanje delovnih mest in visoka produktivnost«.
6. pozitivno (?)
7. Ne vem, kako označiti 6: avtor je pač maksimalno kompetenten o davčnem sistemu in razvoju. Toda domnevno ne ve za slovenski sistem in ga direktno ne ocenjuje. Urednik pa ve: on je z objavo želel nekaj sporočiti. Kaj naj torej ocenjujem – klasificiram v točki 6?

Delo 12. oktobra
1. vest (9 vrst)
2. STA
3. vlada
4. str. 2 rubrike Na kratko
5. Vlada bo danes obravnavala predlog resolucije o nacionalnih razvojnih projektih do l. 2023.

6. nevtravno
7. le 9 vrst

Delo 13. oktobra
1. poročilo
2. hišni n. Miha Jenko + STA
3. vlada, opozicija
4. str. 3
5. Naslovi: »Premier o razvojnih projektih 2007 -23; Za 50.000 novih delovnih mest. 35 projektov v skupni vrednosti 24 milijard evrov.« Ocene opozicijskih strank. Našteti ukrepi in izračuni makroekonomskih učinkov v tabeli z 10. vrstami.
6. nevtravno
7.

Delo 13. oktobra
1. poročilo
2. hišna n. Katarina Fidermuc
3. DZ – seja odbora za finance
4. str. 3
5. Naslovi: Davčni zakoni pred odborom za finance. Vladne stranke vrnilo olajšavo upokojevcem. Odborniki podpirajo dopolnila, i so jih predlagali poslanci vladnih strank. Očitno povišanje olajšave za družine s tremi otroki in več.
6. nevtravno
7.

Delo 13. oktobra
1. poročilo
2. Hišni n. Božo Mašanovič
3. EU, UMAR, Ministrstvo za delo
4. str. 9 – Gospodarstvo
5. Naslovi: Staranje prebivalstva v EU. Svarilo pred bankrotom javnih financ. Slovenija je ena od treh članic EU, v katerih bodo posledice staranja prebivalstva za javni proračun najhujše. Do leta 2050 bo v naši državi že 56 odstotkov starih. Posledice staranja prebivalstva v Sloveniji (obsežna tabela). Srednjeročna naloga za slovensko vlado.
6. nevtravno
7.

Delo 13. oktobra
1. poročilo
2. hišni n. Aleš Stergar
3. vlada
4. str. 10 – Gospodarstvo
5. Naslovi: Vlada sprejela poročilo o izvajanju reform. Slovenija razmeroma uspešna. V prvem letu izvajanja reform so bili med drugim sprejeti pomembni ukrepi na davčnem in socialnem področju. Poročilo bo v prihodnjih dneh potovalo v Bruselj. Financiranje

železniške infrastrukture.
6.nevtravno
7.

Delo 14. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Katarina Fiermuc
3. koalicijske stranke
4.str.3
5.Naslovi: »V davčnih zakonih je veliko politike. Koalicija za več davčnih olajšav«. Seznam koalicijskih dopolnil k zakonu o dohodnini. Desus za vrnitev seniorske olajšave v zakon, SLS – olajšave za družine.
6. nevtravno
7.

Delo 16. oktobra
1. poročilo
2.hišna n. Miha Jenko, Maja Grgič
3. stroka, Desusu
4. Napoved na str. 1, članek na str.3
5.Naslovi:« Strokovni odmevi na opozorila evropske komisije o pokojninah. Vprašanje je, ali bi zadoščali že drobni popravki ali pa je nujna ostra reforma. Dr. Tine Stanovnik: Verjetno bo okoli leta 2010 potrebna nova reforma. Dr. Marko Kranjec: Začeli smo indeksirati pokojnine s cenami namesto s plačami. Franc Žnidaršič: Evropska komisija ni dobila realnih podatkov o odlivih naše pokojninske blagajne.
6. nevtravno
7.

Delo 16. oktobra
1.vest – 12 vrstic
2.hiša n. (?) Barbara Pavlin
3.stroka
4.Delo FT, str. 2
5. Napoved davčne konference v Portorožu. Med predavatelji bodo tudi direktor Dursa, strokovnjaki, i so sodelovali pri nastajanju nove zakonodaje in gospodarstveniki. 4 sekcije: o novi davčni zakonodaji, problemih in dilemah nove zakonodaje, mednarodna sekcija ter davčno- finančni vidik uvedbe evra.
6.nevtravno
7.

Delo 16. oktobra
1.esej
2.Aleš Ahčan. Predavatelj na Fakulteti za menagement v KP
3.stroka
4.napoved na 1. strani Dela FT, članek str. 15

5. Naslov: »Skrite pasti nove pokojninske reforme« Predlagana reforma bo vzbudila občutek lažne varnosti. Naš pokojninski sistem spominja na snežni plaz. Reševanje dolgoročnih težav, kot je pokojninsko, ni nikoli sodilo med prednosti vlad, ki imajo v temelju kratkoročne mandate.
6. kritično
7.

Delo 17. oktobra
1.poročilo
2.hišni n. Brane Piano
3.vlada, občine, stroka
4.str.3
5. Naslovi: »Gospodarsko ministrstvo predstavlja razvojno resolucijo. Sekretarkina ekipa na razvojni turneji. Prva predstavitev resolucije do 1. 2023 včeraj v Celju, ta teden še v štirih večjih mestih. Potrebna bosta dve tretjini zasebnega kapitala.« Direktor RRA Celje Boris Klančnik – da savinska regija potrebuje več kakor sedemodstotno rast, če želi ujeti evropsko povprečje, tega pa ne bo mogoče doseči, če se v regijo ne bodo začeli doseljevati mladi in izobraženi kadri.
6.nevtravno
7.

Delo 17. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Katarina Fidermuc
3. Obrtna zbornica, GZS
4. str.9 rubrika Gospodarstvo
5. Naslovi: »Davčni zakoni pred drugo obravnavo v DZ. Obrtniki zadovoljni, GZS malo manj.« Predsednik opbrtne zbornice:«Lahko rečem, da je bilo uresničenih skoraj 80 odstotkov naših zahtev v povezavi z davčnimi zakoni«. GZS: upoštevali so najpomembnejše zahteve za gospodarstvo – spremembe pa »ne upoštevajo ključnih ciljev reform za občutno razbremenitev gospodarstva« (tako svetovalec predsednika zbornice M. Širaj)
6. nevtravno
7.

Delo 17. oktobra
1.poročilo
2.hišni n. Boštjan Koritnik
3.vlada, pravniki
4.str 10. (Gospodarstvo)
5. Naslovi: »Ob koncu dnevov slovenskih pravnikov. Odloženo plačilo davka dostopnejše. Odlog plačila obveznosti za tri mesece bo že na podlagi predloga omogočen vsaki fizični osebi.« Slovenija je po 15. letih »ko smo uvajali nove in povečevali davke, v obdobju zmanjševanja davkov.«(Drž. Sekretar Andrej Šircelj)

6.nevtravno
7.

Delo 18. oktobra
1. poročilo
2. h. dopisnik Peter Rak
3.vlada
4.str.3
5 Naslovi: »Podravska regija v nacionalnih razvojnih projektih. Zabaviščni park Megalaxia za nov turistični zagon.« Predstavniki vlade so včeraj v Mariboru predstavili... V severovzhodni Sloveniji je treba zagotoviti čim več visoko strokovnega kadra, saj številni strokovnjaki odhajajo bodisi v druge slovenske regije, ali čez mejo v Avstrijo, zato so podjetniškimi in raziskovalnim parkom na tem območju namenili največ pozornosti (Andrej Kitarovski, generalni direktor direktorata za podjetništvo in konkurenčnost)
6. .nevtravno
7.

Delo 18. oktobra
1. pismo bralca
2. bralec Boštjan Marolt, oče treh otrok
3. prejšnja in sedanja vlada, WWW.druzinskapobuda.si
4.Pismo bralcev
5. Naslov: »Prispevek vlade za zmanjšanje rodnosti« »Če bomo v tej družbi dosegli, da bo moderno imeti tri ali več otrok, bo manj problemov z rodnostjo in tudi manj težav z zmanjšanjem pokojnin, spremembami davčne zakonodaje...« Demografski problemi in pokojnine, stara in nova dohodninska zakonodaja.
6.pozitivno
7.

Delo 19. oktobra
1. poročilo
2. hišna n. Brane Piano in Ivan Praprotnik
3. vlada
4 str. 3
5. Razvojni program do 2023. Naslov: »Premier v Velenju in na Ravnah. Pokrajine bodo boljši gospodar« Na območju Šaleške in Zgornje Savinjske doline, ki ju bo zajemala prihodnja pokrajina, gre pričakovati razvojno os med Avstrijo in Hrvaško. Tretja razvojna os – okrog katere se bodo vrteli vsi koroški razvojni načrti prihodnjih 15 let. »Vlada bo poslala v parlament zakon o prostorskem načrtovanju, ki bo za polovico skrajšal okoljevarstvene postopke«.
6. pozitivno
7.

Delo 19. oktobra
1 poročilo
2. STA
3. vlada
4 str.3
5. Včerajšna predstavitev razvojne resolucije do 2023 v Portorožu. Naslovi: »Slovenski jadranski otok. Za otok bo šlo sto milijonov evrov. Denar iz proračuna, evropskih sredstev in od zasebnikov. Velika pridobitev za turizem.«
6. pozitivno
7. kratko, neproblemsko – 40 vrstic

Delo 19 . oktobra
1. esej
2. Dušan Kidrič, član delovne skupine za staranje prebivalstva v EK
3. stroka
4 str.5: »Mnenja, gostujoče pero«
5. Naslov: »Vihra zaradi opozoril iz Evropske unije« Bruselj je izrekel, kar sta javnost in oblast v Sloveniji že dostikrat slišala. Pokojnine so dolgoročni problem in nekaj je treba storiti. Večina jemlje to sporočilo za napoved (ali celo zapoved) nove pokojninske reforme. »... Že prevečkrat so se demografi o številu prebivalcev zmotili... Ali Slovenija potrebuje novo pokojninsko reformo? Ne, če ne mislimo na spremembo sistema in na njegove drugačne temelje. Ker so v Sloveniji izkušnje z ekonomskimi in socialnimi reformami za politiko manj bleščeče (razen s pokojninsko), bom o tej temi pisal, ko bo sedanja vihra zaradi poročila evropske komisije malo pojenjala«.
6. nevtravno
7.

Delo 19 . oktobra
1. esej
2. Tine Stanovnik, redni profesor na EF
3. stroka
4 str.5: »Mnenja, gostujoče pero«
5. Naslov: »Ali Slovenija potrebuje novo pokojninsko reformo?« »Beseda 'reforma' je danes v Sloveniji nekoliko profanirana oziroma zlorabljen. Ni ekonomskega ali socialnega področja, ki ga goreči mladi in manj mladi 'reformatorji' ne bi želeli 'reformirati'. Mogoče tudi zaradi takega pritiska vlade tudi manjše popravke in spremembe zakonodaje razglašajo za 'reforma'...bo v prihodnjih letih treba vnesti dodatne popravke in spremembe tako v smeri krepitve vezi med prispevki in pokojninami...Zelo skrb zbujajoče je, da visoki predstavniki vlade povsem mirno zanikajo očitno dejstvo, da usklajevanje pokojnin s plačami resno ogroža dolgoročno vzdržnost javnih financ.
6. kritično
7.

Delo 19. oktobra
1. poročilo
2. hišni n. Tomaž Branc
3. vlada
4 str.4 »Dogodki dneva«
5. Naslovi: »Idejni predlog nordijskega centra Planica. Se bo za dolino pod Poncami tokrat vendarle našel denar? Ureditev Planice je v roke vzela država – Dolina skakalnic je v novi finančni perspektivi 2007 -2013 uvrščena med prednostne načrte.« Minister M. Zver: sta vsaj dva razloga. Prvi je vsekakor predvolilni čas, drugi je nova finančna perspektiva 2006 -2013. Partnerji: država, zasebniki, lastniki zemljišč.
6. pozitivno
7.

Delo 20. oktobra
1.intervju
2. urednik Ivan Puc – intervjuva J. Janšo
3. vlada
4.str.2
5. Naslov: »Obstoj več političnih elit je pogoj za poštene in svobodne volitve«. Za davčno zakonodajo je bila izbrana srednja pot, mimo možnih radikalnih ukrepov, ki bi kratkoročno dodatno pospešili gospodarsko rast, vendar bi bila socialna cena previsoka, kar bi se slej ko prej odrazilo tudi na splošni uspešnosti družbe.
6.pozitivno
7.

Delo 20. oktobra
1. poročilo
2.hišni n. Miha Jenko
3.vlada
4. Napoved s fotografijo predsednika Senjurja str.1, članek str.3
5. Napoved: »Prenovljen strateški svet za gospodarski razvoj. Vlada je za predsednika strateškega sveta, ki se sicer ni sestel od lanskega poletja, imenovala Marjana Senjurja.« Bivši, novi, sedanji člani sveta, dogajanje od ustanovitve sveta dec. 2004.
6. nevtrarno
7.

Delo 20. oktobra
1. poročilo
2.hišni n. Aleš Stergar
3.tiskovna konferenca ministra za promet
4. str.3
5.Naslovi: »Posodobitev državnih cest. Tri razvojne osi do leta 2023 za 1.5 milijarde evrov. Minister Božič si oblike javno-zasebnega partnerstva še ne predstavlja natančno,

ve pa, da pospešena gradnja ne bo mogoča brez zadolževanja.« Razvojne osi: Kočevsko, med Koroško, čez Celje na Dolenjsko in v Belo Krajino, Od Gornje Soške doline v Osrednjo Slovenijo.

6. nevtrarno

7.

Delo 21. oktobra

1.pismo bralca

2. bralec Andrej Grampovčan, upokojenec iz Ljubljane

3.odziv na članek v Delu

4. Poštni predal SP, str. 30

5. Kakšne rešitve za pokojninsko blagajno? »Očitno je, da se poskuša izoblikovati javno mnenje s pomočjo evropske komisije... Bilo bi pravično te spremembe urediti skupaj z novim ZDR«

6.kritično

7.

Delo 23 oktobra

1.poročilo

2.hišna n. Katarina Fidermuc

3.vlada

4.str.3

5. Naslovi: Obvezni prispevki a socialno varnost. Osnova za obračun dajatev bo omejena. To je eden od vladnih ciljev pri prenovi socialnega sistema. Spremembe v prihodnjem letu? Tabela prispevkov za socialno varnost.

6. nevtrarno

7.

Delo 23. oktobra

1.komentar

2.hišni n. Miha Jenko

3.vlada, stroka

4. str. 5

5.Oživitev strateškega sveta za gospodarski razvoj, zgodovina sveta od leta 2004, razvojenitev napovedanih reform, ekonomski gradualizem je prevladal nad radikalnimi zamislimi. Bo podobno kot za časa vladavine LDS?

6.kritično

7.

Delo 23. oktobra

1. intervju

2. urednica Mija Repovž – intervjuvanec prof. Marjan Senjur, novi predsednik strateškega sveta za gospodarski razvoj

3. stroka

4. napoved na str.1 Dela, na 1. str. Dela FT, članek na str. 4,5.
5. Evropske razvojne politike, lizbonska strategija, ocena strategije razvoja Slovenije (J.P. Damijan), resolucije o 35 nacionalnih razvojnih projektih. Ta vlada ni naredila napak, ki bi jih bilo treba prikrivati ali pa jo ščititi. Pričakovanja glede vpliva strateškega sveta na politiko vlade so prevelika, meni. Z novo funkcijo jr povezanega tudi malo neprijetnega občutka. Strateški svet že ima svojo preteklost. Kritičen je do lizbonske strategije, njene popravljene različice, tudi do slovenske razvojne strategije. Vladni razvojni projekti do leta 2023 utegnejo slabo vplivati na splošno učinkovitost države. Potrebujemo pa tudi kakšen simbolno velikopotezen projekt – vse razvite države jih imajo. »Mislim, da vlada dela na ekonomskem področju sorazmerno dobro. Drugo pa je, ali je priljubljena ali ne.«
6. zmerno kritično
7.

Delo 23. oktobra
1.poročilo
2. hišna n. Mija Repovž
3.stroka
4.Delo FT str.4
5. Povzetek kritičnih pogledov J.Mencingerja o lizbonski strategiji, Bogomirja Kovača o strateških dokumentih EU in Slovenije v zadnjih letih:«Janševa vlada je namesto danske smeri ubrala strategijo Busheve davčne apokalipse«. Preziranje socialnega partnerstva je bilo največja napaka zdaj že nekdanjih reformistov sedanje vlade. Naslov: Omejitve lizbonske strategije.
6.kritično
7.

Delo 23. oktobra
1. komentar
2. hišna n. Mija Repovž
3. stroka
4. Delo FT plus, str. 5
5. Razvojno stanje in politika Slovenije ob imenovanju predsednika strateškega sveta za gospodarski razvoj. »Zaradi posameznih osebnosti daje strateški svet v novi zasedbi vendar medlo upanje. Morda pa pripomore k večji racionalnosti pri presoji razvojnih in drugih dilem, s katerimi se v zadnjem času srečuje Slovenija«.
6.kritično
7.

Delo 23. oktobra
1.esej
2.zunanji sodelavec Črtomir Borec, davčni svetovalec PricewaterhouseCoopers
3.izkušnje EU z DDV
4. Delo FT tribuna, str. 10
5. Naslovi: »Prezrte priložnosti reforme davka na dodano vrednost. Odlog plačila

uvoznega DDV. Davčna skladišča za vse vrste blaga. Skladiščenje na odpoklic pri kupcu. Pregled uvedbe navedenih poenostavitev v EU po državah. Možnosti evropske zakonodaje o DDV.« V aktualni davčni zakonodaji se pozablja na pomen DDV kot sredstva za spodbujanje razvoja gospodarstva in ustvarjanje novih delovnih mest, posebej kar omogoča članicam EU šesta direktiva.

6. pozitivno

7.

Delo 23. oktobra

1. esej

2. nekdanji minister LDS za okolje Janez Kopač

3. stroka

4. Delo FT str.11

5. Naslov:«Pasti razvoja evropske energetske politike«. Razvoj v osemdesetih in devetdesetih letih, nove članice Eu, dosednji in povedani ukrepi evropske komisije. Za zagotovitev stabilne oskrbe z energijo članice EU preprečujejo prevzemanje nacionalnih energetskih družb – Slovenija je prevzemanje celo zakonsko prepovedala, a je sedanja vlada napovedala prodajo tujcem.

6.kritično

7.

Delo 23. oktobra

1.poročilo

2.dopisnik iz Rima Tone Hočevar

3. reformno in razvojno dogajanje v Italiji in EU

4. str. 12,13 Delo FT

5.Naslovi: Cepljeni proti reformam in novotarijam. Proračuna ne mara nihče. Kdo še plačuje davke. Bruselj opozarja, Madrid prehitveva.

6.nevtravno

7.

Delo 24. oktobra

1.poročilo

2.hišna n. Katarina Fidermuc

3.vladne stranke

4. str. 11 (Gospodarstvo)

5. Naslovi: Vladne stranke o odpravljanju davčne ugodnosti. Stanovanjske olajšave ne bo več. Lani je vlada na vztrajanje koalicijskih strank uvedla olajšavo za naložbo v bivališče, z novim dohodninskim zakonom jo odpravlja. Dve stranki bi jo obdržali, a nista imeli podpore pri zaveznicah.

6.nevtravno

7.

Delo 25. oktobra

1.poročilo

2.hišna n. Katarina Fidermuc,Miha Jenko
3. državni zbor
4.str.3
5.Naslovi: »Državni zbor znova o reformskem davčnem svežnju in o evrih. Olajšav bo res manj. Obrazec bo izpolnjen. Najbolj vroče zaradi dohodninskega zakona. Durs ne more izpolniti dohodninskega obrazca, če olajšave za različne namene ostanejo.
6.nevtrarno
7.

Delo 28. oktobra
1.poročilo
2.hišni n. Marko Jakopec
3.DZ
4.str. 1,2,3
5. Naslovi: Davčna zakonodaja skoraj pod streho. Davčni zavezanci vsi nad 25.000 evri. Poslanci so že dokončno sprejeli šesterico zakonov iz paketa davčne zakonodaje, čaka jih še glasovanje o zakonu o davku na dediščino in darila.
6.nevtrarno
7.

Delo 28. oktobra
1.komentar
2. hišna n. Katarina Fidermuc
3. DZ, zgodovina slovenskih davkov
4.str.1
5. Naslov: »Plusi in minusi davčne reforme.« Poskušamo prešteti koliko opaznih davčnih prenov ima za sabo država, in odločili smo se za tri.« Prva je uvedla dohodninski sistem. Druga – A. Rop – načelo svetovnega dohodka. Zdaj davčna zakonodaja vlade J. Janše.
5.nevtrarno
7.

Delo 27. oktobra
1. poročilo
2. hišna n. Katarina Fidermuc
3. stroka, vlada, opozicija
4 str.3 Dogodki dneva
5. Naslovi: »Stanovanja: nakup brez davčne ugodnosti.Država kupcem stanovanj ne bo pomagala z olajšavo. Vladne stranke za odpravo stanovanjske olajšave, nekaterim drugim se niso hotele odpovedati. Brez olajšav na slabšem le dva odstotka zavezancev.« »Davčni strokovnjaki imajo o stanovanjski olajšavi različna mnenja: nekateri urejanje stanovanjskih vprašanj prebivalstva ocenjujejo za neprimerno in nepotrebno, češ...«
6. nevtrarno
7.

Delo 27 . oktobra

1. poročilo
2. hišni n. Primož Cirman
3. GZS, Ministrstvo za delo
4 str.3
5. Naslov: »Socialni partnerji danes o zaposlovanju. Subvencija iz lastne denarnice? Delodajalci ne bodo več dobivali vnaprej subvencij za zaposlovanje. Kdo bo plačal davek na plače?« Tabela: Aktivna politika zaposlovanja v letih 2006,7,8. »Novi program aktivne politike zaposlovanja se pri povračilu davka na plače sklicuje na zakon o zaposlovanju, ki tega ne predvideva«- J. Smole, GZS.
6. nevtravno
7.

Delo 30. oktobra
1. poročilo
2. hišna n. Maja Grgič
3. vlada
4 Delo FT str.2
5. Pregled dovolilnega tedna. Naslov:« Trije prevzemi in poraba«. Davčni zakoni v DZ. Medtem ko je vlada vrnila olajšavo za osebe po 65. letu starosti, izboljšala davčno okolje za kmete in velike družine, je kljub prizadevanju opozicijskih strank vstrajala pri odpravi štiriodstotne olajšave za nakup stanovanja »z absurdnim pojasnilom, da bi to davčni službi otežilo informativno izpolnjevanje dohodninskih obrazcev. Mačehovski odnos do reševanja stanovanjskega vprašanja mladih« pa je potrdila tudi z razpisom za stanovanjske subvencije (113 namesto 395 milijonov). O zahtevi za znižanje davčin in odpravo omejitev za tuje lastništvo igralnic si je vlada vzela še mesec dni razmisleka.
6. odklonilno
7.

Delo 28. oktobra
1.poročilo
2.hišni n. Marko Jakopec
3.DZ
4.str.1,2,3
5.Naslovi: Davčna zakonodaja skoraj pod streho. Davčni zavezanci vsi nad 25.000 evri. Poslanci so že dokončno sprejeli šesterico zakonov iz paketa davčne zakonodaje, čaka jih le še glasovanje o zakonu o davku na dediščino in darila.
6.nevtravno
7.

Delo 28. oktobra
1. komentar
2.hišna n. Katarina Fidermuc
3.DZ, zgodovina davkov v Sloveniji
4. str. 1

5. Naslov: »Plusi in minusi davčne reforme« Poskušamo prešteti koliko opaznih davčnih prenov ima za sabo država in odločili smo se za tri. Prva je uvedla dohodninski sistem. Druga – A. Rop – načelo svetovnega dohodka. Vlada JJ se je odločila obdržati ogrodje davčnega sistema, prevzeta izhodišča prilagoditi svojim vrednotam in zaveznikom. Še lani jeseni so vladni prenovitelji trdili, da veljavnega davčnega sistema ni mogoče popravljati, temveč je treba narediti novega. A o novem zdaj ni mogoče govoriti.
6. nevtrarno
7.

Delo 28. oktobra
1. pismo bralca
2. bralec Janez Šolar, Selca
3. pokojninska reforma – odziv na članka dr. Tineta Stanovnika in Vinka Gobca
4 Poštni predal SP, str. 37
5. Naslov: »Ali Slovenija potrebuje novo pokojninsko reformo?« Kaže, da se za hrbtom evropske komisije, ki je obravnavala vzdržnost financ v EU in Sloveniji, skrivajo tisti, ki bi radi nadaljevali pokojninsko reformo v Sloveniji. Ne drezajmo v pokojnine in ne vnašajmo nemira v upokojensko populacijo ker to ni potrebno.
6. kritično
7. indirektno o davčni zakonodaji

Delo 28. oktobra
1. pismo bralca
2. bralec Stane Jurjec, upokojenec, Zg. Polskava
3.pokojninska reforma
4Poštni predal SP, str. 37
5. Naslov: »Daleč od socialne podpore in darila države.« Avtor- predsednik Združenja forum za zaščito upokojencev Slovenije LIPA - se odziva na članek predsednika ZDUS Vinka Gobca 21.10. v SP. Verjetno ima g. Gobec slabo vest. Za koga se bori predsednik ZDUS?
6. nerazvidno
7. indirektno o davčni zakonodaji

Delo 30. oktobra
1. vest – 10 vrstic
2. M.Š. (?)
3. Kmetijsko gozdarska zbornica
4 str. 3
5. Naslov: »Davčna zakonodaja nenaklonjena kmetom.« Sprejeti davčni zakoni ne rešujejo bistvenih težav pri obdavčevanju kmetijstva - subvencije in pomoči kmetom niso izvzete iz obdavčitve. Nemsto teh je predvidena obdavčitev katastrskega dohodka, ki pa vključuje tudi druge dohodke.
6. kritično
7.

DNEVNIK
Dnevnik 2. oktobra
1.poročilo
2.Hišni nov. Igor Dernovšek
3.vlada, stroka,GZS
4.Prva stran in str.2
5.Vladni predlog sprememb davčne zakonodaje, odziv davčnih svetovalcev in GZS – negativno za turizem.Naslov:Davčne spremembe: upokojenci v istem čolnu kot jahtarji«.
6.kritično
7.

Dnevnik 3.oktobra
1.poročilo
2.Hišni n. Igor Dernovšek
3.Soc. demokrati – tiskovka
4.str.3
5.Davčna reforma in socialni sporazum sta neuspešna, razvojni dokumenti neusklajeni, nejasno financiranje razvojnih projektov 2007-23
6.Kritike Vl. Dimovskega,Fr. Križaniča,B.Pahorja
7. novinar ocene le povzema

Dnevnik 4.oktobra
1.poročilo
2. hišni nov.(?) (jop/id)
3.vlada opozicija, tuja nalitika
4.Prva in 4. stran
5.Obravnava davčne z. v DZ, sistematičen prikaz stališč koalicije in opozicije, »Svarilo iz Londona: Tekmeci v regiji vas lahko ujamejo in prehitijo«
6. kritičen
7.Redek vir: ocena 2 analitikov mednarodnih bonitetnih hiš.

Dnevnik 5.oktobra
1.poročilo
2. hišni n.(?) (jop)
3.vlada+stranke v DZ
4. Napoved na 1. str. Objava na 4.
5.Pripombe v parlamentarni obravnavi davčne zakonodaje. »Sporna davčna oprostitev za darila katoliški cerkvi« (naslov in napoved)
6.kritično (povzetek kritik v DZ)
7.

Dnevnik 10.oktobra
1.kolumna
2. zunanji strokovnjak Igor Masten EF

3.stroka
4.str.21 – Poslovni Dnevnik
5. »V plazu kritik, ki se je usul na vlado, vse bolj prevladujejo čisti populistični argumenti.« Ldsovcu od vlade zahtevajo, da popravlja njihove lastne napake, obenem pri kritiki davčnih zakonov uporabljajo ekonomsko zavajajočo argumentacijo. Nadnaslov in naslov kolumne: Ekonomski vatli. Nekritična kritičnost. »Vlada ne bi smela dopustiti, da bi vprašanje davčne progresije postalo predmet razprave ali barantanja v okviru pogajanj o socialnem sporazumu.«
6.pozitivno
7.

Dnevnik 12.oktobra
1.poročilo
2. urednika Meta Roglič in Borut Hočevar
3. Državni seretar dr.Andrej Horvat, poslanec dr. Lahovnik + neimenovani vir
4. Napoved na 1. strani, članek na 3 strani – rubrika V središču pozornosti
5. Napoved, podnaslov: »Ministrstvo za reforme« samo še do konca leta. Službo vlade za razvoj bodo preoblikovali ali ugasnili, njen prvi mož morda zapušča Janšo. Vezni člen med SD in koalicijo
6. kritično
7.

Dnevnik 12. oktobra
1.poročilo
2.hišni novinar Igor Dernovšek
3.opozicija
4. str.3 V središču pozornosti
5. Poslanec LDS M.M. Cvikel predlaga prestavitev predloga zakona o dohodnini. Naslovi: K davčnim zakonom vrsta dopolnil. Socialni demokrati predlagajo zvišanje davčnih pragov. Predlog SD za dohodninsko lestvico.
6. Opozicija - odklonilno – kritično, novinar – ni razvidno
7.

Dnevnik 12. oktobra
1.komentar
2.zunanji avtor – prejšni minister za reforme
3.stroka
4.str.5 – »Stališča&odmevi«
5.Naslov: »Nepreslišano« - povzeto iz Finance, 11. okt. Jože P. Damijan, ekonomist. Strahotna moč politične elite od časov LDS 1992 – 2004, Janša odprl oči. »Kljub demokraciji in tržnemu gospodarstvu je danes možna politična represija skoraj povsem enaka kot med socializmom«.
6. kritično
7.

Dnevnik 13. oktobra
1. poročilo – blok prispevkov
2. hišni novinarji Igor Dernovšek, /id/
3. vlada, opozicija, EU
4. str. 4 »V središču pozornosti«
5. Naslovi: Jadranski otok in energija vodika ostajata razvojni prioriteti. V resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih je za 35 projektov predvidenih 24 milijard evrov. LDS: gradovi v oblakih. Več olajšav za upokoјence in študente. Staranje prebivalstva ogroža proračun. Nekateri predlogi dopolnil koalicije pri dohodnini.
6. kritično
7.

Dnevnik 14. oktobra
1. komentar
2. urednik Borut Hočevar
3. vlada, stroka
4. Prva stran sobotne priloge Zelena pika.
5. Resolucija o nacionalnih razvojnih programih do l. 2023, afera Rupar, razlika med pogledi vlade in izvedencev. Naslov: »Namesto reform – lunapark«. Zaključek: S projektom socialnih in gospodarskih reform smo zapravili dve leti in iztržili zelo pičel izkupiček. Bojimo se, da se bo s projektom nacionalnih razvojnih programov zgodba ponovila«.
6. kritično – odklonilno
7.

Dnevnik 16. oktobra
1. poročilo
2. (tk) – (uredniški članek?)
3. Državni sekretar dr. A. Horvat, poslanec dr. M. Lahovnik
4. str. 2
5. Naslov: »Andrej Horvat zanikal odhod iz službe za razvoj« in »Ne ugaša služba, temveč ugaša zgolj naloga, zaradi katere je bila služba za razvoj ustanovljena«, še pravi Horvat.
6. nevtravno
7.

Dnevnik 16. oktobra
1. poročilo
2. (id) – hišni novinar Igor Dernovšek(?)
3. opozicija
4. Naslov: SD: Razvojna resolucija je nedodelana. Povzetek stališč SD: Resolucija odpira vrsto vprašanj o finančni sliki posameznih projektov, realnih pričakovanjih njihove izvedbe, manjkajo jasna merila za umeščanje posameznih projektov na seznam prioritete.
5. Novinar povzema odklonilno stališče
6.

7.

Dnevnik 16. oktobra
1.komentar
2.dr. Pavel Gantar, poslanec LDS
3. davčna zakonodaja zadnja leta, stroka
4. Vaša pošta – Pisma@Dnevnik, str.9
5. Naslov: »Odgovor Igorju Mastenu« - polemika z Mastenovim komentarjem 10. okt. v Dnevniku. O odpravi davka na plače, zmanjšanju progresivne obdavčitve pri dohodnini, vlada ni reformirala tudi odhodkovne strani.
6. kritično (do komentarja dr. Mastena in sprejetih zakonov.
7.

Dnevnik 16. oktobra
1. intervju
2.hišna nov. Dragana Stankovič
3. Ocena direktorja gazele SEP
4.str.17, Poslovni Dnevnik
5. Iz nadnaslova: »Predlogi za davčno reformo se spreminjajo kot veter« Poleg drugih vprašanj direktor Edmund Pal komentira davčno reformo: »Dokler so to samo predlogi, ki se spreminjajo kot veter, o tem nima smisla izgubljati besed.«
6. novinarka nerazpoznavno, intervjuvanec kritično
7.

Dnevnik 19. oktobra
1. poročilo
2.(id) – verjetno hišni novinar Igor Dernovšek
3. opozicija
4. str. 4
5. Vodja poslanske skupine SD komentira razpravo o davčnih zakonih na odboru za finance DZ. Naslov: Potrč: Za slabo davčno zakonodajo bosta krivi vlada in opozicija.« »Vsi amandmaji opozicijskih strank so bili zavrnjeni, koalicija pa si je kot svoje prilastila predloge, na katere je opozicija opozarjala že v splošni razpravi«.
6. Odklonilno – vodja posl. Sk. SD, ki ga novinar povzema edinega in brez svojih stališč.
7.

Dnevnik 19. oktobra
1. poročilo
2.hišni nov. Primož Knez
3.vlada, stroka
4.str.8
5. Predstavitev Nordijskega centra Planica – dela nacionalne strategije – v Planici, z izjavami ministra Zvera, lastnikov zemljišč, župana, direktorja Hita, predsednika Smučarske zveze
6. pozitivno

7.

Dnevnik 21. oktobra
1. reportaža - esej
2. hišni nov. Ali H. Žerdin
3. zgodovina, novinarsko poznavanje
4. Sobotna priloga Zelena pika, str.42
5. Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih 2007-23 (17 let) – primerjava dogodkov 17 let nazaj. Predvidevanja in kasnejši dogodki v letu 1989. Argumentiranje teze, da pomembnih dogodkov v bodočnosti ni nihče pričakoval – v naslovu: »ko se svet spremeni, se ne zmeni za plan«.
6. kritično
7.

Dnevnik 24. oktobra
1.kolumna
2.stalni zunanji strokovni sodelavec Igor Masten EF
3.stroka
4. str. 21, Poslovni Dnevnik, kolumna Ekonomski vatli
5.O zgodovini, ekonomiji, utemeljevanju, realnemu vplivu davka na izplačane plače v Sloveniji – odziv na Odmev Pavla Gantarja na prejšno avtorjevo kolumno v Dnevniku. »Cena uvedbe DIP je visoka« Naslov: «Vizija davka na izplačane plače kot instrumenta nadzora rasti plač ne prenese ekonomske presoje«
6. kritično
7.

VEČER

1.Večer, 2.10.
2.Intervju
3.Hišna novinarka (Jelka Zupanič)
4.Vlada
5. Prva stran in stran Gospodarstvo (str.11)
6. Obsežen intervju s finančnim ministrom o usklajevanju pokojnin in svežnju novih davčnih zakonov pred obravnavo v DZ. Naslov in podnaslovi:«Bajuk ne ve, kaj bo prinesla dohodnina, odločil bo državni zbor, ni pričakoval takšnih odporov proti zniževanju dohodninske progresije, taka progresija je tudi ekonomsko nezdrava.
7. novinarka – kritično, minister afirmativno
8. novinarkina kritičnost v vprašanjih je profesionalna skepsa, ki se sklicuje na stroko – neimenovane ekonomiste in vladna uradnika Andreja Horvata in Janeza Šušteršiča

Večer, 2.10.
2. poročilo
3. Hišna novinarka (Irena Ferluga)
4.vlada, Banka Slovenije
5. Na strani Gospodarstvo
6. »Predlog novega sistema o bančništvu – zaradi implementacije evropskih direktiv v bančno zakonodajo je bilo treba zakon napisati na novo. Nižje kapitalske zahteve za kreditno tveganje
7. nevtralnno
8. Verjetno gre za povzetek tiskovne konference ministra za finance

1.Večer,4.
2.poročilo
3. Tadeja Lampret, Matija Stepišnik /?/
4. vlada, opozicija, stroka
5.Prva stran in 5. stran V žarišču
6. Bilanca dve leti po Janševi zmagi, Začetni pogum in polovičarske reforme (naslov), dr.M. Balažic in dr. M. Makarovič o poskusih in izvedbi reform. Balažic: Od liberalnih reform, s katerimi se je premier povsem identificiral in govoril o usodnosti za vlado in razvoj države, ni ostalo veliko. Makarovič: Zamenjava oblasti je prinesla več dobrodošle dinamike, oblast pa je začela mandat z bolj pogumnimi načrti, kot jih je bila sposobna izpeljati. S.Peče: Vladno sprenevedanje brez sramu glede privatizacije NKBM ali draženja države. J. Kacin: Reforme so prazne in kozmetične. B. Pahor: namesto umikanja iz gospodarstva vlada v podjetja nastavlja svoje ljudi.
7. reliefen prikaz različnih ocen strank in stroke
8. Avtorja - novinarja sta verjetno honorarna sodelavca Večera

1.Večer,.
2. poročilo
3. Hišna novinarka (Jelka Zupanič), Ivan Vidic (?)
4.parlamentarna razprava o dohodnini
5.Prva in druga stran
6. »Vsem davčna darilca, nekaterim milijoni« (naslov).Mednaslovi: Po prvem pogovoru poslancev o novi dohodnini se je izkazalo, da ji družno očitajo pomanjkljivosti. Stopnja obdavčitev podjetij pada prepočasi. Premajhna razbremenitev gospodarstva.
7.ambivalentno
8.

1.Večer,.
2. komentar
3. Hišna novinarka Jelka Zupanič
4. Vlada, opozicija,DZ
5. Druga stran, posebej, z barvo in postavitvijo označen prispevek
6. »Predigra« k novi dohodninski lestvici, tudi koalicija je razglašena, resnejše bo po volitvah (Naslovi)

7. nevtravno
8.
1.Večer,.3.10.
2.pismo bralca
3.Henrik Lunežnik, Sl. Bistrica
4.Vlada, lastne izkušnje
5.26. stran – Pisma bralcev
6. »Davki. Strah nas je, kako bo z davki na nepremičnine« (naslov) oziroma davki od stanovanjskih površin. Si v letih, mogoče že bolan in ne dobiš dela... bodo hišo kar zarubili?
7. kritično – odklonilno
8.

1.Večer,.7.10.
2.poročilo
3. Hišna novinarka J. Zupanič
4. stroka
5. Stran Gospodarstvo
6. Poročilo o prispevku dr. Jožeta Mencingerja v Gospodarskih gibanjih o njegovem predlogu za obdavčitev avtomobilov, učinkih, metodologiji, približevanju skandinavski različici evropskega socialnega modela.
7. novinarkino stališče nerazpoznavno, dr. Mencingerjevo zmerno kritično do vladnega predloga
8. novinarka le povzema, dr. Mencinger o vladnem predlogu le indirektno

1.Večer,okt. 7.
2.esej
3.zunanji strokovni sodelavec dr. Marko Kos
4. stroka
5. Priloga »V soboto«, rubrika »Kritična točka«
6. .«Neorealizem po neoliberalizmu« (naslov): o reformni skupini intelektualcev, reforme prehajajo v svoje uresničevanje, »partnerstvo za reforme brez ideoloških primesi«.
7. pozitivno
8.

1.Večer,okt 7..
2. intervju
3.Hišna novinarka(?) Jasna Snežič
4.stroka
5.Priloga »V soboto«, cela stran
6. Predstavnik mariborske univerze dr. I. Tičar, dekan fakultete za elektrotehniko in dr. Ž. Knez s fakultete za kemijo, o bolonjski reformi, stanju v EU, ZDA, v svetovnem merilu, Sloveniji, »zakaj se tehniki in naravoslovju mudi z bolonjskimi programi«.

7.novinarica – nerazpoznavno, intervjuvanca nevtralno – pozitivno
8.

1.Večer,okt. 10.
2. poročilo
3.hišna novinarka Jelka Zupanič
4.parlament, vlada
5. Prva stran in stran 2.
6.Izredna seja DZ o proračunih za 2007 in 08 in davčni reformi – stališča vlade in opozicije
7.nevtralno
8.

1.Večer,okt.10.
2.poročilo
3. Hišni novinar(?) Damijan Toplak
4.Združenje malih delničarjev
5. Stran Gospodarstvo
6. Poročilo o predlogih amandmajev Vseslovenskega združenja malih delničarjev, ki jih predstavlja predsednik Kristijan Verbič, na novo dohodninsko zakonodajo. »Mali delničarji za spremembe dohodninske zakonodaje, za nižjo obdavčitev delničarjev«.
7. nerazpoznavno, K. Verbič: pozitivno ali kritično
8.

1.Večer,okt. 13.
2. poročilo
3.Hišna novinarka Jelka Zupanič in Ivan Vidic
4. Vlada in opozicija
5. Stran 2 »V žarišču«
6. Tiskovna konferenca vlade o nacionalnih razvojnih projektih 2007 – 2023; poročilo Umarja o izvajanju lizbonske strategije, odziv opozicijske LDS
7. nevtralno
8.

1.Večer,okt 13..
2. komentar
3. Hišni novinar(?) Ivan Vidic
4. Vlada, komisija EU
5. Rubriki Odmev in V žarišču, str.5
6. Naslov« Strategije in resolucije« so ohlapne. »Pustimo se presenetiti«
7. nevtralno - kritično
8.

1.Večer,okt. 13.
2.poročilo

3. dopisnica iz Bruslja Darja Kocbek
4. Poročilo evropske komisije
5. Stran 9 – Gospodarstvo
6. Naslov in podnaslov: EU skrbijo slovenske pokojnine. Slovenija mora izvesti pokojninsko in zdravstveno reformo, če se hoče po letu 2020 izogniti nagli rasti primanjkljaja. Dodan je odziv slovenskega ministrstva za finance.
7. nevtralnno
8.

1. Večer, okt. 14.
2. komentar
3. Tanja Milakovič (?)
4. stroka, EU
5. str.5, rubrika Odmev
6. O opominu EU o naraščajočih izdatkih za slovenske pokojnine. Odziv na to slov. ministrstva za delo, strokovnjaka za javne finance dr. T. Stanovnika in dr. D. Kidriča – UMAR. Vsi imajo do opomina EU kritične pripombe
7. nevtralnno
8. avtorica – novinarka se eksplicitno ne opredeljuje, navaja le do stališča EU kritične pripombe

1. Večer, okt. 17.
2. kolumna
3. Dopisnica iz Bruslja Darja Kocbek
4. Viri EU, dogajanje v državah EU
5. Stran: Finančni Večer
6. »Ekonomija Evrope« »Evropa bo brez reform v težavah« - demografska gibanja in pokojninske reforme v državah EU.
7. nevtralnno
8.

1. Večer, okt. 18.
2. poročilo
3. Hišna novinarka Irena Ferluga
4. Vlada, občina MB
5. Prva stran, 2. stran
6. Predstavitev Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih do leta 2023 v Mariboru, predlog župana MB o vključitvi Zimske Univerzije 2011.
7. nevtralnno
8.

1. Večer, okt. 19.
2. poročilo
3. Občasna sodelavka Renata Škerjanc (?)
4. Vlada, Smučarska zveza Slovenije

5. Prva stran in str. 8
6. Predstavitev nacionalnega projekta za nordijski center v Planici; Planica ne bo več nacionalna sramota, 17.000 delovnih mest.
7. nevravno
8.

1. Večer, okt. 20.
2. poročilo
3. Kristina Menih, dopisnica z Obale
4. stroka, vlada, občina
5. Stran 17; Slovenija
6. Kritičen prikaz načrta o otoku – tehnološkem parku, delu razvojne strategije do 2023, s pripombami dr. Roberta Turka z Zavoda za varstvo narave
7. novinarka nevtravno, dr. Turk odklonilno
8.

1. Večer, okt. 21.
2. kolumna
3. zunanji strokovnjak- Borut Bratina
4. stroka
5. priložila V soboto, str. 39
6. Naslov: »Kako daleč naj gre davčna reforma? Če bi uvedli referendum o višini davkov, bi večinsko podporo dobil predlog čim nižje obdavčitve« EDS, konkurenca pravnih sistemov v EU
7. pozitivno – nevtravno
8.

1. Večer, okt. 24.
2. blok prispevkov različnih zvrsti
3. Več avtorjev poročil, komentarjev, izjav (minister Bajuk, državni sekretar A. Šircelj, gen. Direktor DURS I. Simič, poslanci DZ, analitiki, več novinarjev)
4. vlada, vladni uradi, DZ, stroka
5. Napoved na 1. strani, blok prispevkov str. 33 – 37
6. Dohodninska zakonodaja pred sprejemom, primerjave z dosedanjimi, kapitalski dobički, obresti, soočenja strokovnih in političnih stališč
7. kompleksno
8. cca 20 poimensko navedenih avtorjev izjav ali prispevkov

1. Večer, okt. 25
2. poročilo
3. Hišna novinarka Jelka Zupanič
4. poslanci več strank, zasedanje DZ
5. str. 2 V Žarišču
6. Poročilo z obravnave svežnja davčnih zakonov, citirane izjave 6 poslancev, 2 predstavnikov predlagatelja – vlade

7.nevtravno
8.

1.Večer,okt. 26
2.poročilo
3.hišna nov. Jelka Zupanič
4.DZ – zasedanje
5.str 2, nosilni članek
6.Obravnava svežnja davčnih zakonov v DZ, utemeljitve predlagateljev, odzivi poslancev opozicije
7.nevtravno
8.

1.Večer,okt. 27.
2.poročilo
3.Urška Mlinarič (?)
4. D zbor
5.str. 2
6. Sprejem prvih 3 zakonov davčnega svežnja, očitki o demagogiji, delo na črno, malo delo
7.nevtravno
8.

1.Večer,okt. 30.
2.komentar
3. Dva zunanja sodelavca (dr. I. Štuhec, moralni teolog, Aleš Gulič, poslanec LDS)
4.stroka, poznavanje teme
5. Rubrika Pro et Contra, str. 4
6.Moralni teolog in poslanec LDS soočata razloge za in proti dohodninskemu prispevku za financiranje Cerkve
7.nasprotni stališči enega in drugega
8.

FINANCE

Finance 2. oktobra
1.polemika
2.zunanji sodelavec Aleksander Aristovnik, EF
3. stroka, odziv na polemiko M. Mrkaiča
4.str.8,9, Dogodki in ozadja, Odmeva
5.Odziv na polemiko M. Mrkaiča z Aristovnikom v Financah 25.sept. Enotna davčna stopnja v Sloveniji, kapilala je v Soveniji le okrog 40% višine kapitala na razvitem

Zahodu, delovna sila je skoraj polno zaposlena in je posledično dejanski proizvod skoraj enak potencialnemu, zato niso potrebne nobene radikalne reforme.

6. o reformah strokovno – vrednotenje zame nerazpoznavno

7.

Finance 4. oktobra

1.poročilo

2.hišna n. Tanja Smrekar

3.vlada, opozicija

4.napoved na str. 1, članek na str.2

5. Napovednik: »Z davčno reformo bo zrasel proračun. Predlogi davčnih zakonov kažejo, da bo proračun že čez eno leto začel spet rasti, med drugimi izdatki pa tudi plače.«

Naslovi: Cviklov očitek Bajuku: vlada z davčno reformo nagrajuje samo sebe. Poslanci LDS opozarjajo na dvih DDV in morebitne podražitve.

6. nevtralnno

7.

Finance 4 oktobra

1. uredniški komentar

2. hišna n. Tanja Smrekar

3. vlada, stroka

4. str.2

5. Naslov:«Janša, priviti je treba državo, ne ljudi» Podčrtano: »Razsipnost države je odgovor na vprašanje, zakaj državljane Janševi in Bajukovi pripravljajo na višji DDV.«

»Davčna reforma je blefforma« Številke »tokrat ne govorijo jasno in nedvoumno v prid ... davčni reformi«. »Davčna reforma ne bo razbremenila gospodarstva, vsaj bistveno ne«.

6.kritično

7.

Finance 5.oktobra

1.poročilo

2.hišna n. Tanja Smrekar

3.DZ

4.str.6

5.Včeraj končana prva obravnava paketa davčne zakonodaje. Naslovi: »Opozicija svari, davčni paket gre naprej. Poslanci LDS, SD in SNS so včeraj svarili predvsem pred dvigom stopnje DDV«. Tabela: Predvidene finančne posledice paketa nove davčne zakonodaje.

6.nevtralnno

7.

Finance 6. oktobra
1.poročilo
2.hišni n. Suzana Kos, Lucija Bošnik
3. prihodki Janše in Bajuka, nova dohodnina
4. Napoved s fotografijo str. 1, članek stran5
5.«Med tistimi, ki bodo največ pridobili z novo dohodninsko zakonodajo, sta tudi premier J.Janša in in finančni minister A. Bajuk. Izračunali smo jima, koliko manj bosta plačala.» »Davčna nebesa« naslov str.5: »Janša v Dubaj, Bajuk pa okoli sveta«.
6. kritično (?)
7.

Finance 9. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Tanja Smrekar
3.vlada, opozicija
4.napoved s foto str.1, članek str.4
5.Naslovi: Davki. Podjetja lahko izkoristijo stare olajšave, občani ne Direktor DURS: »Stanovanjske olajšave res ne bo več, bo pa toliko višja splošna olajšava«. LDS napoveduje dopolnila.
6.nevtrarno
7.

Finance 10.oktobra
1.uredniški komentar
2.urednik Goran Novkovič
3.dogajanje ob sprejemanju davčne zakonodaje, zgodovina
4.str.2
5. nalov:«Izpihnjeni Janša in napihnjenei Rop.« Vlada si zasluži pohvalo, ker je razbremenila gospodarstvo s postopno odpravo davka na plače in zmanjšano progresivnostjo dohodninske lestvice. Toda obenem smo razočarani, ker je reformna ost postala topa. Pojavile so se celo protireforme pri pokojninah in varstvu kulturne dediščine.
6. kritično
7.

Finance 10. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Suzana Kos
3.vlada, Banka Slovenije, stranke
4. napoved str.1, članek str.2,3
5.Naslovi:«Gaspari sviri, Janši nasmeh greni. Dvig DDV v letu 2008 bo okreplil inflacijo.

Zaradi staranja prebivalstva smo rizična ekonomija. Negotovosti glede gospodarske rasti, cen surovin in obrestnih mer.« Grafikon posledic ob dvigu DDV.

6.kritično

7.

Finance 11.oktobra

1.poročilo

2.hišna n. Željka Zagorac

3.zainteresirana javnost ob predlogu davčnih zakonov

4.str.4

5. Na predlagani sveženj davčnih zakonov sto predlogov amandmajev, koalicija naj bi nekatere povzela. Tri zbornice: obrtna, gospodarska in kmetijsko gozdarska; Združenje malih delničarjev... Najbolj razburja dohodninski zakon. Del dohodnine naj bo odstopili tudi potrošniškimi organizacijam

6. nevtravno

7.

Finance 11.oktobra

1. kolumna

2. Stanislav Kovač, stalni kolumnist

3. novinarsko poznavanje teme

4. napoved na str.1, kolumna str. 8

5. »Notorično laganje pozicijskih in opozicijskih politikov, ki je povezano z aktualno razpravo o pomembnih strukturnih reformah – reformah davčnega in javnofinančnega sistema«. Naslovi: Lažnivi Rop; Lažnivi Bajuk. Grafikoni: javnofinančni odhodki 2000 – 2008 (v % BDP)

6. kritično

7.

Finance 11.oktobra

1.gostujoči komentar

2. Jože P. Damijan. EF

3.stroka

4.napoved str.1, komentar str.9

5. Naslovi: Trg, svoboda in mediji. Svoboda med posamezniki in podjetji. Koncentracija moči kot največja grožnja. Srahovita moč politične elite. Absolutist a čelu vlade. Boj, enak kot v socializmu«. Sledeč nasvetu nekdanjega predsednika estonske vlade Marta Laaraki je izvedel korenite reforme, ob obisku v Sloveniji- Damijan analizira stanje in možnosti za reforme v Sloveniji.

6. izjemno kritično

7.

Finance 12. oktobra
1. blok člankov in komentarjev
2. hišni nov. Suzana Kos, Boštjan Usenik, Albina Kenda, Janja Simonič
3. vlada stroka, MDS in EU
4.napoved na str 1., članki str.2,3
5. Glavni naslov: »Pokojninski balon – resna ali prazna grožnja«. O tem različne ocene – zjave 8 strokovnjakov, opozorila MDS in EU Sloveniji (»Brez reform lahko pričakujemo zlom«). Naslov uredniškega komentarja. »Bajuk naj bo zgled« - namreč aradi napovedanega razmisleka o možnosti vnovične reaktivacije upokojujencev – ki bi se začasno odpovedali prejemanju dela pokojnine.
6. kritično
7.

Finance 12.oktobra
1.komentar
2.zunanja avtorica Alja Brglez, direktorica in raziskovalka na IKC
3.stroka
4.napoved str.1, komentar str.9
5.«Vlada se reform ni lotila, a opozicija je tako pod vtisom reformskega videza, da še vedno ne vidi prav« »Ne pred volitvami, šele po volitvah je začela Janševa vlada govoriti o reformah. Res je, Janša ni zmagal z reformami. Pred volitvami se je v nastopih poznejših zmagovalcev uporabljalo drugo besedo: sproščenost«
6. nevtrarno
7.

Finance 12. oktobra
1. polemika
2.LDS – Anton Rop
3.zgodovina Ropove vlade
4.str.9 Odmevi
5. Bivši premier zavrača ocene Stanislava Kovača o Ropovih lažeh, pojasnjuje davčno in plačno politiko 2004, sklicuje se na podatke in metodologijo finančnega ministra Mramorja. Naslov: Lažnivi politiki
6. o aktualni reformi nejasno
7.

Finance 12. oktobra
1.poročilo – blok 3 manjših člankov
2.hišna n. Tanja Smrekar, Ž.Z.
3. Desus, opozicija, mali delničarji, Olimpijski komite
4.str.12

5.Pripombe na predlog dohodninskega zakona – Desus, mali delničarji. Olimpijski komite. »Cerkev v opozicijskih zobeh« »Priljubljene olajšave«
6. nevtravno
7.

Finance 13. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Petra Sovdat
3.vlada
4.str.3
5.Razvojna resolucija do 2023. Naslovi: »Janšev svetilnik je začel utripati. Vlada je požegnala dobrih 24 milijard evrov vredno razvojno resolucijo, ki bo Slovenijo naredila za »svetilnik 21. stoletja«. Kako nam bo zaradi resolucije bolje. »Če bo šlo vse po sreči, bomo z dolgimi razvojnimi koraki v sedmih letih ujeli Evropo«.
6. nevtravno
7.

Finance 13. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Tanja Smrekar
3.DZ
4.str.4
5.Davki – Odbora za finance DZ podprl predlog zakona o davku od dohodkov pravnih oseb z vsemi dopolnili koalicije. Pozor pred posebnimi olajšavami za prodajalce bank. Zamenjava bančnih delnic za druge delnice bo lahko neobdavčena.
6.nevtravno
7.

Finance 13. oktobra
1.kolumna
2. Občasni zunanji kolumnist Anton Rop
3.stroka
4.napoved str.1, kolumna str.8
5. Naslovi: Kam so vse reforme šle? Idealno stanje za varčevanje in reforme. Janševo poznavanje EDS. O zmanjšanju javne porabe ni ne duha ne sluha. »Janša prav zares verjetno nikoli ni natančno vedel ne kaj uvedba EDS prinaša ne kaj pomeni in še manj je bil pripravljen zanjo sprejeti kakršnakoli politična tveganja«.
6.kritično
7.

Finance 13.oktobra
1.polemika
2.Stanislav kovač – stalni kolumnist
3.davčne reforme 2004 -2006
4.str.8
5. Ponovni odziv: »Politik Tone Rop je v odzivu na mojo kolumno Lažnivi politiki znova pokazal, zakaj se uvršča med politične lažnjivce...«
6. nerazvidno
7.

Finance 13. oktobra
1.komentar
2.gostujoči komentator Marko Štrovs, Ministstvo za delo
3. stroka
4.str.9
5.naslovi: »Posledice na glavo postavljene demografske piramide. Kdo bo plačeval pokojnine čilim upokojencem? ZPIZ letos brez primanjkljaja. Zniževanje pokojnin edino zdravilo za tegobe javnih financ. Reforma majhnih korakov« Bolje je najti možnosti za povečanje prihodkovnega kolača.
6. pozitivno
7.

Finance 13. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Albina Kenda
3.Evropska komisija
4.napoved str.1, članek str. 10
5. Priporočila Evropske komisije Sloveniji o pokojninskem sistemu. Grafikon »Brez reform Sloveniji grozi pešanje gospodarske rasti« Brez reform se Sloveniji napoveduje velika rast pokojninskih izdatkov, dolgoročno pešanje rasti BDP in finančna kriza.
6. pozitivno.....??????
7.

Finance 16. oktobra
1. kolumna
2.zunanji strok. sodel. Dr. Milan Balažic
3. stroka
4.Napoved na str.1, objava str.9. Dogodki in ozadja
5. Naslovi: levo – desno. »Krasni novi Janšasvet«. » Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih 2007 do 2023 ne ponuja ničesar ekonomsko razvojnega, temveč pomeni bojni načrt dolgoročnega političnega vladanja SDS z Janšo na čelu – vsaj tja do leta 2023« »oblast, ki poskuša svojo nesposobnost in reformno nekompetentnost zakriti z mitizirano obliko patriotičnega domoljublja«.
6.odklonilno
7.

Finance 18. oktobra
1. kolumna – odmev- polemika
2. stalni kolumnist Stanislav Kovač
3. stroka
4. Rubrika Odmev na strani 9 – Dogodki in ozadja
5. Nadaljevanje polemike, ki jo je s svojo kolumno »Lažnivi politiki« 11. okt. začel novinar Stanislav Kovač s poslancem LDS Antonom Ropom. Primerjava sedanje dohodninske reforme s tisto v letu 2004, pri čemer Kovač trdi, da sedanja reforma razbremenjuje vse plače, tista iz 2004 pa le podpovprečne.
6. pozitivno o reformi 2006
7.

Finance 19. oktobra
1. poročilo
2. Hišna novinarka Katarina Matejčič
3. vlada
4. str. 4 – Dogodki in ozadja
5. Ministrstvo za gospodarstvo pojasnjuje razloge za in stroške predstavitve resolucije o nacionalnih razvojnih projektih do 2023. Naslov:«Predstavitve resolucije nimajo zveze z volitvami« Na gospodarskem ministrstvu zatrjujejo, da resolucijo prav ta teden predstavljajo zato, ker se »odzivajo na izraženo zanimanje javnosti«.
6. nevtrarno
7.

Finance 19. oktobra
1. polemika – odziv
2. bivši premier A. Rop
3. stroka, vlada
4. str.9, Dogodki in ozadja, rubrika Odmevi
5. mag. A. Rop se ponovno odziva na kolumno in odmev Staneta Kovača, ki primerjata sedanjo dohosninsko reformo s tisto leta 2004. Rop o zmanjšanju davčnih bremen zavezancev z najnižjimi plačami in drugimi ukrepi, ter z metodologijo izračuna dr. Mramorja. Naslov: »Lažnivi Kovač!!!«
6. premalo razpoznavno (glede reforme 2006)
7.

Finance 24. oktobra
1. poročilo
2. STA
3. seja DZ
4. str.3
5. Odgovori premierja na poslanska vprašanja. Naslov:«Janša o rezultatih gospodarskih reform«. Lani izvedeni davčni ukrepi že dajajo učinke, denimo začetek zniževanja ali odpravljanja davka na izplačane plače, na podlagi česar se je povečala zaposlenost in

povečala gospodarska rast.
6.pozitivno
7.

Finance 24. oktobra
1.poročilo
2. Ž.Ž (?)
3. vlada
4.str.5
5.Tiskovna konferenca po nadaljevanju pogajanj o socialnem sporazumu 2006 – 2009; finančni minister in vodja ožje pogajalske skupine (Dušan Krajnik) – da predlagana dopolnila k davčnim zakonom niso bistveno osegla v vsebino. Naslov: »Dopolnila vsebinsko ne spreminjajo davčne zakonodaje«.
6. nevtralnno
7.

Finance 25. oktobra
1.komentar – polemika
2. stalni kolumnist Stanislav Kovač
3.stroka
4.str.8,9
5. Četrty odziv v polemiki Kovač: bivšemu premieru Ropu o dohodninskih reformah 2004 in 2006. »Kako sta se odzvala lažniva politika – minister Bajuk in mag. Rop«. Tabela: vpliv dohodninske reforme iz leta 2004 na višino in sestavo stroškov dela. Naslov: »Cenzor«
6. o reformi 2006 samo posredno, vrednotenje je težko opredeliti
7.

Finance 26. oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Tanja Smrekar
3. DZ
4. . Napoved na str.1, članek stran 4
5. Stališča strank pred obravnavo davčnih zakonov. Naslovi: »Bajukova davčna reforma bo menda zapečatenata že ta teden. Neuradno: Zaradi črtanja stanovanjskih olajšav opozicija mena razmišlja o ustavnem sporu. Cerkvi menda preveč. Na udaru bo DDV.
6. nevtralnno
7.

Finance 26. oktobra
1. poročilo
2. hišna n. Suzana Kos
3. Evropska komisija, vlada
4. napoved na str.1, članek str.7
5. Naslovi: »EU: Pokojninsko reformo začnite čim prej. Vladi se razmere ne zdijo skrb

zbujajoče. EU: Reforma sistema je nujna. Tabela demografskih kazalnikov.
6. nevtrarno
7.

Finance 26. oktobra
1.odziv – polemika
2.bivši premier A. Rop
3. prejšne kolumne St. Kovača, prejšna vlada
4.Pdmevi, str.9
5. T. Rop četrtič odgovarja kritikam kolumnista Kovača, da se v zvezi z nižjimi stroški v gospodarstvu in javnemu sektorju zaradi sprememb zakona o dohodnini v letu 2004 ni lagal.
6. kritično (o sedanji reformi)
7.

Finance 27. oktobra
1.uredniški komentar
2.hišna n. Lucija Bošnik
3.vlada, stroka
4.napoved 1. stra, objava 2. stran
5. O resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih 2007 – 2023 in javno zasebnem partnerstvu. Naslov: Janšev 'ringelšpil' kot Jankovičev stadion«. Janša računa na polovico zasebnih sredstev. Zasebni sektor bo zahteval donos, primerljiv s tveganji, da ga država sprejme kot enakovrednega partnerja in ga ne nadzoruje ali izigra – negativne izkušnje že ima.
6.kritično
7.

Finance 27.oktobra
1.poročilo – blok člankov
2.hišni nov. Lucija Bošnik, Janja Simonič, Željka Zagorac
3.vlada, stroka
4. napoved str.1, članki str.2,3
5. Razvojna resolucija 2007 – 2023 – odzivi stroke, podjetnikov, izkušnje javno zasebnega partnerstva v zdravstvu v Belgiji. Naslovi: Janša vabi v španovijo, podjetniki pa se bojijo. Pravila igre bo določil novi zakon. Za JZP nujno prijateljstvo Janše in Bajuka. JZP – zdravilo za zdravstvo (primer Belgije).
6.kritično
7.

Finance 27.oktobra
1.poročilo
2.hišna n. Tanja Smrekar
3.DZ
4.str.10

5. Novosti včeraj sprejetih davčnih zakonov, nova dohodninska lestvica. Drugačna obdavčitev za pravne osebe, bolj preprost davčni postopek. Naslov: Dohodnina in obdavčitev dobička zapečateni.
6. nevtravno
7.

Finance 30. oktobra
1. kolumna
2. stalni zun. sodelavec dr. Milan Balažič
3. stroka
4. napoved str. 1, objava str. 8,9
5. naslov: «Slovenija vzor le Severni Koreji». V nove delovne zmage« Med članicami EU je Slovenija najmanj ekonomsko svobodna država. V Sloveniji ni politične sile, ki bi zagovarjala liberalni program svobode. Vlada trosi le še protireformizem
6. izjemno kritično do vlade.
7.

2. Transkripti polstrukturiranih intervjujev z novinarji in uredniki slovenskih tiskanih medijev

Respondent 1 (R1):

- spol: m
- starost: 46
- izobrazba: doktor znanosti
- pozicija (funkcija) v mediju: komentator
- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbena,...): redna
- trajanje zaposlitve pri časopisu (v mediju), kjer dela v času intervjuja: 1 leto (Delo)
- predhodne zaposlitve v novinarstvu: 1992-1996 (Slovenec), 1996-2006 (Mag)
- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: nizka

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno vlogo imajo te opredelitve pri nas? Menite, da so presežene oz zastarele?

R1: Jaz mislim, da imajo zelo visoko relevantno preprosto zaradi tega, ker jih relevantni ljudje, to je tisti ljudje, ki se predstavljajo za elito, predpostavljajo. Se pravi, to je izredno pomemben faktični...dejavnik, se pravi, Slovenija predpostavlja opredelitve, predpostavlja tudi delitve, definitivno. To je stokrat potrjeno. So pa (delitve) same po sebi tako kot so postavljene, zelo nerealne zaradi tega ker so, prvič, plod predsodkov, drugič, zgodovine in, tretjič, igre predpostavk, ki jih akterji...ker pri nas je tako, ali sedaj govoriva o družbi nasploh ali o medijih?

V: Lahko opišete najprej svoj pogled na slovenske medije v splošnem, pa vas bom potem vprašal bolj podrobno...

R1: Ja, glejte, v medijih se predpostavlja delitev medijev po nazorskih sklopih. Se predpostavlja, kljub temu, da na nek tih način...bom rekel, da neka zelo majhna intelektualna peščica je edina, ki pravzaprav zna videti čez, drugače pa se predpostavlja os levo-desno, praviloma so pa odvisni, to se pravi hočejo biti pripojeni na politične interese, kar pomeni, da v Sloveniji izredno slabo funkcionira delitev na civilno družbo pa na politikum, to pa pomeni, da glede na to da to zelo slabo funkcionira, za sabo potege te konsekvence, da v medijih ljudje, ki imajo moč in ljudje, ki imajo instrumente za to, da jo udejanjajo, v bistvu delitve vgrajujejo v svoje interese, ne. Na začetku, tako kot sem jaz pač videl, ko so bili mediji v družbeni lasti, se je ta stvar drugače strukturirala kot je

zdaj, ko se je vmes zgodila privatizacija. Se pravi gre za novo naravo percepcije in takrat je bilo pač tako, da so...takrat je bilo več osi, je bila os staro-novo in potem na osi staro-novo...v politikumu vemo kako je bilo, Demos plus vse ostalo ampak na koncu se je pokazalo, da Demosu se je itak...da je pobudo povzela liberalna struja partije, če tako rečem. To je fakt in potem se predpostavi, tako kot danes Mihnik piše v Delu za Češko, ne, da se je uveljavila neka tiha ideologija, da se je pravo demokracijo lahko iskalo samo znotraj partijskega reformizma, ne. Zdaj...potem so prišle te ideje o sproščanju, kar je predpostavljalo neko zategnjeno situacijo. Danes je pa ena prekrižana mešanica vsega tega kar sem pač povedal s tem, da se pa moč, ki se uveljavlja oziroma jo lahko uveljavlja tisti, ki so na nek način uspeli dobiti tudi finančne vzvode, se pravi so uspeli dobiti kapitalski nadzor ali pa kapitalski vpliv...

V: Lastniki?

R1: Ni nujno, da samo lastniki. So še vedno politiki...ta trenutek je zelo težko videti, kdo je močnejši ali so to kapitalski lastniki ali so to politiki, ki v bistvu kapitalskim lastnikom omogočajo biti kapitalisti. In zlasti sedaj v tem času, ko se je razplamtela vojna med tajkuni in vlado, je prišlo do ene zelo zanimive simbiotične dihotomije če tako rečem, se pravi ljudje, ki živijo v simbiozi, ki so celo deklarirali to simbiozo so se pokregali in se ne morejo zdaj odločiti, kdo odloča in kdo ima večjo moč. Tisti, ki lahko politiki diktira tempo ali pa tisti, ki jim politika lahko preprečuje njihove interese. In za mene je to izrazito slabo, izrazito slabo. Tako kot je bilo slabo. Se pravi v medijih se na noben način neče razvezati tista stara zlepljenka nerazumevanja vloge civilne družbe in seveda, na nek način se govori o avtonomiji ampak avtonomija je zelo preširok pojem, da bi ga lahko, recimo če ga ti spustiš v javnost, enoznačno vsi razumeli. Ga ne razumejo enoznačno. Avtonomijo lahko razumejo kot kapric, lahko razumejo kot to, da ti lahko delaš karkoli hočeš, kar je spet neumno, ne, v bistvu se pa ta temeljna razlika izvaja iz narave medijev, kakor so se v Sloveniji in v tem prostoru srednjeevropskem oblikovali skozi stoletja, ne. Ker zapuščina medijev pred drugo Svetovno vojno, se pravi v času med obema vojnama in tudi že prej, pred razpadom Avstrije, je bila izrazito ideološka. Govorim o relevantnih medijih, tistih, ki so imeli impakt na široke mase, ne. Bili so seveda strokovni mediji, na stotine jih je bilo. Kakorkoli obrnemo, takrat so se mediji delili na tiste na liberalni pogon in tiste na klerikalni pogon, se pravi na konzervativne in

progresivne. Seveda izvirajoč iz tistih delitev na Mlado- in Staro-Slovence in tako naprej, ampak vse skupaj je bila posledica pisateljskega novinarstva. Ko so v bistvu relevantni slovenski pisatelji, prepojeni z nacionalno idejo, razumeli medije kot sredstvo kako nagovarjati ljudi za dobre ideje, za narodobudnost, za pozitivne ideje tako rekoč. Seveda je bil to en velik odmik od tega, kar je že Vodnik počel, kar je Kranjska čbelica počela, skratka od tistega, kar je iz Anglije prihajalo kot preprost avtohton produkt, ki je prodajal informacije. In je potem z nacionalno prebujo v Evropi začelo izpuhtevati in je v končni fazi prešlo v časopise oziroma mediji s poslanstvom. No, in v Sloveniji, zdaj če dve stoletji preskočim, v Sloveniji se je pa zdaj dogodilo to, da mi dejansko že imamo medije, ki se odlepljajo od poslanstva, so se celo pripojili pop-kulturi ali pa so se recimo tuji mediji, ki prihajajo v Slovenijo, so pripojili k preprosti nalogi delati biznis. Ampak problem je v tem, da ne posegajo relevantno v prostor, ker ta prostor pa še vedno je zaznamovan z nekim idejnim poslanstvom ali pa z nekimi idejnimi konotacijami ali pa z idejnimi željami, ne.....tako da v Sloveniji je ta trenutek za sam biznis pomembno pripadati enemu večjemu sistemu, ki deluje po inerciji, to so eni trije večji dnevnik in nacionalna televizija. Tisto recimo POP TV, tisti nacionalni radio, tisti, ki so se pripeljali po neki inerciji tja, so pa vsi brez izjeme po pravilu v krizi. Preprosto zato, ker so se te vrednosti premešale, politična slika se je zamešala do neprepoznavnosti in žurnalističen nivo se je spustil na najbolj porazno raven po mojem odkar sploh mediji obstajajo. Mislim, da je kriza popolna, totalna in zelo slab trenutek za izčistiti pozicije. Ne idejno, govorim profesionalno.

V: Torej ozadje, ki ste ga opisali po vašem mnenju bistveno vpliva na samo kvaliteto medijev oziroma novinarskega dela?

R1: Seveda, absolutno vpliva. Absolutno vpliva pa iz preprostega razloga ker smo...kako naj rečem, če se pogovarjamo zdaj o relevantnih medijih na strogo profesionalni ravni imamo že itak v svetovnem trendu problem, da se ljudje pomikajo od branja k poslušanju, še bolj pa k gledanju in da se raven od zahtevne niža k lahkotni oziroma k rumeni. To je svetovni trend. Časopisi izgubljajo po vsem svetu, to je popolnoma znan trend....

V: V kakšnem oziru se vam pa vrednotne opredelitve sploh še zdijo relevantne?

R1: So v predpostavkah...zdaj, to morava striktno ločiti. Danes izredno težko nekdo, ki je intelektualno kredibilen, nekdo, ki je intelektualno zadosti močan in ki ve zakaj gre, se bo

izredno težko razlikoval od nekoga, ki bo pa rekel, da je nazorsko drugačen. Izredno težko. In to iz zelo preprostega razloga, recimo če prisegamo na demokracijo, ki je nekakšna podstat družbe kot take, se pravi ustavne kategorije, ki so podstat družbe kot take, pomeni, da je treba priznati, in to je izrazito lahko, priznati široke temeljne liberalne vrednote. In če enkrat to priznamo, smo praktično že zarisali uredniške okvire. Danes se zelo težko najde ena hiša (medijska), ki bi prisegala na drugačne vrednote kot na liberalne vrednote, to so človekove pravice, prost pretok kapitala, idej, blaga in storitev, politični pluralizem, izražanje mnenja, ne-cenzura, to se pravi pustiti drugemu, da misli po svoje in da lahko to tudi izrazi, se to spoštuje in da se v to ne posega in tako naprej. Na teoretični ravni idejnih ali pa konceptualnih razlik praktično ni. Je pa Slovenija na praktični ravni drugačna zaradi tega ker ljudje, ki to isto izrekajo, drugače delajo, ne. Se pravi, Slovenija ima bolj ta problem, da nima intelektualno čvrstih in konsistentnih ljudi. Eno govorijo, drugo mislijo in tretje delajo. V četrti situaciji se pa še prilagodijo povrhu, če je treba. In tako imamo nek konformizem, ki je politično izredno oportun in hkrati uspešen, zakaj, zaradi tega ker imajo tisti, ki potem odločajo o usodi ljudi, ki to počnejo...ki to počnemo pravzaprav, imajo za to instrumente. Višajo in nižajo plače, dajejo in odvzemajo pozicije in vsi imajo pa praviloma še politični background. In to je tisto proti čemur smo se borili enih deset petnajst let in je zdaj prišlo v radikalizirani obliki nazaj oziroma se je utrdilo. Zbetoniralo se je pravzaprav, pri čemer je edino kar je, ne bom rekel pozitivno ker je to preveč benevolenten izraz, edino kar tukaj noter striže je to, da sta se dva beton centra vzpostavila, ki eden drugemu poskušata nagajat in prerado se takšno stanje označuje že za pluralizem, To ni pluralizem, to je v bistvu eno še bolj turbulentno enoumje. Gledano seveda iz pozicije civilne družbe. Gledano s pozicije moči je pa to drugače, seveda.

V: Če ostaneva še pri pluralizmu, vendar zdaj v navezavi na medij kjer delate. Se vam zdi časopis dovolj notranje pluralen oziroma kako bi sploh po vašem moral izgledati notranje zadostno pluralen časopis?

R1: Moja intenca v času ko sem jaz časopis prevzel, je bila definitivno ta, da bo časopis središče pretoka idej, da bo središče pretoka informacij, da bo na vsak način popolnoma vsak, ki bo imel kaj za povedat imel pravico notri nastopat. In to sem zelo radikalno nastavil in tudi postavil kot pozicijo odnosov do lastnikov in tudi do političnih strank.

Zato sem najprej postavil ekvidistanco do strank in to brez predznakov. To se pravi, da me ne zanima katera stranka je, s katerimi idejami se jaz strinjam ali pa s katerimi idejami se jaz ne strinjam, da ima pravico...ne kot stranka, ampak kot idejni prostor...striktno sem uveljavljal razliko med civilno družbo in aktivno politiko in še eno pomembno distinkcijo sem uveljavil, med oblastjo in ne-oblastjo, ne opozicijo ampak ne-oblastjo. To se pravi, to so bile predpostavke na katerih sem jaz...ki sem se jih držal kot pijanec plota. In to je bil tudi moj prvi začetni ukrep, ko sem porezal tisto neposredno popkovino recimo da je zunanji minister po *defaultu* imel kolumno in je notranjo-politične kolumne pisal v časopisu v bistvu, ki ni politično instrumentaliziran. Jaz tega nisem dovolil. In je bil takoj *crash*, ne. Seveda s pripombo, da je vedno dobrodošel če napiše nekaj kot zunanji minister oziroma če je...

V: v drugačni vlogi...

R1: ...v drugačni vlogi brez problemov, se pravi sploh ne aprioristično in sem to tudi zelo lepo pojasnil, sem dokumentiral, sem poslal po emajlu...to je bil seveda takoj sranje, vojna in tako naprej. Potem, ko sem jaz to tako nastavljal, ja pa prišlo do totalnega *crasha* med lastnikom in pa predsednikom vlade, ki sta bila pa prej prijatelja, ki sta bila v bistvu skupaj arhitekta prevzema Dela. Se pravi to je nekaj, kar meni nikoli apriorično ni bilo všeč in zato tudi jaz nisem hotel od samega začetka rečmo...že leta 2005 se je to začelo, ko so zamenjali Mercator za Delo in to je bila tista kuhinja, ki jo je Starina-Kosem, pa Šroti, pa Janša, ki so bili takole (pokaže) prijatelji, ne, in so vse to zmešali. Takrat se je LDS oglašal, samo je imel precej slabo vest, ker je on isto prej počel ampak si ni upal tako radikalno daleč iti, Janša je pa bil v tem smislu korajžen in je šel čisto do konca, je naredil neko postavitev in takrat je Slivnik okoli mene hodil, da bi že, da bi pri tem nekaj sodeloval in sem jaz že na samem začetku to radikalno odklonil preprosto zaradi tega, ker vem da se tak račun nikoli ne izide, pa tudi če vanj vstopiš pa pošteno misliš tega nikoli ne moreš pojasniti zaradi tega, ker te vedno vpletejo v umazane igre. Ampak potem je bilo pa praktično nemogoče zagotavljati mir v hiši, se pravi, jaz to jamčim, da smo mi delali avtonomno in tudi jamčim, da je vsakdo imel prostor notri ampak začele so se pa dogajati potem take stvari, da so v bistvu Janševi pisci tako imenovani začel potlej nabijati, ala Makarovič in podobni, recimo Tomšič in tako naprej, ne, ves prostor so začeli provocirati in se je videlo, da so začeli provocirati tako daleč, da se bodo lahko samo-

izločili zato, da bodo potem lahko rekli, da časopis ni pluralen ker je bilo to v interesu oblasti. Na drugi strani, pa bila LDS blazno jezna, češ da jih ne forsiramo tako kot bi radi videli, ker Slivnik je prej preko Kresalke, pa nima veze, ne, da ne grem v detalje, so vsi iskali neke *bypass-e* kako priti v hišo, jaz sem jim pa te *bypass-e* radikalno porezal, zato so bili pa vsi nezadovoljni, ne, nad načinom. V ozadju je pa samo razumevanje ali ti časopis želiš priznavati kot avtonomno civilno-družbeno ustanovo in ugotoviti, da ti z argumentom lahko uspeš preko njega, meni je bila pa ena stvar kristalno jasna in to je tisto, kar je v Sloveniji prevečkrat premalo prisotno: edina zaveza, ki jo jaz kot urednik časopisa lahko imam, je zaveza do javnosti in javnost ima pravico do informacij, ki jim verjame, ali pa do sklopa ali do sistema različnih informacij, za katere lahko verjame, da niso nastali z namenom, da jih zmanipulira. In ljudje so se na to odzivali. V nekem segmentu je bila zelo pojačana tista komponenta ljudi, ki so bili naštimani: dajte objavljati, dajte nabijati levici prodajo, Kučanu prodano in tako naprej, na drugi strani so na začetku širili veliko nezaupanje do tega, to je ziher Janševa prevara, to tako ne more biti in potem se je tukaj umirilo, zato ker so bili na drugi strani Janševi topovi tako glasni. So se tukaj popolnoma utišali, na Janševi strani se niso utišali ampak v glavnem smo pa mi tukaj, ki smo mislili in tudi delali avtonomno, postali kolateralna škoda vojne, ki je pa potekala na ravni lastnikov..... Nacionalna televizija je evidentno, jaz se točno spominjam recimo okrog leta 2000...jaz sem z nacionalno televizijo sodeloval deset let ali pa še več od leta 1996...sodeloval tako rekoč na tedenski bazi, ne. In to ne, da bi se karkoli formalno zmenili ali pa pisali kakršnekoli pogodbe, oni so preprosto poklicali boš prišel in sem se iks (x) ipsilonkrat (y) znašel v situaciji z Miheljkom v kombinaciji z ne vem kom in to je trajal in je trajal. Potem okrog leta 2000 je bilo pa eno obdobje, ko tri leta nisem mogel, no saj jaz tudi nisem terjal, ker jaz nisem človek, ki bi poklical pa terjal da se pojavljam, ker to je brez veze. Ampak tri leta so dal embargo na mojo glavo in tri leta nisem prišel blizu. To je bilo v času urednikovanja Lipuščka. In v tistem času je bilo preprosto nemogoče priti noter v tisto kombinacijo. Potem se je pa tam po letu 2000, 2002-3-4, se je pa televizija že izredno odprla in je bila moram reči že izredno dobra, pluralna, ker tisto ko smo moral že prej pripombe dajat pa pisat pa kritizirat, se je začelo zelo, zelo umirjat. Potem se je pa zelo odprlo. To je bilo v času ko je bila na koncu še Tanja Starič. In jaz lahko...jaz lahko na koncu samo še v superlativih govorim, ker

kadarkoli...mislim, jaz sem bil...enostavno so me povabili, sem imel možnost povedati, sem bil slišan in tisti, ki je bil nasproti mene je svoje povedal in to je tako nekako funkcioniralo. Potem se je pa zdaj tole zaobrnilo in je prišel Možina pa Gerič, ki sta prišla na oblast in je bilo kaj kmalu, na začetku še ja, potem pa tik preden sem prevzel Delo, pa ko sem prevzel Delo, pa absolutno popoln embargo in nisem dobil nikakršnega vabila in ničesar več. In se zelo ponavlja tista situacija, ki je bila pod Lipuščkom. Televizija je naredila veliko, veliko regresijo in je šla velik korak nazaj. Na televiziji sem jaz ta trenutek popolnoma prepričan, da so v plodnem odnosu z oblastjo in da servisirajo njene interese in da tudi ljudi tako izbirajo..... Skratka, to so stvari, ki jih zelo evidentno vidiš, se zelo evidentno vidi v Sloveniji kako kdo dela, na kakšen način, ampak praviloma se pa v vsakem krogu zmanjša avtonomija novinarjev, žal seveda tudi zaradi tega samokritično rečeno, ker je avtonomija bila včasih sinonim za prikrito sodelovanje s politiko, ne. In zamera do novinarjev je bila vedno velika in to upravičeno zaradi tega ker na ravni uredništev niso sprejemali navodil, ampak so bili pa potem posamezni novinarji instrumentalizirani od posameznih ljudi in so lansirali in plasirali stvari noter zelo očitno, ne. Mislim, tudi jaz sem, ko sem bil urednik, večkrat videl kaj je kdo meni pod, odspodaj spustil kakšno stvar...sem jo sicer potem obravnaval, poskušal obravnavat ampak včasih je težko dokazat ampak se pa dokaj jasno vidi...

V: verjetno je težko jasno določiti mejo, kaj je...

R1: ...imaš umazane novinarje, preprosto.

V: Ampak verjetno jih poznate, veste kaj in kakšne nazore zastopajo...

R1: Ja, ja, ampak tu sploh ne gre za nazore, tu gre za interese. Nazori so po mojem mnenju v Sloveniji najbolj pozabljena kategorija. Za nazore nihče več ne živi oziroma redki živijo. Poznam nekaj liberalno orientiranih ljudi, ki so v bistvu še nazorsko konsistentni kar pomeni, da vrednote hočejo zagovarjati za vsako ceno in rečejo tako pišem ne glede na to ali človekovo pravico prekrši eden, drugi ali tretji, ampak vedno bom isto govoril. Ampak to jih na prste ene roke preštejem, recimo takih, ki se oglasijo tudi svojim če tako rečem v škodo, ne. Drugače so pa to interesi, takšni ali drugačni interesi, boljše plače, boljši položaji ali karkoli že. In to je dokaj očitno in to moram zelo jasno in zelo kritično povedati, Slovenija je gnila. Totalno je gnila v tem smislu. In tisto kar je mene najbolj presenetilo je smisel za diskvalifikacijo v trenutku, ko nekdo nasede.

In celo nasprotne strani so se sposobne poediniti in nekoga diskvalificirati zato ker nikomur ne ustreza, ne enemu in ne drugemu ali pa tretjemu recimo. Tako da, jaz sem bil pred časom, pred parimi meseci sem enkrat hotel raziskovati trende ali pa prodajne trende, skratka nekaj kar nima nobene zveze z ideologijo. Sem šel v London in sem tam videl, kako zelo resno obravnavajo, en profesor iz Amerike je bil, na Reutersu sem bil.....Oni se pogovarjajo o spremembi oblike, kako recimo vsebine narediti bolj atraktivne, kako jih vizualizirati...to jih frustrira konec koncev, ker je danes treba prvo in zadnjo stran vizualizirati tako, da bralca potegne v igro, ne. Medtem ko, Slovenija pa kljub vsemu ne glede na to kar sem jaz tam videl, ne, ima Slovenija vseeno to zakonitost, da sama vizualizacija ni najpomembnejša ampak ljudje pa dejansko hočejo zgodbe brati, ampak hočejo zgodbe z relevanco brati in ne kar nekaj, ne. Novinarji so pa medtem postali tako frustrirani, da so sicer šli pisati zgodbe ampak kastrirane zgodbe. Brez ene močne vsebine. Brez tega, da bi dregnili v relevantne teme.

V: Ni raziskovalnega novinarstva..

R1: Prvo kar je, raziskovalno novinarstvo je pri nas novinarstvo dokumentov na mizo, ne. In to od pamtiveka. Pri nas nimamo dobrega raziskovalnega novinarstva. To iz Janševega kabineta, takrat recimo iz Ropovega kabineta nekemu novinarju, ki mu zaupajo prinesejo na mizo, on potem dokumente dejansko taprave vidi, jih lahko celo objavi ampak te afere so vedno lansirane. Vedno. To je vedno režimsko bilo, vedno. No, od leta 1991 pa do današnjega dne je bilo, bom rekel 80 ali pa 85 procentov teme vedno politično lansirane. To jaz lahko trdim, čeprav jaz nisem enkrat naloge sprejel, da ne bo nesporazuma. Jaz se s tem absolutno nisem hotel...tudi poznam ljudi, ki se niso, ampak vedno se pa najdejo ljudje, ki so to izpeljali. Ampak kljub temu, ne glede na raziskovalno novinarstvo pa obstaja še interpretativno novinarstvo, ko nekdo iz faktov kot opazovalec zgradi zgodbo, ne. In potem gre v dokumentacijo ali pa gre ljudi v živo spraševati, gre dogodkom do dna in zloži skupaj stvari in tle noter, moram pohvalit, je včasih POP TV dosti daleč prišel. Vsaj v enem času, recimo. Na nacionalki so dokaj zaspali ampak POP TV je to zvrst nekako...je znal stvarjem priti do dna, recimo. V nekaterih primerih. Potem je pa še ta intelektualni del, ki je pa najšibkejši, res najšibkejši ta trenutek, kjer je pa možno dati vsem tem faktom in vsem tem podatkom še nek intelektualni zagon. Se pravi porefektirati, povedati kam to pelje, odkod to prihaja, kakšen je background takega

družbenega dogajanja. In to je specifikum, ki ga tujina sploh nima v takšni veliki meri kot ga Slovenija ima, ker Slovenija je vedno dihala to relevantno, zmeraj se je o tem diskutiralo. Zato, ker je bila izredno močna civilna družba, pretendirala je biti močna zaradi tega, ker smo pač imeli družbeno lastnino in smo bili vsi vse in je avtomatično, so se tudi ljudje odzunaj oglasili, so interpretirali...in se mi zdi, da je to zdaj precej zamrlo in da so se intelektualci tudi zelo naslonili na neke politične opcije in imajo od tega verjetno tudi kar kakšne koristi. Konec koncev so tudi taki inštituti kot ga vi zastopate, katedre, fakultete in tako naprej v veliki meri odvisne od denarjev, ki prihajajo od vlade in se avtomatično pojavlja popolnoma enak oportunistem, popolnoma enake naslonitve, enak problem kot v žurnalizmu in žurnalizem tukaj ni nobena izjema. Je v gospodarstvu isto, je v sodstvu isto, je na univerzitetnem nivoju isto...

V: Nenazadnje tudi v civilni družbi. Mi se ravno ukvarjamo s profesionalizacijo tega segmenta, določenih organizacij, kjer se kaže tudi pomembnost povezav z drugimi družbenimi akterji, politiko, ekonomijo, mediji....in se profilira neka vrsta elite..

R1: ..ja, ja, dejansko imamo vsi isti problem, sedimo na istem oslu, če tako rečem. Ampak žurnalizem je pa vtoliko problematičen, ker dnevno in neposredno komunicira z javnostjo.

V: Ampak meni se tukaj nekaj zdi malo paradoksalno. Če si ti vključen v nek sistem elit in te to okolje sili v profesionalizacijo ali pa vsaj tako v smislu, da če se družiš z elito tudi sam postaneš elita...kako to, da gre pa ravno v žurnalizmu to na račun profesionalizma, ki je kot pravite občutno padel?

R1: Profesionalizem pada iz dveh razlogov. Prvič, ker so novinarji relativno slabo izobraženi, mislim to je zdaj banalen nivo ampak enostavno recimo v nekaterih segmentih ljudje preprosto ne znajo. Oni so sposobni stikati za informacijami, jih prenašati, *deep down* pod njih priti je pa včasih težko ampak to je banalna raven. Druga raven je pa preprosto ta, da mi nimamo kariernih lastnikov. Mi imamo bodisi državne ali paradržavne lastnike, tako kot je nacionalna televizija, ki je sicer javna televizija v bistvu je pa od vlade televizija, ne, ki jo mi plačujemo, manipulira z njo pa....zlasti z novim medijskim zakonom so se stvari drastično zakomplicirale. Prej je v bistvu partija blefirala civilno družbo pa je postavila formalno pravilno shemo civilne družbe, potem je pa

znotraj civilne družbe svoje kadre noter importirala. Zdaj gre pa direktno na parlament. In je diktatura parlamenta, ki je v bistvu diktatura vlade, ki nima nobene zveze s predstavništvom. Oni rečejo, da je to predstavništvo ljudi v parlamentu. Ne me basat, ne. To je *bullshit*, ne. To je tisto nekje, ko v tretjem odvodu se pa predstavništvo začne izgubljati, ne, to je tako kot delegatski sistem na koncu pride, ne. In bodimo zelo realni. Mislim, jaz sem bil kot urednik zelo jasno soočen s tisto, kako naj rečem, s tisto jasno črto ko sem vedel, od tukaj naprej pa moram biti jaz osebnost, kajti če jaz ne bom osebnost, bo časopis začel trpeti veliko škodo točno na ravni vplivanja. Ker želje po vplivanju na časopis so strahovite. Krška elektrarna...nuklearka ni nič proti temu, kakršni so interesi ljudi z močjo, da vdirajo v časopise. In če imaš ti urednika, ki to bremza, ki hrbet podstavi, potem ima ta urednik problem nekaj let, da dobi zaupanje ljudi, da je to res.....Ta tendenca, odkar je bilo novinarstvo družbena lastnina, so bili novinarji gospodje in to napihnjeni gospodje. Se pravi, so imeli idejo, da so nekaj več. In so se tako tudi obnašali. Bili so tudi zelo dobro plačani in v bistvu so ministru pamet solili, kar je spet popolnoma narobe, ker vsak mora svoj posel opravljati. Zdaj pa je obratno, zdaj pa poskušajo iz novinarjev narediti dninarje, jim zniževati plače in jih poniževati. In to ta trenutek je izrazito prisotno. Novinarji so ta trenutek zaželeni samo pod pogojem, če so dnevni izvrševalci nalog. Ta trenutek se mi zdi najbolj akutno to, da ob vsem tem kar sem rekel da se je prekrizalo, torej javni mediji so postalo bolj odkrito oblastni mediji, pa so že prej bili. To je fakt. Si ne delamo utvar. Zasebni mediji so pa postali brutalni, to se pravi nižanje plač, nižanje stroškov, pri tem seveda najdejo izgovore da naklade padajo, naklade seveda padajo po svetovnem trendu, mislim to je čist neka...vizualizacije in televizija so vdrle...ampak to jim je potem alibi, da imajo v rokah instrumente discipliniranja, ki pa ni zelo direktno in odkrito, direktno v glavo, ampak je zelo prefinjeno. Dobesedno partijsko funkcionira, ne. Ugani kaj želim in če boš uganil in se mi prilagodil, boš nagrajen. Če pa ne ugameš, te pa prepustimo toku, ki odplavlja, recimo. Se pravi, tle ne gre za brutalno tisto direkt v čelo pa tako in tako moraš, tiso kar je Janša govoril, je totalen *bullshit*. Lastniki niso nikdar prišli pa rekli to pa to pa to je treba. Nasprotno. Lastniki so meni dali petkrat zagotovilo, da bom popolnoma avtonomen in da se ne bojo niti enkrat oglasili, da ne bodo niti enkrat naredili....jaz sem javno povedal, da ko bodo to prvič naredili, mene ni več. In tako je potem tudi bilo. Ampak tisto kar je

žalostno je, da so živce izgubili. Živce so pa izgubili zaradi tega, ker so se z Janšo skregali in so zaradi Janše živce izgubili. Ampak to sploh ni opravičilo. Fakt je, da so jih izgubili. Fakt je, da so postavili zahtevo, ki sicer deloma tudi ni bila zahteva...pričakovanje spet, ne, takrat na tistem kosilu. So izrazili pričakovanje, da gremo Pahorja podpret. Sem rekel ne, pika, amen, fertik pa konc. Tako se nismo zmenili. Pa sem odletel, ne....Totalno neumno, ne, in povsod so te zanimivi trendi, pa še malo so evropsko primerljivi, Tam se nek Berlusconi podobno obnaša, nek Sarkozy se podobno obnaša...

V:...zelo eminentno potem izpadejo...

R1: ...ja in potem rečejo, saj tako pa je v svetu, ne. Ampak to ni samoumevno, da to tako je.

V: Prej ste omenili Reuters, ali oni drugače rešujejo te težave. Gre zgolj za razlike v lastniški strukturi, ker vemo, da v tujini so lastniki bolj ali manj družinska podjetja s tradicijo v založniški dejavnosti. Ali gre ob tem še za kaj drugega. Kako recimo vi vidite možen izhod iz te situacije?

R1: Ga ne vidim, zaradi tega ker tujci...mi smo dolgo časa upali, da bodo prišli tujci in da bodo presekali ideološki lok oziroma ga bodo razvezali, da se bo sprostil. In moje izkušnje so zelo slabe. Jaz sem zmeraj ko sem z njimi komuniciral v bistvu videl, da njih izključno vodi samo kapitalski interes, pridejo sem delat, seveda ne z flaškam Laškega ali pa ne vem čem, ampak preprosto s časopisom. Oni bi s časopisom delali profit.....Nižanje nivoja pomeni to, da ljudje lahko vse živo preberejo na plaži, ne vem od bio-vremena pa do ne vem česa ampak nobene relevantne informacije pa nobene daljše kot je deset centimetrski stolpec. Kar je seveda pohvalno, ni problema, ljudje dobijo brezplačnik, zanimive stvari preberejo, preberejo o tem kako so faktorji za zaščito pred sončenjem rakotvorni, tudi ni noben problem. Ampak v smislu enega dobro strukturiranega družbenega prostora so pa ti časopisi nerelevantni in popolnoma v neki drugi logiki, kot naj bi medijski prostor bil tudi glede na vzpostavljanje družbene strukture.....Pri resnem časopisu pa želim delati tako, da bom obračal relevantna vprašanja na relevanten način in tudi v tem prostoru pustil neko znamenje, neko sled, da smo iz te družbe nekaj naredili. Konec koncev so vsi svetovni časopisi v zgodovini v družbi nekaj pametnega naredili. In jaz si drugače kot tako predstavljati ne znam. Ampak

absolutno pa predpostavljam avtohtonost civilne družbe, ne. Mislim, pač po liberalnem tipu, ne. Jaz, kako naj rečem, po svoji ideološki, ki je...ki je ne izpostavljam oziroma najraje o njej tudi ne govorim zaradi tega ker je to pri nas potem takoj sprevrženo...ampak jaz bi dejansko, če bi se kje označeval, bi rekel, da hočem živeti liberalne vrline. Liberalne vrline, takšne kot v javnem življenju funkcionirajo, vse ostalo je pa moja zasebnost in to nikogar nič ne briga, ne. Saj to je tisto, kar nek časopis če uveljavlja, praviloma lahko...praviloma mora uspeti, ne. Od tukaj naprej je pa pol profesionalni pogon, kako distribucija dobro teče, kako je dobro postavljen, kako je tehnično urejen, kako je ne vem kaj vse, ne. Tu se pa potem problemi začnejo, ali je zadosti oglasov, ker časopis več kot 50% ali pa recimo 50% živi od oglasov, ne, pa ti trije pipice zaprejo, pa smo tam. Pa je stvar nerodna lahko, ne. In je problem. V tem smislu v Sloveniji definitivno gremo korak, velik korak, nazaj, hkrati pa še zraven korak naprej, oboje pa v minus. Ker korak naprej pomeni padanje naklad resnim tiskanim medijem, korak nazaj pa pomeni instrumentalizacijo novinarstva v imenu tega, da moramo šparat pa stvari zrihtat. Se pravi vedno se vsaka sprememba uporabi za to, da je kontrola večja, ne.

V: V bistvu se mi vseskozi ko vas poslušam v ozadju postavlja eno vprašanje. Kljub vsemu verjetno pa obstaja neko jedro novinarjev pa piscev, ki pa imajo neko svojo vest. Zakaj ti nisi bili ali niso bolj glasni, da vsaj poskušali opozoriti na zadeve če že ne kaj spremeniti, vsaj reagirati malo bolj?

R1: To je na vsak način...glejte, na vsak način največja rak rana slovenskega novinarstva. Ker v tistih letih, ko je bila LDS najbolj na pohodu, nas je bilo mogoče pet, ki smo tu upali jasno in glasno povedati in smo zato tudi svoje posledice nosili, ampak smo upali to jasno in glasno povedati, ne. Ljudje, ki so kvalitetni novinarji dejansko so kvalitetni novinarji, so takrat molčali. So bili oportunisti in so enostavno rekli, so imeli logiko, saj je res, naši ga serjejo ampak če bodo pa uni prišli, bo še slabše. Dajmo molčat, je boljše da imamo to sranje kot pa da imamo res veliko sranje. In ta logika je vedno pogubna, ne. In zato je v tem, jaz recimo sem osebno...moram čisto odkrito povedat, ko je Janša prišel na oblast, glede na to, da smo mi deset let tako kritizirali ono oblast in da smo tako dajali priložnost, da še kdo drug pride na oblast. In ko je Janša prišel na oblast in pokazal te svoje vampirske popadke do medijev, sem imel jaz blazno slabo vest do

samega sebe. In to je bil tudi eden od razlogov, da sem prevzel po treh letih...se pravi, jaz sem praktično na drugi al pa na tretji al pa na zadnji tretjini Janševega mandata šele prevzel...če bi bil približno malo bolj karieristično orientiran tega ne bi prevzel, ker bi vedel, da odhaja. Recimo, če bi bilo to povezano politično. Jaz sem imel dejansko slabo vest in sem začutil potrebo, da se oglasim. Jaz sem se na neki točki začel oglašati in je bilo to blazno neprijetno. Ampak rekel sem, da jaz pa ne bom naredil tiste napake, kot so jo tisti, ki so bili takrat LDS-u prijazni, in so molčali ko ne bi smeli molčati, ker zakaj, zdaj so se oglasili, so se oglasili upravičeno in z dobrimi argumenti. Ampak skozi dobivajo očitke, zakaj so tudi takrat molčali. To je nekaj, kar jaz ne bom mogel slišati. Če bom slišal, bo pa krivica, ne. Jaz nisem molčal, jaz sem se oglasim in se bom tudi naslednji...jeseni, no jeseni še ne, ker je sto dni treba pustiti, ampak ko bo Pahor začel neumnosti delat in Pahor bo začel neumnosti delat, se bom popolnoma enako oglasil. Popolnoma enako, kot sem se zdaj oglasil. Ali pa oglašal. In to je njihova velika rak rana in mislim, da zaradi tega imajo novinarji zdaj kar kakšno veliko težavo... Ampak kakorkoli že, fakt je to, da novinarji imajo kar kaj razlogov za slabo vest v tem smislu, je pa fakt, da so ta trenutek žrtev. To pa je fakt, da so žrtev in je tudi fakt, da si tega ne zaslužijo. Ker konec koncev si javnost tega ne zasluži, ne. Ker to...novinarjev politiki itak ne marajo, ne marajo jih pa preprosto zaradi tega ker bi radi, da bi bili njihovi sužnji in hlapci. In politiki so neskončno slabši kot novinarji, četudi so novinarji slabi. Neskončno slabši. Takega primitivizma kot ga imamo v politiki sedaj, že dolgo časa ni bilo.....ker konec koncev, bodimo realni, ne, Šroti so velki pokvarjenci, teli pivovarji, ne, ampak oni so vendarle civilni. Oni so civilna družba. Oni so lastniki in oni lahko s svojo lastnino razpolagajo, četudi narobe, ne, kršijo moje pravice, kršijo pravice javnosti, vse....ampak oni niso oblast. Je pa fakt, da so z oblastjo to dosegli ker če jim Janša ne bi dal zelene luči bi oni klinac tako daleč zabredli....in isto je z SCT-jem. Kdaj sem jaz napisal...jaz sem napisal v prvi tretjini tega mandata, da je Janša praktično odmaknil suverenost nad okoljem in prostorom, da je SCT-ju dal koncesije. Vse sem jaz to napisal...nič. Zdaj naenkrat so pa njegovi najboljši partnerji, najboljši prijatelji tako rekoč v haranju v privatizaciji v Sloveniji, največji sovražniki. In on bi še iz njih političen kapital skoval, ne. In fakt je to ne, da novinarji so medtem dobili ene par hudih lekcij in so se tudi ustrašili in ta naravni oportunistem, ki tudi med novinarji nekako vlada ali kako

naj rečem, tudi strah za preživetje, konec koncev ljudje imajo plače, imajo familije in tako naprej, oni so se preprosto potuhnili in to je slovenska rak rana. Saj cela državna uprava se tudi vedno potuhne. Jaz še nikoli nisem videl, da bi kdo v slovenski državni upravi eno čvrsto suvereno stališče postavil, ne..... Mislim, da je slovenski problem zelo široko strukturiran. To, da bi bili novinarji svetniki je pa daleč stran od tega. Jaz mislim, da niso, sploh ne. Ampak vem pa to, da svoj posel izredno trdo opravljajo. To ni hec, vsak dan kajtno narest. To je za eno knjigo na dan črk in zjutraj prit v službo in ...zdajle imajo sestanek in ob treh še enkrat, zvečer mora pa časopis skupaj stat. Mislim, to je včasih noro, noro garanje.....In to se ne vidi, to se ne prizna, potem so ljudje užaljeni če jih vsi pluvajo, zmeraj v ozadju vidijo velike zgodbe, pa jih največkrat ni. Zdaj, tisti letеči pokvarjenci, tiste pa poznamo, ne. To pa ni cela hiša. Niso letеči pokvarjenci. Tle noter je par ljudi, ki so instrumentalizirani tako kot je Požar instrumentaliziran, kot je Vodušek in Gerič recimo, tako to laufa. In ko se bo oblast zamenjala, se bodo tam dali na razpolago in bodo...

V: kako pa to vpliva, recimo če veste drug za drugega, na odnose v kolektivu...ali pride kdaj do konfliktnih situacij...

R1: ...ne, pogledjte, pa saj v žurnalizmu se vsak svojega posla drži. Saj to je pa sladkost formalizmov, ne. Od tle do tle je tvoja pristojnost, znotraj te pristojnosti se pač ljudje gibljejo, čez pa pol po kofetih pa po kuloarjih govorijo, ampak več kot to pa niti nimajo pristojnosti reči in tako jim tudi paše.

V: Kaj pa če je to znotraj uredništva...

R1: To se pa reče, to se pa reče. Če bi jaz recimo imel enega Voduška tukaj noter in bi mi tako delal kot je na televiziji delal, jaz bi ga definitivno izločil. Kot urednik, govorim. Nekdo, ki je pa njegov kolega, ga pa ne more. Ampak jaz bi ga definitivno izločil. Če bi jaz videl, da mi eden piše po nareku ali pa da je plačan od tega, jaz ga definitivno izločim, ne. Je pa problem tam, kjer se je stvar se je zgodila, zgodba je, dokumenti so, zadeva stoji pa ti veš s kakšnimi motivi je napisal, hkrati je pa v interesu javnosti, da se to izve. Takrat pa pač pustiš in samo opazuješ. Da te stvari ne dobijo ne vem neko rakasto obliko. To se pravi, da ti....to uredniško širino, dopuščat stvari, ki so znotraj še profesionalnega, vsak urednik mora imeti. Ker ti ne moreš ljudi postrojiti. In to je ena velika napaka politikov, ki mislijo, nastavi jim urednika potem pa on začne ljudi kontrolirat. To absolutno ni

uredniško...ti moraš ljudem pustiti maksimalno možno svobodno delovanje in sicer, okvir je profesionalnost, korektnost in tako naprej, ne, in včasih je modrost urednikovanja tudi v tem, da uporabiš afinitete ljudi, ki o nečem pišejo, da ga znaš dat na projekt za katerega veš, da ga bo dobro naredil ali pa veš, da je njegova afiniteta tam. To je tista igra, ki je v žurnalizmu absolutno dovoljena, je dopustna in jo javnost ne zameri...in funkcionira. Zaradi tega, ker konec koncev javnost, ne pozabit, novinarji se pod svoje delo podpišejo z imenom in priimkom in javnost, prvo kar je, oceni celoten časopis, ali je časopis avtonomen, je, ali se strinja z uredniškimi kolumnami, se ali se pa ne spoštuje jih, super, gremo dalje, pol pa določene avtorje locira pa reče, lej, tale pa unga forsira, tale pa to dela, pač komentar, v komentarju ima pa on pravico forsirat kogar če, če jaz mislim, potem, v članku ne sme, v komentarju napiše jaz mislim, in potem ljudje rečejo jaz tako mislim, on tako misli in potem pa pisma bralcev napišejo. In odreagira, se začne s tem pogovarjat in rezultat tega je prodaja časopisa. In to, če to funkcionira, si zmagal, ne in to je tisto kar slab urednik nikoli ne razume, da ne sme uniformirat mnenja, on mora sprostiti mnenje, ker, kaj je najlepše....odprem televizijo pa kolnem, s čim se ne strinjam, pol imam pa priložnost povedat, ne...ali pa, jutri bom pa drugo mnenje slišal, pa tako naprej.

V: Je to po vašem torej notranji pluralizem?

R1: Ne, to je vsakršni pluralizem ker ti imaš recimo lahko Frankfurter Allgemeine Zeitung v Nemčiji, ali pa Die Welt na drugi strani...zdaj to točno veš, kako je časopis orientiran, ima pač to podjetniško konzervativno linijo, ne, ampak znotraj njega pa ti lahko prebiraš marsikaj, gluh nekih hudih levičarskih idej noter nihče ne more prodajat, ker mu prijazno odklonijo, ampak recimo svet si lahko privošči rahlo od sredine določene idejne profile, malo bolj konzervativno, malo bolj levo.... Medtem ko pa Slovenija, pa take delitve ne prenese, ker je tržišče premajhno. Zelo preprosto. Zato je pa tukaj treba, vsaj moj model je bil tak, da je tukaj treba uveljavljat formulo, da je časopis...da diha idejno zelo, zelo različne avtorje, recimo Sobotna priloga ali pa recimo tam peta stran, da vse to zajema in vse to prenese preprosto zaradi tega, ker rabimo čim več konzumentov, ki bodo to brali. Slovenija je pač specifična. Ti ne moreš sub-specializiranih, ideološko sub-specializiranih si privoščiti in jih terat v eno smer ekskluzivno. Lahko je enkrat tako, enkrat tako, potem se bo drug oglasil...in to men časopisu prodajo viša, ne. Sicer pa ne in

zato se mi v Sloveniji vedno borimo za sredino, ker s tem zajemamo Gaussovo krivuljo oziroma v Gaussovi krivulji največji možen vzorec. In, glede na to, da smo majhna nacija, s tem tudi spodbujamo strpnost, ne. In to je bila za mene *magna carta* uredniške politike, sem to tudi povedal, sem to tudi napisal. Jaz sem dal svoj uredniški program na internet, tako da ga je vsak vsak dan lahko preverjal. In to tudi skozi na sestankih povedal...in jasno in glasno povedal, me ne zanima, če se jaz ne strinjam z nečim kar je napisano. Mora biti konsistentno, mora biti profesionalno korektno, okviri morajo biti, mora biti spoštljivo in ne žaljivo, potem pa mene ne zanima. Samo eden naj argumente niza, potem se bomo pa s temi argumenti ukvarjal, pa se bomo soočal, pa bomo ne vem kaj počel. Mislim, kulturo argumenta sem jaz hotel pripeljati, ne...in zelo žalostno in resignirano ugotovil, da to v Sloveniji skoraj ni mogoče. In to ne zaradi tega, ker ljudje ne bi imeli kapacitivnosti pa zmožnosti to izpeljati ampak preprosto zaradi tega, ker lastniki tega ne prenesejo, ker politiki tega ne prenesejo in to je največje zlo Slovenije, ker ni problem narediti dober časopis, problem je sfinancirati, problem ga je zagnati in potem vzdrževati. In ti se lahko danes uveljavljaš s temi profesionalnimi parametri samo preko že etabliranih časopisov, etablirani časopisi pa imajo tendenco biti kontrolirani od tistih, ki imajo moč in jo želijo zadržati ali pa jo želijo pridobiti..... Ampak kakorkoli že, fakt je ta, da v Sloveniji nihče od tistih, ki imajo moč, niso pripravljeni priznati temeljne vrednote civilne družbe in nekaj za njih narediti. Nihče, od teh, ki imajo realno moč. Niti lastniki, niti politiki. So pa tako...danes so sovražniki, jutri so prijatelji....pojutrišnjem so spet sovražniki..

V: Nekaj sva posredno že govorila o tem, ampak moram vseeno direktno vprašati, o cenzuri in pritiskih...verjetno imate vtis, da se to dogaja oziroma, da se je dogajalo?

R1: Cenzura? Ne. Mislim, tako bom rekel. Na Delu cenzure pod mojim mandatom absolutno ni bilo. *Crashi* so bili takrat, enkrat samkrat, ko je Makarovič hotel v svoji redni kolumni po Delu pljuvati. Mu nisem dovolil, sem rekel, da tega ne bom objavil...govorim o plačani kolumni. Zato je on dobil dobro plačano kolumno na peti strani, lahko pa mu jo objavim v pismih bralcev. To pa lahko. Mislim, to širino mu pa dam. In takrat mi je on rekel, da ne in da za Delo tudi ne misli več pisati. V redu, pa ne boš pisal, ne. Drugi, ki je cenzuro razglasil je bil Rupel, ko mu nisem dovolil, da bi on politično propagando zganjal za na kolumno.....In on je to za cenzuro razglasil.

Rekel sem mu pa, da mu to lahko objavim pod Prejeli smo v Sobotni prilogi, to mu pa lahko objavim. Se pravi, to cenzura ni bila, to je bil samo status, ali bo to delal zdaj kot etabliran kolumnist in ga še zato plačamo, da bo sral po Delu in da bo tiste zadevščine, ki jih je Janša govoril do Šrotov pa do Dela pa do tega kako so novinarji...jaz ne bom dovolil, da se mi po novinarjih pljuva v časopisu, kjer oni pišejo...na kolumnističen način...lahko pa to v pismih bralcev Dela, če ima pač določene argumente. Ima pač to diskrecijsko pravico. In to je bilo edinkrat, kjer sem jaz imel *crashe*...izkušnje, da so oni rekli, da so bili cenzurirani. Ampak to kaj oni rečejo, to je drugo vprašanje. Drugače...mislim, to je fakt, ne. Jaz nisem niti dovolil niti izvajal cenzure ali kaj takega, to je fakt. Do trenutka ko sem jaz prišel, je bilo pa marsikaj slišat. Ampak to je treba katerega drugega vprašat. Kaj je Jančič počel, to je drugo vprašanje. Zdaj pa to, kar se je men na televiziji dogajal, to je pa zdaj recimo diskusija ali je to...jaz niti nočem temu rečt cenzura. Ampak na vsak način pa temu rečem nekorektnost. Da ti deset let sodeluješ po nekem vzorcu, potem pa naenkrat brez pojasnila...Možina reče Geriču, Janša Možini in izgineš iz prizorišča, te ukinejo.....vprašanje je ali je to cenzura in seveda fakt je pa tudi to, da recimo...to pa moram čisto odkrito rečt, da nisem pa prepričan, da lastniki tega časopisa nimajo bom rekel popadkov po cenzuri. Ne bom rekel, da ne.

V: Se pravi v obliki nekkih zunanjih pritiskov...kot urednik verjetno..

R1: Jaz kot urednik sem bom rekel užival ene sorte imuniteto, ene sorte strah. Niso upali poklicat. Ene dve praski sta bili, toliko da se je malo nakazovalo...sem takoj na začetku ustavil, sem rekel, da tule kar malo nehajmo, mi smo se takole in takole zmenili. So se takoj umaknili...ampak rezultat, da te pol po desetih mesecih pa enkrat zamenjajo je pa...verjetno tudi svoje pove, ne.....Se vse sorte dogaja, predvsem naročene diskvalifikacije.

V: Kaj pa cenzura zaradi kritičnega pisanja, Ali sploh lahko pride do tega ali pa imajo avtorji že preveč samocenzure zaradi okoliščin, ki jih opisujete?

R1: Samocenzura na eni strani, po drugi strani pa ljudje uganejo, da tam sploh nimajo kaj iskat, na tretji strani pa je tako, ne smemo mešati cenzure z načelom spodobnosti. Načelo spodobnosti je, in to sem jaz prvi dan zagotovil in prvi dan tud rekel, ne. V lastniških zadevah Dela, v zadevščinah, ki samo Delo nekako zadevajo, od hišnih avtorjev ne pričakujem, da polemizirajo o Delu v Delu. To je stvar bontona, ne. Čim bo pa on pisal o

Starini pa o Šrotu pa tam njegovih poslih, to pa ni več stvar Dela, to pa lahko pišejo. To sem jaz imel razpucan, ampak to je načelo spodobnosti, to ni cenzura. Če ti nekje razglašaš neko uredniško politiko....bom še bolj banalno povedal, jaz sem prvi dan razglasil liberalno uredniško politiko, spoštovanje človekovih pravic....in zato jaz absolutno bi cenzuriral, če bi nekdo tukaj prišel in začel Strojane obravnavat kot opice, kot neljudi...

V: ...ekstremistično...

R1:...skratka, ekstremistično, da bi začel pisat. In to za mene...ampak jaz temu ne bi rekel cenzura, jaz bi temu rekel urednikovanje, ne. Tako da, tukaj so včasih stvari zelo zapletene...in recimo ti Makaroviči imajo eno izredno degutantno navado, da urednikovanje označijo za cenzuro, če njim ni všeč. Ker pojma nimajo, kaj je urednikovanje...ker oni mislijo, dejansko imajo vsi podcenjujoč...to je pa tisto, kar nekateri njihovi proti-kolegi so se pa že naučili. Oni so, recimo, pošiljal določene tekste pa so rekli, vaša presoja, če želite objaviti, če ne pa ne. Pa sem jim jaz rekel, tole pa diši po direktni propagandi za recimo ZLSD, mi je enkrat en politik poslal, sem rekel, mi je zelo žal, lahko dam v pisma bralcev ampak na tak način, če hočem držat profil časopisa tako, da bo ta zavezan bralstvu, ne pa instrument političnim strankam, sem rekel sem to naredil v primeru Rupla, v vašem primeru bo popolnoma enak kriterij, pa od Kresalove sem enkrat tudi fliknu v pisma bralcev, ko je ona pričakovala, da bo tam gor...zamerila ko sto mater...so interveniral, na vse konce klical, sem rekel golobčki, jaz imam kriterij in pika. Ampak finta je v tem, da oni enkrat niso rekli, da to je pa cenzura. So preprosto rekli v redu, so bili zelo nezadovoljni in so potem iskali kanale preko lastnikov, da bi ne vem kaj vse, ampak niso šli pa v javnost in rekli cenzurirani smo bili.....Ampak je pa dejstvo, to kar lahko rečem pa je, da tendenca po...uravnavanju časopisa, in to ne samo Dela, tudi Dnevnika, tudi Novic, zlasti Večera in po manipuliranju zlasti elektronskih programov definitivno v Sloveniji obstaja in je fakt, ne. In tega ni mogoče zanikat. In vsak, ki to zna dobro opazovat to vidi in ve. Je pa dejansko problem v tem, ker mi nimamo nekih neobremenjenih kariernih lastnikov, ki bi rekli, nam je to biznis, okvirji so taki, delajte dober časopis. Pri nas je to vedno bilo s poslanstvom. Že od Slovenca pa Jutra naprej, si vedno uvodnike bral, mi, oni pravijo, mi pa mislimo takole. In pol so se pa ideje valile pa kotalile tam v uvodnikih pa tako naprej...skratka, so bili celi idejni sklopi,

ne. In še danes je to nekako prestreljeno z nekimi, ne več toliko idejami kot pa opcijami, ne. Mislim, ta tendenca zdaj spet pred volitvami delat dva bloka, to je tisto kar sem se jaz dobesedno namenil razgrajevati...bloke, ne. Absolutno to nobenemu ni všeč. Vsi hočejo imeti bloke, ker če imajo bloke, potem so pozicije....so vzvodi možni in so lahko...so definitorni in potem se lahko znotraj tistih blokov med sabo stepajo kdo je močnejši, kdo je boljši in tako naprej. Ampak stvar pa potem funkcionira.....Še to se mi zdi zelo pomembno povedati, da imamo eno izredno srečo v Sloveniji in to je, da smo Evropska Unija. Da nas je en formalen okvir...ker forma je šla čez vsebino...ker pri nas je vsebina gnala totalno. Se pravi to, da je pa forma postala vsebina sama po sebi, se pravi, da smo kot Evropska Unija kot forma in hkrati vsebina, nas je rešilo.....To, da smo Evropska Unija, meni daje optimizem. Vse ostalo pa niti slučajno ne. Mi bi dejansko zdaj postali gubernija, tako kot smo se za časa Kučana bali. Mi bi postali gubernija. Janša ima absolutno enake ali pa še hujše tendence, nima pa te moči. In to se pravi, da imamo sedaj pluralizem nekih gubernij, kar je isto sranje. Ampak fakt je ta, da imamo pa kriterije, da znamo primerjati kaj je prav kaj je pa narobe in to mi daje optimizem. Drugače pa ni fajn. Absolutno slabo...je absolutno slabo. In tudi, da ne bo nesporazumov, jaz mislim, da nič boljše ne bo tudi po volitvah.

Respondent 2 (R2):

- spol: moški

- starost: 45

- izobrazba: univerzitetna

- pozicija (funkcija) v mediju: urednik

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbeno,...): redna

- trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja: 16 let

- predhodne zaposlitve v novinarstvu: 2 leti

- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: zadovoljen

1. Osebna opredelitev oz. (samo)percepcija nazorske usmeritve

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno vlogo imajo te opredelitve pri nas?

R2: Te opredelitve so v družbi v javnem in političnem življenju precej prisotne, v vsakodnevnem pa veliko manj.

V: Menite, da te ideološke in svetovnonazorske oznake nimajo večjega vpliva na novinarsko ali uredniško delo?

R2: Menim, da ima vsak medij svojo uredniško usmeritev, ki izhaja tudi iz nazorskih ali ideoloških usmeritev, in tej uredniški usmeritvi sledijo uredniki in novinarji.

V: Kako bi opredelili Medije v Sloveniji? Kam bi uvrstili novinarje oz. urednike pri nas: se pretežno nagibajo bolj na levo ali na desno oz. liberalno ali konservativno stran? Kam bi uvrstili glavne medije z ozirom na svetovni nazor (Delo, Dnevnik, Večer, Primorske novice, Slovenske novice)? Ali obstaja kakšna razlika med tiskanimi in elektronskimi mediji v tem pogledu? Ali je za vaše bralce mogoče trditi, da se svetovno-nazorsko ujemajo z vašim medijem?

R2: Dnevnik, Večer in Primorske novice so po moji oceni bolj levo usmerjene. Delo in Slovenske novice pod sedanjim vodstvom manj. Televizija Slovenija je podobno usmerjena kot Delo, POP TV je bolj komercialno, manj politično-nazorsko. Naši bralci se svetovno-nazorsko precej ujemajo z našim medijem.

Vendar pa v Sloveniji nazorske in ideološke opredelitve še niso izčistišene. V svetu desno-konzervativno pomeni, da gre za ljudi ali organizacije, ki branijo kapital in konzervativne vrednote v družbi, levo pa, da branijo v prvi vrsti interese zaposlenih, delavcev... Pri nas pa tudi tisti, ki se imajo za desno-konzervativne, prisegajo na interese zaposlenih, življenjsko raven ljudi, se distancirajo od interesov kapitala...

2. Percepcija in ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela respondent

V: Ali opazate v vsebinah časopisa, za katerega delate določene nazorske konotacije?

R2: Časopis ima filozofijo, ki je poslovno usmerjena, saj so naši bralci predvsem poslovneži, ne toliko politično.

V: Je katera prevladujoča; je več različnih nazorskih konotacij glede na različne prispevke oziroma avtorje? Koliko menite, da so usmerjeni *levo *desno itn. (uporabi besednjak, ki ga je izbral respondent)? Kako bi opredelili vsebino svojega časopisa na splošno: bolj *levo *desno ali sredinsko?

R2: Sredinsko

V: Kako ocenjujete stanje na področju nazorskih opredelitev in konotacij v vašem časopisu (pozitivno, moteče, produktivno,...)?

R2: Filozofija časopisa je zanj pozitivna in produktivna.

V: Menite, da je vaš časopis notranje ustrezno oz. zadostno pluralen?

R2: Da.

V: Ali pa bi morda bilo bolje, da bi bil časopis bolj homogen oz. manj notranje raznovrsten?

R2: Notranja raznovrstnost je dobra za bralce.

V: Nekateri menijo, da morajo biti časopisi splošnega tipa notranje pluralni. Kako vi gledate na to vprašanje?

R2: Za bralce je dobro, da vidijo več mnenj v časopisu (za in proti, različne poglede različnih poznavalcev določenih področij)

V: Ali so v vaši redakciji zaposleni pretežno novinarji in uredniki s podobnimi nazorsko-idejnimi usmeritvami kot so vaše?

R2: Da, v precejšnji meri.

V: Ali poznate kolege/kolegice, ki imajo drugačne nazore?

R2: Da.

V: Ali z njimi sodelujete?

R2: Da.

V: Se z njimi družite v prostem času?

R2: Ne.

V: Ali menite, da njihova nazorska usmerjenost negativno vpliva na klimo v redakciji ter na profesionalnost dela?

R2: Ne.

V: Ste kdaj zastopali stališče, ki je odstopalo od večine vaših kolegov?

R2: Ne.

V: Je kdaj kateri od vaših kolegov zastopal takšno stališče? Kako se je zadeva razrešila?

R2: /

V: Ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni ali to ne igra vloge oz. imate bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev?

R2: Predvidevam, da imajo različne nazorske in politične usmeritve.

3. Ocena stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev

V: Ali so po vaši oceni posamezni slovenski mediji notranje nazorsko pluralni – se pravi, da dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije ali medijske hiše?

R2: Znotraj redakcije morda da, vendar pa menim, da imajo v tem kaj se objavi, mediji precej določeno politiko in zastopajo precej enovit pogled na stvari.

V: Kako se po vaši oceni interna pluralnost v »vašem« časopisu povezuje s posameznimi novinarskimi zvrstmi (komentar, kolumna, gostujoči avtorji oz. intervjuvanjci)?

R2: Redakcija zastopa precej enovito mnenje, mnenja zunanjih avtorjev pa so lahko nazorsko različna.

V: Ali po vaši oceni imamo v Sloveniji opravka z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji (torej zunanjo pluralnostjo)? Bi bilo to zaželeno (torej, da imamo medije z različnimi ideološkimi, političnimi in vrednotnimi izhodišči)?

R2: Imamo medije z različnimi nazorskimi opredelitvami. To je v svetu normalno, predvidevam, da bi bilo dobro tudi za Slovenijo.

V: Kateri časopisi (ter drugi mediji) so po vašem mnenju nazorsko (idejno, politično) profilirani, kateri veljajo za leve, kateri za desne?

R2: Demokracija se mi zdi desna in izrazito provladna, levi so denimo Dnevnik, Primorske novice

V: Kakšna je vaša ocena medijskega pluralizma in novinarskega profesionalizma v zadnjih letih (se izboljšuje, slabša)? Je bilo stanje pred 2004 oz. 2005 boljše ali slabše? V čem je razlika?

R2: Sedanja oblast je močno posegla v Delo in Televizijo ter Radio Slovenija, mislim da bolj kot prejšnja, novinarji imajo manj svobode.

V: Ali obstajajo provladni in do vlade kritični mediji? Kakšna je razlika med njimi?

R2: Zelo provladna je po mojem mnenju Demokracija, najbolj kritični do vlade se mi zdijo Mladina, Finance, tudi Dnevnik.

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ste morda seznanjeni s stanjem na področju notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R2: Nisem dovolj, da bi lahko dajal mnenja.

V: Kaj lahko poveste o primerjavi notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R2: So slovenski tiskani mediji primerljivi z evropskimi ali pa ugotavljate kakšno posebnost?

5. Cenzura in pritiski

V: V zadnjem času se precej govori o pritiskih na novinarje, celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih. Ali imate tudi vi vtis, da se to dogaja?

R2: Po neuradnih informacijah naj bi se to, vsaj v preteklosti, dogajalo v Delu. Šlo je za notranjo cenzuro, ki je bila verjetno diktirana od zunaj. Kakšne so vaše izkušnje? Nimam osebnih izkušenj.

V: Je ta neposredna ali ste za določene primere slišali od drugih? Konkretno in specifično: Kakšne so vaše izkušnje? Se je kdaj zgodilo, da prispevek ni bil objavljen?

R2: Ne, če je bil novinarsko v redu.

V: Kakšni so bili razlogi?

R2: Zelo redko se je zgodilo, da moj prispevek ne bi bil objavljen. Razlog je bi praviloma pomanjkanje prostora.

V: Ste kdaj čutili pritisk s strani podrejenih glede vsebine vašega prispevka? V katerem primeru? Kdo je izvajal pritisk?

R2: Name se ni izvajal pritisk.

V: Če prihaja do pritiskov na novinarje zaradi njihovega pisanja ali do odkrite cenzure, kdo jo izvaja (urednik, lastnik,...)?

R2: Predvidevam, da urednik, na katerega pa verjetno vpliva lastnik.

V: Ali je v ozadju – ospredju – politika oz. sedanja vladajoča koalicija, ali pa menite, da gre za nadaljevanje vzorcev iz preteklih let (in ni razlike med levimi in desnimi vladami)?

R2: Menim, da so vse doseganje vlade skušale vplivati na medije, sedanja vladajoča koalicija pa je šla najdlje.

V: Ali pa menite, da ne gre za cenzuro zaradi kritičnega pisanja, temveč za uredniško kontrolo v funkciji kakovosti prispevkov? Ali morebiti za osebna trenja ali odnos podrejenosti in nadrejenosti oz. za preveč hierarhično vzdušje in pomanjkanje sodelovanja? Kako bi v tej zvezi ocenili vzdušje v vaši organizaciji oz. na delovnem mestu zlasti z vidika hierarhije in kulture medčloveških odnosov?

R2: V našem časopisu zelo trudimo za profesionalnost in kakovostno pisanje, ki da bralcem čim bolj uporabne informacije, saj živimo od njih. Hierarhija je jasno določena, poslušajo se strokovno utemeljene argumente, medčloveški odnosi so zadovoljivi.

Respondent 3 (R3):

- spol: m

- starost: 43

- izobrazba: sociolog, doktorski študent

- pozicija (funkcija) v mediju: urednik priloge *Objektiv* (*Dnevnik*)

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbeno,...): redna

- trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja: od septembra 2006

- predhodne zaposlitve v novinarstvu: 10 let namestnik odgovornega urednika *Mladine*, v 80-ih 2 leti odgovorni urednik *Radia Študent*, novinar *Mladine*.

- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: srednja (zaposlitev 4, zaslužek 2)

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno vlogo imajo te opredelitve pri nas? Menite, da so presežene oz. zastarele?

R3: Gre za, Webrovsko rečeno, idealne tipe, ki so...idealni tipi so pa mejni pojmi, ne. Se pravi so kognitivni pripomoček za razumevanje sveta, ki so postavljeni ekstremno, realnost je pa potem vedno nekje vmes. Ne, se pravi če razčlenim pojem konzervativno-liberalno na več dimenzij, ne, bi zase rekel, da sem, ko gre za vprašanje npr. telesa, politike telesa, liberallec, za vse pravice gejev, lezbijk, sem za abortus, za oploditev z biomedicinsko pomočjo ko gre za samske ženske. Sem za zelo dosledno izvajanje človekovih pravic. Ko gremo pa ven iz tega polja k vprašanjem vezanim na ekonomijo, nekoliko bolj socialen, pa hkrati vendarle nekje naklonjen neki svobodi podjetništva. Nekako težko bi se *en bloc* opredelil. Ali sem liberallec, ali sem socialist ali na nekaterih

točkah konservativcev. Če je recimo spoštovanje ustavnega reda ko gre za človekove pravice znak konservativnosti, potem sem konservativec.

V: Se pravi gre za neke mešane tipe, ki so...

R3: ...ja, neki pripomočki. Do neke mere si z njimi da pomagat

V: Ali menite, da te ideološke in svetovnonazorske usmeritve vplivajo, ali morda nimajo večjega vpliva na vaše (profesionalno) novinarsko ali uredniško delo?

R3: Zdaj je tako, ne. Če boste šli delat analizo uredniških zasnov, ne, jaz mislim, da je to nek dokument. V teh uredniških zasnovah praviloma piše kakšen profil ima določen časopis, ne, Dnevnik ima prav v teh uredniških izhodiščih zapisano neko ohlapno predelitev, da gre za liberalen časopis.

V: Danes pred intervjujem sem pregledoval spletno stran Dnevnika, pa nisem našel nekih izrecnih vrednotnih opredelitev. Dobil sem občutek, tudi pri drugih medijih, da ni prisotna neka tendenca po javnem razkrivanju oziroma opredeljevanju vrednotne usmeritve.

R3: Pa ne vem, ne. Jaz ko sem prišel sem vprašal kakšna je zasnova in...je pač liberalna usmeritev, to je...ta papir je pa pomemben zaradi tega, ker ob potencialnih grožnjah od zunaj, s strani lastnikov, ja tako, da se urednik vedno lahko sklicuje na ta izhodišča, ne.

V: V smislu varovalke..

R3: Ja, kot neka varovalka, ki povečuje raven avtonomije uredništva in, seveda, ne, z določeno proceduro se da ta izhodišča uredniške politike tudi spreminjat. Ampak en korak več je potreben za poseg v uredniško avtonomijo.

V: Kaj pa kar se tiče vpliva na vaše delo, imajo te vrednotne opredelitve nek vpliv na vaše delo?

R3: Meni je prvi kriterij, ali je zadeva kvalitetno, zanimivo napisana..

V: Strokovnost?

R3: Ja. Ne. Zanimivost. Druga je raven argumentacije. Strokovnost je kriterij, ki bolj pritiče strokovnim revijam, ne. Objektiv je le namenjen splošni publiki in zaradi tega je seveda nujno potrebno, da je raven argumentacije spodobna, ne, ni pa to prvi kriterij. Če je, npr. včeraj sem dobil en članek o narko-terorizmu. Argumentacija je močna, samo je zanič napisan. Se pravi članek, ki...

V:...ne prenese sporočila?

R3: Ne, ne prenaša barv. Mi rečemo, da članek rabi tudi barve, ne. Se pravi, da če govorimo o narko-terorizmu je dobro, če članek začne s tem, kako tam v neki provinci v Afganistanu, ki je 1000km daleč, raste makovo polje, sredi makovega polja nekdo z nožkom reže v opij in pobira dol in...skratka, mora biti barvit članek. Mora vsebovati detajle, ki so neobičajni, ki so za samo analizo morda nepomembni. Neki zanimivi detajli morajo biti.

V: Se pravi nekaj, kar prinesejo izkušnje in praksa?

R3: Ja. Obrtno mora biti dobro narejeno.

V: Kako bi pa opredelili medije v Sloveniji, kam bi uvrstili novinarje oz. urednike pri nas: se pretežno nagibajo bolj na levo ali na desno oz. liberalno ali konservativno stran oziroma glede na vaše prej navedene opredelitve?

R3: Moja členitev bi bila...

V: In, če se vam zdi takšno razvrščanje sploh smiselno?

R3: Moja členitev bi bila, v kolikšni meri so mediji v nekem partnerskem odnosu s politiko, politično oblastjo. In se mi zdi tako. Če gremo gledat nacionalno TV hišo, ne, je partnerski odnos nacionalne TV hiše s politično oblastjo tradicionalno zelo močan. In v prejšnjih ekipah političnih in v sedanjih. Partnerski odnos s politično oblastjo na Dnevniku ga ni, bi si upal trditi, pri Delu je pa zelo pogosto odvisno od nekih trenutnih konstelacij, ne. Problem, ki ga pri Delu opažam je, da se pri njih gospodarji menjujejo in da se je treba dosti pogosto prilagajati novemu gospodarju. Nekaj časa je bil gospodar v podobi politične oblasti, zdaj je prišel nov gospodar, ki je v podobi nekega finančnega holdinga. Se pravi imajo neko zelo nestabilno okolje lastniško, kar ima učinke tudi na profesionalnost časopisa.

V: Pa menite, da so te fluktuacije, ki se dogajajo znotraj novinarskega kadra posledice zgolj hierarhične strukture v hiši, lastništvom, kaj je po vašem vzrok, ki privede do tega, da človek na koncu gre drugam?

R3: Vedno je tako, po mojem ni nikdar le en sam faktor. Novinarstvo je relativno slabo plačana profesija, je profesija, ki ti daje veselje zaradi opravljanja določenega poslanstva, ki pa zaradi tega ker je slabo plačana in ker izpolnjevanje določenega poslanstva ni več možno, ljudje rečejo, mah ne bom se več tega šel.

V: Torej gre tudi za osebne razloge. Sicer se je pred časom v javnosti ustvaril vtis o prisotnosti cenzure v nekaterih medijih. Vi menite, da gre za kompleksnejšo mešanico vzrokov?

R3: Ja, gre za mešanico vzrokov, nikdar ni vzrok en sam. Zdaj, če govorimo o cenzuri recimo, Blaž Zgaga bo rekel, da je šel z Večera, ker mu stvari niso več objavljali, ne. Verjamem, da je res tako bilo. Vendar je ljudi, ki bi zapustili nek medij zaradi tega, ker jim ne objavljajo...je malo. Zelo malo. So ljudje, ki zaradi tega, ker se jim onemogoči delo iz tega vlečejo celo nek moralni kapital. Recimo mesec dni nazaj, bi moral biti na neki TV oddaji v Odboru za varstvo človekovih pravic, ko je direktor TV hiše Joško Možina izrecno rekel, pač ne more biti Matevž Krivic gost tega omizja o Odboru človekovih pravic, zato ker to ne bo dobro, pač pa bo tam za to mizo sedel Ivan Štuhec. Ivan Štuhec pa z Odborom za varstvo človekovih pravic blage veze nima. Je častivreden mož, ampak o tem ne ve nič. In zato ni potrebe, da ta gospod igra vlogo dežurnega modrijana. Skratka stvar se je razpletla tako, da je novinarka odpovedala oddajo, ker pač ne bo pristala na to, da direktor diktira sestavo gostov v omizju, ne.

V: Je zaradi tega kdo moral oditi?

R3: Ne nihče ni šel. Prišlo pa je v časopise.

V: Ali obstaja kakšna razlika med tiskanimi in elektronskimi mediji v tem pogledu?

R3: Po mojem je treba izhajati iz partnerskega odnosa, ne. Lahko dava ta partnerski odnos tudi v narekovaj in temelji pa seveda na upravljavskih ozadjih. Če ima država dosti kompleksnih povezav...ali pa drugače bom rekel, če ima politična oblast dosti kompleksnih povezav, pomembna upravljavska pooblastila, v tem primeru je partnerski odnos bolj izrazit, ne. Nadzorna funkcija medija je manjša v tem primeru.

V: Kaj pa bralci, ali je za vaše bralce mogoče trditi, da se svetovno-nazorsko ujemajo z vašim medijem?

R3: Mislim, da tukaj do določenega ujemanja prihaja, ni pa sto odstotno. Dnevnik je v zadnjih desetih letih šel čez določeno preobrazbo, štarta...oziroma kot prostor, ki ga je treba na trgu osvojiti, si je izbral bolj zahtevno publiko, si je izbral urbano publiko, skratka si je izbral tisti del občinstva, ki ga je do sedaj dosti redno pokrivalo Delo, in zaradi te delne preusmeritve na bolj zahtevno občinstvo, izobraženo občinstvo tudi, ne, se...tukaj niso popolna ta prekrivanja, med pričakovanji bralstva in tem kaj uredništvo

počne. Nekje računamo na to, da tradicionalno publiko lahko vendarle obdržimo, z bolj morda poglobljenim pristopom pa lahko pridobimo del bolj izobražene publike, bolj zahtevne, kar se da, če greste gledat razvoj samega časopisa...štiri leta nazaj je štartal Poslovni Dnevnik, ki je za cilj si izbral segment javnosti v poslovnih krogih..in slabi dve leti nazaj Objektiv, ki si je izbral intelektualno bolj zahtevno publiko. Tako da, tukaj gre za to, da se nekje proba razširiti profil časopisa, se pravi na način, da ob obstoječi publiko, ki je morda malo manj zahtevna, da se pridobi tudi bolj zahtevno.

V: Pa bi znotraj teh segmentov lahko govorili o obstoju kakšnih nazorskih konotacij?

R3: Težko, težko. Mislim reakcije, ki jaz dobivam na telefon so zelo, zelo različne, ne.

V: Torej Dnevnika ne bi mogli opredeliti kot na primer »desni« časopis?

R6: Težko bi rekel, da gre za časopis, ki ima desno ali levo publiko. Morda bi lahko rekel, da ima publiko, ki je v nekem segmentu socialno naravnana, socialno čuteča, ki čaka na teme, ki imajo določeno socialno ozadje..zaradi tega se pri pokrivanju zdravstva recimo zelo pogosto za izhodišče jemlje uporabnike zdravstvenih storitev in ne sistema kot celote, ne. Se pravi osnovno jedro bralstva pričakuje socialno angažirane teme. Poslovni Dnevnik, tam pa za socialo ni prostora. Pač point tistega dela časopisa je, kakšen je dobiček.

V: Ali menite, da je vaš časopis notranje ustrezno oz. zadostno pluralen? Ali pa bi morda bilo bolje, da bi bil časopis bolj homogen oz. manj notranje raznovrsten? Kako vi gledate na to vprašanje?

R3: Če pogledamo Poslovni Dnevnik, ki je namenjen, poenostavljeno rečeno, managerski javnosti, pa če pogledamo ostale dele, bomo videli, da sta tukaj na delu dva dosti različna pogleda na svet. Se pravi Poslovni Dnevnik po vrednotni orientaciji niti približno ni isto kot notranja politika, ne. Ni pa nobenega problema zaradi tega v hiši, ne. Pač vemo, da notranja redakcija dela za nekoliko drugačen tip publike kot dela Poslovni Dnevnik, ne.

V: Pa so recimo znotraj vaše redakcije zaposleni ljudje, ki imajo različne vrednotno-nazorske orientacije?

R3: Seveda.

V: Ali to predstavlja kak problem?

R3: Mislim, tako, jaz sem imel zadnjič nekega besnega bralca, ki je norel zaradi tega ker sem jaz v uvodniku napisal, da je dejstvo, da je Turk uspešno zapolnil posadko ustavnega sodišča, da to predstavlja pomemben političen uspeh, ne. Štirinajst dni pred tem sem pa imel komentar, zunanji, ki je razlagal, da kandidati, ki se potegujejo za mesto ustavnega sodnika, nakazujejo na to, da bo Turk na samem začetku političnega mandata doživel polomijo politično, ne, zaradi tega, češ nastavlja na ustavno sodišče neprimeren team, ne. Moj komentar je bil bistveno drugačen od zunanjega komentatorja, ne, zaradi česar je ta dotični bralec zahteval uradno pojasnilo, oziroma pojasnilo, kaj je uradno stališče hiše. Hiša nima uradnega stališča o tem, ali je predsednik doživel politični fiasko ali naredil politično uspešno potezo. Stališča so vezana na posamezne pisce, ne, je res sicer, da hodimo po hodnikih in predebatiramo stvati če se le da, vendar niti pri pisanju komentarjev niti pri pisanju uvodnikov ne gre za to, da bi obstajal nek institucionalen prostor usklajevanja stališč glede določene teme, ne. Ponavadi je tako, da v četrtek popoldan iščeš nekoga, ki bo napisal tisi uvodnik, zapolnil prostor, povej kaj si o tem misliš, brez kakšnih izrazitih izhodišč, zelo okvirno opredeljena tema. Kaj jaz vem, recimo če bi šli gledat odnos do kakšne zunanje politične teme, recimo mednarodno priznanje Kosova, imamo zelo, zelo različne poglede ljudi, ki v istih sobah sedijo.

V: In to ne vpliva na klimo v uredništvu?

R3: Ne.

V: Še vedno greste na kavo skupaj?

R3: Ja, seveda. Vedno je tako, da neka osebna stališča so posledica nekkih osebnih izkušenj. Nekdo, ki je večkrat bil na Kosovu bo imel drugačne izkušnje s Kosovom in drugačne izkušnje s Srbi, kot nekdo drug, ki je hodil v Beograd. In je čisto legitimno, da tu pogledi različni.

V: Če greva zdaj k stanju v Sloveniji na splošno. Ali so po vaši oceni posamezni slovenski mediji, za Dnevnik sva nekako ugotovila, da je, notranje nazorsko pluralni – se pravi, da dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije ali medijske hiše? Koliko poznate razmere tudi v ostalih časopisnih hišah?

R3: Kar se Dela tiče, ne morem trditi, da je ne-pluralen. Je pluralen. Zdaj moja ocena je, da je pluralnosti malo pri nekaterih temah, določen segment javnosti in analitikov pa

zaradi tega očita splošno pomanjkanje pluralnosti. Recimo, pluralnosti je zelo malo pri oceni obdobja 1941-1945. Med novinarji, seveda smo vsi na strani partizanov, bomo zelo težko našli koga, ki se bo deklariral, da je na strani domobrancev. Potem pa iz nove slovenske zaveze slišimo očitek, da mediji nismo pluralni, ker novinarji niso na strani domobrancev...ja, sori, pač nismo, ne. Ampak hkrati bomo pa zelo malo novinarjev našli, ki bodo rekli, da maja pa junija 1945 ni prišlo do zločina, ne. Ja, je prišlo do zločina in pač v novinarski skupnosti glede tega tudi ni kakšnega posebnega pluralizma. Je bil zločin, ne, pa bodo partizani mogoče zaradi tega jezni, ne, da pogled na maj in junij 1945 ni zadosti pluralen, da se ne upošteva zadosti nekega kompleksnega političnega konteksta, globalnega in ne vem kakšnega. Bil je zločin, ne. Ni pluralizma pri vprašanju junija 1991. Pač, je v tisku popolnoma jasno, da je leta 1991 jugoslovanska armija napadla Slovenijo in potem zaradi tega ene par generalov teži. Recimo general Marjan Kranjc, ki pisari zgodovino...en del jugoslovanske zgodovine, pol tukaj jamra, češ da ne upoštevamo zadosti vseh faktorjev, ki kažejo na to, da je vendarle imela jugoslovanska armija pooblastilo, da nekaj naredi. Se pravi, na nekih marginalnih temah pač ni pluralizma.

V: Ali se to kaj povezuje z novinarskimi zvrstmi, recimo kolumnami, komentarji, intervjuji?

R3: Tukaj je problem profesionalizma. Problem samega ustroja časopisnih hiš. Če bi želeli živeti v idealnem svetu, potem bi v tem štuku živeli samo novinarji, v zgornjem štuku pa komentatorji. Vendar zaradi narave poslovanja, pač ne živimo v idealnem svetu, imamo članek Roka Praprotnika, ki je poročilo, in komentar Roka Praprotnika, se pravi, pa še urejal je. Se pravi isti Rok Praprotnik je zaradi strukture same firme bil prisiljen v enem dnevu delat tri stvari. Prisiljen bit poročevalec, komentator, pa še uredil je vse skupaj. To ni optimalno stanje, ne. Govori o tem, kakšne so razmere za delo v hišah. Pač ljudi je v hišah premalo, ambicije lastnikov, da imajo visok donos na kapital so obsceno visoke, ne. Dnevnik ima donos na kapital, ne vem, ekscesno visok. Ne, se pravi to ni v redu. To mi sami vemo, pač komentiranje je eno, poročanje je drugo. Ne gre, zaradi tega ker tu v tem štuku pač teh par ljudi mora napisat, ne vem, šest strani časopisa do jutri.

V: Ali bi bilo zaželeno, po vaši oceni, imeti v Sloveniji opravka z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji, torej zunanjo pluralnostjo?

R3: Meni je v redu recimo vzeti Reporter, ko pač vem kaj jemljem v roke, mi je v redu vzeti v roke Demokracijo, rad vzamem v roke Družino, rad vzamem v roke Finance, ne. Mladino tud, no dobro Mladine ne vzamem v roke, ker sem jo prenažrt, ker sem 17 let tam delal, ne.

V: Se pravi pri vseh pravkar omenjenih časopisih menite, da gre za neke nazorsko izrazito opredeljene...

R3: Mislim, oni imajo toliko profilirano publiko, da je zaradi tega tudi pisanje samo po sebi bolj profilirano, ne. Mislim pričakovanja bralcev Financ, bralcev Družine, bralcev Reporterja, so takšna pa takšna. Tem potrebam bralstva je pač treba, te potrebe bralstva je treba zadovoljiti na nek način.

V: Če povlečeva neko skupno oceno medijskega pluralizma pri nas, kakšna je vaša ocena medijskega pluralizma in novinarskega profesionalizma v zadnjih letih, se izboljšuje, slabša, oziroma če lahko primerjate stanje pred 2004 oz. 2005, ko se je zamenjala vlada?

R3: Tako bi rekel, da je od 2004 do danes predvsem več turbulenc, ne. Ne govorim o svoji hiši, govorim o drugih. Govorim o tem, kaj se z Delom dogaja, kako jih je premetaval iz naročja države v naročje Laškega, ne. Zelo neprijetno okolje. In problem, ki je, je v nacionalni TV hiši, ne. Radio morda malo manj. Se pravi, če je bil za TV hišo v zadnjih 20 letih ali pa 40-ih letih ves čas značilen nek partnerski odnos s politično oblastjo, ja na TV-ju to bilo toliko bolj vidno zaradi menjave politične oblasti. Zaradi tega je bila ta turbulentnost bolj vidna, ne. Na Delu, ja pa stvar bolj nerodna. Po mojem zaradi tega, ker tam je pa prišlo do nekih valovanj na zelo različnih ravneh in pritiskov z zelo različnih strani. In v nekem sendviču države, kapitala so se znašli ljudje in jim ne zavidam tega, ne. Tako da je po mojem, zlasti če gre za Delo, zadnja štiri leta niso bila v redu.

V: Ali obstajajo mediji, za katere bi lahko rekli, da so provladni in pa takšni, ki so do vlade kritični?

R3: Ne, mislim provladni...tako po osnovnem profilu je to samo Demokracija, ne, ki pa je v resnici marginalen medij. Tako, da te oznake provladno meni niso blizu. Gre res bolj za to, v kolikšni meri je ta odnos partnerski, kolikšni meri je politična oblast tista, ki diktira, sugerira teme. V kolikšni meri mediji sami odpirajo štorije.

V: Ali ste morda seznanjeni s stanjem na področju notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R3: Zdaj tako, jaz imam ta hendikep, da razmere v svetu slabo poznam, ne. Pač nisem nikdar zunaj živel dalj časa. Do neke mere se mi kakšne primerjave vlečejo z Italijo, s stanjem ko je v nekem trenutku sovpadlo, da so državni mediji bili pod nadzorom predsednika vlade Berlusconija, zasebni mediji so bili pa pod nadzorom industrialca Berlusconija, ne. Ampak, ne, ne...ni posrečena primerjava, ne. Kaj bi bilo boljše...

V: Mogoče primerjava s kakšnimi tujimi časopisi..oziroma kakšne posebnosti ?

R3: Mogoče to, kar bi si jaz sam želel. Jaz sam bi si želel delovno okolje, ki...no, to sem hotel reči, tiso kar se meni zdi za Slovenijo nerodno je, da nimamo časopisa, z izjemo morda Financ, ki bi imeli lastnika, ki bi ga zanimalo založništvo, ki bi ga zanimal zelo zmeren donos na kapital..

V: Se pravi ne samo usmerjenost v profit...

R3: Ja, če pogledamo ugledne, velike hiše bomo ugotovili, da so v lasti družinskih podjetij, da jih zanima majhen donos na kapital, hkrati jih pa zanima vpliv na družbeno klimo, tak zelo posreden, ne. Ne direkten, posreden. Lastnik Washington Posta je neka familija. V interesu te familije je, da se prek Washington Posta promovirajo neke določene vrednote, ki niso nič ekscesnega ali pa nič ekstremnega, pač neke zmerne demokratske vrednote, ne. Podobno velja za New York Times, podobno velja za Guardian, podobno velja za...

V: Najbrž gre za povezavo s tradicijo..

R3: Ja, pri nas so lastniki, tako kot kaže sedaj, so finančni holdingi, ki jih zanima hiter zaslužek. So sicer finančni holdingi, recimo v našem primeru, ki imajo neko založniško tradicijo, DZS in nek avstrijski solastnik je zraven, ki ima založniški background, ampak je tako, da je ta založniška dejavnost je pri DZS-ju recimo vedno manj pomembna in se ta tradicija založniška umika. Pri Delu sploh, pač flaše polnijo, ne. Nimajo veze z založništvom. Ta tradicija založniška, je v uglednih hišah dosti bolj izpostavljena. Tako da, tukaj je težava.

V: Prišla sva do zadnjega tematskega sklop, ki se navezuje na cenzuro. Pred časom se je precej govorilo o pritiskih na novinarje, celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih. Ali imate tudi vi vtis, da se to dogaja? Kakšne so vaše izkušnje?

R3: Dajva najprej o tisti peticiji. Jaz sem jo dobil v podpis pa je nisem podpisal, ker je bila zanič napisana, ne. Ni šlo zato, da bi imel kaj proti poanti. Poante so bile po mojem prave, napisana je pa obupno. Pa je zaradi tega pol tud nisem hotel podpisat. Poante, da se odvijajo pritiski na nekatera uredništva, ta poanta je točna. V primeru RTV-ja in Dela, tudi Večera, je to v tistem obdobju držalo. In v tistem obdobju, ko je peticija nastajala, je bila ost kritike usmerjena v približno pravo smer, formulirana je bila pa ta ost kritike na napačen način. Narobe je bilo rečt, obtožujemo predsednika vlade, da je odgovoren, itn., on osebno je morda kaj pri tem imel, ne pa prav veliko...gre tudi za to, da je nekatere stvari opustil. S tem, da se je ko gre za Delo in Večer medtem zgodba itak obrnila, ne. Pač, je uletu nov lastnik, ki popolnoma obvladuje hišo, pač ta nov lastnik ima svoja pričakovanja. TV, so pa politični pritiski, in Radio, še vedno zelo pomembna postavka.

V: Gre tu za politične pritiske, ki so neodvisni od trenutne vladne konstelacije?

R3: Ne, govorim o političnih pritiskih aktualne politične oblasti.

V: Kaj pa se je potem spremenilo po letu 2004?

R3: Spremenilo se je to, da pritiski prihajajo, personalno iz drugih okolij, strukturno pa iz političnega podsistema. Skratka strukturno še vedno prihaja iz političnega podsistema pritisk, osebje, ki obvladuje politični podsistem se je pa zamenjalo. Če sva pri Delu, o tem kdo bo urednik, se je predsednik uprave izrecno moral pogovarjat z Andrijano Starina Kosem, ki je bila državna sekretarka na Ministrstvu za gospodarstvo in tedaj vidna članica SDS. Se je skregala, ampak takrat je to tako bilo. O tem je nešteto pričevanj. Tukaj v tej zgodbi, zdaj govoriva o letu 2006, je izrecno šlo za politično kupčkanje.

V: Se pravi obstajajo primeri in okolja, v katerih je dejansko prihajalo do politične cenzure in ne zgolj do pritiskov zaradi recimo preveč hierarhičnega ustroja medijske hiše?

R3: Zdaj, tako, cenzura, je pač vprašanje kako jo bova definirala. Ampak če definiramo cenzuro kot prilagajanje vsebin časopisa potrebam aktualne politične oblasti, ne, če cenzuro definiramo tako, potem se je to dogajalo. Lahko definirava cenzuro kot

prilagajanje vsebin časopisa potrebam ekonomske elite, in to se tudi dogaja. To se tudi dogaja. Kaj je boljše, kaj je slabše, politična ali ekonomska cenzura, kot bi rekel Stalin, oboje je slabše. Najslabše pa je, če se oboji hkrati spravijo..

V: V tem pogledu ni bilo razlike med desno in prejšnjimi levimi vladami?

R3: Morda je razlika v robatosti postopkov. Da so...po moji oceni, je sedanja koalicija, zlasti na začetku mandata, ko je imela več možnosti za te posege da je vplivala na Delo, je delovala bolj robato, kot prejšnje vlade. Zdaj, pomena forme jaz tukaj ne bi podcenjeval. Forma, če je nekaj izvedeno robato, je toliko bolj zoprno kot če je narejeno...

V: Prefinjeno..

R3: ..al pa, kaj pa vem, mogoče je pa tudi tak kavalirski pritisk zoprn. Če je kavalirsko, ga toliko težje zaznaš. Če je robato, vsaj veš pri čem si. Mislim, težko rečem, kaj je...oboje je slabo.

V: Dobro, zdaj imam tu še nekaj podvprašanj, ki sva jih sicer mislim posredno že obdelala. Je mogoče še kaj, kar bi dodali sami? Kakšen komentar k vprašalniku? Lahko tudi ugasnem...

R3: Ne, ne, nič ni treba »off the recor« povedat. Ja, zdaj, levo, desno, liberalno, konzervativno, ne. Pri oznakah liberalno pa konzervativno v uredniških politikah. O.K., dajva za trenutek pristat na to členitev. Pa če pogledamo ugledne časopise, bomo videli, da večji del uglednih referenčnih svetovnih časopisov, je po vrednostni orientaciji bolj liberalen kot konzervativen. Recimo, ugleden konzervativen časopis je Frankfurter Allgemeine Zeitung, ker pač nagovarja konzervativno publiko v nemškem gospodarskem in socialnem prostoru. Washington Post, New York Times, Guardian, Corriere della Sera, recimo, so zmerni liberalni časopisi. Zdaj se zastavlja vprašanje zakaj, ne. In je odgovor ta, da zato ker imajo liberalno publiko, ne. Ker nagovarjajo bolj izobražene, urbane ljudi, ki so pretežno, ne povsem, bolj liberalno usmerjeni. Če gremo gledat slovensko medijsko sceno, bomo videli, kaj jaz vem recimo, če bi šli delat neko vrednostno analizo pisanja tabloidov, pa bi ugotovili, da je v tem skrit en tak dosti konzervativen pogled na svet. V resnici, ne, pri tabloidih. Recimo, če gremo gledat lokalne radijske postaje, po svetu, bomo videli, da so lokalne radijske postaje dosti bolj tradicionalne in konzervativno usmerjene, da so nacionalne medijske hiše bolj liberalno usmerjene. Se pravi te, ki ciljajo

na folk, ki ga zanima zgolj lokalno okolje, mediji, ki ciljajo na folk, ki ga svet ne zanima so bolj tradicionalni. Tu gre tudi za to, da se medij prilagaja enemu delu pričakovani publike. Prej sem pa rekel tole, ne, v naši hiši smo se pa pač odločili, da se poseže proti bolj zahtevnemu delu bralstva, z dvema prilogama, pač dnevno gospodarsko prilogo pa z Objektivom. Tukaj morda odstopamo od pričakovani stare publike, vendar ciljamo na novo.

V: Se pravi v tem oziru se vlečejo neke primerjave s trendi v tujini? Kaj pa recimo razmere na Večeru, ali poznate kaj?

R3: Jaz sem recimo malo žalosten, kar so tam naredil ljudem o katerih imam zelo dobro mnenje, ne... Dragica Korade, pa Jaušovec sta bolj v outu, ampak po drugi strani je pa Pušenjak, ki imam pa tudi dobro mnenje o njemu ima pa priliko za urejanje priloge in to počne, mislim, da v redu. Ampak Večer veliko premalo spremljam. Finance so, kar se mene tiče v nekem malo privilegiranem položaju, ker imajo lastnika, ki je založnik. Je sicer vpet v cel evropski prostor, ne, ki ve kako se založništvo fura, ki iz nekih sinergij si dela pač nekoliko večji dobiček kot če bi bil zgolj na Švedskem, ne, ampak je to nek model, ki je meni simpatičen. Imeti založnika za lastnika. Čeprav je ta založnik daleč, ne. To je dobro tudi tako, ker *know-how* prihaja.

V: Hvala za intervju.

Respondent 4 (R4):

- spol: **MOŠKI**

- starost: **31**

- izobrazba: **MAGISTER EKONOMSKIH ZNANOSTI**

- pozicija (funkcija) v mediju: **NAMESTNIK ODGOVORNEGA UREDNIKA**

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbeno,...): **REDNA**

- trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja: **7 LET**

- predhodne zaposlitve v novinarstvu: /

- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: **VISOKA**

1. Osebna opredelitev oz. (samo)percepcija nazorske usmeritve

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno

vlogo imajo te opredelitve pri nas? Menite, da so presežene oz. zastarele? Ali bi vi drugače svetovnonazorsko in vrednostno opredelili posameznike ali medije?

R4: Medije bi razdelil na opozicijske, provladne in proste strelce.

V: Menite, da »klasične« ideološke in svetovnonazorske usmeritve (levo-desno) – tudi če obstajajo - nimajo večjega vpliva na vaše (profesionalno) novinarsko ali uredniško delo?

R4: Nimajo.

V: Kako bi opredelili medije v Sloveniji? Kam bi uvrstili novinarje oz. urednike pri nas: se pretežno nagibajo bolj na levo ali na desno oz. liberalno ali konservativno stran? Ali se vam to razvrščanje zdi (ne)smiselno? Ali obstaja kakšna razlika med tiskanimi in elektronskimi mediji v tem pogledu?

R4: Razlika ne obstaja. Mediji zastopajo uredniško politiko glede na razdelitev, ki sem jo navedel zgoraj: opozicijski (Dnevnik, Delo), provladni (Demokracija, TV SLO), prosti strelci – zavezani novinarskemu profesionalizmu (POP TV, Finance)

V: Ali je za vaše bralce mogoče trditi, da se svetovno-nazorsko ujemajo z vašim medijem?

R4: Nepomembno vprašanje.

2. Percepcija in ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela respondent

V: Ali opazate v vsebinah časopisa, za katerega delate določene nazorske poudarke? Je katera prevladujoča; je več različnih nazorskih poudarkov glede na različne prispevke oziroma avtorje? Koliko menite, da so usmerjeni *levo *desno itn. (uporabi besednjak, ki ga je izbral respondent)? Kako bi opredelili vsebino svojega časopisa na splošno: bolj *levo *desno ali sredinsko?

R4: Če novinar zna argumentirati stališče, ga težko uvrstim v kategorijo levo-desno

V: Kako ocenjujete stanje na področju nazorskih opredelitev in konotacij v vašem časopisu (pozitivno, moteče, produktivno,...)?

R4: Produktivno.

V: Menite, da je vaš časopis notranje ustrezno oz. zadostno pluralen? Ali pa bi morda bilo bolje, da bi bil časopis bolj homogen oz. manj notranje raznovrsten? Kako vi gledate na to vprašanje?

R4: Izjemno pluralen.

V: Ali so v vaši redakciji zaposleni pretežno novinarji in uredniki s podobnimi nazorsko-idejnimi usmeritvami kot so vaše?

R4: Različnost nas bogati.

V: Ali poznate kolege/kolegice, ki imajo drugačne nazore?

R4: Da.

V: Ali z njimi sodelujete?

R4: Da.

V: Se z njimi družite v prostem času?

R4: Z največjim veseljem.

V: Ali menite, da njihova nazorska usmerjenost negativno vpliva na klimo v redakciji ter na profesionalnost dela?

R4: Nlikakor.

V: Ste kdaj zastopali stališče, ki je odstopalo od večine vaših kolegov?

R4: Vedno.

V: Je kdaj kateri od vaših kolegov zastopal takšno stališče? Kako se je zadeva razrešila?

R4: V izjemno dobrem članku.

V: Ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni ali pa to ne igra vloge oz. imate bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev?

R4: Nepomembno.

3. Ocena stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev

V: Ali so po vaši oceni posamezni slovenski mediji notranje nazorsko pluralni – se pravi, da dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije ali medijske hiše?

R4: Ne poznam drugih medijev in njihove uredniške politike glede izražanja različnih mnenj.

V: Kako se po vaši oceni interna pluralnost v »vašem« časopisu povezuje s posameznimi novinarskimi zvrstmi (komentar, kolumna, gostujoči avtorji oz. intervjuvanjci)?

R4: Ne razumem vprašanja.

V: Ali po vaši oceni imamo v Sloveniji opravka z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji (torej zunanjo pluralnostjo)? Bi bilo to zaželeno (torej, da imamo medije z različnimi ideološkimi, političnimi in vrednotnimi izhodišči)?

R4: Pomembnejša je novinarska profesionalnost kot pa njihov svetovni nazor.

V: Kateri časopisi (ter drugi mediji) so po vašem mnenju nazorsko (idejno, politično) profilirani, kateri veljajo za leve, kateri za desne?

R4: Težko bi argumentiral takšne delitve.

V: Kakšna je vaša ocena medijskega pluralizma in novinarskega profesionalizma v zadnjih letih (se izboljšuje, slabša)? Je bilo stanje pred 2004 oz. 2005 boljše ali slabše? V čem je razlika?

R4: Pluralnost je zadovoljiva, vsekakor pa večja kot v preteklih letih.

V: Ali obstajajo provladni in do vlade kritični mediji? Kakšna je razlika med njimi?

R4: Če berem Demokracijo ali gledam TV SLO, potem menim, da obstajajo provladni mediji. Če berem Mladino ali Dnevnik, menim, da obstajajo tudi apriori vladi nasprotujoči mediji. Za POP TV in Finance sem prepričan, da so do vlade kritični, ne glede na to, katera vlada je na oblasti.

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ste morda seznanjeni s stanjem na področju notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R4: Ne.

V: Kakšno je vaše mnenje o primerjavi notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih? Ali to podrobneje spremljate?

R4: Ne.

V: So slovenski tiskani mediji primerljivi – kar zadeva raznovrstnost in pluralnost - z evropskimi, ali zaznavate kakšne posebnosti?

R4: Ne poznam.

5. Cenzura in pritiski

V: V zadnjem času se precej govori o pritiskih na novinarje, celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih. Ali imate tudi vi vtis, da se to dogaja? Kakšne so vaše izkušnje? Je ta neposredna ali ste za določene primere slišali od drugih? Se je kdaj zgodilo, da prispevek ni bil objavljen? Kakšni so bili razlogi? Ste kdaj čutili pritisk s strani podrejenih glede vsebine vašega prispevka? V katerem primeru? Kdo je izvajal pritisk?

R4: Pritiski, kot jih vi definirate, so sestavni del novinarskega posla. Sam jih bolj razumem kot željo akterjev, da vplivajo na poročanje o njih – kar je tudi sestavni del njihovega posla.

V: Če prihaja do pritiskov na novinarje zaradi njihovega pisanja ali do odkrite cenzure, kdo jo izvaja (urednik, lastnik,...)? Ali je v ozadju – ospredju – politika oz. sedanja vladajoča koalicija, ali pa menite, da gre za nadaljevanje vzorcev iz preteklih let (in ni razlike med levimi in desnimi vladami)?

R4: Edini pritisk na novinarje in urednike je težnja h kakovostnejšemu delu, ki se izogiba napakam.

V: Ali pa menite, da ne gre za cenzuro zaradi kritičnega pisanja, temveč za uredniško kontrolo v funkciji kakovosti prispevkov? Ali morebiti za osebna trenja ali odnos podrejenosti in nadrejenosti oz. za preveč hierarhično vzdušje in pomanjkanje sodelovanja?

R4: V svojem mediju ne poznam primera cenzure zaradi kritičnega pisanja.

Respondent 5 (R5):

- spol: ž

- starost: 42

- izobrazba: visoka, profesorica literarne komparativistke

- pozicija (funkcija) v mediju: komentatorka na kulturno-umetniškem uredništvu Dela

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbena,...): redna

- trajanje zaposlitve pri časopisu (v mediju), kjer dela v času intervjuja: 14 let

- predhodne zaposlitve v novinarstvu: samostojna novinarka

- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: srednja

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno vlogo imajo te opredelitve pri nas? Menite, da so presežene oz zastarele?

R5: Jaz mislim, da te delitve pri nas so še vedno aktualne, da pa imajo bolj malo veze z nekim recimo, od Razsvetljenstva naprej, umevanjem nekega levega in desnega spektra, ampak, da so pri nas opredeljene bolj glede na odnos do polpretekle zgodovine, se pravi tik pred drugo svetovno vojno, drugo svetovno vojno in tik po njej, kjer se danes ljudje delijo po svetovnem nazoru predvsem, tak občutek imam sama, ali stojijo na eni ali na drugi strani tega zgodovinskega spektra. Kaj pa ima to opraviti s pravimi delitvami na desnico in levico, je pa seveda drugo zelo zanimivo vprašanje, ki je bilo že dostikrat načeto ampak žal je to pri nas blokovska delitev, ki ima svojo zgodovinsko izhodišče najprej v Kulturnem boju v 19. stol in potem še v tej, kot sem že rekla, polpretekli zgodovini. In se bojim, da se tudi naše generacije še naprej opredeljujejo na ta dva načina. Če pa pogledamo slovenski politični prostor, bi pa seveda hitro prišli do ugotovitve, da tako stranke, ki jih pojmujemo na desni kot stranke, ki jih pojmujemo na levi, imajo v nekem presečišču zelo veliko skupnih stvari, kot je recimo zavzemanje za solidarno državo, socialno državo, kar sicer velja za levi spekter. Težko bi rekla, da se kdo zavzema za kakšne progresivne davke, kar bi veljalo za desni spekter. Se pravi, da vsi, razen morda ekstremnih strank kot sta obe nacionalistični stranki, gravitirajo nekje proti sredini v tem konglomeratu vrednot, recimo levo–desno, kakšne so pa potem izpeljave teh vrednot v realnosti, v zakonih, je pa drugo vprašanje.

V: Sploh pri oznaki liberalen, gre v Sloveniji za nek specifičen...

R5: Pri nas mislim, da več govorimo o levem in desnem kot pa recimo o liberalnem svetovnem nazoru. Pri nas recimo, če si nek podpornik ali pa da kljub vsemu skušaš zagovarjat aktualnega premierja vlade, potem hitro veljaš za desničarja, ne glede na to, kakšen je pravzaprav tvoj svetovni nazor. Najbrž se pa svetovni nazor opredeljuje predvsem glede tega kako razumeš človekove pravice, kako razumeš kaj je to svoboda, odgovornost, itn. Ne pa to, kako razumeš zadnjih 50 let, čeprav se tudi to najbrž pokriva v nekem spektru.

V: V kakšni meri pa te opredelitve, iz vaše pozicije, vplivajo na novinarsko, uredniško ali komentatorsko delo?

R5: Absolutno lahko vplivajo, zaradi tega, ko se vi opredeljujete ne vem na desno, levo, štartate z nekega vrednostnega sistema, ki ste mu zavezani. Seveda, mislim absolutno vpliva na neko mnenjsko delo. Tudi na uredniško. Nekaj vam je bližje, nekaj vam ni.

Sama menim, da recimo danes je veliko govora o medijskem pluralizmu v Sloveniji, čemur je bilo namenjene veliko energije, in zakon in sklad in tako naprej, po mojem mnenju se ga pa precej napačno razume. Medijski pluralizem zame je, da na trgu obstajajo medijske vsebine, ki same po sebi zaradi takšnih ali drugačnih ekonomskih razlogov morajo obstajati ampak, da so kljub vsemu na voljo bralcem, ki jih to zanima. Zame medijski pluralizem ni to, da nek medij uravnoteženo pokriva oba spektra dnevne strankarske politike, ne. Nič hudega ni, če je nek časopis provladen, ali če je nek časopis pro-opozicijski. Sama pri tem ne vidim nobenih težav, vidim pa jih seveda v tistem trenutku, ko teme niso profesionalno obdelane. Se pravi, da vi izpustite en del nečesa ven samo zato, ker vam to paše. Da pa se časopisi opredeljujejo svetovno-nazorsko, proti temu pa jaz nimam absolutno ničesar. Se pravi, mi se zavzemamo za temeljne človekove pravice, za manjšine, bolj pozorni smo do manjšin, ne rečem da Delo, govorim pač na pamet..

V: Ja..

R5: ...podpiramo tisto vlado, ki bo delala tako in tako, ne vem, zavzemamo se za družinsko politiko. Se pravi, to so te usmeritve, ki se meni zdijo pri mediju pomembne in jih medij tudi zagovarja. Seveda pa objavljanje mnenj za in proti, zame ni vedno na mestu. Če imate vi, ne vem, se borite za pravice neke manjšine, in če imate neke ekstremiste na drugi strani, zakaj bi jim dajali besedo? Vi morate seveda vedeti, da imate te ekstremiste, ampak morate biti z argumenti dovolj močni, da to preglasite. Da bi jim pa dajali še prostor za njihove ekstremistične poglede na družbo, je pa mislim čisto nepotrebno. Da to ni mnenjski pluralizem, da moramo vedno vedeti kako se da o eni stvari razmišljati. Včasih je potrebno prevzeti odgovornost in podpirati eno vrednoto in stati za njo.

V: Kako pa je recimo znotraj vašega uredništva. Ali prihajajo do razlik glede odnosa do vrednot, na način kot to omenjate, ali obstajajo različni vrednotni nazori in če morda to vodi tudi do konfliktov?

R5: Obstajajo različni nazori. Zdaj ne vem, koliko boste vi v raziskavi govorili o Delu. Jaz vem za Delo, da je šlo recimo v tem medijskem tranzicijskem obdobju skozi nekaj faz. Se pravi v obdobju takoj po osamosvojitvi se je Delo opredelilo zelo pozitivno, zelo konstruktivno do neke prihodnosti slovenske. Se pravi zavzelo se je za osamosvojitvev,

podprlo je plebiscit, in tukaj je poleg Mladine in Radia Študent in drugih gibanj seveda, imelo zelo mesto, tudi če se spomnite je Delo imelo v glavi napis Neodvisen časnik za neodvisno Slovenijo. Se pravi, potrebno se je bilo v tistem času opredeliti do preteklosti, tudi novinarske preteklosti in skušat se demokratizirat v glavi. To je seveda nek proces, ki ni možen od danes na jutri. Če si ti vzgajan toliko časa v nekem načinu razmišljanja in pisanja, neprestane avtocenzure, to kljub vsemu potrebuje leta preobrazbe. No potem a pa je na Delu prišlo leta 1994 do odhoda Danila Slivnika, ki so ga potem mediji, vključno z Delom, začeli demonizirati. Ampak če bi zdaj naredili neko resno raziskavo za nazaj, bi morda pokazala celo to, da je šlo že takrat pravzaprav za boje centrov moči v slovenski družbi. Tako političnih, kot tudi gospodarskih, to je bil čas lastninjenja, denacionalizacije in tako naprej. In Slivnik je takrat zagovarjal zelo natančen pregled teh struktur, ki so ostale iz prejšnjega sistema, kaj počnejo in kako se uveljavljajo. To je bilo nekako na Delu zabremzano. Takrat se je pač tedanji direktor odločil, da se bo odpovedal Slivniku in se zavzel za to drugo linijo na Delu, ki pa se je že – zdaj to je moje mnenje in moj pogled na zgodbo – ideologiziral in politiziral. Tako, da je bilo Delo v polovici 90-ih let v tem oziru tipičen podpornik tedanje vlade, torej provladni časopis. In ves čas se je demoniziralo drugo stran in še posebej današnjega premierja Janeza Janšo. Zelo zanimiv je bil obrat tik pred prejšnjimi volitvami, ko je Delo za mesec ali dva pred tem obratom začelo mehčat ta trda oziroma odklonilna stališča do Janše v smislu, saj morda pa je res čas. Ampak takoj po volitvah, mesec ali dva se je to že obrnilo. Vmes je pa Delo začinjalo postajati tudi plen tako gospodarskih kot tudi političnih navezav. Prva se je zgodila pravzaprav že pred nastopom Janševe vlade, druga pa potem takoj z njim, ko se je Laško kot tedanji največji lastnik Dela, umaknil iz nadzornega sveta Mercatorju – to so danes pravzaprav znane stvari – zdaj pa se je vrnil (Laško) nazaj zaradi nekega gospodarskega spopada z Janševo vlado. Tako da, Delo je ves ta čas, od leta 2000 naprej zgubljalo na verodostojnosti. Da pa je izgubljalo na verodostojnosti, je po mojem mnenju zaradi tega, ker so neke strukture ne samo uredniške, ampak tudi vse te takoj za uredniškimi strukturami, niso mogle oprete na neke moralno trdne temelje. Delo je danes zelo demoralizirano, mislim, da sicer ni edini časopis. Izgubilo je zelo veliko bralcev in jaz tudi težko vidim, kako bi jih še kdaj dobilo nazaj. Zanimivo je, da ta del bralcev, ki je Delo zapustilo ob prihodu Slivnika, pa potem z imenovanjem Jančiča, pa z odhodom

Slivnika pa z odhodom Markeša, ne to je bila vedno pač turbulenca, da ti bralci niso šli h konkurenci, zelo malo, h konkurenci so šli toliko, da je Dnevnik ohranjal naklado, da mu ni padala tako kot Delu, ampak jo je ohranil, kar je v sedanjih razmerah žurnalističnih, mislim sploh tudi zunaj, uspeh, da naklada ne pada...ampak, to so sedaj izgubljeni bralci, ali bralci, ki so se selili na internet ali pa sploh ne berejo več časopisov.

V: Ampak Dnevnik je imel v tem pogledu neko strategijo, prilagodil se je tržišču...

R5: Dnevnik je imel strategijo, ampak njegov problem je ravno v...Delo nikoli ni bilo tako jasno – pogojno rečeno – levo usmerjeno kot je Dnevnik. Levo usmerjen v smislu, da so stvari tukaj zelo jasno, blokovsko razdeljene. Dnevnik je tako kot Mladina zelo predvidljiv časopis, vnaprej je zelo jasno kako bodo oni reagirali na neke afere, na neke fenomene itn. in to je za bralce premalo, prepričuje že prepričane. In ti bralci, ki so odšli z Dela, niso odšli zato ker njim časopis svetovno-nazorsko ne bi več ustrezal, oni Delu tudi časa niso dali, da bi pokazal, dokazal, da ne bo drugačen, da bo še vedno skušal biti profesionalen časopis. So odšli. Ko je prišel Slivnik, je bilo konec. Tisti mesec je odšlo toliko in toliko naročnikov, ki niso šli nikamor drugam. Se pravi, tukaj se zdaj menjajo tudi bralske navade, končno je potekel tudi ta čas, ko je bilo Delo nekaj, kar pač ti imaš naročeno.

V: Navada, tradicija..

R5: ...navada, tradicija, itn. Delo je bilo res osrednji nacionalni časopis, še vedno je z neko prednostjo pred Dnevnikom, osebno pa mislim, da je njegova rešitev samo v prevzemu s strani nekega tujega lastnika, in sicer medijskega lastnika.

V: Se pravi založnika?

R5: Založnika, ki mu je izdajanje medija primarni interes. In če bi se odločil za Delo, da ohrani nek resen časopis, potem je za Delo nekaj prihodnosti, pri čemer bi se tukaj zgodile radikalne stvari, od odpuščanja itn. Je pa Delo brez dvoma nek časopis, ki je v tem medijskem prostoru, tako kot na drugi strani javna televizija, postavilo neke standarde. In ko so ti standardi padli na Delu, so padli povsod, to jaz mislim, da bi vsaka resna analiza pokazala, čeprav jaz zdaj tole stresam zelo vehementno, ampak mislim, da bi to pokazala. Ker je le, bil je tehnološko vedno v ospredju, bil je v ospredju vedno v inovacijah nekih idej kot so bile ne vem konec 90-ih priloge, in vse to, kar se je pač zunaj že dogajal in so pač tukaj prevzeli...Delo je bilo res v ospredju, bilo je fronta, ne. In

problem Dela danes ni le v tem, da je politično zarotiran in da služi nekemu interesu, zdaj ali je to politični ali kapitalski, o tem lahko razpravljamo, problem Dela je v tem, da ne obvlada več tega know-howa. Se pravi, kot ga je nekoč obvladal.

V: Se pravi te obrtniške veščine...profesionalizacija mu manjka...

R5: Ja, profesionalizem pada. Samo ko sem prišla na Delo leta 1993, in sem bila potem zaposlena čez eno leto, to je kot noč in dan v primerjavi s tem kar je danes. Se pravi, takrat si šel čez neko šolo, čez neko kilometrino preden so ti bili sploh neki prostori v časopisu omogočeni. Danes pa prideš frišn s faksa, pa že pišeš neke uvodnike v Sobotno prilogo. To je bilo včasih nekaj popolnoma ne..

V: Se pravi gre za neko strukturo, ki to dopušča oziroma je nekomu v interesu, da zaposluje takšne ljudi, na katere se recimo da vplivati...

R5: Seveda, ko je enkrat v interesu lastnika, ali pač kogarkoli, da so na odgovornih mestih ljudje, ki so vodljivi, prilagodljivi, potem seveda so to ljudje, ki so hkrati..pač bi težko rekli, da so to ljudje, ki so z vso etičnostjo zavezani svojemu poklicu. Potem gre pač po piramidi vse navzdol, saj drugače ne more iti. Izkazalo se je, da seveda ta Delov kolektiv ni bil tako močan, kot je to morda izgledalo navzven. Če bi bil tako močan in če bi bil tako profesionalen, kot je samega sebe pojmoval, da je, potem bi odreagiral vsaj bolj hrupno kot je, če že ne z nekimi rezultati.

V: Ravno to vprašanje sem mi je že enkrat postavilo v nekem intervjuju, torej zakaj niso reagirali bolj hrupno...vendarle je šlo na Delu za neka močna imena, pisce...

R5: Zaradi tega, ker je tudi Delo kot npr. neko gledališče sestavljeno iz zvezd, iz nekih res odličnih piscev in pa statistov. Vse te ravni potrebuje tudi neka medijska hiša, da producira vsak dan to, kar pač producira. Ampak tu je šlo...Delovi novinarji smo v preteklem desetletju delali v odličnih pogojih. Takih pogojev v Sloveniji nihče ni imel. To je bilo eno. Mi smo bili na nek način razvajeni, čeprav smo imeli samo take pogoje kakršne novinar mora imeti, da deluje. Tehnološko opremljen, informacije, literatura, izobraževanja, itn. To je ena stvar. Druga stvar je ta, da so bili interesi različnih lobijev. Na Delu so bili različni interesni lobiji, ki so bili navezani na določene politične skupine. Se pravi, ta popkovnica dejansko ni bila nikoli prerezana med novinarji in politiko. In se je vlekla. So se vzpostavljale nove popkovnice. Ne bom rekla, da so se vleklye direktno iz prejšnjega sistema, ampak niso bile nikoli prerezane. Pri nas je šel odgovorni urednik,

direktor, ne bom povedala kateri, direktno k premierju tedanje vlade vprašat, ali ta in ta človek lahko postane odgovorni urednik ali ne. Noben ga ni prosil, naj to naredi ampak je sam nekako čutil potrebo, da to naredi. Ta poškodovanost je očitno bila takšna, da mentaliteta v glavah novinarskih-medijskih služi temu. Ne bom rekla, da je danes drugače. No, saj če gledamo kaj se dogaja na javni televiziji je zelo podobno. Samo, da se hodi k drugi politični eliti. In to je problem. Zdaj, kaj narediti, kako to preseči, tukaj pa jaz nimam odgovora. Razen morda v ustanovitvi nekega časopisa, ki absolutno za sabo ne bi smel imeti nekega slovenskega kapitala, to pa zato ker je ves kapital, ki je danes posegel v medijski prostor kontaminiran. Tudi če ni, je. Javno, tudi če ni kontaminirano, je kontaminirano. V momentu. Ker ga takoj začnejo povezovati z neko...ta prostor je tako majhen, tako incestuozen, da je to zato še toliko bolj občutljivo. Mislim pa, da smo se novinarji pustili, v tej svoji tranziciji teh zadnjih 15 let, smo se pustili instrumentalizirati in smo se nekako poklopili z neko spontano ideologijo, z nekim žargonom pravšnosti, ko pa nam ta ni več pasal, ko pa je bil ta na drugi strani, smo pa to kar naenkrat začeli jemati kot pritisk. To je pa zdaj političen pritisk, ne. To je pa zdaj nezaslišano, to se pa v demokracijah ne dela, ne. Saj je bilo prej isto, samo da ni bilo tako brutalno, ni bilo tako transparentno kot se danes to kaže, ampak bilo je pa isto. Samo, da se je pokrilo nekak z našim razmišljanjem o svetu. Seveda pa je vprašanje, ali je bilo to razmišljanje o svetu povezano z nekimi visokimi vrednotami družbenimi. Zdaj takole malo abstraktno govorim najbrž...

V: ...ne, ne, v redu je, ker posredno pokrivava tudi druge stvari. No, pa če se vseeno še malo osredotočiva na oceno stanja v Sloveniji. Kaj bi bila recimo vaša ocena medijske pluralnosti, recimo eksterne medijske pluralnosti, ne le znotraj enega medija?

R5: Jaz mislim, da taka katastrofa kot sem prej rekla, absolutno ni, ne. Kljub vsemu živimo v demokraciji, vsak lahko pove kar želi povedati in mu tega nihče ne more onemogočiti. Noben ni bil zaprt zaradi kakega člena 133., torej, tega se je treba zavedati absolutno. Živimo v demokraciji in tukaj svoboda besede absolutno obstaja. Res pa je, da je kdaj pa kdaj treba za to svobodo besede najbrž biti bolj pogumen, kot je bilo treba biti pogumen mogoče 10 let nazaj. Eksterno gledano medijski prostor je pluralen, vendar je pluralen spet v nekem...zdaj če gledava politično pluralen najbrž...ali imate to v mislih?

V: politično oz. vrednotno...

R5: vendar je pluralen spet v tem blokovskem smislu, ne. Če vi želite eno politično opcijo berete Mladino, če želite še drugo, berete zraven Reporter. Ampak vse to v preseku pa je zdaj vprašanje, ali je ta slika res objektivna.

V: Bom pa takole vprašal. Ali je po vašem mnenju slovenski medijski prostor zadostno pluralen?

R5: Zadostno pluralen ni, je pa pluralen. Tisti, ki želi imeti informacijo, tisti, ki želi slišati recimo dva različna pogleda na neko zgodbo, te možnosti danes ima. To absolutno. Problem slovenskih medijev pa je predvsem količina slovenskih medijev, ki je grozovito velika in seveda rumenizacija tiska in padanje kakovosti.

V: no, tukaj nas zanimajo bolj resni tiskani mediji, kot so Delo, Dnevnik, Večer, Finance itn.

R5: Čeprav, če zdaj gledava dnevne časopise pa govoriva o neki politični pluralnosti ali pogledih, bi spet lahko rekla, da vse kar sva jih naštela recimo trenutno zelo odkrito nastopajo zoper vsako potezo aktualne vlade.

V: se pravi jih je možno oz. smiselno opredeljevati glede na prej navedene koncepte oz. polarnosti?

R5: Težko, zaradi tega ker problem slovenskih medijev je...

V: za Delo sva že rekla, da je težko...

R5: recimo, če bom zelo odkrita, v sobotnem Delu je bilo objavljeno neko pismo župana, ki ga je napisal odgovorni urednik Dela, kjer govori kako pač župan mesta Ljubljane ne skrbi za določen del mesta, kjer on sam, pač odgovorni urednik Dela, živi. Če je že to za mene zelo sporno, pa je še bolj sporno kjer on z besedo govori, da je župan hotel podtakniti Strojhanove temu delu Ljubljane. In takrat se jaz vprašam, kaj to kaže...to je nek simptom nečesa. Kako se lahko nek človek, ki se ima za liberalnega sploh tako izraža, da nekdo nekoga podtika, neko družbeno skupino, ki je pač ogrožena podtika nekemu območju. Hočem reči, da tukaj imam...da dostikrat ljudje mislijo, da so vse te stvari, ki se v medijih dogajajo konstruirane, bodisi s strani ene ali druge politične opcije. Ampak meni se zdi večji problem, da je tukaj zadaj neka spontana ideologija, ki ni sama sebe reflektirala. In če boste vi vprašal slovensko javnost vam bo rekla, da slovenski prostor je medijsko pluralen. Jaz mislim, da bo rekla, da je pluralen. Da je dovolj

pluralen. In to bo rekla javnost, ki bere Dnevnik, Delo ali pa Mladino. Bo rekla, da je dovolj pluralen, po moje. Vprašanje je, kako bi odgovoril ta spekter bralcev, ki se ima za bolj desne.

V: Kaj pa delitev na provladne in protivladne medije?

R5: Saj to se danes vse meša. Mislim, da se to pri nas vse meša.

V: Tudi danes, v današnji situaciji?

R5: Ja. Saj če vi gledate odzive osrednjih dnevnikov na neke afere v zadnjem času, ne vem, ob primeru aretacije Penka, ki je seveda lahko primer aretacije, ki je preseгла neke sprejemljive okvire kako se človeka aretira in to je absolutno treba motrit in je lahko predmet kritike ter ostre debate. Nihče pa se ni ukvarjal s tem, zakaj so Penka zaprli. Oziroma, toliko kot so se mediji ukvarjali s tem, so se ukvarjali s tem, da Penko itak ni storil nič groznega in da je to samo politično maščevanje. Ne vem, lahko da je, ne vem. Jaz si ne bi upala tega trditi tako apriorno, da gre za, ali pa da gre samo za neko politično aretacijo. Ravno tako je pri tako imenovani aferi čista lopata, kjer se pravzaprav noben medij sploh novinarsko ne ukvarja raziskovalno s tem ali pa mogoče Zidar, ki so mu ravnokar tamle zaprli predor, ne...se pravi, tudi to je bilo zanimivo spremljati. Vsak medij je skakal okrog njega in on je razlagal, kako grozni so bili ko so ga aretirali. Ampak, če odpada omet v tunelu, ki ga je ravnokar odprl...ga eden ni vprašal, gospod Zidar, kako komentirate tole, ne, recimo. Mene kot davkoplačevalca pa uporabnika cest me pa zanima, zakaj se je pa to zgodilo in kdo bo to pokrtil. Ali mi spet ali bo on pokrival. Skratka, hočem reči, da imamo mediji čisto drugačno merilo do enih stvari in da enih vrednot...se pravi, mi apriori dvomimo v to, če tožilstvo nekoga samo zaradi tega ker je res nekaj storil, ampak da je to samo političen cirkus.

V: Se pravi gre za nek sprevržen čut za socialno...

R5: Tako, seveda, to je nek sprevržen čut in s tem se ustvarja tudi absolutno negativno mnenje o sodstvu, o pravni državi, ki ga pa hkrati potem ustvarjajo še politiki na enem ali pa drugem spektru...

V: ampak, to se zdaj sliši bolj tako kot da je v ozadju nek kulturni nastavek, kot da je to že notri v vrednotah zajeto?

R5: Ja, jaz na primer ne razumem te osebne demonizacije Janeza Janše, ki jo slovenski mediji zganjajo. Pa sploh ne, da bi bila jaz zagovornik Janeza Janše, ne, ampak skušam

ohranjat distanco do te vladne opcije, kot do tiste prej. Kakšna od njih mi je seveda bližja, ampak mislim, da to zdaj ni važno, katera. Mislim pa, da je treba z enakimi vatli meriti neke stvari, predvsem pa vedeti in imeti neke kriterije. Delo ima super programsko zasnovo, kot se temu reče..., ki jo mora imeti vsak medij. Se pod vsak stavek podpišem. Zdaj, če pa mi gledamo koliko to upoštevamo to kar je tam napisan, pa težko rečem.

V: Ali je to po vašem mnenju kaj povezano s publiko, bralstvom. Ali želijo bralci to brati..

R5: Ne. Jaz mislim, da mediji seveda niso izločeni iz družbe...tukaj je dosti problem to, jaz sem na Delu že dostikrat začela debato, da smo se začeli rumenizirati. Torej, gre za to ali se mi zdaj prilagajamo bralcem ali mi učimo bralce. Se pravi, ali mi zdaj bralcu ponujamo to kar mi mislimo, da bi on hotel imeti in mislimo, da bi on hotel imeti malo lažje, ali pa smo mi zdaj resen časopis in postavljamo standarde na tem nivoju. Seveda vsi časopisi se morajo zdaj v tej tekmi z internetom in elektronskimi mediji pač prilagajati, ne. Zelo zanimivo je, Frankfurter Allgemeine ima na primer nov dizajn, malce bolj »light« dizajn, kot se temu reče...in so se opravičevali en mesec prej pa en mesec kasneje, da grejo na ta dizajn in da vsebina bo pa še vedno tako zahtevna kot je. Tako da, sigurno, danes bralci pač odhajajo, ne berejo več toliko časopisov kot so jih brali nekoč, ne. Vendar jaz mislim, da časopisi imajo prihodnost, resni, ravno v tem, da če bodo globlji kot je lahko globok internet, kot je lahko globok nek drug elektronski medij, se pravi, da bodo v tej množici informacij nekih zbrali ven pomembne in jih dobro obdelali. Ne, ker ko vi greste na internet vi sicer greste po vertikali dol ampak v bistvu ste pa skozi na površini in odklikavate sem in tja. Lahko sicer pridete v globino, ampak po površini pa sploh nimate nobenega pregleda več. In jaz mislim, da je naloga tiskanih medijev danes to, da vidijo to površino in da jo relevantno zajamejo. Se pravi to pa za mene sploh ni rumenizacija in še manj padanje neke zahtevnosti...saj najbolj zahtevno je komplicirano zgodbo napisati na preprost način.

V: Na kakšne načine pa se lahko kaže pritisk lastnikov na medije in do kakšne mere po vašem seže ta vpliv?

R5: Na Delu se recimo kaže to tako, da mi nismo avtonomen časopis v komentarjih, pa zakaj je enkrat nekaj na prvi strani drugič pa ne in zakaj je prav to na prvi strani in zakaj zraven ni obdelana še druga plat zgodbe. Jaz to prepoznam in mislim, da tudi večina

bralcev to prepozna. Če vi objavite na prvi strani Dela Šrot: Janša grozi z aretacijo, hkrati napišete tekst rekla kazala, nimate pa druge plati ali kaj pa pravi zdaj obtoženi, pa tudi če ne pravi nič ali se ne odzove ali pa karkoli ampak...to se meni pa zdi res evidenten primer pritiska lastnikov na uredniško politiko.

V: Bi potem rekli, da na Delu ni neke notranje pluralnosti?

R5: Ja, v nekaterih stvareh je, v vseh je pa ni. Vi recimo na kulturnih straneh lahko marsikaj spustite skoz, marsikaj kar se celo v Dnevniku ne bi dalo objaviti. Tega sicer noben ne ve, ker noben ne bere kulture od tistih, ki po tej liniji vlečejo svoje pritiske. Saj pravim, medijski prostor je pluralen, da se pisat, da se dosežt svoj glas, so pa teme kjer je jasno, kateri glas bo nastopil.

V: Ali prihaja do nesoglasij oz. konfliktov znotraj uredništva v primeru različnih mnenj in vrednostnih stališč?

R5: Seveda lahko pride in nič hudega če pride. Problem je to, da potem ni rezultatov v časopisu, se pravi da več glav vedno več ve in da bolj različno razmišljamo, bolj se učimo zakaj nekdo razmišlja tako, jaz pa razmišljam tako. Se pravi novinarstvo je res individualno, ampak hkrati tudi kolektivno delo. In žal pa pri nas mislim, da te debate, se pravi zdaj se je zgodilo to pa to, zdaj pa kakšno stališče bomo zavzeli, kako se bomo opredelili, teh debat ni, ne.

V: Pa so v vašem kolektivu tudi novinarji z različnimi vrednotnimi stališči.

R5: Seveda so.

V: Pa to vpliva na vašo medsebojno komunikacijo oz. odnose?

R5: Že, vendar si ne zdaj predstavljati, da mi tukaj pišemo tako kot nam kdo ukaže. Jaz tukaj bolj govorim o tem, da pridejo v Delo stvari na katere noben nima vpliva in se kar zgodijo. Ker grejo po eni liniji personalni in sploh ni debate o tem. Jaz osebno nisem doživela pritiska odkar sem v novinarstvu, samo enkrat ko sem še kot urednica kulture pripravljala eno tematsko stran o tisti razstavi tam na strani meseca, takrat so bili tam tudi z Urada predsednika države, to je bil Kučan, in sem dobila...zakaj se moramo mi s tem ukvarjat. Vprašali so me zakaj se za to zanimamo in če se nam zdi pomembna stvar. Rekla sem, da se nam zdi to pomembna stvar in to je bilo to. Kaj več pa nikoli. Nisem niti doživela, da mi kdo ne bi objavil članka, predstavljam pa si, da na prvi strani dela ne bi

bilo težko objaviti članka, ki govori o Šrotu, kot da je to nekaj nezaslišanega. Mislim pa, da je tudi že dosti samocenzure v nekaterih stvareh.

V: No, saj to je pa naslednji sklop vprašanj. Cenzura.

R5: Cenzure so nedvomno bile. Bile so tudi na Delu. Mi kot notranji smo to cenzuro spremljali tako, da smo si lepili jutranje pa večerno izdajo tukaj gor na steno. Sploh drugo in tretjo stran, ta najbolj političen del. Cenzure so bile. Ven so šli celi odstavki, jih ni bilo, drugi poudarki in tako naprej. To je definitivno bilo. Tega ni več, jaz mislim, da tega ni. Trenutno. Bila pa je, ko je prišel Jančič. To pa je. Druga stvar pa je, ko novinar nekaj jemlje za cenzuro, gre pa v bistvu za poseg v nekaj kar je slabo napisano. Se pravi, vsaka cenzura ni cenzura.

V: Razumem, gre za neko občutljivo mejo...

R5: Ja, res pa je, da so ljudje na Delu že spremembo naslova jemali kot da gre za cenzuro. To pa ni cenzura. Urednik ima pravico posegati v naslov, podnaslov, to je njegova pravica. Tako da, nekaj je bilo novinarjev druge ali pa tretje kategorije in se jim je malo člank spremenil, se ga je malo bolje artikuliral in je bila to že cenzura. Te plati pa javnost ni poznala. Javnost je slišala samo to, kako se cenzura izvaja. Tudi na Delu ni šlo samo za cenzuro, šlo je tudi za lenobo, odklanjanje njihovega dela novinarskega. Skratka, te zgodbe so vedno bolj kompleksne kot smo jih novinarji prikazali.

V: Je šlo v primeru cenzure, ki jo omenjate za nek splošen pojav, ali za nekaj kar je vezano na eno ali drugo vlado?

R5: To se lahko pojavi v katerikoli politični opciji. Absolutno. Tukaj je to stvar avtonomije samega novinarja. Kako je bil vzgajan, kako je bil formatiran, kaj je njemu bistveno. Avtocenzura je recimo, če za sebe osebno govorim, je lahko avtocenzura, ne vem, jaz sem pred kratkim dala nek intervju za Dnevnik, kjer sem bila spraševana tudi o Delu, vendar jaz ne morem v konkurenčnem časopisu seveda govoriti o razmerah na Delu direktno. To se mi ne zdi spodobno...saj ve tej službi, če mi kaj ni všeč, lahko grem. Lahko vrnem delovno knjižico in grem drugam. Se pravi, če je to cenzura, potem imam tudi jaz avtocenzuro. Potem, vrsta cenzure, ki je morda potrebna je, da ko se nekaj piše, da so morda stvari, ki jih človek ne preveri dovolj, ki jih ne pozna dovolj, ki jih pač še ne obvlada dovolj...in takrat je bolje, da kakšne stvari ne poveš, če o njej ne veš dovolj. Če je to cenzura, potem je tudi v redu, da je tako. Drugače pa se cenzurira predvsem tako, da

se na neke prireditve pošilja ljudi, za katere veš, da jih ne bo treba cenzurirat, ne pa neke ljudi, za katere misliš, da jih bo treba, ne. Če pač imaš....če se ti pač zdi, da se tako medije ureja, ne.

V: Kaj pa cenzura zaradi kritičnega pisanja...

R5: ja, ampak če pogledate recimo ko je Jančič vodil Delo, smo zelo hitro spremenili nek kurz, pa smo šli pol spet nazaj....konec koncev, kaj to pomeni, kaj to govori tudi o novinarjih samih, ne. Recimo. Nič dobrega. Se pravi, mislim, da problem slovenskih medijev ni samo vmešavanje politike in gospodarstva v medije ampak je to tudi problem samih novinarjev, ker ali nimamo dovolj znanja ali nimamo dovolj poguma in tako naprej, da bi se temu pač uprli. Ko pa se enkrat začnejo stvari rušiti seveda najprej trpi profesionalizem, to je prva stvar, ki trpi in potem pade kot domine. Kot sem prej rekla, slovenski mediji smo del slovenske družbe, nismo ne boljši ne slabši. Mi seveda vsi mislimo, da mediji so pač »watchdogi« in pač kažejo zrcalo neke družbe ampak hkrati se morajo tudi sami gledati v tem zrcalu. Te refleksije pa premore žal zelo, zelo malo slovenskih medijev.

V: Kakšna pa je situacija v tujini po vašem mnenju oz. izkušnjah?

R5: V tujini se ukvarjajo s popolnoma istimi problemi kot mi, samo da imajo za razliko od slovenskega medijskega prostora, neprimerno daljšo tradicijo, značilno je, da so vse te velike medijske korporacije, recimo če govoriva zdaj o Zahodnem tisku, nastale kot družinske korporacije, se pravi

V: založniške..

R5: založniške korporacije, se pravi oni se ukvarjajo z natanko istim, z vplivom in pritiskom kapitala, politike, z vsem tem, z svojo lastno neverodostojnostjo – spomnimo se BBC-ja – kako se je moral opravičevati, spomnimo se NY Timesa, ko se je opravičil na prvi strani, da je navajal lažne podatke in zakaj ZDA mora vstopiti v vojno z Irakom in tako naprej. Ampak, kljub temu pa se zdi, da so ti mediji vsaj sposobni to refleksijo...v naših očeh, s stališča enega slovenskega novinarja ali urednika je Zahodni tisk visoko verodostojen, če govoriva o resnih medijih seveda. Ni pa vedno seveda temu tako. In tudi zunaj se mediji soočajo s težavami, kako zadržati bralce ali z rumenizacijo ali z lahkotnejšimi temami, ampak »know-how-a« imajo neprimerno več, kot ga imamo mi. To je seveda posledica najbrž že samega izobraževanja, ljudi, ki prihajajo v medije,

pogojev oziroma standardov, ki jih mora imeti neki novinar. Pri nas je pa novinar lahko pač vsak. Mislim, da to ni prav. Jaz bi bila za uveljavitev nekih novinarskih licenc ali kakorkoli za neko vrsto zdaj v navednicah rečeno, pa ni to tako strogo mišljeno, državni izpit, kjer ti pač pokažeš, ne vem kako se pač to da ugotovit, neko svojo moralno formacijo in tako naprej. Sami mediji bi morali biti zavezani profesionalizmu in stati za nekim etičnim kodeksom. Pač svoboda medijev, je svoboda v odgovornosti medija. Tu jaz pač vidim to svobodo. Se pravi, ti moraš pač biti odgovoren – ne reče se zanalašč odgovoren urednik medija – se pravi, odgovoren za to kar objavljaš. In moraš včasih vedeti tudi korak naprej, kaj lahko povzročiš z nečim.

V: Neke vrste strategija..

R5: Ja, moč absolutno mediji imajo. Saj mediji...rečemo, medijska konstrukcija realnosti, mogoče pa realnost ni taka, kot jo slovenski mediji prikazujemo trenutno. Recimo. Glede na to, da jo prikazujemo precej enoznačno. Vmešavanje politike pa je problem ker se pri nas politika ne leva ne desna...saj ne gre za vprašanje, ali se politika lahko vmešava v medijski prostor, ampak gre samo za vprašanje KDO se lahko vmešava v medijski prostor. Tisi, ki je trenutno na oblasti ali vsi, nekako. Se pravi to je neka pohaba in tudi mediji to tako sprejemamo. Da pa se politika vmešava povsod po svetu...v Ameriki, VB, Franciji...seveda, saj to je nek normalen pojav. Seveda pa je vprašanje kakšen je tisti zid, na katerega naleti nek politik. To kar si privoščijo v Sloveniji...

V: Kaj pa javnost...

R5: mi smo recimo na intervju z Janšo čakali dve leti, kar je z mojega stališča »nonsense«. Nekega predsednika vlade čakati, da da intervju osrednjemu časopisu ne glede na to, kaj je sicer ta časopis z njim počel, jaz njega sicer glede tega razumem na neki človeški ravni, ne pa tudi na neki načelni ravni enega premierja vlade.

V: Menite, da dela razlike med Delom in drugimi mediji?

R5: Ja, on samo nam ni dal intervjuja. Mi smo ga morali prositi. Na Delu se jaz v 90-ih ne spomnim, da kdo ne bi dal intervjuja. Zdaj je pa seveda tudi Delu že tako padla kredibilnost, da se seveda zgodi da kdo reče, ne za Delo pa ne bom dal (intervjuja)...To je nespametno razmišljanje politika. Popolnoma. Tudi svojemu sovražniku moraš dati intervju, še prej kot svojemu zavezniku. V politiki. Ne vem, jaz prav optimistična nisem...Težko pa je rečt, da gre nam kaj slabše kot je zunaj. Zunaj so pa mogoče te

kapitalsko-politične povezave še bolj premetene. Zunaj imate pač tako, da če se medij loti neke teme in se ugotovi, da to lahko vpliva na ceno delnic nekega podjetja zaradi tega ker...pač to so te resne grožnje. To je realnost, odvisna od samega pisanja. Tako, da je zelo zanimivo ko spremljate evropske ali pa ameriške medije, kaj...čemu dajejo večji poudarek, kdo piše o čem. In se mi zdi, da je bilo en čas že bolj sproščeno kot je sedaj. Ampak, dokler se politika ne umakne iz časopisov...

V: To je pri nas vprašanje...

R5: V Delu je zdaj politika prek Šrota prisotna, prej je bila pa pač prek koga družga. Smešno je pač, da nasedamo temu, da nas bo pa Šrot branu. Pred samim sabo...in zato jaz mislim, da žal v slovenski medijski prostor mora vstopiti tuj lastnik. Čeprav tujega lastnika imajo Finance, pa brezplačniki, predvsem Žurnal...in to...Finance so dobrodošel novum v medijskem prostoru, je pa to seveda malo tudi rumeno. Žurnal to pa res...res pa je, da s komerkoli se pogovarjam od kolegov, so vsi zelo zadovoljni s svojim delom in odnosom lastnikov do novinarjev. So dobro plačani, delajo v dobrih pogojih, izobražuje se jih. To ni problem. Pri nas pa smo čedalje slabše plačani, avtorski honorarji za zunanje sodelavce so čedalje slabši, čedalje manj časopisov imamo naročenih in tako naprej, tako, da...dobiti v teh pogojih nek nov zagon v medijskem podjetju, si jaz ne predstavljam. Poudarjam pa še enkrat, da ne bo tako zgledal, medijski prostor v Sloveniji je pluralen že zaradi tega, ker živimo v demokraciji pa ker imamo svobodo govora in ta obstaja, če jo kdo krši, so pač mehanizmi, ki omogočijo, da se to kršenje pač odpravi. Je pa demokracija brez dvoma nekaj, za kar se je treba vedno znova boriti. Včasih se mi zdi, kako zelo kritiziramo to državo...mogoče smo jo pa res prelahko dobili.

V: me pa še nekaj zanima, kot zunanjega opazovalca...raziskovalno novinarstvo v Sloveniji...zakaj se nikoli nič do konca ne razišče, vsaj tak je moj vtis? Zaradi groženj?

R5: Pa ne vem, če so samo grožnje. Mislim, da je tudi neznanje. Raziskovalno novinarstvo dejansko zahteva avtonomne ljudi z zelo široko stopnjo izobrazbe. Novinarstvo ni nekaj, da ti prideš ob osmih in greš ob dveh, mislim lahko je tudi, no ampak ja, to je način življenja, način razmišljanja to je nek...tebe mora svet zanimati. Če te svet ne zanima, potem je brez veze, da se ukvarjaš z novinarstvom. Mora te zanimati.

Vsaj en segment sveta te mora zanimat. Ne vem, družba, to, ono, tretje. Saj morda je dobro, če bi vi govorili na Delu tudi z nekom, ki je vpet v politično novinarstvo.

Respondent 6 (R6):

Splošno:

- *spol:* moški
- *starost:* 49 let
- *izobrazba:* visoka
- *pozicija (funkcija) v mediju:* urednik notranjepolitične redakcije
- *vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbeno, itn.):* redna
- *trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja:* 1.5 let
- *predhodne zaposlitve v novinarstvu:* Slovenec, Mag
- *stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom:* srednja

V: Prvi sklop vprašanj zajema vašo osebno nazorsko opredelitev oziroma percepcijo, samopercepcijo nazorske usmeritve...se pravi, ali lahko opredelite vašo nazorsko usmeritev, recimo levo ali desno sredinsko, liberalno oziroma konzervativno?

R6: Ja, če gledamo desno bolj desno sredinsko...liberalno pa mogoče malo bolj konzervativno, ne vem...čeprav se mi zdi da to dvoje ne gre popolnoma narazen..se ne izključuje, ne, se mi zdi..

V: ...se pravi nimate neke močne identifikacije s katero od opcij...

R6: ...ne, se mi zdi, da je to lahko vse skupaj...no, ampak dobro, v teh poenostavitvah levo-desno, bolj desno sredinsko bi rekel...

V: ...torej desno sredinsko...

R6: ...čeprav gre tukaj bolj za politično kot pa mogoče nazorsko...dobro, no.

V: Pa menite, da ta opredelitev, ki sva jo zastavila na začetku vpliva na vaše delo pri časopisu, ali nasprotno menite, da nima čisto nobene zveze z vašim uredniškim delom?

R6: Jaz mislim, da vpliva. Nedvomno mislim, da vpliva...

V: Kaj pa se vam zdi bistveno določujoče za levo ali desno usmeritev v Sloveniji?

R6: Jaz mislim, da je to bolj...v enem smislu ta odnos do preteklosti, ne, do pol-preteklosti in teh kulturno-bojnih tem, ne...na drugi strani pa politično, se mi zdi, da gre za ta pač...tukaj se dva bloka oblikujeta v Sloveniji in tukaj se najbolj kaže, kdo je pač

pristaš tega ali onega, starih strank ali novih strank, ne... recimo, ki izhajajo še iz prejšnjega sistema ali pa novih strank. Tukaj se mi zdi, da je ta delitev dominantna.

V: Pa menite, da je ta delitev zasnovana na istih temeljih kot drugje v Evropi, ali gre za specifično...

R6: ...ja, to se že vidi, da deloma velja, deloma je pa specifična. Deloma drži, da so nekatere stvari, ki se tudi vežejo na to delitev, nekaj je pa specifično slovenskih, predvsem to kar sem nazadnje omenil, torej to delitev na stare in nove stranke.

V: Kam pa bi uvrstili novinarje pri nas, se nagibajo pretežno na levo ali na desno...

R6: ...jaz mislim na levo, da se izrazito...da to je...absolutno, ne.

V: Dobro, bi se zdaj premaknila kar na drugi tematski sklop, ki zajema percepcijo in oceno nazorskih konotacij časopisa pri katerem delate...torej, ali opazate pri vsebinah časopisa za katerega delate določene nazorske konotacije?

R6: Jaz mislim, da so opazne, ja.

V: Ali je mogoče katera prevladujoča..in če je, bi jo lahko izpostavili?

R6: Jaz mislim, da je prevladujoča. Samo če ostaneva pri tistih terminih, ki ste jih vi uporabili ne, pri teh konotacijah nazorskih, je ta levo-sredinska liberalna konotacija izrazita, ne. V Delu sigurno, ne.

V: Se pravi je prevladujoča?

R6: Čeprav je pa tudi nekaj različnih...

V: ...tudi znotraj hiše?

R6: Je, ampak to malo bolj, samo za okrasek, bi rekel.

V: Pa se vam zdi to moteče, te različne nazorske konotacije, če obstajajo...

R6: Jaz mislim, da to je moteče. Za nek osrednji časopis sigurno, ne. Ker če Delo pretendira kot osrednji časopis, jaz mislim, da to je moteče.

V: Ali sicer menite, da je vaš časopis notranje dovolj pluralen?

R6: Ne, jaz mislim, da ne...sem že s tem prej povedal, ne.

V: Ali ni bilo bolje, če bi bil časopis bolj homogen oziroma manj notranje raznovrsten?

R6: V tem primeru se mi zdi, da bi bilo bolje, če bi bil bolj notranje raznovrsten, ker se mi zdi, da to tudi pritiče nekemu osrednjemu časopisu, da je to boljše, ne, vsaj v Sloveniji se mi zdi to, glede na trg. Ker ni nekega konzervativnega časopisa, ne in jaz mislim...tudi

ne verjamem, da bi lahko nastal in je to potem ena možnost, da se v ta časopis...da bi bil osrednji časopis v tem smislu nazorsko dovolj pluralen, ne. Ker ne vidim nekih možnosti, kakor je to v nekaterih drugih državah, da bi bili nazorsko bolj profilirani, s posamičnimi poudarki, ne, kot Nemčija na primer. Tam je mogoče homogenost čisto koristna stvar, ne, da vsaj tendira k neki homogenosti.

V: Mislite, da je bolje če je zunanja pluralnost večja, notranja pluralnost pa manjša...notranje pa bolj homogeno...

R6: Ja, se mi zdi pri nas, v naši sedanji situaciji je to bolje, ne.

V: Če se osredotočiva na vašo redakcijo...ali so v vaši redakciji zaposleni pretežno novinarji in uredniki s podobnimi nazorskimi in idejnimi usmeritvami kot so vaše?

R6: Pretežno ne.

V: Pa poznate kakšne kolege in kolegice, ki imajo drugačne nazore...sodelujete z njimi, se družite v prostem času?

R6: Sodelujemo, v prostem času se pa ne družimo...se z nikomer ne družimo v prostem času..

V: Ali bi menili, da njihova drugačna nazorska usmerjenost vpliva na klimo v redakciji?

R6: Mislim, da ne, da smo precej tolerantni...da bi pa čisto na klimo to negativno vplivalo pa mislim, da ne toliko. Če je problem kakšna klima v redakciji, so kakšni drugi problemi mogoče močnejši kot pa to političnost, ne. Če gre za odnose med ljudmi v kolektivu se mi zdi, da so kakšne druge stvari bolj pomembne, v smislu simpatije, antipatije...kot pa to, da bi to bilo problem.

V: Ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni, ali da to ne igra nobene vloge?

R6: Jaz mislim, da to igra neko vlogo. Čeprav pa imamo bralce različnih nazorsko in političnih usmeritev. S tem se strinjam, s to zadnjo mislijo. Sigurno igra to vlogo. Jaz mislim, da so tu že neke tradicije, že pri naročnikih in tako...da se tu oblikujejo neke tradicije že vsa ta leta. Tudi, na primer, ko pride do spremembe v uredništvu je bila kar močna fluktuacija. Takrat ko je glavnem uredniku, direktorju, ne...je bilo kar burno v prijavah in odjavah, ne.

V: ...ravno to sem vas želel vprašati...

R6: ...to dokazuje, ne to, bi rekel...ta turbulentnost, ki je nastopila lani tam maja, junija ob teh spremembah urednikov, ne...Sobotne priloge na primer, ne...to je zelo odmevalo...ko je Milharčič odšel s Sobotne priloge, takrat je bilo zelo tako precej, kar nekaj odjav pa to. Točne številke pa ne vem, nisem se s tem ukvarjal.

V: Zdaj bi se pa osredotočila na oceno stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev...ali so po vaši oceni slovenski mediji notranje nazorsko pluralni oziroma dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije...

R6: ...samo do neke mere. Ne bi mogel reči, da dopuščajo, ne bi mogel pa tudi reči da čisto ne. Do neke mere dopuščajo.

V: Kako pa je po vaši oceni interna pluralnost v vašem časopisu povezana s posameznimi novinarskimi zvrstmi recimo komentarji, kolumnami itn., recimo ali se dogaja, da komentar napiše nekdo, ki recimo zagovarja bolj levo sredinsko opcijo, nekdo drug pa...se pravi da se ustvarja neko ravnotežje oziroma pluralnost?

R6: Ja...včasih so bili kakšni napor v to vloženi...

V: ...prav glede na zvrsti?

R6: ...ja včasih...kako naj to rečem...

V:kako to mislite napori, strateško ali...

R6: ...mi uredniki, ne...zdaj če imaš ti neko uredniško sejo se moraš včasih dogovoriti da bo...če veš, da se na primer neka stališča o tem...dobro, če gre recimo za proti tobačni zakon se že malo pogleda, da je...tam je bil tipičen primer, ko smo pogledal da so bila različna stališča o tem sprožena, da to ni noben problem..

V: ...se pravi je to deloma odvisno tudi od same tematike?

R6: Ja, čeprav se včasih to potem oceni da je sračje gnezdo v časopisu. Če imaš ti različna mnenja v kolektivu, se včasih to zdi kot nek dosežek, včasih se pa to ocenjuje kot sračje gnezdo v časopisu če imaš zelo različna stališča o neki stvari. Na primer zelo različna stališča so bila in mislim, da so avtorji vsi lahko sodelovali v primeru povojnih pobojev...aktualna tema poletna, ne, odkritje...da je tam več avtorjev lahko predstavilo različna stališča v časopisu, ne. To je bil primer, da smo pustili debato in da se je to pozdravilo. Jaz misli, da je to v redu, ne.

V: Se pravi, da se to nekako bolj ad hoc ureja, glede na temo ki pride...

R6: Jaz mislim, da ja..je pa tudi res, da kadar kakšna taka stvar pride je več avtorjev, ki pišejo v Delu, jih ni malo, ne..prijavijo komentar, bi radi kaj napisali, ne..to je ena zvrst – komentar – ne če ostaneva pri tem, in mislim, da v glavnem ni noben zavrnjen...da bi v tem smislu bil zavrnjen, kakšna stališča..

V: Zdaj pa zunanja pluralnost. Ali menite, da imamo v Sloveniji opraviti z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji, se pravi zunanjo pluralnostjo?

R6: Imamo, ja.

V: Kakšna pa je vaša ocena stanja medijskega pluralizma in profesionalizma v zadnjih letih, se izboljšuje, slabša, je bilo recimo stanje pred letom 2005 boljše, slabše?

R6: Se izboljšuje. Profesionalizem bi težko rekel, ampak ...profesionalizem, kako to ocenit...kar se tiče medijskega pluralizma nedvomno, ne, pri profesionalizmu pa malo dvomim ali je to res...ali temu lahko res tako pritrdimo. Tu ne bi rekel, da je kakšen premik bil narejen, pri pluralizmu bi pa rekel, da ja.

V: V čem pa se vam zdi de je razlika med prej in zdaj?

R6: Jaz mislim, da so nastal, da je bilo, da se pozna ta...mislim, da se pozna ta zamenjava neke uredniške elite na področju določenih medijev. Na RTV na primer, na Delu na nek način, ne....da se to pozna...da na tej osnovi lahko govorimo o nekem medijskem pluralizmu. Ko je prišlo do zamenjave neke novinarske elite, uredniške...na določenih mestih, ne.

V: Kateri časopisi in mediji na sploh pa po vašem mnenju veljajo za leve in desne?

R6: Lahko bi rekel, de je Delo levo sredinsko, Dnevnik levi, Večer pa levo desno sredinski, tako na kratko, ne. Zdaj kar se tiče pa televizij pa, mislim da, če uporabimo te izraze, da POP TV izrazito levo liberalno, protivladno, ne recimo...TV Slovenija pa mislim, da pokriva vse te opcije, tako kot sem prej za Večer povedal. S tem, da je bolj provladna. Se vseeno čuti v Delu skozi določene prispevke, skozi način kako se predstavljajo...da se čuti ta provladna drža, ne časopisa. Ker ne gre samo za levo – desno, gre tudi za ta odnos, ne, ki ga tukaj ne izpostavljate sicer, ne.

V:...no, saj tudi to je del...ko greva skozi intervju, bi vas prosil, če imate kakšne pripombe, da jih..

R6: ...no, saj to se mi zdi, da konkretno to vprašanje ni bilo zastavljeno – odnos do vlade. Ampak, saj včasih ne gre za nazorskost, gre za to, ne posebej na območju televizije...povsod po svetu, da se potem z zamenjavo vlade tudi to prilagaja, je sistem tak, volilni, na da se to tako kot je bila debata v času pred sprejemom referendumu o Zakonu o RTV-ju...da je to nekaj samo po sebi umevnega, da se z zamenjavo, z novo parlamentarno večino oblikuje tudi nova večina v svetu, ki odloča o kadrovskih zadevah na javni RTV.

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ali ste seznanjeni kako s stanjem na področju notranje oziroma zunanje pluralnosti v tujih časopisih?

R6: Ne, to pa ne bi mogel reči, da sem seznanjen...jaz sem seznanjen iz druge roke, to kar se pač piše o stvareh. Nisem iz prve roke seznanjen s temi stvarmi, edino mogoče malo s Hrvaško...s Hrvaško sem mogoče malo več se ukvarjal svoje čase, ne.

V: Kaj pa recimo časopise, če primerjava kakšne tuje pa naše, ne toliko medijske hiše ampak bolj glede na vsebine?

R6: Sem edino malo za Hrvaško spremljal te zadeve...ker z zunanjo politiko se ne ukvarjam. Komaj te lastne časopise preberemo, da bi se pa še s tem ukvarjal...Ja nič, Hrvaška se mi je zdela zanimiva, da je bil vsa ta leta medijski prostor bolj pluralen, ne. Ne vem kakšna zakonitost je sicer dol, ali je večji trg medijev, ali je...

V: Bolj pluralen se vam zdi?

R6: Ja, tudi nekateri časopisi, zdaj imam tule Globus recimo, čeprav je kot tednik recimo bolj naklonjen opoziciji, ampak je še vedno časopis popolnoma normalen, profesionalen izdelek...mislil ni neka pljuvalnica in nekaj takega kot pri nas recimo Mladina...če Mag mogoče mal na drugi strani...ampak so to take fine razlike, ne. Na nek fin način se plasirajo te vrednote, nazori in ta stališča, ne na tak brutalen način. Pri nas je to mogoče na brutalen način, se določene stvari plasirajo, ne, vsaj v teh tednikih, ki jih berem se mi zdi, da na Hrvaškem to mogoče bolje funkcionira. Pri nas je pa to zelo izrazito, ne..se to pokaže. Tako, da včasih že ogrozi neko profesionalnost enega medija, ne, posebno takrat ko gre za ene pomembne stvari, ko se odloča o nečem kar je res pomembno...takrat niti slučajno ne pride do kakšne napake...je zelo predvidljivo, ne.

5. Cenzura in pritiski

V: Dobro, bi se lotila še zadnjega sklopa vprašanj, to je cenzura in pritiski...v zadnjem času se precej govori o pritiskih na novinarje in celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih...ali imate vi vtis, da se to dogaja?

R6: Jaz mislim, da je to predvsem stvar doživljanja, zdaj ko je to aktualna tema zelo, da je to predvsem stvar doživljanja posameznika...kako on to sam doživlja. Skozi njegovo doživljanje je to lahko pritisk, ne. Zdaj, ali to lahko tako objektivno zunanje dokažemo ali je to pritisk. Jaz verjamem, da to doživljajo kot pritisk, ki je povezan z, kakor sem prej povedal, z menjavo novinarske elite, ne. S temi menjavami je povezana tudi ta percepcija, ne, to je izguba določenih pozicij z nekimi premiki, nekdo je prej laško komentiral, nekdo prej ni smel in so se mal zamenjal..ker je pa ta elita novinarska vztrajala toliko let in je prišlo potem do nekega premika, z volitvami seveda, so reakcije pač takšne kot so, ne....takšno doživljanje tega kot pritisk...zdaj ali to tudi je pritisk, je drugo vprašanje. Ampak, jaz mislim, da se to dogaja, da novinarji to doživljajo kot pritisk. To mislim, da je dejstvo, ne.

V: Kakšne so pa vaše osebne izkušnje s tem, ste jih imeli?

R6: Jaz nisem imel kakšnih posebnih pritiskov, mislim pa, da obstajajo. Tudi jih imaš, ampak preko urednikov.

V: Če se izvaja ta pritisk ali se izvaja preko urednikov ali je kdo zadaj, recimo vlada?

R6: Če se, se preko urednikov. Ampak to je že skoz bilo, tudi prej je bilo na ta način. Zdaj ali gre tu za navadno uredniško delo, šefovanje, ali ima urednik pravico to ali ne...je pa težko ugotoviti, ne. Včasih šele kasneje ugotoviš, da je zadaj za neko uredniško intervencijo neka druga intervencija. To najprej ne veš, to šele razvoj dogodkov pokaže ali pa ko zadevo analiziraš ugotoviš da ta uredniška intervencija ali uredniška pripomba ima v ozadju neke druge zadeve, ne samo neko vodenje in urejanje nekega časopisa, kar je normalno, ne, ampak je kaj drugega v ozadju. To, kot rečeno, ne veš to takoj...kasneje se pa to razkrije....včasih čez čas šele...da določene relacije postanejo prezentne ali pa se razkrijejo, ne.

V: Ali recimo o tem konkretnem primeru, o cenzuri o čemer se v zadnjem času govori, menite da je v ozadju, če že govoriva o tem ozadju, ali menite da se to navezuje na sedanjo vlado, ali so to neki vzorci, ki se vlečejo iz preteklosti?

R6: Ja, neke aktualne stvari se sigurno na sedanjo vlado nanašajo, ne...ampak to so predvidljivi...ampak kar se pa teh izkušenj tiče, pa ne bi mogel reči. Tako je, Delo ima...pri Delu je sedaj problem...mi smo zamenjali lastnike pred nekaj meseci in mislim, da s spremembo lastništva, ker se je vlada umaknila iz Dela, na kar v včerajšnjem delu Ministrstvo za kulturo opozarja...v odmevu na to pismo, to peticijo štiristotih novinarjev, da je sedaj situacija radikalno drugačna. Ko se je vlada umaknila ven iz tega in nima več svojih predstavnikov posredno, na tak lep način, v nadzornem svetu....in da tukaj je, v tem smislu, prišlo do nekega uredniškega reza, ne...., ki pa še ni popolnoma jasno definiran. Mi imamo s prvim avgustom novega urednika in se zadeva šele oblikuje in ljudje opazujejo kaj novi urednik počne. Kot vemo je dobil manj kot 40% podpore....kot vemo se glasuje o njemu...in ljudje gledajo, ne...kljub temu je sprejel ta izziv...in ljudje gledajo kako in kaj se stvari odvijajo, ne. Ali bo šlo na staro, tako kot je prej bilo, ali bodo te njegove obljube o profesionalnem in ne vem kakšnem časopisu uresničene, ne. Tako da mi smo sedaj na neki prelomnici, ne in zelo težko je potem reči in ocenjevati...to bi bil lahko en nasvet...vi bi morali pravzaprav meriti...ko se primerja te zadeve bi morali pravzaprav meriti...ko gledate ali je v določenem obdobju bilo toliko člankov provladnih, nevtralnih ali pa kritičnih do vlade. Vi bi morali pogledati glede na uredništva...glede na obdobja urednikov, ne samo po obdobju 2004 ampak tudi...ne, znotraj tega obdobja je bilo več urednikov...je bil ta, je bil Jančič, zdaj je Markeš...znotraj tega bi se dalo ugotoviti kakšne premike, ne...ali to vpliva na nek odnos do vlade, ne...zadnjič mislim da je Frane Adam napisal, da je bilo 80% člankov v Sobotni prilogi, kar ni bilo neopaženo v hiši, kritično do vlade. V eni pripombi, v enem mnenju. Tako, da to bi lahko bilo, ne. Takole je težko ocenjevati eno mnenje kar tako, ne.

V: Kakšen bi bil pa vaš odgovor tudi na zadnje vprašanje, ali menite da ne gre za cenzuro zaradi kritičnega pisanja, temveč za uredniški odnos do kakovosti prispevkov in mogoče tudi za osebna trenja, odnos podrejenosti ali hierarhičnosti oziroma preveč hierarhično vzdušje in pomanjkanje sodelovanja?

R6: To znotraj pritiskov in cenzure, ne?

V: Ja.

R6: Jaz mislim, da gre največkrat za uredniško kontrolo ampak se te menjave novinarskih elit jemlje kot cenzuro. To pa je dejstvo, ne. Temelj vsega tega je menjava novinarskih elit določenih in potem se vse te...vsa ta spreminjanja tekstov na kar opozarjajo...in se vse to jemlje in tolmači kot cenzura, ne. Gre mogoče za neko samozaščitniško obnašanje novinarjev, ki je mogoče s psihološkega vidika opravičljivo, ne. Vsak išče to, ne...pa hoče to obrazložiti. Vsak bi rad tudi svoje napake, ki jih dela kot novinar prikri s tem, da so to...večina, velika večina teh zadev je tako.

Respondent 7 (R7):

Splošno:

- *spol:* ženski
- *starost:* 26 let
- *izobrazba:* visoka
- *pozicija (funkcija) v mediju:* novinarka notranjepolitične redakcije
- *vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbena, itn.):* redna za določen čas
- *trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja:* 2 leti
- *predhodne zaposlitve v novinarstvu:* RTV Slovenija (2 leti)
- *stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom:* odlično/srednje

1. Osebna opredelitev oz. (samo)percepcija nazorske usmeritve

V: Kako bi se opredelili svojo nazorsko usmeritev, recimo levo, desno, sredinsko ali liberalno oziroma konzervativno?

R7: Levo pa liberalno.

V: In menite, da ta vaša opredelitev vpliva na vaše delo pri časopisu ali, nasprotno, menite, da nima nobene zveze?

R7: Vpliva, odraža se v večji kritičnosti do levo sredinske opcije.

V: Kaj pa ta spekter liberalno – konzervativno?

R7: To pa ne vpliva.

V: Kaj menite, da bistveno za delitev levo – desno v Sloveniji?

R7: Vse kar je povezano s cerkvijo oziroma delitve na religijski osnovi.

V: Ali menite, da je ta delitev zasnovana na istih temeljih tudi drugod po Evropi?

R7: Mislim, da je tudi drugje tako.

V: Kam pa bi uvrstili novinarje pri nas, ali se nagibajo bolj na levo ali desno?

R7: Bolj na levo.

2. Percepcija in ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela respondent

V: Ali opazate pri vsebinah časopisa za katerega delate določene nazorske konotacije?

R7: Da.

V: Ali je mogoče katera prevladujoča?

R7: Iz bolj desne opcije smo se spremenili v bolj levo.

V: Ali lahko malo bolj pojasnite kontekst?

R7: Uredniška politika vpliva na menjavo nazorskih konotacij.

V: Ali je katera prevladujoča...in če jih je več, ali se med seboj ločijo glede na različne prispevke?

R7: Z menjavo urednika so začeli pisati spet določeni avtorji, ki so bili prej pomaknjeni na rob.

V: Kako pa ocenjujete stanje različnih nazorskih konotacij v vašem časopisu, ali je to pozitivno, moteče, produktivno?

R7: Moteče je v primeru, če se z vsako menjavo urednika menja nazorska konotacija...pozitivno in produktivno pa je, če imamo tako leve kot desne pisce.

V: Ali menite, da je vaš časopis notranje zadostno pluralen?

R7: Ne.

V: Kaj pa je boljše, da je časopis notranje bolj homogen ali raznovrsten?

R7: Dobro je, da je pluralen...v Sloveniji je pač tako, da če želiš levo plat moraš kupiti Mladino, če želiš desno plat nekaj drugega in zakaj ne bi bilo to mogoče v enem časopisu...da bi imel možnost v enem časopisu...

V: Ali so v vaši redakciji zaposleni novinarji in uredniki s podobnimi nazorskimi orientacijami kot so vaše?

R7: Za novinarje bi rekla da ja.

V: Kaj pa uredniki?

R7: Pri urednikih je odvisno...uredniki so nad nami.

V: ...ali uredniki transparentno kažejo te svoje nazorske orientacije...ali se ve recimo...

R7: ...se vidi preko komentarjev.

V: Ali poznate določene kolege in kolegice, ki imajo mogoče drugačne nazorske in idejne orientacije kot vi...ali z njimi sodelujete, se družite v prostem času?

R7: Da.

V: Pa menite, da njihova drugačna nazorska orientiranost negativno vpliva na klimo v redakciji?

R7: V naši redakciji ni takšnih ekstremistov...recimo z Magovci se super razumemo..

V: ...se pravi to potem ne vpliva na profesionalnost dela?

R7: Ne.

V: Kaj pa glede bralcev...ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni ali menite, da to ne igra nobene vloge in da so pač bralci...

R7: Bralci so tudi nazorsko opredeljeni...predvsem bolj tisti intelektualni...

V: ...se pravi se ločijo...

R7: ...nekateri poslanci so na primer ob menjavi uredništva množično bojkotirali Delo...ob ponovni menjavi urednika pa spet hvalijo...nekako aprila se je to začelo...in zdaj se spet govori, da je Delo okej in ga spet vsi berejo. V tem smislu intelektualci tudi vplivajo na mnenje...

V: ...mislite, s tem potegnejo za sabo tudi ostale ljudi?

R7: Ja.

3. Ocena stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev

V: Kako se vam pa zdi glede stanja v Sloveniji....ali so po vaši oceni Slovenski mediji dovolj notranje nazorsko pluralni, se pravi da dopuščajo prostor različnim nazorskim opredelitvam v okviru ene in iste hiše?

R7: Mislim, da ne.

V: Kako pa je recimo glede interne pluralnosti...zdaj če vzamemo vaš časopis...glede na posamično novinarsko zvrst, recimo komentar, kolumna, gostujoči avtorji...ali je to spet nazorsko recimo...a gre tu za neko notranjo pluralnost glede na zvrst?

R7: Oboji pisci so, tako desni kot levi...ni pa, da bi na isto temo vsi pisali.

V: Kaj pa, če gre za posebej relevantno temo..ali se zgodi, da tudi na isto temo pišejo z različnih perspektiv?

R7: Ne, to potem delajo strokovnjaki.

V: Kateri strokovnjaki?

R7: Politični analitiki.

V: Ali se jih jemlje kot neodvisne ali...

R7: ...tudi se jih jemlje kot odvisne.

V: Se pravi se ve tudi približno kdo kam spada...

R7: ...ja.

V: Ali imamo po vašem mnenju v Sloveniji opraviti z različnimi nazorsko opredeljenimi časopisi oziroma z medijsko pluralnostjo?

R7: Ja.

V: Se pravi obstaja neka zunanja pluralnost...kakšna pa je vaša ocena medijskega pluralizma in profesionalizma v zadnjih letih...ali gre tukaj za izboljšanje ali poslabšanje situacije?

R7: Nisem tako dogo v novinarstvu, da bi lahko to ocenila...tako dolgo kot je bila levica na oblasti, so imeli tudi taki pisci možnost pisati..

V: ...ali je šlo za neke vrste novinarsko elito...ali mislite to?

R7: Pri časnikih je bila leva elita, pri revijah pa je bilo te odprtosti več...ni tudi neke velike naklade in lahko tako levi kot desni izražali svoja mnenja.

V: Kaj pa recimo, je bilo stanje pred letom 2005 v tej smeri kaj drugačno oziroma ali je po menjavi vlade situacija kaj boljša...in če je, v čem je razlika?

R7: Je, priložnost so zdaj dobili tudi bralci, ki volijo desno sredinsko...

V: ..verjetno tudi pisci?

R7: Ja, tudi pisci...bralci pa lahko berejo desne ideje, pisci pišejo desne komentarje...zdaj je tudi v dnevnem časopisju mogoče zaslediti desne opcije. Vendar se mi zdi, da desni hočejo nadomestiti vse kar so prej zamudili in počnejo isto, kar so prej levi.

V: Kaj pa glede profesionalizma, opazate tu kakšne razlike?

R7: Jaz recimo, sem službo dobila.

V: Ali potem trdite, da se je situacija izboljšala tudi v smeri profesionalizma?

R7: Vsaj na Delu so zaposlili kar nekaj ljudi.

V: Kateri časopisi pa po vašem mnenju veljajo za leve in kateri za desne?

R7: Leva je Mladina, čedalje bolj tudi Dnevnik...desna je Demokracija, mogoče tudi Mag ampak ne toliko. Večer in Delo pa...ne vem...ne bi znala opredeliti, sta pa Delo in Dnevnik najbolj čutila zamenjavo urednikov in s tem tudi nazorsko spremembo. Ta situacija je najbolj vplivala na ta dva in tudi na televiziji, se pravi RTV-ju.

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ali poznate razmere glede pluralnosti v kaki drugi državi?

R7: Konkretno ne, ampak za hrvaško televizijo menim, da je bolj profesionalna kot recimo slovenska.

V: V kakšnem smislu?

R7: Novinarji so veliko bolj predrzni kljub očitkom, da so včasih bili zelo režimski.

V: Menite, da imajo več svobode?

R7: Imajo drugačno razumevanje kaj je nacionalna televizija...bistvena razlika v kakovosti oddaj...mi kupujemo njihove dobre ideje, recimo Piramida.

V: Zakaj pa menite, da je tako...kaj pri nas manjka v tem pogledu?

R7: Mogoče premalo izobraževanja, premalo novinarjev...na hrvaškem je več ljudi...večja izbira.

V: Ali so slovenski tiskani mediji primerljivi z ostalimi evropskimi mediji...ali ugotavljate tu kakšno posebnost slovenskih medijev?

R7: Mislim, da so primerljivi...zvrsti so pokrite, tabloidne, resne...tudi 24 ur žurnal imamo zdaj...

V: ...kaj to pomeni?

R7: Zastonj časopis, kot recimo v tujini...metro časopis. V tem smo se tudi izenačili s tujimi.

5. Cenzura in pritiski

V: Zdaj bi spregovorila še o cenzuri in pritiskih, o čemur se je v zadnjem času veliko govorilo...ali imate vi vtis, da se to dogaja?

R7: Ja, zadnje čase predvsem z leve strani.

V: Kakšne so pa vaše izkušnje?

R7: Te pokličejo in hočejo korigirat...ne želijo popravkov ampak hočejo učiti zakaj je nekaj tako...

V: ...torej gre za nek pokroviteljski odnos, če vas prav razumem?

R7: Ja..

V: Kako pa je to z uredniki, ali prihaja tak odnos tudi od urednikov?

R7: Spreminja se z menjavo uredništev...preferance se menjajo glede na menjavo uredništev.

V: To so vaše osebne izkušnje, veste morda tudi za podobne izkušnje drugih novinarjev?

R7: Vsi imamo podobne izkušnje...

V: Pa bi rekli, da prihaja ta pritisk na novinarje bolj zaradi kritičnosti vašega pisanja, ali gre za odkrito cenzuro, ki jo izvaja urednik...ali je morda v ozadju politika oziroma sedanja vladajoča koalicija?

R7: Zadnja dva meseca se levica pripravlja na volitve in pritiskajo tako na urednike kot tudi na novinarje...desnica je pa zelo zaspala.

V: Ali potem ne bi mogli govoriti o pritisku vlade?

R7: Name desnica ne pritiska, lahko pa da na urednika vendar jaz tega ne vem.

V: Ali bi ta diskusija o cenzuri...ali menite, da gre tu za nek vzorec, ki se vleče iz preteklosti in je neodvisen od usmerjenosti vlad?

R7: V času vladavine levih so bile desne opcije zatirane in zdaj one poskušajo vse kar so v tistih štirinajstih letih zamudile..v medijih prevzeti in one biti glavne...in delati tako kot prej levica in ponavljati isti vzorec...

V: ...potem tukaj ne bi mogli govoriti o neki profesionalnosti?

R7: Če želiš dobiti neko celostno sliko o, ne vem, recimo državnih proslavah...v preteklosti se je recimo pisalo samo o levih proslavah, ki so jih organizirali levi...v kakšnem mediju...ne pa tudi o desnih...za popolno sliko moraš brati več medijev.

V: Ali potem menite, da ni bilo nekega objektivnega poročanja?

R7: Ja.

V: Ali menite, da gre glede cenzure oziroma pritiska na medije dejansko za cenzuro, ali je kritika omejena nekje s strani urednikov v smislu uredniške kontrole,

šefovskega odnosa urednikov, hierarhičnosti ter očitke o napakah novinarjev, ali morda celo za osebna trenja?

R7: Za osebna trenja sigurno ne. Tako kot mene pokličejo osebno in me učijo, tako tudi urednike pokličejo in...

V: ...zaradi kritičnega pisanja?

R7: Ne nujno, recimo mene je Golobič vztrajno klical ker sem napisala, da je bil samo enkrat izvoljen v parlament...pa to samo tako, mimogrede...sploh ni šlo za kak očitek ali komentar...čisto dejstvo, nevtravno. Potem me je klical in me učil, hotel je pojasniti, da je bil vmes ves čas v ozadju in to jemlje zelo resno.

V: Pa se to dogaja na širšem nivoju tudi, ali gre tu za njegov osebni primer, ali je veliko takih primerov?

R7: Precej je teh primerov predvsem na osebnem nivoju...zelo so občutljivi tudi na zapise o Politbarometru, ko je bilo objavljeno da SD-ju podpora pada in potem kličejo in hočejo učit... tudi Lukšič me je klical dva dni preden sem objavila članek. V glavnem gre za to, da me kličejo tisti, ki si to upajo in me tudi dovolj poznajo...

V: ..tudi na prijateljski ravni?

R7: Ne.

V: Še za konec, ali imate mogoče kakšne pripombe glede intervjuja...se vem je zdel razgovor preveč osebni in ali morda česa nismo vključili v vprašalnik?

R7: Mogoče je bil malo bolj osebni tisti del ko sem govorila o izkušnjah...pa saj ali bo to kje z imenom...

V: ...ne, anonimno in v študijske namene. Kaj pa morda glede odnosa z vlado, menite, da bi morali to tematiko bolj izpostaviti?

R7: Ne, mislim, da ne.

Respondent 8 (R8):

- spol: m

- starost: 46

- izobrazba: visoka, Filozofska fakulteta

- pozicija (funkcija) v mediju: odgovorni urednik kulturno-umetniškega programa (RTV)

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbeno,...): redna

- trajanje zaposlitve pri časopisu (v mediju), kjer dela v času intervjuja: 6 let

- predhodne zaposlitve v novinarstvu: Slovenec – 1 leto kulturni urednik, 2 leti glavni urednik (1991-1994), Delo (1 dan glavni in odg. urednik)
- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: srednja

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno vlogo imajo te opredelitve pri nas? Menite, da so presežene oz zastarele?

R8: Na nek način so te opredelitve v našem prostoru preživete, vendar pa še vedno paradoksalno označujejo stanje v medijskem prostoru. Mislim, da bi se dejansko...da je prišlo zlasti v obdobju osamosvojitve do nekaterih zgrešenih medijskih tokov, seveda so temu botrovali politika ali lastniška struktura, oboje je pripeljal do, po moji presoji zelo napačnih diskurzov, ko se je govorilo o medijih in zato tudi smeri, ki so šle pravzaprav iz nekega napačnega stališča v prenavo medijskega prostora. Glede na to, da je ta paradigma zgrešena, ti označevalci še vedno pogojno držijo. Ker je bila res...v izhodišču so se mediji premal sodobno strukturiral. To rečem kljub temu da vem, da je pravzaprav na področju časopisnih medijev v Evropi, in tudi elektronskih sam zdaj govoriva večinoma o časopisnih, pravzaprav zelo negativen trend, ne. Tudi v Ameriki, če veste kaj se dogaja z NY Timesom in vsemi temi bom rekel vodilnimi mediji, ki pravzaprav neko intelektualno in medijsko oporišče za ustvarjanje nekega javnega prostora, ne. Vemo, kaj se dogaja v Franciji z Le Monde-om, vemo kaj se v Italiji dogaja s tiskanimi mediji, ne. Funkcija medijev pri pokrivanju interesov javnega prostora je tudi v razvitem zahodnem svetu pravzaprav ogrožena.

V: mislite zaradi lastniških struktur ali so še kakšni drugi dejavniki...

R8: ..ja, glejte, predvsem zaradi lastniških struktur in seveda navezave lastniških struktur s politiko.

V: omrežij..

R8:...tako. Kot veste, samo dva primera, ki jih gotovo bolje poznate kot jaz. Mislim, da eden glavnih lastnikov Le Monde-a ima tudi v tej svoji korporativni lasti vojaško industrijo in to dosti temeljito vpliva na pisanje o teh zadevah, veliki koncerni, magari Murdockov, kupujejo velike medije dosti elitne tiskane..v tem obdobju se je recimo drastično zmanjšalo število negativnih zapisov, recimo o Bushu, ni mogla v knjižni obliki iziti biografija o njem in tako naprej. V tem smislu je ta, ne vem ali se temu reče

korporativni kapitalizem, pač preveč zasenčil vlogo medijev kot neke interesne sfere javnosti pravzaprav, ne. Saj pravim, po drugi strani pa logično, kapital in politika sta v zahodnem svetu zelo povezana, ne. In če se ne krepí javna sfera, če mediji niso kapitalsko pa politično neodvisni, ne, potem se krepí kapitalsko politična naveza, ne. In pač v tem kontekstu je težko pričakovat, da bi se mediji razvijali v kontekstu neke idealitete. Nismo na žalost recimo prevzel skandinavskega modela, ki, mislim da v izhodišču omogoča pluralizem, ne, in zato ti označevalci (desno-, levo-, itn.) so še vedno relevantni za opis medijske scene. Mislim, da že ker to tako je, kaže da nekaj ni v redu in to je škodljivo seveda, ker se tudi profesionalne stvari rešujejo še vedno prek političnega diskurza. Ker je ta medij lev, ga moramo uravnotežit in tako naprej. Torej, gre še vedno za političen diskurz znotraj medija.

V: se pravi, po vašem mnenju te opredelitve vplivajo tudi na samo profesionalnost medijev?

R8: V bistvu ja. V bistvu ja, ker se pravzaprav os bojišča prestavlja nekam drugam v bistvu, ne.

V: Kako pa bi vi opredelili medije v Sloveniji v splošnem, se ti nagibajo pretežno v levo stran, desno stran?

R8: Mislim, da to kar je pred kakšnim letom ali pa še kaj več, Jurij Gustinčič napisal, ki sicer ne velja ne za desničarskega in ne za levičarskega, ne po svoji provenienci ne po svojih zdajšnjih stališčih, novinarja, da to v globalu kar drži, ne. Novinarji so *a priori* ali pa *per se* ali kakorkoli že rečemo, bolj liberalni kot konzervativni. V Sloveniji je pa to verjetno še kljub vsemu pogojeno z dogajanjem v 70-ih, 80-ih letih, tudi še 90-ih. Ta kontinuiteta na nek način še seveda traja, in izobrazba novinarjev, vstopa novinarjev v medije in tako naprej...mislim, da to ni ideološki diskurz, če rečemo da, seveda v 70-ih, 80-ih, je bila večina novinarjev levičarske proveniencie. Seveda so pa tudi znotraj tega konteksta bili novinarji, ki presegli to in korenito doprinesli k profesionalizaciji medijskega prostora in k odprtosti političnega in tako naprej, ne. Mislim pa, da je bilo dejstvo da, če greva v štartno pozicijo na koncu 80-ih let, je bila večina novinarjev levičarsko liberalnih, ne, po svoji provenienci. Zdaj, ne znam pravzaprav....ne bi želel delati prereza današnjega stanja, samo verjetno bi bilo to najboljše statistično, s kakšno anketo opredeliti, ne. Domnevam pa, da se ima večina, jaz ne sodim, samo predstavljam

si, da se ima večina novinarjev prej za levo-liberalne kot za desno-konzervativne. Vsaj pri osrednjih slovenskih tiskanih medijih.

V: ali v tem pogledu opazate kakšne bistvene razlike med tiskanimi in elektronskimi mediji?

R8: Razlike gotovo so, vsaj če rečem za televizijo...vsekakor se politična preferenca novinarjev v pisanem mediju bolj jasno artikulira, ne. Elektronski mediji so na nek način, saj veste, tu gre bolj za nabor informacij, bolj za kakšne selekcije. Tukaj bolj pride do izraza to, ne.

V: mislite bolj na uredniško delo, rešeto...

R8: Tako, tako...pri naboru tem, delno seveda tudi pri naboru gostov, pri naboru izjav, tukaj to pride bolj do izraza.

V: se pravi, da je navzven to manj opazno?

R8: seveda, logično...v časopisnem mediju je neprimerno več prostora tudi za artikulirati svoja stališča, ne.

V: Dobro, če se sedaj osredotočiva na medij kjer delate oziroma tudi na vaše pretekle izkušnje z delom v tiskanih medijih. Recimo, so v vašem delovnem okolju, uredništvu, ljudje z različnim nazorskimi usmeritvami in ali med njimi prihaja zaradi tega med njimi do kakršnihkoli konfliktov, nesoglasij?

R8: Da. Seveda, tudi do kakšnih konfliktov prihaja in mnenj, trenj in tako naprej..

V: pa menite, da so taka trenja moteča ali morda produktivna, kakšne so vaše izkušnje?

R8: Načeloma je to v redu, je to dobro. Samo, mislim pa, da je nekaj sorodnega nedaleč nazaj izrekel France Bučar, problem je v tem, da je politični sistem uničil podsisteme v njihovi profesionalni razpostavitvi ali kako bi temu rekel. Glejte, če je medij ali tiskani ali elektronski že profesionalno strukturiran do te mere, da upošteva vse glavne standarde delovanja tega medija, ne glede na politične preference enega ali drugega kolega, sodelavca, urednika, je to nujno in je samo dobro, ne. Če pa še ni dosežen ta nivo, kjer bi bil osnovni kriterij kljub vsemu tist bom rekel profesionalni okvir dejavnosti, je pa to moteče. In mislim, da so v Sloveniji to preturbacije kot vidimo v tiskanih medijih delno tudi po elektronskih, ta profesionalni standard še ni bil dosežen do te mere, da to ne bi imelo negativen vpliv. Ta trenja, ne. Me razumete, malo zakomplicirano govorim.

Načeloma pa...pluralizem, saj ravno to je to, kar je najboljše v nekih demokratičnih družbah, ne. Če nas primerjam s Kitajsko recimo in njihovim novinarstvom, ne, saj pravim, po drugi strani pa vsaj primerljivo evropsko ta medijski prostor (slovenski) še ni strukturiran do te mere, da ne bi imelo to negativnih vplivov na delovanje posameznih medijev. Te nazorske razlike, ne.

V: Sedaj sva naredila neko zunanjo primerjavo, kaj pa notranje gledano, se vam zdi medij kjer delate zadostno notranje pluralen?

R8: Glejte, jaz sem tukaj, kako bi rekel, neprestano nezadovoljen, ne. Tudi če gledam obdobje zadnjih 16 let kar sem na televiziji, se mi zdi kot sem prej rekel, da ta raven še ni dosežena, da bi bil lahko zadovoljen. Ta raven, kjer lahko človek upošteva tudi povsem različna mnenja, pluralizem, seveda ob vsej hierarhiji ki je, ki mora bit. Saj pravim, ne verjamem da bomo dosegli kakšno idealiteto saj človek, ki dela par let v medijih že približno razume in obvlada vse te cinične pa instrumentalizirane vloge medija, vendar se mi zdi da, saj pravim, preden se sprijaznim s tistima dvema dimenzijama, mislim da je treba vsaj še korak, dva v smeti idealitete narest, da bomo lahko vsi skupaj zadovoljni.

V: kako pa različne nazorske usmeritve vplivajo na klimo v vašem uredništvu. Ali se sodelavci različnih vrednotnih orientacij družite med sabo, sodelujete?

R8: Jaz načeloma ja, vendar jaz delam v kulturno-umetniškem uredništvu. Mogoče bi morali to vprašati na notranjepolitičnem...načeloma pa kolegialna vez presega to ideološko opredelitev, vsaj pri meni osebno.

V: gre tudi za to, če ste imeli primer, ko je kdo zastopal svoje vrednotno stališče in bil zaradi tega...ne vem, na primer ni mogel objaviti svojega prispevka?

R8: Ja, glejte, pri novinarskem delu se dogaja...verjetno tukaj stvari so v nekem...urednik ali pa tudi redaktor oddaje ima kljub vsemu neko...domnevamo, da je profesionallec in da ima neko kredibilnost in na podlagi te kredibilnosti kljub vsemu odloča kaj bo šlo v oddajo in kaj ne bo šlo. Seveda so primeri, ko novinar nekaj naredi, redaktor oz. urednik pa želi, da bi bilo to drugače, da to ni glavna tema, da je rdeča nit nekje drugje, zdaj ne vem kolikokrat je to...jaz tega ne bi opredeljeval z ideološko terminologijo, ampak bolj s profesionalno..

V: obrtno..

R8: ..ja, obrtna stvar. Če je prispevek recimo. Smo imeli bom reku ideološko čiste prispevke, ki jih nismo dal noter ker so bili slabo narejeni. Ker tema ni bila fokusirana okrog dogovora, ki ga je imel urednik z novinarjem, pa je naredil nekaj družga o enem nagrajencu...skratka, tema v tistem primeru ni bila fokusirana na poezijo, ampak na neke osebne anekdotičnosti tistega pesnika in tako naprej. Hočem rečt, pri nas so na delu strokovni parametri, ki jih ima vsak urednik pravico uporabljat kot orodje. Bom takole rekel. Za dokumentarce isto, ne, so režiserji, ki ne dovolijo da se karkoli poseže, pa se kdaj uredniki tudi prerekajo ali pa prerekamo, če tudi jaz zraven pridem, da to res ni...drugač so pa absolutno režiserji, ki si prav želijo, da čimveč verodostojnih ali pa usposobljenih ljudi vidi njihov izdelek še v tej fazi ko je moč kaj popraviti v bistvu. In je to predvsem...kot sem rekel, teh stvari pri nas ne bi opredeljeval z ideološkimi parametri. Verjetno je v notranji politiki drugače. Lahko, da je drugače, ne vem, ne morem rečt.

V: kako pa ocenjujete stanje medijskega pluralizma pred letom 2004 in po nastopu nove vlade? Gre po vašem za kakšne večje razlike?

R8: Stanje se bistveno ni izboljšalo. Bilo je kar nekaj preturbacij, zdaj da bi...osebno menim, da se stanje ni bistveno spre...da se stanje ni izboljšalo. Osebna mnenja so sicer tu lahko relevantna, mislim pa da je bistveno kaj glede tega menijo uporabniki medijev.

V: kaj pa delitev na provladne in protivladne medije. Ali kaj takega obstaja?

R8: Na nek način, da. Glejte, stanje v slovenskih medijih bo normalno takrat, ko se z menjavami oblasti ne bo govorilo, da je treba zamenjati urednike na televiziji, v tiskanih medijih, na STA-ju in tako naprej. Dokler bo vsaka menjava vlade prinesla na plano tudi problem menjav, pomeni, da stanje seveda ni normalno, ne. Da mediji niso samostojna veja nadzora oblasti, ampak so pač še vedno v pretesni korelaciji s politiko.

V: pa lahko recimo nekaj medijev, za katere menite da so protivladni, provladni, desni, levi?

R8: Protivladni in provladni ne bi rekel...zdaj...glejte...jasno je, da sta Mladina in Reporter, da imata ideološko drugačen predznak, mislim pa, da je to seveda dobro. Zelo slabo bi bilo, če bi bila samo Mladina in ne tudi Reporter ali obratno, tako da v tem smislu ni to nič narobe. Mogoče problem centralnih medijev in tiskanih, ne, in televizije. Ta dva medija bi morala biti definitivno dvignjena nad te oznake provladni, protivladni, levi, desni, ne. Dnevnik, Večer, Primorske novice bi rekel, čimbolj je strukturiran prostor,

če je to profesionalen prostor, tem boljše je. Mislim pa, da bi rabili zelo ideološko nevtralen vodilen elektronski medij in, bom rekel, vsaj ideološko zelo nevtralen tiskani medij ali pa dva enakovredna, nek bolj liberalen in nek bolj konzervativen, kot je pač to v Nemčiji, Franciji in povsod, ne.

V: pa se vam zdi, da pri teh centralnih tiskanih medijih, če se jih drži ideološki predznak, recimo levi, desni, protivladni...gre tu po vašem za oznako ali za dejansko stanje?

R8: (smeh)..če berem časopise, gre za oznake. Če pogledam od znotraj...zelo podrobno sem bil seznanjen s tem kar se dogaja na Delu...gre več kot samo za oznake. Gre za dejanska dogajanja, ne. Navezava politike in kapitala uravnava nekaj kar ne bi smela na ta način.

V: se pravi, gre za neka elitna omrežja...

R8: ..tako. Za elitna omrežja, ki izrabljajo javni prostor za svoje interese, ne.

V: Nekaj sva že govorila o razmerah v tujini, pravite, da se tudi tam soočajo s podobnimi težavami, omenila sva Washington Post, Le Monde....ali menite, da gre pri nas vendarle za kakšno specifiko, ali se pri nas situacija v čem bistveno razlikuje?

R8: Bistveno slabše pri nas je, da kljub tej dolgi tranziciji še ni prišlo do stanja, ko bi se izvili iz teh, bom rekel...iz te politično-kapitalske paradigme, no. To je gotovo narobe, ne. Leta 1991 se prostor ni *ab ovo* vzpostavil, ne, ampak se je začel nek proces, kjer so se predvsem na področju tiskanih medijev poskušale postaviti konture nekega prostora, ki bi bil kljub vsemu adekvaten ali pa vsaj primerljiv s tem, kar je mogoče v razvitih zahodnih demokracijah. Ta proces ni dobro tekel in mislim, da se prostor ni strukturiral na mikro nivoju kot je to v recimo Nemčiji, Franciji ali Švici, ki je tudi primerljiva, ne. Saj veste, je propadel projekt Slovenca, Republike in ...kaj je bil pol tist kar je imel Slivnik a je bil Jutranjik al kaj, ne spomnim se, sam....hočem rečt, da je bila zavest in tudi ambicija, da je treba razširit ta medijski prostor, vendar se je jaz mislim zelo, se to pravzaprav ni posrečilo. Jaz mislim, da se je ta proces strukturiranja prostora, ki bi bil primerljiv s tujino malo zavlekel...in da bo, zdaj tukaj ne govorimo o neki idealiteti, da bo sčasoma proces stekel in se bo medijski prostor strukturiral. Kljub vsemu pa je stanje precej boljše kot v nekaterih državah, ki so šle malo kasneje isto pot, ali pa celo malo prej in so na nek

način še manj primerljive s temi zahodnimi demokracijami. Samo mislim, da smo s tem ko nam na začetku ni uspel strukturno razširiti prostora tako, da bi dejansko zafunkcioniral medijski prostor po več profesionalnih linijah, mislim, da smo šli zdaj v nek proces, ki je daljši in bodo šele obrati generacij prinesli eno normalno stanje.

V: pa menite, da obstajajo nastavki, da se to zgodi?

R8: Jaz mislim, da. Te kapitalsko-politične strukture so pač zamenljive, čeprav nas potem vsako štiriletno obdobje potem lahko oddalji od idealitete, ne. Problem s temi uravnoveženji je, da če mi nekaj malo uravnovežimo, bodo prišli uni in bodo tudi oni nekaj malo uravnovežili. In če bodo uni, bomo pol mi spet in tako naprej. Tako da ta logika uravnovežanja se meni zdi neprimerna. Saj veste, na ladji se človek parkrat zagunca pol pa bruhne, ne. Tukajle za en medij so to....z dost sofisticirano infrastrukturo, ne, pravzaprav teh tresenj ne potrebuje in tudi ne prenaša dobro se mi zdi, ne.

V: lahko morda malo konkretizirate situacijo, denimo na določen medij?

R8: Hotel sem reči, da če bi na začetku, ko je bilo Delo relativno....z izjemno močno to infrastrukturo dopisniško po Sloveniji pa tujini, kapitalsko tolik močno, da nisi mogel konkurirati, ne, na začetku 90-ih takrat, pa če pustimo to, da je bila to po moji presoji napačna izbira naslova časopisa Slovenec...recimo, če bi takrat recimo Jutranjik ali Reporter...že sam naslov je bil napačen, pa sem bil jaz takrat glavni urednik. Hočem reči, sem delal tam in imel nek odnos, vendar sem se vseskozi zavedal, da naslov ni primeren. Naslov časopisa je malo preveč anahron, ne. Samo če bi takrat ta projekt uspel, pa naj bi se imenoval Slovenec ali karkoli, bi imeli bistveno manjše težave s temi preturbacijami, ki so bile zdaj denimo na Delu in tako naprej, bi bila stvar čisto drugega ranga, se mi zdi. Bi v 15 letih ali že skoraj 17 sedaj vendarle nastal en močan malo bolj konzervativen časopis in pač Delo bi bil malo bolj levo-liberalen. Samo težko rečem, ker v visoko priznanih standardih je povsem normalno, da časopis pokriva nek segment vrednot, ki je potem bližji nekemu dosti bipolarnemu prostoru, recimo eni polovici, nek pa, ki je približno drugi polovici. Tako kot je res dober primer prejšnji Mag pa Mladina in Reporter pa zdajšnja Mladina, recimo. Na revijalnem prostoru je to zelo v redu, ne. Mogoče bi rabili pol še kakšen bolj sredinski tednik, da sta pa ta dva, je pa to absolutno dobro, ne. Na področju dnevnih časopisov pa ta bipolarnost ni tako dobro pokrita, ne. To je dejstvo, ne.

V: Kaj pa recimo Republika, je šlo za podobno ozadje kot na Slovincu?

R8: Glejte, če bi se prijela bi bilo tudi povsem v redu. Če bi se Delo v tem smislu zbalansiral kot osrednji slovenski tiskani medij, in če bi se Slovenec kot malo bolj konzervativen in recimo Republika kot levičarsko-liberalen, vprašanje kaj bi bilo potem z Dnevnikom, bi bila to pol čisto fina struktura lahko. Ne, nek osrednji medij z minimalnim naklonom vrednostnim v katerokoli smer in dva malo bolj profilirana časopisa, en malo bolj liberalne in drugi malo bolj konzervativne provenience. To bi bila za tako majhen medijski prostor idealna struktura. Zakaj do tega ni prišlo, je več razlogov, ki pa jih tudi sam ne poznam. Sam očitno tudi...preprosto ni zafunkcioniral, ne. So kapitalski in politični razlogi in očitno tudi ljudje tega toliko niso rabili.

V: Kaj pa samo profiliranje znotraj enega medije, recimo Dnevnik se prilagaja širšemu spektru bralcev, menite, da tovrstna notranja diferenciacija, se pravi prilagajanje raznim tipom bralstva, lahko nadomesti zunanji pluralizem ali menite, da je to bolj tržna poteza?

R8: Mislim, da gre bolj za tržno logiko, ne. Večina medijev kljub vsemu kar lovi tržno logiko, ne. Druge perspektive ni, ne, ker tudi tržišče za tiskane medije se krči, oži in potem so tu še nove tehnologije, novi načini sporočanja, ki to mlajšo generacijo privlačijo in čisto zadovoljijo in se mi zdi, da itak je...

V: ...prilagajanje tržišču...

R8: ..absolutno tako, prilagajanje tržišču, ki ga pa diktirajo nove tehnologije, globalni trendi, ki jih pa ne bomo mogli ustaviti...saj veste, mularija in, zdaj ne vem kako je to statistično ampak se mi zdi, da ljudje pod 25 let iščejo informacije na druge načine, prek računalnika, mobija, in tako naprej.

V: Če se dotakneva še nekoliko cenzure in pritiskov. Pred časom se je namreč precej govorilo o cenzuri ter pritiskih v nekaterih medijih. Ali imate vi vtis, da se to dogaja oziroma se je dogajalo?

R8: Gotovo obstajajo in politični in kapitalski pritiski, absolutno, kolikor poznam stanje ne glede na provenienco medijev. Mislim, da se to dogaja tudi v visoko razvitih zahodnih demokracijah in v njihovih medijih in gre tukaj bolj za nek proces, ki je neprestano na delu, ne. Problem je bolj s te novinarske plati, da je tukaj premal koherentnosti s te strani v bistvu, da bi se naredila res zelo močna distinkcija med, bom rekel ljudmi, ki so

novinarji in uredniki, čeprav višje ko greš po tej paradigmi, bližje so seveda...bližje so ti ljudje lastnikom ali pa izpostavljeni političnim vplivom, ne, in je problem tega vmesnega prostora bom rekel, kjer se najdemo...tudi zase, smo kdaj uredniki v navzkrižju interesov med tem, kar pravzaprav moramo zagovarjati, neko novinarsko profesionalno uredniško integriteto in seveda med zunanjimi interesi, ki so bili, ki so in ki bodo. In bom spet rekel tisto, kar se mogoče sliši kot fraza, ampak če se bo vsaj še za stopnjo ali dve ta prostor profesionaliziral, bo tudi te pritiske dosti lažje amortizirati. Ne rečem, da je stanje v tem trenutku sicer dramatično, vendar do tega prihaja v bistvu, ne. Prej je prihajal in, saj pravim, bo tudi še prihajal. In je bolj stvar ene inteligentne politike in enih inteligentnih lastnikov, da res razumejo, da je v interesu družbe, da je v interesu ustvarjalnosti družbe, da je v interesu razvoja te družbe, da se določene sfere ločijo. In tukaj pač imajo probleme tudi drugi...Italijani z Berlusconiem, Francozi saj veste s Sarkozyjem, ki je posegel v medije in tako naprej, ne. Še vedno pa verjamem v kritično maso novinarske etike in da se da te standarde še dvignit za stopnjo ali dve in, da je to absolutno v interesu neke normalne, zdrave družbe, ne. Ker ta...še vedno smo stisnjeni v to bipolarnost, ki je dosti očitna tudi v medijih. Je tudi dosti razvidna v medijih in mislim, da je treba to vsaj za stopnjo ali dve presežt, da bodo te inklinacije menjave vlade v štirih letih minimalne, ne, 5-10%, ne pa 30% in še več, v kakšnih dejavnostih, ne.

V: gre tu po vašem za strukturno rešitev ali za neko vrednotno oz. moralno dozorelost?

R8: Ja...za oboje...to drugo, kar ste rekel, bi moralo biti prvo, da bi bil res nek konsenz v Sloveniji oziroma slovenski politiki, kje so meje glede intervencij v medijski prostor in, da se seveda tega konsenza držijo tako leve, kot desne politične stranke. To bi kazalo na neko zrelost in politike in, kako naj rečem Slovencev...nekega naroda. Je to bolj v splošnem in vsestranskem interesu. Tukaj nisem prepričan...mislim, čudim se, a to ni mogoče, ne, da ni mogoče presežt to bipolarnost, zdaj ko ste vi na oblasti ste vi vladal, potem, ko bomo mi...in gor, dol,...to se mi zdi nezrelo in kaže na nerazumevanje politikov *vis a vis* vloge medijev, res je pa, da imajo nastavke za tako razmišljanje. To je pa spet res.

V: Kaj pa strukturno, ali bi se po vašem kaj dalo narediti?

R8: Ja, jaz sicer zelo dobro skandinavskega modela ne poznam, čeprav sem se že večkrat pogovarjal o tem tudi z ljudmi na Švedskem....samo, tam država v veliki meri podpira medije ne glede na naklado, ne glede na, bom rekel vrednostno usmeritev, seveda kar je v zakonskih okvirih, samo se mi zdi, da imajo že sistemsko strukturo prostor strukturiran tako, da ta različenost manj pride do izraza brez kakšnih konfliktnih situacij, na katere lahko pogosto vpliva lastnik ali politika v bistvu, ko hoče stvar prestrukturirati. In se mi zdi, da bi bil za tako relativno majhno kulturo, za tako relativno majhno državo, to zelo smiselna investicija, ne. Naš problem je, da bojo zdaj v perspektivi ti javni mediji, ne, da tako rečem eno redkih oporišč naše nacionalne identitete in če bo ta na dolgi rok razklana in potolčena, jaz ne vidim kakšne svetle perspektive razvojne, kar zadeva omogočanje neke družbe normalne, ki bo ljudem omogočala, saj pravim, razvijati svoje intelektualne in vsakršne potenciale. Se mi zdi, da je na področju medijev stanje še vedno preveč konfliktno, pa ne ve tem smislu, saj pravim, razlike morajo biti, samo artikulirajo se na način, ki bi moral že biti malo *de mode* (iz mode) v bistvu, ne. Se mi zdi, da bi bile potrebne strukturne spremembe, ker v vsakem štiriletnem ali pa če bo osemletni obrat, na novo uravnovežat prostor...prvič, je to *de mode*, drugič je to škodljivo, absolutno je škodljivo za javni prostor, ne ker javni prostor se ne more kar poljubno premikati za 20-30-40% v eno ali drugo smer, ampak bi javni prostor morala biti neka stabilna struktura, ki obstaja ne glede na menjavo političnih elit, oblasti in očitno tudi ekonomskih...

V...torej, ima neko svojo logiko razvoja...in tradicijo...

R8: Tako, ja...in tukaj se pravzaprav čudim slovenskim politikom, da okoli te točke ne morejo doseči konsenza. Javni prostor bi se moral za kvalitetnejše delovanje osvoboditi kapitalskega in političnega primeža.

Respondent 9 (R9):

- spol: ženski

- starost: 35

-izobrazba: družboslovna novinarska

- pozicija (funkcija) v mediju: notranjepolitična novinarka komentatorka

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbeno....); redna

- trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja; pogodbeno 10 let, redno od letos

- predhodne zaposlitve v novinarstvu; /
- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom:
prva nadpovprečna, druga povprečna

1. Osebna opredelitev oz. (samo)percepcija nazorske usmeritve

V: Ali lahko opredelite svojo nazorsko usmeritev? (recimo levo-desno-sredinsko ali liberalno oz konservativno) Konservativno liberalna. Ali menite, da ta opredelitev do določene mere vpliva na vaše delo pri časopisu oz. ali menite, da ta opredelitev nima nobene zveze z vašim novinarskim ali uredniškim delom?

R9: Če vpliv pomeni, da na apriornem prangerju ni vse, kar pride iz tako imenovanega desnega političnega polja, potem vpliva. A mislim, da lahko mirno rečem, da profesionalno sprejemam vsa prepričanja. Ne delim na levo in desno, ampak se v iskanju resnice, faktov trudim ločevati slabo in dobro, prav in narobe.

V: Kaj je za vas bistveno (določujoče) za levo ali desno usmeritev v Sloveniji. Menite, da je ta delitev zasnovana na istih temeljih kot drugod v Evropi?

R9: Temelji so pri nas v fundamentu drugačni kot drugod v Evropi. Poganja jih delitev duhov, ki ima start vsaj v tridesetih letih prejšnjega stoletja. "Levo" in "desno" se pri nas standardno radikalno razideta ob drugi svetovni vojni z državljansko vojno in povojnimi brezpravnimi poboji ter v dojemanju ustavne ločitve države in Cerkve. "Leva" politika da ima patent za edino pravo slovensko smer, edino njej je, (si) verjame, dano razumeti narodov blagor, zdrse kot klientelizem, korupcijo očita le političnim nasprotnikom, sposobnosti samozartja nima ali pa je silno šibka.

V: Kam bi uvrstili novinarje pri nas: se pretežno nagibajo bolj na levo ali na desno oz. liberalno ali konservativno stran?

R9: Še zmeraj je neverjetno veliko levega (političnega) aktivizma, ki mu novinarski kodeks ni prav prvo čtivo.

2. Percepcija in ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela repondent

V: Ali opazate v vsebinah časopisa, za katerega delate določene nazorske konotacije? Je katera prevladujoča; je več različnih nazorskih konotacij glede na različne prispevke oziroma avtorje?

R9: Mislim, da lahko mirno trdim, da je kakovost časopisa pluralnost pogledov. Količinsko, po nazorskih horizontih pišočin, je več (apriornih) levičarjev kot sredincev oziroma nadpolitičnih.

V: Kako ocenjujete stanje na področju nazorskih opredelitev in konotacij v vašem časopisu (pozitivno, moteče, produktivno.....).

R9: Naporno, a pod črto pozitivno.

V: Menite, da je vaš časopis notranje ustrezno oz zadostno pluralen? Ali pa bi morda bilo boljše, da bi bil časopis bolj homogen oz manj notranje raznovrsten?

R9: Večja notranja raznovrstnost bi gotovo koristila, spričo pravila, da več glav pač več ve in da prepričevanje prepričanih ni prav produktivno, nima dodane vrednosti.

V: Ali so v vaši redakciji zaposleni pretežno novinarji in uredniki s podobnimi nazorsko-idejnimi usmeritvami kot so vaše?

R9: Ne.

V: Ali poznate kolege/kolegice, ki imajo drugačne nazore? Ali z njimi sodelujete? Se z njimi družite v prostem času? Ali menite, da njihove nazorska usmerjenost negativno vpliva na klimo v redakciji ter na profesionalnost dela?

R9: Poznam jih in z njimi profesionalno sodelujem, zelo pa se v prostem času ne družimo. Ker črpajo iz ene in edine "resnice", vse drugo pa dojemajo kot "črno" in konservativno, je klima kdaj napeta. Ko urednik striže (ideološko) neprofesionalnost, nekorektnost, enostranskost, je nemudoma obtožen cenzure.

V: Ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni ali to ne igra vloge oz. imate bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev?

R9: Imamo bralce različnih usmeritev.

3. Ocena stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev

V: Ali so po vaši oceni posamezni slovenski mediji notranje nazorsko pluralni se pravi, da dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije ali medijske hiše?

R9: Odvisno, kateri mediji, in prav tako od tega, kakšni so uredniški odbori. Tu ni unisonega odgovora.

V: Kako se po vaši oceni interna pluralnost v časopisu povezuje s posameznimi novinarskimi zvrstmi (komentar, kolumna, gostujoči avtorji oz intervjuvanci)?

R9: Obstaja v vseh zvrsteh, od komentarjev do intervjujev.

V: Ali po vaši oceni imamo v Sloveniji opravka z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji (torej z zunanjo pluralnostjo)?

R9: Deloma.

V: Kakšna je vaša ocena stanja medijskega pluralizma in profesionalizma v zadnjih letih (se izboljšuje, slabša...). Je bilo stanje pred l. 2005 boljše ali slabše? V čem je razlika?

R9: Če se hoče, se lahko profesionalno dela zmeraj. Očitnejši kot v časih političnih pisem "dragi Tone, dragi Borut" in kosil pritiska na medije pri prejšnjem predsedniku države so danes apetiti, pritiski kapitala, novodobnih lastnikov, ki se precej surovo gredo, recimo, pivovarje in lastnike časopisov obenem, kot da so medijske hiše tovarne čevljev.

V: Kateri časopisi (ter drugi mediji) so po vašem mnenju nazorsko (idejno, politično) profilirani, kateri veljajo za leve, kateri za desne?

R9: Bolj kot desni so profilirani uporniško, protestniško levi. Dnevnik. Mladina.

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ste morda seznanjeni s stanjem na področju notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R9: Hrvaških, deloma britanskih, nemških in italijanskih.

V: Kaj lahko poveste o primerjavi notranje in/ali eksterne pluralnosti v tujih in slovenskih časopisih? (podobnosti, razlike, obseg, strukturiranost, vsebina...).

R9: Težko je generalno primerjati. Gotovo je na tujem več tako notranje in zunanje pluralnosti kot tudi jasneje, neprikrito profiliranih medijev, kar vse skupaj krepi pluralnost ponudbe in kakovost.

V: So slovenski tiskani mediji primerljivi z evropskimi ali pa ugotavljate kakšno posebnost?

R9: Dobrim tujim se vidi mnogo daljša demokratična izkušnja, tudi naklade niso primerljive, prav tako ne lastništvo.

5. Cenzura in pritiski

V: V zadnjem času se precej govori o pritiskih na novinarje, celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih. Ali imate tudi vi vtis, da se to dogaja? Kakšne so vaše izkušnje? Je ta neposredna ali ste za določene primere slišali od drugih?

R9: Ne morem pritrditi nenehnemu govorjenju o neobjavljenih tekstih, cenzorsko pospravljenih v "bunker". Bolj bo res, da so uredniki danes vse bolj ogrožena vrsta. Karkoli urednik želi, naroči, stori, vse se prevede v pritisk in cenzuro.

V: Če prihaja do pritiskov na novinarje zaradi njihovega pisanja ali do odkrite cenzure, kdo jo izvaja (urednik, lastnik...)? Ali je v ozadju ospredju politika oz sedanja vladajoča koalicija, ali pa menite, da gre za nadaljevanje vzorcev iz preteklih let (in ni razlike med levimi in desnimi vladami)?

R9: Mislim, da sem že odgovorila vprašanje, dve nazaj.

V: Ali pa menite, da ne gre za cenzuro zaradi kritičnega pisanja, temveč za uredniško kontrolo v funkciji kakovosti prispevkov? Ali morebiti za osebna trenja ali odnos podrejenosti in nadrejenosti oz. za preveč hierarhično vzdušje in pomanjkanja sodelovanja?

R9: Mislim, da sem že odgovorila.

Respondent 10 (R10):

- spol: ženski

- starost: 41

- izobrazba: univerzitetna

- pozicija (funkcija) v mediju: urednica

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbeno,...): redna

- trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja: 17 let

- predhodne zaposlitve v novinarstvu: študijska praksa, honorarno delo, pogodbeno

- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: srednja

1. Osebna opredelitev oz. (samo)percepcija nazorske usmeritve

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno vlogo imajo te opredelitve pri nas? Menite, da so presežene oz zastarele? Ali bi vi drugače svetovnonazorsko in vrednostno opredelili posameznike ali medije?

R10: Imajo še vedno veliko vlogo, se mi zdi, da imajo še večjo vlogo, kot so jo imele včasih, čeprav se pojavljajo tudi druge vrednostne opredelitve. Nekatere medije bi res lahko opredelili tudi pro ali kontra trenutnim koalicijskim silam na oblasti oziroma pro opozicijskim silam, lahko bi rekli tudi pro ali kontra vladni mediji. Nekateri mediji pa navzven ne kažejo nobene politične opredelitve, predvsem ko gre za revije, ki se ukvarjajo s specifičnimi temami.

V: Menite, da »klasične« ideološke in svetovnonazorske usmeritve (levo-desno) – tudi če obstajajo - nimajo večjega vpliva na vaše (profesionalno) novinarsko ali uredniško delo?

R10: Konkretno zame takšne usmeritve pri mojem uredniškem in novinarskem delu nimajo nobenega vpliva, vidim pa, da ga pri nekaterih kolegih imajo.

V: Kako bi opredelili medije v Sloveniji? Kam bi uvrstili novinarje oz. urednike pri nas: se pretežno nagibajo bolj na levo ali na desno oz. liberalno ali konservativno stran? Ali se vam to razvrščanje zdi (ne)smiselno? Ali obstaja kakšna razlika med tiskanimi in elektronskimi mediji v tem pogledu?

R10: Načeloma se mi zdi takšno razvrščanje nesmiselno. Ne moremo reči, da se nagibajo pretežno na levo ali na desno. Če smo lahko še pred leti govorili, da so novinarji oziroma mediji usmerjeni predvsem levo, so se danes ta razmerja spremenila, skorajda uravnovežila. Čeprav bi še vedno rekla, da so – če bi šli meriti s kakšno natančno matematično metodo – še vedno več kot 50-odstotno levo usmerjeni in tudi bolj liberalno.

V: Ali je za vaše bralce mogoče trditi, da se svetovno-nazorsko ujemajo z vašim medijem?

R10: Konkretno bi pri našem mediju to težko rekla, ker smo opredeljeni kot politično neodvisni medij in imamo bralce, ki so različnih svetovnih nazorov.

2. Percepcija in ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela respondent

V: Ali opazate v vsebinah časopisa, za katerega delate določene nazorske poudarke? Je katera prevladujoča; je več različnih nazorskih poudarkov glede na različne prispevke oziroma avtorje? Koliko menite, da so usmerjeni *levo *desno itn. (uporabi besednjak, ki ga je izbral respondent)? Kako bi opredelili vsebino svojega časopisa na splošno: bolj *levo *desno ali sredinsko?

R10: Menim, da je o tem v glavnem mogoče govoriti pri komentarjih ali uvodnikih, pri člankih in drugih novinarskih zvrsteh pa niti ne. Nekateri komentarji so mogoče res usmerjeni bolj levo, drugi pa desno, se pa tega ne da opredeliti količinsko in odgovoriti na vprašanje koliko. Če že, levo sredinsko, čeprav se pojavljajo tudi komentarji, ki bi jih lahko označili za desne in sredinske.

V: Kako ocenjujete stanje na področju nazorskih opredelitev in konotacij v vašem časopisu (pozitivno, moteče, produktivno,...)?

R10: Največkrat moteče.

V: Menite, da je vaš časopis notranje ustrezno oz. zadostno pluralen? Ali pa bi morda bilo bolje, da bi bil časopis bolj homogen oz. manj notranje raznovrsten? Kako vi gledate na to vprašanje?

R10: Časopis je pluralen in raznovrsten. Za delovanje medija je mogoče boljše, če je bolj homogen, sicer pa menim, da je pluralnost pozitivna vrednota.

V: Ali so v vaši redakciji zaposleni pretežno novinarji in uredniki s podobnimi nazorsko-idejnimi usmeritvami kot so vaše?

R10: Pretežno mogoče da, ne pa tudi prevladujoče oziroma jih je veliko, ki so tudi drugače usmerjeni.

V: Ali poznate kolege/kolegice, ki imajo drugačne nazore? Ali z njimi sodelujete? Se z njimi družite v prostem času? Ali menite, da njihova nazorska usmerjenost negativno vpliva na klimo v redakciji ter na profesionalnost dela? Ste kdaj zastopali stališče, ki je odstopalo od večine vaših kolegov? Je kdaj kateri od vaših kolegov zastopal takšno stališče? Kako se je zadeva razrešila?

R10: Poznam kolege in kolegice, ki imajo drugačne nazore, z njimi lahko normalno sodelujem, v prostem času se družim s tistimi, ki so mi bliže. Svetovnonazorska opredelitev sama kot taka ne more oziroma ne bi smela vplivati na klimo v redakciji in na profesionalnost dela. Je pa vprašanje, v kolikšni meri je lahko nekdo 100-odstotno profesionalen, če je preveč pod vplivom svoje nazorske ali politične usmerjenosti. Če v uredništvu kdo zastopa drugačno stališče, se o tem pogovorimo. Običajno gre bolj za vprašanje, ali kakšno temo primerno profesionalno obdelati in ne za vprašanje svetovnega nazora.

V: Ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni ali pa to ne igra vloge oz. imate bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev?

R10: Zagotovo so naši bralci nazorsko opredeljeni, prepričana sem, da so politično različno opredeljeni in da to ne igra bistvene vloge. Menim tudi, da je pri nekaterih drugih časopisih, predvsem tistih, ki so tudi navzven bolj opredeljeni, to bolj vidno.

3. Ocena stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev

V: Ali so po vaši oceni posamezni slovenski mediji notranje nazorsko pluralni – se pravi, da dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije ali medijske hiše?

R10: Menim, da je v zadnjem času temu vse bolj tako. Da mediji torej puščajo prostor različnim nazorskim opredelitvam in da v ta prostor pripuščajo tudi več zunanjih avtorjev, ki so drugače misleči, kot morda večina članov posameznega uredništva.

V: Kako se po vaši oceni interna pluralnost v »vašem« časopisu povezuje s posameznimi novinarskimi zvrstmi (komentar, kolumna, gostujoči avtorji oz. intervjuvanjci)?

R10: Mislim, da v skoraj vseh omenjenih novinarskih zvrsteh, najprej pri komentarjih in uvodnikih, potem pa tudi pri gostujočih avtorjih in seveda pri intervjujih z ljudmi različnih nazorov in prepričanj. Čeprav se pojavljajo drugačni trendi, sem še vedno prepričana, da se v člankih politična in nazorska opredeljenost posameznega pisca ne bi smela zrcaliti, za to so na voljo druge zvrsti. Objektivnost bi morala biti na prvem mestu.

V: Ali po vaši oceni imamo v Sloveniji opravka z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji (torej zunanjo pluralnostjo)? Bi bilo to zaželeno (torej, da imamo medije z različnimi ideološkimi, političnimi in vrednotnimi izhodišči)?

R10: Ja, imamo in mislim, da to ni nič narobe.

V: Kateri časopisi (ter drugi mediji) so po vašem mnenju nazorsko (idejno, politično) profilirani, kateri veljajo za leve, kateri za desne?

R10: V javnosti se ustvarja vtis, da je Dnevnik bolj levičarski, Delo da je bilo bolj provladno, Demokracija desna, navsezadnje pa se mi zdi, da so se z zadnjimi prevzemi, spremembami v lastniških strukturah pojmi precej pomešali in da to, kar je bilo prej levo, ni nujno več levo.

V: Kakšna je vaša ocena medijskega pluralizma in novinarskega profesionalizma v zadnjih letih (se izboljšuje, slabša)? Je bilo stanje pred 2004 oz. 2005 boljše ali slabše? V čem je razlika?

R10: Mislim, da se načeloma stanje glede pluralnosti izboljšuje. Ne vidim nobene bistvene razlike v zadnjih letih. Se mi pa zdi, da je vseeno več posredovanj pri imenovanju urednikov, predvsem odgovornih.

V: Ali obstajajo provladni in do vlade kritični mediji? Kakšna je razlika med njimi?

R10: Mislim, da to razlikovanje danes lahko opazimo. Nekateri mediji so do vlade pretežno kritični, drugi pa le izjemoma.

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ste morda seznanjeni s stanjem na področju notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R10: Bežno, denimo, z italijanskimi in hrvaškimi.

V: Kakšno je vaše mnenje o primerjavi notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih? Ali to podrobneje spremljate?

R10: Mislim, da so v Italiji mediji bolj zunanje pluralni. Ne spremljam podrobno.

V: So slovenski tiskani mediji primerljivi – kar zadeva raznovrstnost in pluralnost - z evropskimi, ali zaznavate kakšne posebnosti?

R10: Mislim, da so slovenski mediji primerljivi, da pa še nimajo toliko tradicije, kot denimo v nekaterih drugih državah, predvsem kar se tiče pluralnosti.

5. Cenzura in pritiski

V: V zadnjem času se precej govori o pritiskih na novinarje, celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih. Ali imate tudi vi vtis, da se to dogaja? Kakšne so vaše izkušnje? Je ta neposredna ali ste za določene primere slišali od drugih? Se je kdaj zgodilo, da prispevek ni bil objavljen? Kakšni so bili razlogi? Ste kdaj čutili pritisk s strani podrejenih glede vsebine vašega prispevka? V katerem primeru? Kdo je izvajal pritisk?

R10: Vtis res je, da se cenzura v nekaterih medijih dogaja. Sama nimam takšnih izkušenj, sem pa za primere slišala. Se je že zgodilo, da je bila objava prispevka preložena, pojavili

so se pomisleki o nekaterih vsebinskih izjavah intervjuvanca. Sama nisem občutila takšnega pritiska nadrejenih, podrejenih pa sploh ne glede vsebine prispevka. Pritiski se občasno dogajajo posredno, po objavi prispevka, prihajajo pripombe, včasih bolj izražanje nezadovoljstva. Rada bi še dodala, da se mi zdi, da se v zadnjem času pogosto pri poudarjanju cenzure celo pretirava. Denimo, če urednik ali redaktor nekaj popravi, ker je bilo narobe ali morda predolgo, strokovno neustrezno, se nekateri hitro oglasijo, češ cenzura, pa čeprav sploh ne gre za to.

V: Če prihaja do pritiskov na novinarje zaradi njihovega pisanja ali do odkrite cenzure, kdo jo izvaja (urednik, lastnik,...)? Ali je v ozadju – ospredju – politika oz. sedanja vladajoča koalicija, ali pa menite, da gre za nadaljevanje vzorcev iz preteklih let (in ni razlike med levimi in desnimi vladami)?

R10: Pri nas odkrite cenzure ni, bolj post festum pritiski, ni velike razlike v primerjavi s prejšnjimi časi in vladami. Pojavljajo se tudi poskusi lastniških pritiskov, ki so prepleteni z lokalno in vladajočo politiko.

V: Ali pa menite, da ne gre za cenzuro zaradi kritičnega pisanja, temveč za uredniško kontrolo v funkciji kakovosti prispevkov? Ali morebiti za osebna trenja ali odnos podrejenosti in nadrejenosti oz. za preveč hierarhično vzdušje in pomanjkanje sodelovanja?

R10: V večini primerov gre za uredniško kontrolo glede kakovosti samih prispevkov, predvsem kar se tiče objektivnosti, prikaza mnenj vseh vpletenih, kar včasih zataji, pretiranega hierarhičnega vzdušja ali pomanjkanja sodelovanja ni.

Respondent 11 (R11):

- spol:moški

- starost: 35 let

- izobrazba: visoka

- pozicija (funkcija) v mediju: dopisnik

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbena,...): samostojni novinar

- trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja: 5 let

- predhodne zaposlitve v novinarstvu: honorarno delo

- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: srednja, sprva visoka, zdaj počasi pada

1. Osebna opredelitev oz. (samo)percepcija nazorske usmeritve

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno vlogo imajo te opredelitve pri nas? Menite, da so presežene oz zastarele? Ali bi vi drugače svetovnonazorsko in vrednostno opredelili posameznike ali medije?

R11: Bi morale biti presežene, a žal niso. Sploh ne v predvolilnih in povolilnih obdobjih. A se zdi, da bolj kot prispevki v njih medije ideološko opredeljujejo politični »viharji« na njihovih vrhovih.

V: Menite, da »klasične« ideološke in svetovnonazorske usmeritve (levo-desno) – tudi če obstajajo - nimajo večjega vpliva na vaše (profesionalno) novinarsko ali uredniško delo?

R11: Zame osebno bistvenega vpliva nimajo. Pretirane cenzure ni čutiti, verjetno tudi zato, ker se kot dopisnik ukvarjam z nekoliko bolj »perifernimi« zadevami.

V: Kako bi opredelili medije v Sloveniji? Kam bi uvrstili novinarje oz. urednike pri nas: se pretežno nagibajo bolj na levo ali na desno oz. liberalno ali konservativno stran? Ali se vam to razvrščanje zdi (ne)smiselno? Ali obstaja kakšna razlika med tiskanimi in elektronskimi mediji v tem pogledu?

R11.: Eni na levo, eni na desno, eni na vmesno. Bistvenih razlik med mediji ni opaziti.

V: Ali je za vaše bralce mogoče trditi, da se svetovno-nazorsko ujemajo z vašim medijem?

R11: Na takšna vprašanja sam ne morem dati splošnega odgovora, saj bi bilo krivično do drugih, če bi se odločil za ene.

2. Percepcija in ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela respondent

V: Ali opazate v vsebinah časopisa, za katerega delate določene nazorske poudarke? Je katera prevladujoča; je več različnih nazorskih poudarkov glede na različne prispevke oziroma avtorje? Koliko menite, da so usmerjeni *levo *desno itn. (uporabi besednjak, ki ga je izbral respondent)? Kako bi opredelili vsebino svojega časopisa na splošno: bolj *levo *desno ali sredinsko?

R11: Upam, da se ne motim, da je medij kljub polpreteklim in sedanjim turbulencam ohranil sredino, pod katero mislim predvsem korektnost poročanja.

V: Kako ocenjujete stanje na področju nazorskih opredelitev in konotacij v vašem časopisu (pozitivno, moteče, produktivno,...)?

R11: Tukaj pri nas je pozitivno, v glavnem štabu pa mislim, da je precej stvari motečih.

V: Menite, da je vaš časopis notranje ustrezno oz. zadostno pluralen? Ali pa bi morda bilo bolje, da bi bil časopis bolj homogen oz. manj notranje raznovrsten? Kako vi gledate na to vprašanje?

R11: Mislim, da je najpomembnejša kakovost in profesionalna korektnost informacije.

V: Ali so v vaši redakciji zaposleni pretežno novinarji in uredniki s podobnimi nazorsko-idejnimi usmeritvami kot so vaše?

R11: Mislim, da.

V: Ali poznate kolege/kolegice, ki imajo drugačne nazore? Ali z njimi sodelujete? Se z njimi družite v prostem času? Ali menite, da njihova nazorska usmerjenost negativno vpliva na klimo v redakciji ter na profesionalnost dela? Ste kdaj zastopali stališče, ki je odstopalo od večine vaših kolegov? Je kdaj kateri od vaših kolegov zastopal takšno stališče? Kako se je zadeva razrešila?

R11: Poznam in tudi sodelujemo, kolikor pri dopisniškem delu lahko govorimo o sodelovanju. Vsak naredi svojo nalogo, pa je. Nasprotno stališče sem zastopal že večkrat in v glavnem nisem imel težav, razen nekajkrat, ko je bilo potrebno poročati o bolj občutljivih političnih zadevah. Zadeva se je razrešila tako, da sem nalogo izpolnil po svojih profesionalnih merilih, kot jih zagovarjam, urednikom pa sem navrgel, naj oni zdaj z izdelkom delajo, kar hočejo. V takšnih primerih je namreč vedno šlo za »ukaz« od zgoraj.

V: Ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni ali pa to ne igra vloge oz. imate bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev?

R11: Imamo bralce različnih nazorskih usmeritev, vsaj tako kažejo rezultati raziskav, do katerih imam dostop tudi sam.

3. Ocena stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev

V: Ali so po vaši oceni posamezni slovenski mediji notranje nazorsko pluralni – se pravi, da dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije ali medijske hiše?

R11: Posamezni? Vsi dobro vemo, da nekateri so, drugi pa nikakor ne.

V: Kako se po vaši oceni interna pluralnost v »vašem« časopisu povezuje s posameznimi novinarskimi zvrstmi (komentar, kolumna, gostujoči avtorji oz. intervjuvanjci)?

R11: Dejstvo je, da imamo tudi novinarji možnost, da preko novinarskih žanrov in izbire gostov »vsiljujemo« svoje nazorsko prepričanje. Z objavami pretežno ni težav.

V: Ali po vaši oceni imamo v Sloveniji opravka z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji (torej zunanjo pluralnostjo)? Bi bilo to zaželeno (torej, da imamo medije z različnimi ideološkimi, političnimi in vrednotnimi izhodišči)?

R11: Seveda je zaželeno, če le delajo po kriterijih dobrega novinarstva in da ne zavajajo oziroma podcenjujejo bralcev.

V: Kateri časopisi (ter drugi mediji) so po vašem mnenju nazorsko (idejno, politično) profilirani, kateri veljajo za leve, kateri za desne?

R11: Mladina je v bistvu leva, vse bolj levi je Dnevnik, Delo je levi po tradiciji, desni pa so seveda Demokracija, Reporter, tudi RTV Slovenija do neke mere. Dejansko je tako, da je od trenutne oblasti odvisno, v kolikšni meri posega v uredniško politiko posameznega pomembnega medija. Tisti manj pomembni, če lahko tako rečem, pa so tako najbolj odvisni od »botrov«.

V: Kakšna je vaša ocena medijskega pluralizma in novinarskega profesionalizma v zadnjih letih (se izboljšuje, slabša)? Je bilo stanje pred 2004 oz. 2005 boljše ali slabše? V čem je razlika?

R11: Kljub vse več medijem se medijski pluralizem po mojem mnenju slabša, predvsem zaradi nekritičnega nagibanja v predvsem eno (desno) politično stran, pa tudi zaradi vse manjše kakovosti informacije zaradi potrebe po ekskluzivnosti in preažurnosti. Nasploh se mi zdi, da »hitrost ubija«, da je največji poudarek na hitrosti informacije in ne toliko na varnosti oz. kakovosti. Dobro je to, da človek glede na svoje zanimanje in prepričanje izbira medij, katerega bo spremljal in mu verjel.

V: Ali obstajajo provladni in do vlade kritični mediji? Kakšna je razlika med njimi?

R11: Jasno. Razlika je v tem, da so eni provladni, drugi pa protivladni. Problem je v tem, da se stvari lahko zelo hitro spreminjajo, da imajo mediji vse manj hrbtenice, ampak so odvisni od trenutnih muh trenutne politične in gospodarske elite oziroma raje.

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ste morda seznanjeni s stanjem na področju notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R11: Kar jih sam spremljam, mislim, da so pluralni. Predvsem zahodni.

V: Kakšno je vaše mnenje o primerjavi notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih? Ali to podrobneje spremljate?

R11: Spremljam tudi tuje medije, a jih izbiram po načelu, da predvsem tiste, ki objavljajo prispevke, ki me konkretno zanimajo. Da bi jih brał vse po vrsti in od začetka do konca, toliko pa mi ne pomenijo ne naši ne tuji. Imam druge prostočasne dejavnosti.

V: So slovenski tiskani mediji primerljivi – kar zadeva raznovrstnost in pluralnost – z evropskimi, ali zaznavate kakšne posebnosti?

R11: Seveda Slovenci tudi v tem sledimo evropskim, a na svoj način. Pogrešam kakovost, količine je dovolj, zdi se mi, da celo preveč. Bi rekel, toliko možnosti imam, da nikjer nič pametnega ne izvem. Poročanje se bistveno ne razlikuje, primanjkuje poglobljenosti, raziskovanja, ker zmanjkuje časa. Urednik zahteva danes, potem pa je pozabljeno. Kot enonočne avanture.

5. Cenzura in pritiski

V: V zadnjem času se precej govori o pritiskih na novinarje, celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih. Ali imate tudi vi vtis, da se to dogaja? Kakšne so vaše izkušnje? Je ta neposredna ali ste za določene primere slišali od drugih? Se je kdaj zgodilo, da prispevek ni bil objavljen? Kakšni so bili razlogi? Ste kdaj čutili pritisk s strani podrejenih glede vsebine vašega prispevka? V katerem primeru? Kdo je izvajal pritisk?

R11: Nekoliko sem občutil desni pritisk v primerih, ko je šlo za politično oz. Ideološko občutljive teme. Ker se jih sam od sebe lotevam le malokdaj, naredim po naročilu oziroma ukazu, nato pa naj se uredniki in naduredniki verižijo s tem.

V: Če prihaja do pritiskov na novinarje zaradi njihovega pisanja ali do odkrite cenzure, kdo jo izvaja (urednik, lastnik,...)? Ali je v ozadju – ospredju – politika oz.

sedanja vladajoča koalicija, ali pa menite, da gre za nadaljevanje vzorcev iz preteklih let (in ni razlike med levimi in desnimi vladami)?

R11: Bistvene razlike seveda ni, razen v agresivnosti uporabljenih metod. Ampak če je novinar sam levičar in dela za leve medije, teh težav nima. Še enkrat poudarjam, da je pomembna, oziroma bi morala biti, predvsem kakovost objavljene informacije. Bolj kot uravnoteženost.

V: Ali pa menite, da ne gre za cenzuro zaradi kritičnega pisanja, temveč za uredniško kontrolo v funkciji kakovosti prispevkov? Ali morebiti za osebna trenja ali odnos podrejenosti in nadrejenosti oz. za preveč hierarhično vzdušje in pomanjkanje sodelovanja?

R11: To je odvisno. Po mojem gre, kadar gre, najprej za kontrolo od zgoraj, kar izvajajo postavljeni uredniki. Mislim, da bi bila bolj koristna drugačna cenzura, namreč cenzura slabo opravljenega dela in podcenjevanja bralcev. Takšne »cenzure« manjka.

Respondent 12(R12):

- spol: M

- starost: 34

- izobrazba: VII

- pozicija (funkcija) v mediju: novinar

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodbeno,...): za določen čas, pred tem sodeloval kot honorarni sodelavec in kot samostojni novinar

- trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja: teče peto leto

- predhodne zaposlitve v novinarstvu: da

- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom: srednja

1. Osebna opredelitev oz. (samo)percepcija nazorske usmeritve

V: V javnosti slišimo o različnih nazorskih oziroma ideoloških opredelitvah, na primer: levo-sredinsko-desno ali socialistično-konzervativno-liberalno. Kakšno vlogo imajo te opredelitve pri nas? Menite, da so presežene oz zastarele? Ali bi vi drugače svetovnonazorsko in vrednostno opredelili posameznike ali medije?

R12: Mediji se neredko razumevajo kot podaljšek politike, čeprav to razumevanje ni na mestu. Hkrati se s temi opredelitvami medije slabi, saj ljudje izgubljajo zaupanje vanje. Dejstvo pa je, da nekateri mediji zlorabljajo oznako medij, saj so očitno pod vplivom

političnih interesov in poročajo v skladu s pogledi politične opcije. Mediji poskušajo presepati ideološke oznake, vendar jim to vedno ne uspeva. Mediji ostajajo ujetniki politike. Ne.

V: Menite, da »klasične« ideološke in svetovnonazorske usmeritve (levo-desno) – tudi če obstajajo - nimajo večjega vpliva na vaše (profesionalno) novinarsko ali uredniško delo?

R12: Na moje delo te opredelitve ne vplivajo.

V: Kako bi opredelili medije v Sloveniji? Kam bi uvrstili novinarje oz. urednike pri nas: se pretežno nagibajo bolj na levo ali na desno oz. liberalno ali konservativno stran? Ali se vam to razvrščanje zdi (ne)smiselno? Ali obstaja kakšna razlika med tiskanimi in elektronskimi mediji v tem pogledu?

R12: Mediji, če niso pod izrazitim vplivom politike, bi morali biti odraz družbe, tudi v smislu nazorske opredelitve določenega medija. Mediji v Sloveniji se bolj nagibajo levo. Če so mediji odraz družbe, to razvrščanje ni potrebno. Ne bi rekel, čeprav je mogoče čutiti vpliv politike v zlasti nacionalno RTV.

V: Ali je za vaše bralce mogoče trditi, da se svetovno-nazorsko ujemajo z vašim medijem?

R12: Ni nujno.

2. Percepcija in ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela respondent

V: Ali opazate v vsebinah časopisa, za katerega delate določene nazorske poudarke? Je katera prevladujoča; je več različnih nazorskih poudarkov glede na različne prispevke oziroma avtorje? Koliko menite, da so usmerjeni *levo *desno itn. (uporabi besednjak, ki ga je izbral respondent)? Kako bi opredelili vsebino svojega časopisa na splošno: bolj *levo *desno ali sredinsko?

R12: V zadnjih letih se je nazorska usmeritev menjala.

Poudarki so različni.

Aktualno celoto pa bi lahko ocenil kot sredinsko, nekoliko bolj nagnjeno v levo.

V: Kako ocenjujete stanje na področju nazorskih opredelitev in konotacij v vašem časopisu (pozitivno, moteče, produktivno,...)?

R12: Družba z dialogom pridobiva, zato so različni pogledi nujni za vzdrževanje dialoga.

V: Menite, da je vaš časopis notranje ustrezno oz. zadostno pluralen? Ali pa bi morda bilo bolje, da bi bil časopis bolj homogen oz. manj notranje raznovrsten? Kako vi gledate na to vprašanje?

R12: V okviru nazorske opredelitve je časopis pluralen.

Kot sem že zapisal: za dialog rabimo več različnih mnenj.

V: Ali so v vaši redakciji zaposleni pretežno novinarji in uredniki s podobnimi nazorsko-idejnimi usmeritvami kot so vaše?

R12: Dela večine ostalih novinarjev v redakciji ne spremljam.

V: Ali poznate kolege/kolegice, ki imajo drugačne nazore? Ali z njimi sodelujete? Se z njimi družite v prostem času? Ali menite, da njihova nazorska usmerjenost negativno vpliva na klimo v redakciji ter na profesionalnost dela? Ste kdaj zastopali stališče, ki je odstopalo od večine vaših kolegov? Je kdaj kateri od vaših kolegov zastopal takšno stališče? Kako se je zadeva razrešila?

R12: Različna mnenja krepijo dialog.

V: Ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni ali pa to ne igra vloge oz. imate bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev?

R12: Bralci so različno nazorsko opredeljeni.

3. Ocena stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev

V: Ali so po vaši oceni posamezni slovenski mediji notranje nazorsko pluralni – se pravi, da dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije ali medijske hiše?

R12: Nekateri bolj, drugi manj.

V: Kako se po vaši oceni interna pluralnost v »vašem« časopisu povezuje s posameznimi novinarskimi zvrstmi (komentar, kolumna, gostujoči avtorji oz. intervjuvanjci)?

R12: /

V: Ali po vaši oceni imamo v Sloveniji opravka z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji (torej zunanjo pluralnostjo)? Bi bilo to zaželeno (torej, da imamo medije z različnimi ideološkimi, političnimi in vrednotnimi izhodišči)?

R12: Da.

V: Kateri časopisi (ter drugi mediji) so po vašem mnenju nazorsko (idejno, politično) profilirani, kateri veljajo za leve, kateri za desne?

R12: Tradicionalni časopisi so sredinsko usmerjeni, z več levimi poudarki.

V: Kakšna je vaša ocena medijskega pluralizma in novinarskega profesionalizma v zadnjih letih (se izboljšuje, slabša)? Je bilo stanje pred 2004 oz. 2005 boljše ali slabše? V čem je razlika?

R12: S pojavom novih medijev se polje dialoga pluralizira.

V: Ali obstajajo provladni in do vlade kritični mediji? Kakšna je razlika med njimi?

R12: Da.

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ste morda seznanjeni s stanjem na področju notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R12: Ne.

V: Kakšno je vaše mnenje o primerjavi notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih? Ali to podrobneje spremljate?

R12: Ne spremljam tujih medijev.

V: So slovenski tiskani mediji primerljivi – kar zadeva raznovrstnost in pluralnost - z evropskimi, ali zaznavate kakšne posebnosti?

R12: Ne morem primerjati, ker razmer v drugih državah ne poznam podrobno.

5. Cenzura in pritiski

V: V zadnjem času se precej govori o pritiskih na novinarje, celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih. Ali imate tudi vi vtis, da se to dogaja? Kakšne so vaše izkušnje? Je ta neposredna ali ste za določene primere slišali od drugih? Se je kdaj zgodilo, da prispevek ni bil objavljen? Kakšni so bili razlogi? Ste kdaj čutili pritisk s strani podrejenih glede vsebine vašega prispevka? V katerem primeru? Kdo je izvajal pritisk?

R12: Osebno sem imel dva takšna primera (v času „pluralizacije“ časopisa Delo). V enem prispevku je bil brez pojasnila odstranjen en stavek, v drugem primeru so mi k tekstu dodali vsebino o kateri nisem pisal. Pojasnil nisem dobil.

V: Če prihaja do pritiskov na novinarje zaradi njihovega pisanja ali do odkrite cenzure, kdo jo izvaja (urednik, lastnik,...)? Ali je v ozadju – ospredju – politika oz. sedanja vladajoča koalicija, ali pa menite, da gre za nadaljevanje vzorcev iz preteklih let (in ni razlike med levimi in desnimi vladami)?

R12: Znano je, da se je Delo uravnoteževalo po nalogu politike.

V: Ali pa menite, da ne gre za cenzuro zaradi kritičnega pisanja, temveč za uredniško kontrolo v funkciji kakovosti prispevkov? Ali morebiti za osebna trenja ali odnos podrejenosti in nadrejenosti oz. za preveč hierarhično vzdušje in pomanjkanje sodelovanja?

R12: V omenjenih dveh primerih je šlo za uredniško kontrolo.

Respondent 13 (R13):

Splošno:

- spol: Ž

- starost: 52 let

-izobrazba: univerzitetna, dipl. soc.

- pozicija (funkcija) v mediju: urednik

- vrsta zaposlitve (redna, za določen čas, pogodben....); redna

- trajanje zaposlitve pri časopisu, kjer dela v času intervjuja; 25 let v isti časopisni hiši, od tega 18 let pri tedniku, 7 pri dnevniku

- predhodne zaposlitve v novinarstvu; /

- stopnja zadovoljstva z zaposlitvijo in zadovoljstva z zaslužkom:

POGREŠAM LESTVICO. Če je lestvica od 1 do 5: 3

1. Osebna opredelitev oz. (samo)percepcija nazorske usmeritve

V: Ali lahko opredelite svojo nazorsko usmeritev? (recimo levo-desno-sredinsko ali liberalno oz konservativno)

R13: Sredinska oz. liberalna, a ne v smislu slovenskega liberalizma.

V: Ali menite, da ta opredelitev do določene mere vpliva na vaše delo pri časopisu oz. ali menite, da ta opredelitev nima nobene zveze z vašim novinarskim ali uredniškim delom?

R13: Da, vpliva, a ne bistveno.

V: Kaj je za vas bistveno (določujoče) za levo ali desno usmeritev v Sloveniji. Menite, da je ta delitev zasnovana na istih temeljih kot drugod v Evropi? Kam bi uvrstili novinarje pri nas: se pretežno nagibajo bolj na levo ali na desno oz. liberalno ali konservativno stran? Ali opazate polarizacijo in veliko konfliktnost na tej osnovi? Ali pa je bolj umestno govoriti o razpršenosti in individualnih 'niansah'?

R13: Ta delitev nikakor ni zasnovana na istih temeljih kot drugod po Evropi. Slovenska specifika: določujoč je odnos do preteklosti in katolicizma (ne samo do Cerkve, tudi do vere), ne pa do dela in kapitala. V tem smislu se novinarji nagibajo pretežno na levo, polarizacija in konfliktnost sta veliki.

2. Percepcija in ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela

V: Ali opazate v vsebinah časopisa, za katerega delate določene nazorske konotacije? Je - katera prevladujoča; je več različnih nazorskih konotacij glede na različne prispevke oziroma avtorje?

R13: Opazna je težnja k sredinskosti, sicer pa obstaja glede na različne prispevke oziroma avtorje več različnih nazorskih konotacij, vendar prevladuje nagib v levo, saj novinarjev z izrazito desno ali konzerativno nazorsko usmeritvijo pri časniku ni.

V: Kako ocenjujete stanje na področju nazorskih opredelitev in konotacij v vašem časopisu (pozitivno, moteče, produktivno.....). Menite, da je vaš časopis notranje ustrezno oz zadostno pluralen? Ali pa bi morda bilo boljše, da bi bil časopis bolj homogen oz manj notranje raznovrsten?

R13: Zaradi nazorskih opredelitev oziroma uredniške politike, ki zagovarja sredinskost, nikakor ne političnega aktivizma (v konkretnem primeru je "nevarnost" levi aktivizem), prihaja do občasnih konfliktov in očitkov o cenzuri, kar je moteče, vendar večja homogenost ne bi bila boljša. Boljše bi pa bilo, če bi bilo več novinarjev bolj sredinske ali desnosredinske nazorske opredelitve.

V: Ali so v vaši redakciji zaposleni pretežno novinarji in uredniki s podobnimi nazorsko-idejnimi usmeritvami kot so vaše?

R13: Ne.

V: Ali poznate kolege/kolegice, ki imajo drugačne nazore? Ali z njimi sodelujete? Se z njimi družite v prostem času? Ali menite, da njihova nazorska usmerjenost negativno vpliva na klimo v redakciji ter na profesionalnost dela?

R13: Da, jih poznam in z njimi sodelujem. Na vprašanje o negativnem vplivu težko odgovorim z da ali ne, a če že moram: bolj da kot ne.

V: Ali menite, da vaš časopis berejo bralci, ki so tudi sami nazorsko opredeljeni ali to ne igra vloge oz. imate bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev?

R13: Mislim, da imamo bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev.

3. Ocena stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev

V: Ali so po vaši oceni posamezni slovenski mediji notranje nazorsko pluralni, se pravi, da dopuščajo prostor izražanju različnih nazorskih opredelitev v okviru ene in iste redakcije ali medijske hiše?

R13: Kakor kje oziroma kakor kdo. Načeloma da.

V: Kako se po vaši oceni interna pluralnost v 'vašem' časopisu povezuje s posameznimi novinarskimi zvrstmi (komentar, kolumna, gostujoči avtorji oz. intervjuvanci)?

R13: Povezava je po zaslugi sredinske uredniške politike manjša, kot bi bila sicer, saj bi zaradi pretežno levo usmerjenih novinarjev in urednikov prihajalo do večje neuravnoteženosti pri komentarjih ter izbiri gostujočih avtorjev in intervjuvancev.

V: Ali po vaši oceni imamo v Sloveniji opravka z različnimi nazorsko opredeljenimi mediji (torej z zunanjo pluralnostjo)?

R13: Da, recimo, da je na lestvici stanje od 1 do 5: 3.

V: Kakšna je vaša ocena stanja medijskega pluralizma in profesionalizma v zadnjih letih (se izboljšuje, slabša...). Je bilo stanje pred l. 2005 boljše ali slabše? V čem je razlika?

R13: Kar zadeva medijski pluralizem, se stanje izboljšuje, t. i. levega aktivizma je manj, žal pa večja pluralnost avtomatsko še ne pomeni tudi več profesionalizma.

V: Kateri časopisi (ter drugi mediji) so po vašem mnenju nazorsko (idejno, politično) profilirani, kateri veljajo za leve, kateri za desne?

R13: Najbolj politično profilirana sta, če ne štejemo strankarskih in verskih glasil, Dnevnik in Mladina (leva) .

4. Primerjava pluralnosti s stanjem v drugih državah

V: Ste morda seznanjeni s stanjem na področju notranje in/ali zunanje pluralnosti v tujih časopisih? Katerih?

R13: Sem, v italijanskih, nemških, angleških.

V: Kaj lahko poveste o primerjavi notranje in/ali eksterne pluralnosti v tujih in slovenskih časopisih? (podobnosti, razlike, obseg, strukturiranost, vsebina....) .

R13: Medijsko sceno v zahodni Evropi spričo tamkajšnje dolge demokratične tradicije z našo težko primerjamo. Vsekakor je zunanje pluralnosti več, uredniška politika je praviloma jasneje nazorsko profilirana, kofliktov zaradi notranje pluralnosti pa manj. V zahodni Evropi je tudi medijsko lastništvo veliko bolj transparentno kot pri nas.

V: So slovenski tiskani mediji primerljivi z evropskimi ali pa ugotavljate kakšno posebnost?

R13: Kot že rečeno, primerjava je že zaradi drugačne (ne)demokratične tradicije težka. Slovenski bralec ima na voljo manj kakovostnega dnevnega in tedenskega tiska, pri t. i. resnem tisku je v Sloveniji opaznejša negativna rumenizacija.

5. Cenzura in pritiski

V: V zadnjem času se precej govori o pritiskih na novinarje, celo o obstoju cenzure v nekaterih medijih. Ali imate tudi vi vtis, da se to dogaja? Kakšne so vaše izkušnje? Je ta neposredna ali ste za določene primere slišali od drugih?

R13: Osebno nimam slabih izkušenj, natančneje, name ne pritiska nihče, po pripovedovanju kolegov sodeč pa pritiski so. Še zlasti na lokalni ravni (lokalna politika).

V: Če prihaja do pritiskov na novinarje zaradi njihovega pisanja ali do odkrite cenzure, kdo jo izvaja (urednik, lastnik...)? Ali je v ozadju - ospredju - politika oz sedanja vladajoča koalicija, ali pa menite, da gre za nadaljevanje vzorcev iz preteklih let (in ni razlike med levimi in desnimi vladami)?

R13: Kar zadeva Delo in Večer, ne bi rekla, da je v ozadju vlada, saj nima spričo lastniških sprememb več nobenega vpliva na ta dva časopisa. Načeloma pa mislim, da gre

pri pritiskih, kolikor so, za nadaljevanje vzorcev iz preteklih let in da so razlike le v metodah (prejšnja oblast je morda uporabljala bolj sofisticirane, a tudi ne vedno).

V: Ali pa menite, da ne gre za cenzuro zaradi kritičnega pisanja, temveč za uredniško kontrolo v funkciji kakovosti prispevkov? Ali morebiti za osebna trenja ali odnos podrejenosti in nadrejenosti oz. za preveč hierarhično vzdušje in pomanjkanja sodelovanja?

R13: Če pritiski so, to še ne pomeni, da je tudi cenzura. Opažam, da o cenzuri, vsaj v primeru mojega medija, največ govorijo novinarji, ki enačijo novinarstvo s političnim aktivizmom, oddajajo najslabše prispevke, s katerimi je največ uredniškega (ne cenzorskega!) dela, in so tudi najmanj pripravljeni na sodelovanje z urednikom.

3. Povzetki polstrukturiranih intervjujev z novinarji in uredniki slovenskih tiskanih medijev

Povzetek prvega intervjuja (R1):

Po mnenju respondenta, imajo *vrednotno-nazorske ideološke* opredelitve zelo visoko relevantno iz razloga, ker jih ljudje, ki se predstavljajo za elito, predpostavljajo. Te predpostavljene delitve pa so, na način kot so postavljene, zelo nerealne, so plod predsodkov in zgodovine. V Sloveniji se tako predpostavlja delitev medijev po nazorskih sklopih, levo-desno, pred časom še na os staro-novo. Danes pa so te opredelitve mešanica vsega tega skupaj z močjo, ki jo uveljavljajo kapitalsko-politične naveze (simbioza). Sicer so v Sloveniji mediji že tradicionalno vezani na opravljanje poslanstva (nosilci nacionalne zavesti, idejno poslanstvo), sicer se z *rumenizacijo* in popularizacijo deloma že *odlepljajo* od poslanstva, vendar pa večinoma ne posegajo relevantno v prostor, ki pa je še zaznamovan z nekim idejnim poslanstvom oziroma konotacijami. *Ocena stanja v Sloveniji* je, da so vrednosti in politična slika premešane do nerazpoznavnosti, žurnalističen nivo pa ja na najnižjem nivoju (gledano profesionalno). V nadaljevanju respondent podrobno opiše mehanizme (politično-kapitalske) instrumentalizacije glavnih slovenskih medijev (Delo, RTV SLO) in novinarjev, ter izpostavi nekatere konkretne

primere. Glede ocene stanja na uredništvu Dela (za čas urednikovanja) nazorno opiše izhodišča svoje uredniške politike (drže) ter odzive in reakcije (in konfliktne situacije) nekaterih zunanjih akterjev v obdobju do odstavitve. Glede *primerjave s tujino* (Reuters) izpostavi dejstvo, da je težko predstavlljivo, da bi se lastniki v tujini (zahodni svet) vmešavali v vsebino časopisa zaradi lastnih (političnih, kapitalskih) interesov (zavajanje javnosti), saj to posledično škodi samemu časopisu (padec prodaje). Glede *cenzure* je respondent povedal, da v obdobju njegovega urednikovanja sam tega ni počel, so pa nekatere njegove (uredniške) poteze bile razumljene, oziroma so jih nekateri *želeli* razumeti in jo tudi razglašali, kot cenzuro (Makarovič, Rupel). Sicer meni, da cenzure in instrumentalizacije obstajajo, kar je razvidno, saj *»vsi prstne odtise puščajo...in to se jasno vidi..«* Pozitivno za Slovenijo je, da je postala del EU in s tem dobila formalen okvir kot referenco za presojanje nekaterih kriterijev. Vsebinsko gledano, je situacija v Sloveniji glede medijev in tudi družbe nasploh izrazito skrb vzbujajoča, saj problem po respondentovem mnenju predstavlja predvsem moralna nekonsistentnost in *oportuno* vedenje ljudi na ključnih položajih, tako v medijih (instrumentalizacija novinarjev, urednikov) kot (in še posebej) v politični sferi. *»Slovenija ima bolj ta problem, da nima intelektualno čvrstih in konsistentnih ljudi. Eno govorijo, drugo mislijo in tretje delajo. V četrti situaciji se pa še prilagodijo povrhu In tako imamo nek konformizem, ki je politično izredno oportuno in hkrati uspešen, zakaj, zaradi tega ker imajo tisti, ki potem odločajo o usodi ljudi, ki to počnejo...ki to počnemo pravzaprav, imajo za to instrumente«.*

Povzetek drugega intervjuja (R2):

V *prvem sklopu* vprašanj glede osebne opredelitve oz. (samo)percepcije nazorske usmeritve je respondent povedal, da so opredelitve v družbi v javnem in političnem življenju precej prisotne, v vsakodnevem pa veliko manj. Vsak medij ima svojo uredniško usmeritev, ki izhaja tudi iz nazorskih ali ideoloških usmeritev. Uredniški usmeritvi sledijo tudi uredniki in novinarji. Slovenske medije je respondent opredelil takole: Dnevnik, Večer in Primorske novice kot bolj levo usmerjene, Delo in Slovenske novice pa – glede na sedanje vodstvo – manj. RTV SLO ima podobno usmeritev kot

Delo, POP TV je bolj komercialna in manj politično-nazorska. Bralci Financ, se po respondentovem mnenju svetovno-nazorsko precej ujemajo z njihovim medijem. Respondent je še dodal, da v Sloveniji nazorske in ideološke opredelitve še niso izčiščene. V svetu desno-konzervativno pomeni, da gre za ljudi ali organizacije, ki branijo kapital in konzervativne vrednote v družbi, levo pa, da branijo v prvi vrsti interese zaposlenih, delavcev, medtem ko v Sloveniji tudi tisti, ki se imajo za desno-konzervativne, prisegajo na interese zaposlenih, življenjsko raven ljudi, se distancirajo od interesov kapitala, itn. V *drugem tematskem sklopu* (ocena nazorskih konotacij časopisa, v katerem dela respondent) je bilo povedano, da ima časopis filozofijo, ki je poslovno usmerjena in tudi bralci so predvsem poslovneži – torej manj politično orientirani. Vsebinsko zasnovo Financ respondent v splošnem opredeljuje kot sredinsko in obenem meni, da je nazorska opredelitev časopisa (filozofija) za sam časopis pozitivna in produktivna. Notranja pluralnost je in je dobra za bralce, ki tako lahko vidijo več mnenj (različni pogledi različnih poznavalcev določenih področij). V redakciji so sicer pretežno zaposleni novinarji in uredniki s podobnimi nazorsko-idejnimi usmeritvami. Sicer ima respondent profesionalne stike tudi s kolegi drugačnih nazorov in meni, da to ne vpliva na klimo v redakciji ter profesionalnost dela. V *tretjem tematskem sklopu* o oceni stanja medijskega pluralizma v Sloveniji respondent pove, da z vidika notranje pluralnosti (znotraj redakcije) mediji zastopajo precej določeno politiko in precej enovit pogled na stvari, pri čemer so lahko mnenja zunanjih avtorjev nazorsko različna. Slovenija ima medije z različnimi nazorskimi opredelitvami, kar respondent ocenjuje kot normalno in zaželeno. Kot desni in provladni časopis označuje Demokracijo, kot leve pa Dnevnik in Primorske novice. Respondent tudi meni, da je sedanja oblast (bolj kot prejšnja) močno posegla v Delo in RTV SLO in da imajo novinarji zdaj manj svobode. Kot kritične do vlade respondent ocenjuje Mladino, Finance in Dnevnik. Za tehtno primerjavo s tujino respondent nima dovolj izkušenj. V *zadnjem sklopu* glede cenzure in pritiskov pove, da naj bi se po neuradnih informacijah cenzura dogajala v Delu. Šlo je za notranjo cenzuro, ki je bila diktirana od zunaj. Respondent nima osebnih izkušenj s cenzuro in pritiski. Če prispevek kdaj ni bil objavljen, je bil največkrat temu vzrok pomanjkanje prostora. Po njegovem predvidevanju cenzuro oz. pritiske izvaja urednik pod vplivom (ali pritiskom) lastnika. Respondent tudi meni, da so vse dosedanje vlade skušale vplivati na medije,

sedanja vladajoča koalicija pa je šla v tem najdlje. Organizacijsko strukturo Financ ocenjuje kot hierarhično jasno določeno, kjer se posluša strokovno utemeljene argumente, medčloveški odnosi pa so zadovoljivi.

Povzetek tretjega intervjuja (R3):

Respondent je v *prvem tematskem sklopu* intervjuja opredelil svojo nazorsko usmerjenost v relaciji do posameznih vprašanj in obenem podal svoje prepričanje, da gre pri kategorizacijah kot so levo-desno, liberalno-konzervativno, itn. za t.i. idealno-tipske konstrukcije, ki nam v realnosti služijo kot pomoč, orientacija. Pri uredniškemu delu mu več kot vrednotno-nazorska opredelitev pomeni zanimivost ter (obratna) kvaliteta nekega prispevka. O smiselnosti razvrščanja v skladu z omenjenimi vrednotnimi kategorijami respondent pove, da je veliko bolj pomembno ugotavljanje *partnerskih povezav* (klientelizem) med posameznimi družbenimi podsistemi oz. medijsko hišo ter političnimi strukturami na eni, ter ekonomsko elito na drugi strani (v tem oziru kot primer izpostavi *tradicionalno močne vezi* med RTV SLO ter političnimi strukturami in Delo, kjer je šlo za *menjavanje gospodarjev, od politične oblasti k finančnemu holdingu*). Sicer so vrednotna izhodišča časopisa opredeljena v uredniški zasnovi. V tem oziru bi Dnevnik lahko *ohlapno* opredelili kot liberalen časopis. Uredniška izhodišča lahko povečujejo raven uredniške avtonomije, zlasti v odnosu do lastnikov, ki vse pogosteje ne prihajajo iz vrst založnikov, temveč gre za finančne holdinge, ki – kot je to npr. pri Delu – *polnijo flaše in nimajo zveze z založništvom*. Respondent še pove, da so omenjena uredniška izhodišča (v primeru Dnevnika – oz. priloge, ki jo ureja) rezultat spremenjene zasnove časopisa izpred nekaj let, saj Dnevnik zdaj v večji meri nagovarja *urbano publiko*, obenem pa želi obdržati stalne (tradicionalne) bralce. V tem oziru respondent ocenjuje, da je stopnja notranjega pluralizma dovolj velika (navaja različne priloge, npr. Poslovni Dnevnik nagovarja poslovno elito, Objektiv bolj izobražene ljudi). Iz povedanega sledi še (*drugi tematski sklop*), da notranji nazorski in vrednoti pluralizem (v uredništvu so zaposleni ljudje z različnimi vrednotnimi nazori) na Dnevniku ni ovira za nemoteno delo v uredništvu (ter medijski hiši). Respondent v zvezi s tem kot primer navede odzive bralcev, ki v posameznih primerih zahtevajo določena pojasnila. Glede ocene stanja v

Sloveniji (*tretji tematski sklop*) omeni, da je pri nekaterih vprašanjih (kot npr. obdobje 1941-45 ter povojni poboji) pluralizma sicer manj, vendar tako pač je, ker je takšno mnenje večine novinarjev (poanta: večina novinarjev in urednikov se, kljub temu, da vedo za povojne poboje, ne bo nikoli postavila na stran domobrancev). Gledano splošno, respondent ocenjuje, da je medijske pluralnosti v Sloveniji dovolj (z izjemo omenjenih tem). Težave v drugih medijskih hišah (Delo, RTV, itn.) sogovornik ocenjuje predvsem z vidika profesionalizma ter lastništva. Tako ob vprašanju, ali se interna pluralnost v nekem mediju povezuje z določeno novinarsko zvrstjo (kolumna, intervju, komentar, itn.) izpostavi problem neustrezne politike lastniških struktur, ki so vse preveč profitno naravnane. Posledično to pomeni, da...*«imamo članek Roka Praprotnika, ki je poročilo, in komentar Roka Praprotnika, se pravi, pa še urejal je. Se pravi isti Rok Praprotnik je zaradi strukture same firme bil prisiljen v enem dnevu delat tri stvari. Prisiljen bit poročevalec, komentator, pa še uredil je vse skupaj»*. Razmere na Dnevniku s tega vidika ocenjuje kot boljše od razmer na Delu (ali RTV SLO), posebej pa izpostavi *ugodne lastniške razmere* na Financah, kjer je lastnik obenem tudi založnik. Od nazorsko (izrazito) profiliranih časopisov omeni Reporter, Demokracijo, Družino, Mladino, ki jih z veseljem pregleda in se mu zdi to povsem v redu, ker zadovoljujejo potrebe določenega segmenta bralstva. Kot provladni časopis navede Demokracijo, vendar meni, da gre za marginalen medij. Razmere pred letom 2004 in kasneje ocenjuje podobno – v obeh obdobjih je načeloma šlo za enake načine povezovanja med mediji ter politično in ekonomsko sfero. Razlika je v tem, da sedanja vlada to počne na *bolj robot način*, zaradi česar prihaja do večjih turbulenc. V *četrttem tematskem sklopu* sogovornik izpostavi predvsem urejenost lastniških struktur pri časopisih kot so (Washington Post, New York Times, Frankfurter Allgemeine Zeitung, itn.), ki so večinoma v lasti (tradicionalno založniških) družinskih podjetij, ki jih ne zanima izključno kapitalski donos, temveč gre poleg tega še za neko prestižno vlogo (večinoma zmerno liberalne) vrednotne mediacije oz. občutenja poslanstva vplivanja na družbo oz. so-oblikovanja javnega mnenja. V *zadnjem tematskem sklopu* respondent pove, da so se cenzura in pritiski dogajali. *»Ampak če definiramo cenzuro kot prilagajanje vsebin časopisa potrebam aktualne politične oblasti, ne, če cenzuro definiramo tako, potem se je to dogajalo. Lahko definirava cenzuro kot prilagajanje vsebin časopisa potrebam ekonomske elite, in to se*

tudi dogaja. To se tudi dogaja. Kaj je boljše, kaj je slabše, politična ali ekonomska cenzura, kot bi rekel Stalin, oboje je slabše. Najslabše pa je, če se oboji hkrati spravijo..» Sogovornik pove tudi, da so imele vsebine peticije proti cenzuri utemeljeno podlago (...te stvari so se takrat tako dogajale vsaj na Večeru in Delu), vendar sam peticije ni podpisal zaradi *katastrofalne* formulacije ter osebnih obtoževanj. Na pod-vprašanje, ali je vzrok številnim fluktuacijam novinarjev in urednikov v okviru nekaterih medijev predvsem t.i. cenzura in pritiski respondent pove, da gre tu vedno za mešanico dejavnikov, v prvi vrsti pa gotovo za osebno nezadovoljstvo, saj je novinarstvo naporen in slabo plačan poklic, k čemur v največji meri prispeva že omenjena struktura lastništva (nestrokovnost vodenja, interes usmerjen izključno v kapitalski donos).

Povzetek četrtega intervjuja (R4):

V *prvem tematskem sklopu* je intervjuvanec povedal, da "klasične" ideološke in svetovnonazorske usmeritve nimajo večjega vpliva na novinarsko oz. uredniško delo. V tem oziru gre, po mnenju respondenta, za zastopanje uredniške politike. Medije tako deli na opozicijske (Dnevnik, Delo), provladne (Demokracija, RTV SLO) in t.i. proste strelce, ki so »zavezani profesionalizmu« (POP TV, Finance). Ideološke opredelitve levo-desno znotraj svojega časopisa (*drugi tematski sklop*) težko zazna, zlasti če novinar zna argumentirati stališče. Sicer ocenjuje Finance kot izjemno pluralen časopis, kjer delajo ljudje različnih nazorov in se med seboj razumejo oz. sodelujejo. Morebitna nasprotujoča stališča navadno rezultirajo v »izjemno dobrem članku«. Nazorska usmeritev bralcev se respondentu ne zdi relevantna, enako meni tudi glede svetovnonazorskega ujemanja ciljne publike ter medija. V *tretjem sklopu* je respondent ocenjuje stopnjo medijskega pluralizma v Sloveniji kot »zadovoljivo, vsekakor pa večjo kot v preteklih letih«. Delitve medijev na leve in desne bi težko argumentiral, saj respondent večji pomen pripisuje novinarski profesionalnosti kakor njihovemu svetovnemu nazoru. Drugih medijev in uredniških politik ne pozna. Glede kritičnosti do vlade navaja Demokracijo in RTV SLO kot provladna medija, kot *apriori* protivladna respondent navaja Mladino in Dnevnik, medtem ko POP TV in Finance opredeljuje kot kritična do katerekoli vlade. Z razmerami

v tujini (*četrta tematski sklop*) intervjuvanec ni seznanjen. V *zadnjem tematskem sklopu* je glede cenzure in pritiskov respondent povedal, a se mu zdijo pritiski (kot jih definira vprašalnik) sestavni del novinarskega posla in jih obenem razume kot »željo akterjev, da vplivajo na poročanje o njih – kar je tudi sestavni del njihovega posla«. Edini pritisk, ki ga respondent sicer omenja je pritisk na novinarje in urednike kot težnja h kakovostnejšemu delu in izogibanju napakam. V svojem mediju ne pozna primera cenzure zaradi kritičnega pisanja.

Povzetek petega intervjuja (R5):

Sogovornica meni, da so *vrednotno-nazorske opredelitve* pri nas še vedno zelo aktualne in da imajo izhodišče v Kulturnem boju oziroma polpretekli zgodovini, kar pa nima povezave z opredeljevanjem svetovnega nazora glede na vprašanje človekovih pravic, svobode, odgovornosti. V Sloveniji prevladuje blokovska delitev levo-desno, obenem pa je zelo prisotno etiketiranje na osnovi teh dveh blokov. »*Pri nas, recimo, če si podpornik ali samo skušaš zagovarjati aktualnega premierja, potem hitro veljaš za desničarja ne glede na to , kakšen je pravzaprav tvoj svetovni nazor*«. Sicer vrednotne orientacije slovenskih političnih strank, z izjemo obeh nacionalističnih, gravitirajo nekje proti sredini nekje v konglomeratu vrednot levo-desno. Izpeljave teh vrednot v zakonih, predstavljajo po sogovorničinem mnenju drugo vprašanje. Pri oceni medijskega pluralizma pove, da ne vidi težav v tem, če je nek medij provladen ali protivladen, medijski pluralizem je, »*da na trgu obstajajo medijske vsebine, ki same po sebi zaradi takšnih ali drugačnih ekonomskih razlogov morajo obstajati in da so na voljo bralcem, ki jih to zanima*«. Pri *oceni stanja pluralizma* v mediju kjer dela, respondentka opiše potek in razvoj dogodkov ob menjavi različnih urednikov glede na povezave s političnimi elitami ter, posebej v zadnjem času, z vlogo kapitalskih lastnikov. Izgubo integritete in verodostojnosti časopisa, do katere je prišlo zaradi uredniških menjav, sogovornica v veliki meri pripisuje odsotnosti moralnih temeljev, na katere bi se lahko oprle uredniške strukture. Drug pomemben dejavnik je tudi padec profesionalizma v novinarstvu (vsak je lahko novinar, predlaga uvedbo licenc za novinarje), obenem pa gre tudi za svetovni trend, ki za tiskane medije ni ugoden

(padec naklade, nezanimanje bralcev) in s čimer se soočajo tudi *tuje medijske hiše*. Problem v Sloveniji (Delo) vidi v lastniški strukturi, saj lastnikom izdajanje časopisa ni primarni interes. V tujini so lastniki medijev praviloma družinska podjetja z založniško tradicijo. Glede *ocene medijske svobode* v Sloveniji respondentka pove, da kljub vsemu živimo v demokraciji in da svoboda izražanja je prisotna (npr. nihče ni bil zaprt zaradi člena 133.). Gre za blokovsko pluralnost (Mladina, Reporter), katere objektivnost pa je vprašljiva. Načeloma je medijski prostor v Sloveniji pluralen, ni pa zadostno pluralen. Večji problem po mnenju sogovornice predstavljata rumenizacija kvalitetnih časopisov ter padanje kakovosti. Padanje kakovosti je vezano tudi na načine poročanja, ki je pogosto neprofesionalno (površno, brez relevance, demonizirajoče, neavtonomno, itn.). Glede *cenzure in pritiskov* sogovornica pove, da to obstaja, se vidi v komentarjih. Meni tudi, da večina bralcev to lahko prepozna po načinu pisanja. Cenzura (zaradi kritičnega pisanja) je v nekem obdobju dejansko obstajala (Jančič), kar je bilo mogoče spremljati (in je dokazljivo) na podlagi primerjave večerne in jutranje izdaje časopisa. Sogovornica v zvezi s tem izpostavi tudi problem samih novinarjev, ki nimajo dovolj znanja ali poguma, da bi se temu uprli. Sicer se v tujini ukvarjajo s podobnimi problemi, vendar imajo na razpolago neprimerno daljšo tradicijo in profesionalnost.

Povzetek šestega intervjuja (R6):

V slopu (1) *osebne nazorske usmeritve* se respondent opredeljuje desno sredinsko in malo bolj konzervativno, vendar meni, da gre tu za poenostavitve in da se včasih opcije ne izključujejo. Sicer nazorska opredelitev nedvomno vpliva na uredniško delo. Na razmejitve levo in desno v Sloveniji vpliva, na eni strani odnos do preteklosti (kulturni boj), na drugi strani pa politična delitev na stare in nove stranke, ki se zdi respondentu specifično Slovenska. Novinarji v Sloveniji se nagibajo izrazito v levo. V (2) *sklopu ocene nazorskih konotacij časopisa* kjer dela, je posebej opazna levo sredinska liberalna konotacija. Znotraj medijske hiše obstajajo v manjšem obsegu (»bolj za okrasek«) tudi druge nazorske konotacije. Respondent meni, da je prevlada ene konotacije v časopisu kot je Delo moteča, saj naj bi šlo za osrednji časopis. Meni, da časopis ni zadostno notranje pluralen oziroma bi bilo bolje, če bi bil notranje raznovrsten, kar »pritiče

nekemu osrednjemu časopisu«. Pluralnost znotraj časopisa zagovarja zato ker meni da je v Sloveniji malo verjetno, da bi (podobno kot recimo v Nemčiji) nastal nazorsko bolj profiliran (recimo konzervativen) časopis s posamičnimi poudarki. Sicer se pretirana notranja pluralnost označuje kot »sračje gnezdo« in ni zaželena. V redakciji kjer je respondent zaposlen pretežno ni novinarjev in urednikov s podobnimi nazorskimi usmeritvami. Klima v redakciji zaradi različnih nazorskih usmeritev ni negativna, saj na vzdušje veliko bolj vplivajo osebne simpatije, antipatije kot pa političnost. Politična opredeljenost bralcev ima velik vpliv, saj se med naročniki oblikujejo tradicije. Menjave urednikov in direktorjev so zato sprožile vrsto prijav in odjav. Glede (3) *ocene stanja v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti medijev* meni, da pluralnost obstaja in se dopušča do neke mere. Glede določenih občutljivih tematik (npr. povojni poboji, kadilski zakon) se na uredniški seji odloča o vključitvi različnih opcij, kar se v določenih primerih izkaže kot pozitivno, sicer lahko pride do očitkov o »sračjem gnezdu«. Respondent meni, da obstaja več avtorjev ki pišejo v Delu in da, v glavnem, noben ni zavržen na podlagi stališč. Zunanja medijska pluralnost obstaja in se izboljšuje, medtem ko v profesionalizmu premik na bolje še ni bil storjen. Glede večje stopnje medijske pluralnosti respondent izpostavi pomen zamenjave novinarske in uredniške elite. Delo opredeljuje kot levo sredinsko, Dnevnik je levi, Večer bolj desno sredinski (najbolj pokriva vse opcije). POP TV je izrazito levo liberalna, protivladna, TV Slovenija pa pokriva vse opcije. V Delu meni, da se skozi določene prispevke »skozi način kako se predstavljajo...čuti provladna drža časopisa«. V tem kontekstu respondent izpostavlja pomen raziskovanja odnosa do vlade, kar naj bi se transparentno pokazalo v analizi komentarjev in drugih prispevkov ob menjavi urednikov. Sicer meni, da z menjavo vlade tudi drugod po svetu pride do menjav v uredniškem svetu nacionalne RTV, torej da se »z novo večino v parlamentu oblikuje tudi nova večina v svetu, ki odloča o kadrovskih zadevah na javni RTV«. (4) *Primerjava s stanjem v drugih državah* je bila podana le za Hrvaško, kjer je po mnenju respondenta medijski prostor bolj pluralen in tudi kvaliteten (primerjava Globus in Mladina), saj se razlike v političnih preferencah oziroma nazorih plasirajo na bolj prefinjen in kultiviran način, medtem ko pri nas »brutalnost« pisanja že ogroža profesionalnost medija. Glede (5) *cenzure in pritiskov* respondent meni, da je pomemben vidik sam način, kako posameznik nekaj doživlja kot pritisk. Objektivno se

pritisk težko dokaže, je pa doživljanje pritiska povezano z menjavo novinarske elite zaradi česar prihaja do percepcije, da gre za »izgubo določenih pozicij z nekimi premiki...nekdo je prej lahko komentiral, nekdo prej ni smel in so se mal zamenjal....ker je pa ta elita novinarska vztrajala toliko let in je prišlo potem do nekega premika, z volitvami seveda, so reakcije pač takšne kot so, ne....takšno doživljanje tega kot pritisk...zdaj ali to tudi je pritisk, je drugo vprašanje. Ampak, jaz mislim, da se to dogaja, da novinarji to doživljajo kot pritisk. To mislim, da je dejstvo, ne«. Respondent osebno pritiskov ni doživljal. Težko je tudi razločevati med pritiski in normalnim uredniškim delom, šefovskim odnosom. Včasih se šele naknadno ugotovi, kdaj za uredniško odločitvijo stoji zadaj neka druga intervencija. Neke aktualne stvari se navezujejo tudi na aktualno vlado. Razmere na Delu so trenutno odprte zaradi menjave lastniške strukture. V splošnem respondent meni, da gre glede cenzure in pritiskov največkrat za uredniško kontrolo, vendar se menjava novinarskih elit jemlje kot cenzuro. Omenja tudi samozaščitniško (morda psihološko opravičljivo) vedenje novinarjev, ki včasih želijo na ta način prikriti svoje napake.

Povzetek sedmega intervjuja (R7):

V sklopu (1)*osebne nazorske opredelitve* je respondentka izbrala levo in liberalno opcijo in meni, da njena nazorska opredelitev vpliva na večjo kritičnost do levo sredinske opcije. Temeljni vzrok delitve na levo in desno opcijo v Sloveniji vidi v cerkvenem oziroma religijskem ozadju in meni, da Slovenija v tem pogledu ni posebna. V splošnem se novinarji pri nas nagibajo bolj na levo stran. (2)*Glede ocene nazorskih konotacij pri časopisu kjer dela* opazuje, da uredniška politika vpliva na menjavo nazorskih konotacij in posledično so se »iz bolj desne opcije spremenili v bolj levo«. Posledično je to pomenilo, da so »spet začeli pisati določeni avtorji, ki so bili prej pomaknjeni na rob«. Respondentka meni, da je moteče če z vsako menjavo urednika prihaja do menjave nazorskih konotacij, kot pozitivno in produktivno pa ocenjuje prisotnost tako levih kot desnih piscev v mediju. Glede časopisa kjer dela, meni da ta ni zadosti notranje pluralen, kar vidi kot širši slovenski problem, saj po njenem ni možno v enem samem časopisu

dobiti realne slike (vseh opcij). V okviru redakcije kjer dela, so zaposleni novinarji s podobnimi nazorskimi konotacijami kot njena, pri urednikih pa to ni nujno in se kaže prek komentarjev. Na splošno meni, da različne nazorske konotacije ne vplivajo negativno na klimo v redakciji ter na profesionalnost dela. Bralci, predvsem intelektualni, so nazorsko opredeljeni in občutljivi na menjave nazorskih konotacij (menjave uredništev), kar se kaže v pohvalah in grajah (tudi bojkotiranju) in s tem vplivajo tudi na druge ljudi. (3) *Stanje v Sloveniji z vidika notranje in zunanje pluralnosti ocenjuje* kot ne zadosti pluralno, znotraj medijske hiše pa obstajajo tako levi kot desni pisci, vendar ne pišejo vsi na isto temo. Na podvprašanje ali v primeru posebej relevantnih tem pišejo iz več perspektiv je respondentka odgovorila, da takrat to opravijo strokovnjaki (politični analitiki), ki pa so tudi nazorsko opredeljeni. V Sloveniji sicer obstajajo medijska pluralnost, glede na primerjavo s stanjem pred menjavo vlade meni, da je časnike prej obvladovala leva elita, več pa je bilo prostora in odprtosti pri revijah. Zdaj (po menjavi vlade) so priložnost dobili tudi pisci in bralci, ki volijo desno sredinsko, vendar meni da skuša desnica z uporabo enakega pristopa kot prej levica nadoknaditi zamujeno. Glede profesionalizma osebno meni, da so se razmere izboljšale, saj je dobilo zaposlitev kar nekaj ljudi. Med leve medije uvršča Mladino, čedalje bolj Dnevnik, med desne Demokracijo, Mag malo manj. Menjava urednikov je najbolj vplivala na Delo, Dnevnik in RTV. Z opredelitvijo Dela ima težave. (4) *Glede primerjav s tujino* meni le, da so mediji na Hrvaškem bolj profesionalni (in kvalitetnejši) in novinarji, kljub očitkom režimskosti, veliko predznejši. Razlog vidi morda v pomanjkanju kvalitetnih kadrov in izbire. Sicer je stanje medijske pokritosti v Sloveniji primerljivo s tujino. (5) *Glede cenzure in pritiskov* meni, da pritiski prihajajo v zadnjem času predvsem z leve strani kar povezuje s pripravami levice na volitve (desnica je zaspala). Pritiske izkuša kot pokroviteljski odnos posameznikov, ki z neposrednimi klici želijo »učiti zakaj je nekaj tako«. Preference uredništev se menjajo z uredniki. Meni tudi, da imajo vsi novinarji glede tega podobne izkušnje. Ne ve, če se pritiski vršijo na urednika. Glede diskusije o cenzuri meni, da desnica ponavlja isti vzorec, ki ga je prej izvajala levica »v času vladavine levih so bile desne opcije zatirane in zdaj one poskušajo vse kar so v tistih štirinajstih letih zamudile...v medijih prevzeti in one biti glavne...in delati tako kot prej

levica in ponavljat isti vzorec«. Respondentka meni, da je za ustvaritev popolne slike potrebno brati vsaj štiri ločene medije. Glede vprašalnika nima bistvenih pripomb.

Povzetek osmega intervjuja (R8):

Sogovornik je v intervjuju povedal, da so *vrednotne opredelitve* v našem prostoru pogojno še vedno aktualne, vendar so vezane na *zgrešeno paradigmo* oziroma so rezultat kapitalsko-političnih navezav, omrežij. *Mediji v Sloveniji* (tako kot sicer tudi drugje v svetu) niso kapitalsko in politično neodvisni, zato so po mnenju respondenta označevalci kot so npr. levo, desno, še vedno relevantni za opis medijske scene. Vrednotna usmeritev večine slovenskih novinarjev je po mnenju sogovornika prej levo-liberalna kot desno-konzervativna. Respondent poudari tudi pomen medijske zapuščine (tradicije), ki je bila zaradi družbene narave preteklega političnega sistema levičarske provenience. Kot meni sogovornik, bi pritiske kapitalsko-političnih navezav lažje amortizirali z *za stopnjo ali dve* večjo profesionalizacijo medijev. V tem smislu je treba zagovarjati profesionalno novinarsko in uredniško integriteto v razmerju do zunanjih interesov in pritiskov. »Dokler bo vsaka menjava vlade prinesla na plano tudi problem menjav, pomeni, da stanje ni normalno...da mediji niso samostojna veja nadzora oblasti, ampak so pač še vedno v pretesni korelaciji s politiko«. Respondent slovenske medije postavi v kontekst svetovnega trenda rumenizacije ter padanja naklade kot posledice drugih oblik in načinov pridobivanja informacij, zlasti med mlajšimi generacijami. V Sloveniji bi bil zaželen vrednotno nevtralen elektronski medij ter enak centralen tiskani medij oziroma dva enakovredna tiskana medija, en bolj liberalen in drugi bolj konzervativen. Respondent meni, da je ideološka profiliranost časopisov kot so npr. Mladina, Reporter, itn. zaželena, medtem ko bi morali biti osrednji tiskani (in elektronski) mediji dvignjeni nad oznake pro- ali proti-vladno. Glede *cenzure in pritiskov* je sogovornik povedal, da to obstaja in da gre za proces, ki je (tudi v zahodnih demokracijah) neprestano na delu. Meni, da bi slovenska politika morala doseči konsenz glede intervencij v medijski prostor, ki bi se ga držale tako desne kot leve politične stranke. Trenutno je v tem pogledu slovenska politika nezrela. Kot strukturno rešitev oziroma možnost soočanja s krizo medijev v Sloveniji,

respondent navaja skandinavski model, kjer gre za večjo podporo države (tudi glede naklade), ki pa javnosti zagotavlja tudi pluralnost v zakonskih okvirih.

Povzetek devetega intervjuja (R9):

Respondentka sprejema vsa *nazorska prepričanja* profesionalno, se izogiba delitvi levo-desno ter raje skuša ločevati slabo in dobro oziroma prav in narobe. Vrednostna delitev levo-desno je po mnenju respondentke v Sloveniji v osnovi drugačna kot drugod v Evropi in je vezana na delitev duhov, ki ima korenine že v tridesetih letih prejšnjega stoletja in v drugi svetovni vojni. Leva politika, kot meni respondentka, sama zase meni, da »ima patent za edino pravo slovensko smer....sposobnosti samozartja nima ali pa je silno šibka«. V novinarstvu je veliko levega (političnega) aktivizma, ni v skladu z novinarskim kodeksom. V časopisu kjer dela je, glede na nazorska izhodišča, več levo usmerjenih novinarjev a je kolektiv vseeno nazorsko pluralen. S kolegi profesionalno sodeluje, se pa ne družijo veliko v prostem času. Zaradi ideoloških razlik v uredništvu občasno prihaja do napete klime, predvsem v primerih »ko urednik striže (ideološko) neprofesionalnost, nekorektnost, enostranskost in je zato nemudoma obtožen cenzure«. Takšno situacijo ocenjuje kot naporno, vendar pozitivno. Večja notranja raznovrstnost bi časopisu sicer koristila, vendar ni zelo smiselna v okolju kjer prepričevanje prepričanih ni produktivno. Zato večja notranja pluralnost ne bi imela dodane vrednosti. Sicer ima časnik (Večer) bralce različnih usmeritev. Stopnja pluralnosti medijev v Sloveniji je odvisna od posameznega medija in uredniškega odbora. Respondentka meni, da tu ni enoznačnega odgovora. Razlika v stanju medijskega pluralizma pred letom 2005 in kasneje je vezana tudi na spremenjene oblike pritiska na medije, ki zdaj prihaja bolj s strani kapitala, novodobnih lastnikov, ki »...se precej surovo gredo...kot da so medijske hiše tovarne čevljev«. Respondentka kot idejno profilirana časopisa izpostavlja Mladino in Dnevnik (bolj protestniško leva). V primerjavi s tujino je pri nas gotovo manj notranje in zunanje pluralnosti. Dobrim tujim medijem se pozna daljša demokratična izkušnja. Neprimerljive so tudi naklade in lastništvo. Respondentka ne more pritrditi govorjenju o cenzuri. Meni,

da se uredniško delo preveč pogosto prevaja v pritisk ali cenzuro, kar je povezano z neprofesionalnostjo in levim (političnim) novinarskim aktivizmom.

Povzetek intervjujev R10, R11 ter R12:

Respondenti se strinjajo, da so mediji svetovnonazorsko opredeljeni, predvsem se to pokaže pri opredelitvah za teme, ki vključujejo nazorske opredelitve, ter pred in po volitvah. Mnenje novinarjev je tudi, da bi te delitve za dobro bralcev morali preseči. Novinarji poudarjajo, da te usmeritve ne vplivajo na njihovo delo oziroma se sami ne opredeljujejo, kar kaže na dokaj visok profesionalizem, ki pa lahko pomeni tudi sprejemanje ideologije "objektivnega" poročanja, ki nemalokrat zvodeni v nezainteresiranost do družbenega dogajanja. Po besedah novinarjev obstaja nazorska usmerjenost medijev, ki pa se je z zmago desnih strank dokaj uravnotežila, čeprav obstaja verjetnost, da je po številu še vedno več levo usmerjenih medijev. Intervjuvanci tudi opažajo vpliv politike na medije, predvsem na javno RTV Slovenija. Respondenti težko ocenjujejo svetovno-nazorsko usmerjenost svojih bralcev. Novinarji iz izbranih časnikov so mnenja, da se nazorska opredelitev kaže predvsem pri komentarjih in uvodnikih, pri golem poročanju o dogodkih pa ne. Opažajo sredinsko usmeritev, ki pa se deloma nagiba levo, kar potrjuje, da je količinsko nekaj več levih medijev oziroma novinarjev, kar pa je lahko tudi posledica odraza družbene klime in pa seveda splošne usmerjenosti zaposlenih v poklicih, kot je novinarski. Izražanje nazorskih opredelitev je do kolegov največkrat moteče, kar kaže na profesionalizem ali vsaj željo, da se v poročanju predstavi in argumentira več različnih pozicij in mnenj. Novinarji ocenjujejo, da so njihovi časniki dovolj notranje pluralni. Glede na odgovore je mogoče sklepati, da imajo zaposleni v časnikih dokaj podobne nazorske usmeritve, vendar je potrebno omeniti, da odgovori kažejo na to, da imajo podobne nazorske usmeritve predvsem tisti kolegi, ki sestavljajo primarne skupine. Krajše povedano, novinarji se pri delu družijo s tistimi kolegi, ki imajo podobne nazore. Z odgovori se potrjuje teza, da se novinarji več družijo in imajo več stikov z nazorsko sorodnimi kolegicami in kolegi. Vendar pa brez problemov sodelujejo tudi z drugače opredeljenimi sodelavkami in sodelavci. Izpostavljajo pa vprašanje, ali je

profesionalnost mogoča ob nazorski opredeljenosti, kar kaže na to, da profesionalnost definirajo kot nevtralnost do družbenega poročanja in ne kot javno izražanje lastnih mnenj. Bralci so po mnenju novinarjev različno nazorsko opredeljeni, ob tem da izpostavljajo, da so bolj opredeljeni pri tistih časnikih, ki zastopajo bolj ideološko in nazorsko razvidne pozicije. Novinarji nimajo enakega mnenja o možnosti izražanja različnih mnenj v okviru posameznega časnika. Odgovori kažejo na to, da se mediji ločijo glede na nazorsko opredelitev, čeprav dopuščajo izražanje mnenj, ki niso povsem skladna z uredniško politiko. Nazorska pluralnost se izraža v komentarjih, manj v člankih, kjer se bralcem podajajo informacije o okolju brez večje nazorske konotacije. Novinarji se zavedajo, da komentarji omogočajo izražanje vrednotnih in ideoloških opredelitev, za kar prispevke tudi uporabljajo. Novinarji se strinjajo, da v Sloveniji obstajajo mediji, ki so različno nazorsko opredeljeni. Ocena je, da je takšna zunanja pluralnost želena in potrebna za krepitev dialoga v javnosti. Glede na odgovore sodeč so levo usmerjeni mediji Dnevnik, Mladina, Demokracija je desna, prav tako Reporter. Glede Dela pa si novinarji niso enotni – nekateri menijo da je provladno, torej bolj desno usmerjeno. Vseeno pa je opaziti, da so prek zamenjave lastnikov spremenile tudi usmerjenosti. Prav tako nekateri novinarji zopet poudarjajo, tako kot že pri prejšnjih vprašanjih, da ima vlada vpliv na RTV Slovenija. Novinarji si niso enotni glede trenda pluralnosti. Po nekaterih odgovorih se da sklepati, da se stopnja pluralnosti večja, spet drugi zatrjujejo, da se pluralnost manjša zaradi nagibanja v desno in nekritičnosti podajanja informacij. Glede kritike do vlade so si novinarji enotni da obstajajo provladni in vladni mediji. Novinarji, vsaj kot je mogoče sklepati iz odgovorov, bežno spremljajo tuji tisk. Tuji mediji naj bi bili kar dokaj pluralni, menijo intervjuvanci. Mediji v Sloveniji so pluralni, vendar z nekaj posebnostmi. Primanjkuje raziskovalnega novinarstva in poglobljenosti, kar kaže na to, da so medij naklonjeni lahko dostopnim informacijam, ki jih podajajo akterji z veliko količino socio-ekonomskih virov. Drugače rečeno, zaradi subvencioniranja informacij si dostop do medijev pridobijo domnevno kredibilni viri z visokim družbenim statusom. Nekateri od respondentov poudarjajo, da so izkusili pritiske, ki so poskušali vsebino njihovih prispevkov premakniti bolj desnim nazorskim usmeritvam, predvsem v časniku Delo. S tem se potrjujejo navedbe o poskusih pritiskov v času sedanje desne vlade. Velikih razlik med vladami ni, posebej pa pritiskov

po cenzuri nimajo tisti novinarji, ki delo opravljajo v časniku, ki ima podobno nazorsko usmeritev kot oni sami. Respondenti poudarjajo, da gre nemalokrat predvsem za uredniško kontrolo v funkciji kakovosti prispevkov.

Povzetek trinajstega intervjuja (R13):

Respondentka je svoje *nazorsko orientacijo* opredelila kot sredinsko oz. liberalno. PO njenem mnenju ta opredelitev vpliva – vendar ne bistveno – na njeno novinarsko delo. Slovenska blokovska delitev nima enakih zasnov oziroma temeljev kot drugod v Evropi. V Sloveniji ima določujočo vlogo odnos do preteklosti in katolicizma, ne pa do dela in kapitala – kot je to v tujini. Novinarji se v tem oziru nagibajo pretežno na levo. Glede *vsebin časopisa* kjer dela, je respondentka povedala, da je opazna težnja k sredinskosti, glede na različne prispevke oz. avtorje pa obstaja več nazorskih konotacij. Prevladuje nagib v levo, saj kot meni respondentka pri časniku ni izrazito desno ali konzervativno nazorsko usmerjenih novinarjev. Zaradi prevladujoče uredniške politike, ki zagovarja sredinskost (kar vodi v nevarnost levega aktivizma), bi bilo po mnenju respondentke dobro, če bi bilo več novinarjev bolj sredinske ali desnosredinske nazorske opredelitve. Kolege z drugačnimi nazori pozna in z njimi sodeluje, vendar meni, da to bolj negativno vpliva na klimo v redakciji. Meni, da ima časopis kjer dela bralce različnih nazorskih in političnih usmeritev. *Ocena stanja v Sloveniji* – respondentka meni, da so načeloma slovenski mediji notranje nazorsko zadostno pluralni. Glede posameznih novinarskih zvrsti (v povezavi z nazorskimi konotacijami) respndentka meni, da zaradi pretežne leve usmerjenosti novinarjev in kolumnistov prihaja do večje neuravnoteženosti pri komentarjih in pri izbiri gostujočih avtorjev. Stanje glede medijskega pluralizma je boljše po letu 2005, kar pa posledično ne pomeni tudi več profesionalizma. Najbolj nazorsko profilirana glasila (brez strankarskih in verskih glasil) sta Dnevnik ter Mladina. V primerjavi s tujino ima Slovenija manj zunanje pluralnosti. V tujini (zahodni Evropi) je uredniška politika jasneje nazorsko profilirana in medijsko lastništvo bolj transparentno. Slovenski bralec ima na voljo manj kakovostnega dnevnega in tedenskega tiska (negativna rumenizacija). Osebnih izkušenj s cenzuro respondentka nima, o pritiskih je slišala od novinarskih kolegov (zlasti na lokalni ravni – lokalna politika). Vsak oblika

pritiska še ne pomeni cenzure. Nekateri novinarji enačijo novinarstvo s političnim aktivizmom in enačijo uredniško delo s cenzuro.